BEN MACINTYRE

SAS

EROI ȘI TICĂLOȘI

BEN MACINTYRE

Traducere de
Dorina Tătăran

Cu o prefață de
Florian Banu

PUBLISOL

SAS: ROGUE HEROES
Ben Macintyre

Copyright © 2016 by Ben Macintyre Books Ltd.
Toate drepturile rezervate

SAS: EROI ŞI TICĂLOŞI
Ben Macintyre

Copyright © 2021 Publishing Solutions
Pentru versiunea în limba română. Toate drepturile rezervate.
Este interzisă reproducerea integrală sau parţială a lucrării,
sub orice formă, fără permisiunea scrisă a editurii.

Fotografiile sunt din arhiva SAS Regimental Association,
dacă nu sunt menţionate alte surse

Editor:
Hadrian Mateescu

Redactor:
Constantin Furtună

Corector:
Dorina Lipan

Concept grafic:
Silvia Olteanu

Tehnoredactor:
Mihaela Mănoiu

Publisol

Casa Presei Libere, Corp A3-A4, Etaj 1
Tel.: 070.52.52.52 / 021.336.36.33
E-mail: office@publisol.ro
Găsiţi cărţile noastre pe www.publisol.com

ISBN: 978-606-9739-54-9 - Ediţie digitală - E-PUB
ISBN: 978-606-9739-55-6 - Ediţie digitală - PDF

Tipărit la ARTPRINT
www.artprint.ro

Eşti cel mai bun „de-gâturi-tăietor“ –
Nu tresări, citez din Shakespeare doar;
Războiu-i treabă de sugrumător
(Când cauză sfântă nu-i), e fapt barbar.

LORD BYRON, *Don Juan*

Cuprins

Lista hărților | IX
Prefață | XI
Cuvânt-înainte al onorabilului viconte Slim | XXI
Nota autorului | XXIII
O notă privind sursele | XXVIII

Prolog: În beznă | 1

Partea I: Război în deșert

1. Soldatul-cowboy | 7
2. Detașamentul L | 23
3. Recruți | 36
4. În deșert | 63
5. Long Range Desert Group | 76
6. Țară diabolică | 83
7. O unitate de fantome | 98
8. Blitz Buggy | 109
9. Demipensiune în Benghazi | 128
10. Șapte aerodromuri | 146
11. Sabotaj în masă la Sidi Haneish | 170
12. Medici de deșert | 187
13. Nebun, nebun | 203
14. El Alamein | 219

Partea a II-a: Război în Europa

15. Italia | 245
16. Bulbasket | 270
17. Houndsworth | 287
18. Ochi pentru ochi | 305
19. Capra lui Paddy McGinty | 321
20. O înclinaţie pentru risc | 331
21. Battaglione Alleata | 349
22. În Reich | 363
23. Eliberarea | 380
24. Cine îndrăzneşte supravieţuieşte | 390

Vieţile de după | 400

Operaţiunile SAS din timpul războiului | 409
Lista celor căzuţi în război (SAS 1 şi SAS 2) | 414
Mulţumiri | 425
Bibliografie selectivă | 427
Index | 430

Lista hărţilor

1. Africa de Nord. Războiul din deşert | 20
2. Aerodromurile Axei de pe coasta Libiei | 22
3. Episodul tunisian. Ultima acţiune a lui Stirling | 231
4. Asaltul asupra Siciliei, iulie 1943 | 244
5. Campania SAS din Italia | 255
6. Operaţiunile SAS în Franţa după Ziua Z | 269
7. Operaţiunea Tombola, martie 1945 | 348

Prefață

Analiștii militari se întrec astăzi să ne informeze că trăim într-o epocă a războaielor asimetrice. Într-adevăr, în conflictele militare contemporane, intens mediatizate, nu mai vedem vaste armate de soldați mai mult sau mai puțin instruiți, care se confruntă în uriașe bătălii sângeroase.

În prezent, cel mai adesea, amenințarea nu mai provine din forța de invazie pe scară largă, ci mai degrabă de la echipe mici de luptători, foarte bine antrenați și, uneori, fanatizați de convingeri ideologice sau religioase, cărora nu le pasă de propria viață sau de a oricui altcuiva. Evident, astfel de conflicte nu mai pot fi câștigate în „stil clasic", folosind trupe numeroase, alcătuite prin recrutarea obligatorie și instruirea sumară a unor oameni care nu aveau nicio legătură cu armata.

Ceea ce este imperios necesar în epoca războaielor asimetrice sunt forțele mici, foarte mobile, alcătuite din luptători bine motivați, excelent antrenați și înarmați. Este nevoie de o elită războinică!

Acest adevăr a devenit, în prezent, o veritabilă axiomă pentru experții militari de pretutindeni și s-a concretizat printr-o preocupare aparte pentru crearea și dezvoltarea așa-numitelor „forțe pentru operațiuni speciale". Din păcate, aceiași experți sunt tentați, adesea, să facă abstracție de lecțiile trecutului, ignorând istoria acestor forțe speciale și pe temerarii care le-au imaginat într-o cu totul altă epocă istorică. Așa cum credem că mileniul

al III-lea a „inventat" războaiele asimetrice, uitând, de exemplu, de războaiele greco-persane din secolul al V-lea î.Hr. sau de campaniile purtate de un Hernándo Cortés în secolul al XVI-lea, suntem ispitiți să credem că istoria trupelor de comando este una recentă, o extraordinară creație a tensiunii internaționale, cunoscută sub numele de „Război Rece".

În acest context, lucrarea reputatului istoric britanic Ben Macintyre despre înființarea și luptele purtate de unitatea-model a tuturor forțelor speciale din lume – legendarul regiment *Special Air Services* – este extrem de bine-venită. Acest volum, foarte bine documentat, este în măsură să ofere, simultan, o perspectivă realistă asupra contextului istoric larg, dar și asupra rolului unor personalități de excepție, în conceperea, înființarea și utilizarea unei unități militare atipice.

Suntem convinși că, așa cum există istorici care afirmă că declinul Imperiului Roman a început în timpul împăratului Traian, când puternicul stat își atingea maxima expansiune teritorială, tot așa s-ar putea susține și ideea că, de fapt, declinul „războiului industrial" a început în toiul celui mai mare conflict de acest tip – al Doilea Război Mondial.

În anul 1980, futurologul american Alvin Toffler publica lucrarea *Al treilea val*, în care schimbările fundamentale din istoria omenirii erau schematizate sub formă de „valuri". Primul „val" consta în „revoluția agricolă" de acum 10 000 de ani, urmat de un „al doilea val" de schimbări transformatoare, generat de „revoluția industrială" inițiată în urmă cu 300 de ani, și, în sfârșit, „al treilea val", al așa-numitei „epoci informaționale".

În opinia lui Toffler, forțele care transformau economia și societatea, în ansamblul său, influențau decisiv și modul de purtare a războiului. Astfel, în timpul celui de-al doilea val, al industrializării, accentul cădea pe cantitate, standardizare și organizare birocratică. În anii celui de-al treilea val, cunoașterea ajunsese în centrul tuturor deciziilor, iar organizațiile deveneau tot mai suple și mai flexibile.

Pe cale de consecință, în plan militar se impunea un nou mod de a gândi războiul, în termeni mai sistematici, holistici[1]. Altfel spus, „capacitatea de a identifica vulnerabilitățile inamicului într-o situație complexă și de a le lua rapid la țintă deschidea posibilitatea pentru perturbări și dezorientare, dar și pentru distrugerea pură"[2]. Ei bine, un „nou mod de a gândi războiul" se năștea și în mintea locotenentului David Stirling, din Gărzile Scoțiene, aflat în ziua de 15 iunie 1941 pe un pat de spital din Cairo, paralizat de la brâu în jos, în urma unui salt, parțial ratat, cu parașuta.

Povestea acestuia și a modului în care ideile sale au schimbat pentru totdeauna purtarea războiului este spusă, cu farmec și cu rigoare istorică, de Ben Macintyre în paginile volumului de față. Este o carte pentru cititorii istoriei celui de-al Doilea Război Mondial, cărora le place să treacă dincolo de cifre reci și descrieri seci ale dotării și deplasării trupelor pe teatrele de război, pentru a vedea oamenii, protagoniștii în carne și oase, cu slăbiciuni și păcate omenești, cu virtuți și curaj dincolo de imaginație.

SAS – un acronim arhicunoscut astăzi, în întreaga lume, subiect de romane și de filme de aventuri, dar și de cărți de istorie, un simbol al unei unități militare de elită, cu un palmares impresionant! Dar câți dintre cititorii acestor rânduri știu că această unitate a fost creația a doi ofițeri britanici detașați în Egipt, cu personalități total diferite: David Stirling și John „Jock" Lewes?

„Stirling era unul dintre aceia care o duc bine pe timp de război și care o dăduse în bară pe timp de pace", remarcă Ben Macintyre. Într-adevăr, născut în 1915, fiu de general și nepot al unui lord scoțian, David Stirling își petrecuse primii 24 de ani din viață făcând cam tot ce-i venise în minte: exmatriculat de la Cambridge, plecase la Paris pentru a deveni pictor, dar eșecul

---

[1] Vezi, pe larg, Alvin și Heidi Toffler, *Război și antirăzboi. Supraviețuirea în zorii secolului XXI,* traducere de Mihnea Columbeanu, Editura Antet, București, 1995

[2] Lawrence Freedman, *Viitorul războiului. O istorie*, traducere de Corina Hădăreanu, Editura Litera, București, 2019, p. 259

artistic îl determină să revină la Cambridge pentru studiul arhitecturii. În timpul studiilor descoperă că ar dori să fie primul om care să escaladeze vârful Everest şi pleacă să se antreneze în Alpii elveţieni şi apoi în Munţii Stâncoşi, unde îl găseşte, de altfel, izbucnirea războiului. Ulterior, referindu-se la acei ani, recunoştea cu nonşalanţă: „Dacă a existat vreo latură serioasă a vieţii, mi-a scăpat complet".

Întors acasă, Stirling se înrolează voluntar într-o nou-înfiinţată unitate de comando, botezată *Layforce*, şi parcurge un proces dur de instruire, fiind trimis, în februarie 1941, în Orientul Mijlociu, staţionând, în cele din urmă, la Cairo. Aici viaţa lui a fost schimbată de o discuţie cu locotenentul Jock Lewes, un coleg ofiţer din comandouri, care era tot atât de „disciplinat şi inhibat, pe cât era Stirling de destrăbălat şi nonşalant". Alături de acesta, efectuează primul salt cu paraşuta, care se încheie pe un pat de spital, cu jumătatea inferioară a corpului paralizată!

În timpul convalescenţei, plictisit de lipsa de activitate din Cairo, el a discutat cu ascetul, muncitorul şi seriosul Lewes, opusul său complet în privinţa personalităţii, posibilitatea de a crea o unitate de oameni incomozi ca şi el, care doreau acţiune, doar câteva reguli de respectat şi multă aventură într-un război tot mai dur. Paraşutaţi în deşert, aceştia urmau să atace dintr-o direcţie total surprinzătoare poziţiile deţinute de italieni şi germani pe litoralul mediteraneean.

La prima expunere a planului, Lewes a fost însă sceptic: „Cum vor reuşi paraşutiştii să care suficient explozibil să provoace pagube importante? Cine va autoriza astfel de operaţiuni? Şi cum vor scăpa atacatorii, prin sute de kilometri de nisip?".

Rezervele exprimate de acesta erau dublate de o serie de îngrijorări generate de optica ofiţerilor superiori. După cum subliniază Ben Macintyre, „mulţi ofiţeri cu grad mediu din armata britanică au luptat în Primul Război Mondial şi s-au agăţat de o concepţie demodată, clasică despre război: bărbaţi în uniforme ciocnindu-se pe câmpul de luptă, înfruntându-se

până când una dintre părți iese victorioasă". Or, „ce propunea Stirling depășea linia frontului și ducea bătălia direct în tabăra inamicului", ceea ce, pentru unii, părea fi „treabă de sabotori, mercenari și asasini, nu de soldați ai armatei Majestății Sale".

Totuși, în scurta sa viață de până atunci, Stirling „făcuse exact ce voise să facă, fie că alții crezuseră sau nu că scopurile lui erau rezonabile sau măcar posibile". Prin urmare, SAS a luat naștere (și) pentru că „fondatorul lor nu accepta un NU ca răspuns, fie de la cei cu autoritate, fie de la cei aflați sub comanda lui".

Disprețuind birocrația militară de rang mediu, la care se referea adesea ca la „o francmasonerie a mediocrității", Stirling a înțeles că trebuie acționat direct la vârf. Înșelând pentru o clipă vigilența gărzilor, a ajuns în biroul generalului Sir Neil Ritchie, adjunctul șefului de Stat-Major din Cairo, căruia i-a înmânat o coală de hârtie pe care își sintetizase ideile. Spre bucuria sa, generalul a rostit cuvintele magice: „Ăsta s-ar putea să fie genul de plan de care avem nevoie!" Trei zile mai târziu, generalul Sir Claude Auchinleck, proaspăt numitul comandant-șef al trupelor din Orientul Mijlociu, cu misiunea clară de a inversa direcția războiului din Africa de Nord, îi dă lui Stirling „binecuvântarea" sa, anunțându-l că va fi avansat la gradul de căpitan și va fi autorizat să adune o unitate inițială de șase ofițeri și șaizeci de soldați din ceea ce fusese *Layforce*.

Noua unitate, creație a schimbului de idei dintre Stirling și Lewes, avea nevoie de un nume. „Nașul" acesteia a fost nimeni altul decât șeful operațiunilor britanice de intoxicare în războiul din deșert, colonelul Dudley Wrangel Clarke. Înșelându-i deja pe italieni cu privire la existența unei false unități de parașutiști – „First Special Air Service Brigade", el i-a împrumutat numele acesta lui Stirling, pentru a întări în mintea adversarilor ideea că o brigadă de parașutiști exista și se pregătea de acțiune. Proaspătul căpitan David Stirling a fost repede de acord să își numească unitatea „Detașamentul L" din „Special Air Service Brigade". Litera L se pare că a fost aleasă pentru a-i sugera inamicului că

deja existau detaşamentele de la A la K, iar organizaţia l-a purtat de atunci, făcându-l celebru. Acţiunea putea începe!

Profitând din plin de deschiderea arhivelor SAS şi folosind o impresionantă bibliografie, Macintyre a reuşi cu brio să realizeze prima istorie autorizată a ceea ce a făcut SAS în război. Istoria SAS, aşa cum a sintetizat-o Ben Macintyre, nu are nevoie de niciun fel de înfrumuseţare, ea este captivantă, plină de viaţă, populată de personaje extraordinare, caractere complexe, surprinse cu abilitatea unui psihanalist profesionist, dublată de rigoarea ştiinţifică a istoricului. Şi acest lucru nu a fost deloc facil, întrucât cei selectaţi pentru a crea legendarul SAS au fost „luptători care erau foarte curajoşi, dar nu iresponsabili; disciplinaţi, dar care să gândească independent; să nu se plângă, să fie neconvenţionali şi, când era necesar, neîndurători".

Istoricul reuşeşte, cu un talent literar de excepţie, să-şi facă cititorul să empatizeze cu luptătorii SAS, ţinându-le pumnii când aceştia fac primul lor salt cu paraşuta, urmărindu-i emoţionat cum mărşăluiesc zile întregi prin deşert, până la punctul de întâlnire cu „lorzii nisipurilor", cum erau supranumiţi soldaţii din *Long Range Desert Group*, sau cum atacă cu nonşalanţă un aerodrom militar păzit cu străşnicie de soldaţii din *Deutsches Afrikakorps*, comandaţi de *Wüstenfuchs,* legendarul general Erwin Rommel.

Aventurile celor supranumiţi în scurt timp „Ghost Patrol" par, la prima vedere, creaţii ale fanteziei, dar curajul, moartea şi suferinţele lor au fost cât se poate de reale, iar meritul autorului constă în arta cu care a reuşit să ni-i facă apropiaţi, disecând motivaţiile lor, analizând clipele de tensiune maximă din momentele cruciale, neascunzând erorile, căderile şi slăbiciunile de moment, prezentându-i ca pe nişte oameni, cu totul deosebiţi, e adevărat, dar nu ca pe eroi de ficţiune, *sans peur et sans reproche*.

Caracterele excepţionale ale luptătorilor SAS sunt puse într-o lumină credibilă şi oferă, nu o dată, veritabile modele umane.

Exemplul pe care ni-l oferă aceştia, peste decenii, este cu atât mai bine-venit cu cât, mult prea adesea, ne regăsim în versurile eminesciene: „Dumnezeul nostru: umbră, patria noastră: o frază; În noi, totul e spoială, totu-i lustru fără bază".

Astfel, fiul premierului Winston Churchill, căpitanul Randolph Frederick Edward Spencer-Churchill, „o personalitate înşelătoare şi conflictuală, un fiu frustrat care îşi petrecuse mare parte din viaţă încercând, şi cel mai ades eşuând, să îşi impresioneze tatăl celebru", nu doar că se înrolează voluntar, dar fuge de tihna unui birou militar pentru a se înscrie în unitatea lui Stirling. Ţine morţiş să participe la raidul de la Benghazi, unde trăieşte, după propriile cuvinte, „cea mai incitantă jumătate de oră din viaţa mea" şi îi scrie tatălui său în termeni elogioşi despre şeful său, care condusese personal atacul: „...nu este un soldat oarecare, e mai interesat de război decât de armată. Este unul dintre cei câţiva oameni care văd războiul tridimensional". După cum observă autorul, „se prea poate ca Winston Churchill să nu fi ştiut de existenţa Detaşamentului L, înainte să citească relatarea impresionantă a lui Randolph. Povestea l-a mişcat profund pe premier" şi, foarte probabil, a contribuit la decizia acestuia de a sprijini pe viitor dotarea şi misiunile SAS.

Dar fiul lui Churchill nu este singurul exemplu de acest gen. În subordinea lui Stirling a luptat şi căpitanul George Jellicoe, fiul amiralului-erou John Jellicoe, cel care comandase flota britanică în bătălia de la Jutland, din 1916, fin al regelui George al V-lea! Acesta a luptat fără preget în deşerturile africane, în Creta, a comandat apoi comandoul *Special Squadron Boat*, fiind printre primii soldaţi Aliaţi care au intrat în Atena ocupată de germani.

Nu mai puţin remarcabil era un alt ofiţer înrolat în SAS, Fitzroy Hew Royle Maclean, diplomat, lingvist şi explorator, „unul dintre cei mai curajoşi oameni din armata britanică şi unul dintre cei mai amuzanţi", după cum notează Ben Macintyre. Izbucnirea războiului îl găsise pe acesta în serviciul *Foreign Affairs* şi aflase, spre marea lui frustrare, că „îi era interzis să-şi

părăsească postul de la biroul din Rusia". Statutul de diplomat îl împiedica să se înroleze! Soluţia găsită a fost cu adevărat surprinzătoare: în octombrie 1941, Maclean a reuşit să câştige alegerile parţiale din Lancaster, „după una dintre cele mai scurte campanii electorale înregistrate vreodată". Potrivit legislaţiei, funcţionarii erau obligaţi să demisioneze dacă erau aleşi în Parlament. Ca urmare, a părăsit imediat serviciul diplomatic şi, abandonând cariera parlamentară, s-a înrolat ca soldat în legendarul regiment de infanterie *Cameron Highlanders*, fiind trimis în nordul Africii, unde se va alătura SAS.

Lucrarea oferă şi o sumă de detalii inedite despre organizarea şi dotarea SAS, despre ingeniozitatea de care, nu o dată, au dat dovadă luptătorii în încercarea lor de a-şi îndeplini cât mai bine misiunile aflate la limita imposibilului. De la adoptarea devizei „Who dare wins!" şi crearea logoului unităţii (legendara sabie *Excalibur* în flăcări) până la fabricarea „bombelor Lewes", de la folosirea imprevizibilelor bărci gonflabile, până la montarea de mitraliere de aviaţie *Vickers* pe jeepuri americane, eforturile luptătorilor SAS dovedesc că inventivitatea umană este cu adevărat nelimitată, oferind soluţii în cele mai disperate situaţii. Altfel spus, „războiul nu era doar o chestiune de bombe şi gloanţe, ci şi de imaginaţie".

Într-adevăr, numai de lipsă de imaginaţie nu puteau fi acuzaţi cei din SAS! În cuvintele lui Ben Macintyre, „SAS inaugura un nou tip de război, atât de asimetric, încât era aproape dezechilibrat. Tot mai încrezători în tacticile şi în terenul lor, unităţile independente cu jeepuri îşi alegeau ţintele aşa cum se iveau, fără cine ştie ce planificare. Era un război din mers, ad-hoc, imprevizibil, foarte eficient şi ades haotic".

Acest „nou tip de război" i-a făcut utili pe luptătorii SAS în operaţiuni de risc maxim pe toate teatrele de luptă! După ce Africa de Nord a fost cucerită integral, îi regăsim, în 1943, pe cei din SAS luptând cu înverşunare pe coasta siciliană, la fortăreaţa de la *Capo Murro di Porco*, pentru a crea condiţiile necesare

pentru debarcarea trupelor anglo-americane. Ulterior, luptă în Italia continentală, alături de partizanii italieni și împotriva unor unități germane de elită.

Un an mai târziu, în absența conducătorului său David Stirling, căzut prizonier, unitatea este folosită din plin pentru pregătirea terenului în vederea *Operațiunii Overlord*, debarcarea din Normandia. De această dată, cei din SAS luptă alături de maquisarzi, beneficiind de entuziasmul acestora, dar și suferind eșecuri din cauza rivalităților diferitelor facțiuni ale Rezistenței franceze. Inamicii erau, și de această dată, trupe de elită: Divizia SS de blindate *Das Reich*, temuta *Feldgendarmerie*, poliția militară a *Wehrmacht*-ului, odioasa *Milice française*, dar și necruțătorii luptători din „Armata Rusă de Eliberare", condusă de generalul Vlasov.

Sfârșitul războiului îi găsește pe luptătorii lui Stirling pe teritoriul *Reich*-ului, unde înfruntă ostilitatea populației locale, fanatismul unor adolescenți înrolați în unități *Hitlerjugend* și rezistența disperată a unor unități SS. Ca și cum atrocitățile prin care trecuseră în teatrele de luptă nu ar fi fost de ajuns, SAS a participat și la eliberarea unor lagăre de concentrare, lucru care îi va marca pe membrii unității pentru totdeauna: „Am fost șocați", scria unul dintre luptători. „Pur și simplu, nu puteam înțelege cum era posibil ca niște ființe omenești să își trateze semenii într-un mod atât de brutal și de atroce".

După cum remarca Macintyre, „războiul s-a încheiat pentru SAS, la fel ca majoritatea războaielor, nu în culmea gloriei, ci cu un val de hârțogăraie, treburi neterminate și despărțiri neplăcute". SAS a încetat să existe, oficial, în octombrie 1945. Strategii de atunci, entuziasmați de rezultatul bombardamentelor atomice de la Hiroshima și Nagasaki, considerau, în mod complet eronat, că nu vor mai avea nevoie de soldați foarte specializați, instruiți să lupte în spatele liniilor.

Istoria le-a demonstrat, din plin, că lucrurile nu stau deloc așa. Într-o primă fază, unitatea a supraviețuit prin Echipa de

Investigare a Crimelor de Război, care a acţionat în perioada 1945-1948 în ceea ce a fost considerat „ultima misiune de război a SAS, neautorizată, neconvenţională şi, într-un fel, complet potrivită pentru ei". Apoi, în ianuarie 1947, a fost înfiinţat Regimentul SAS 21, ca parte a Armatei Teritoriale. În anii următori, ideea unei astfel de unităţi speciale a fost apreciată ca deosebit de utilă de strategii mai multor state. Rând pe rând, Canada, Noua Zeelandă, Australia, Franţa, Belgia, Irlanda, Israel, SUA au apelat la experienţa britanică pentru a-şi crea propriile unităţi pentru operaţiuni speciale, multe dintre ele ridicându-se, în timp, la reputaţia de profesionalism desăvârşit a SAS.

Lucrarea lui Ben Macintyre, oferită publicului din România de editura Publisol, este, aşadar, nu doar o simplă istorie a unei unităţi militare legendare, ci o veritabilă epopee a uneia dintre cele mai curajoase organizaţii, a îndrăznelii fără limite a oamenilor, a tragediilor înfruntate cu stoicism şi a supravieţuirii în cele mai incredibile circumstanţe.

Produsă de un istoric redutabil, lucrarea de faţă explorează un domeniu fascinant şi în mare măsură necunoscut cititorilor din România, care pot fi tentaţi să-l perceapă ca pe un teren al miturilor sau al legendelor, dar fiecare cuvânt este adevărat, relatând, poate, ultima mare poveste nespusă a celui de-al Doilea Război Mondial.

O poveste magnifică, scrisă într-un mod strălucitor, cu verva unui povestitor înnăscut!

Aşadar, lectură plăcută!

Florian Banu

Cuvânt-înainte

al onorabilului viconte Slim

S-au scris multe cărţi despre originea şi primii ani ai SAS din perioada celui de-al Doilea Război Mondial şi cele mai multe sunt excelente, fiecare în felul ei. Totuşi, aici se regăseşte, pentru prima dată, istoria completă a începuturilor SAS, bazată pe jurnalul nostru din al Doilea Război Mondial, pe relatări personale ale celor implicaţi şi pe materiale de arhivă care nu au fost făcute publice până acum. Ben Macintyre a pus cap la cap o poveste captivantă, care prezintă faptele de glorie ale regimentului, începând cu Africa de Nord, continuând cu Sicilia şi Italia, apoi cu Franţa dinainte de Ziua Z, pentru a pătrunde într-un final adânc pe teritoriul Germaniei, însoţind jeepurile de patrulare ale SAS până pe ţărmurile Mării Baltice.

Alăturându-mă SAS 22 la înfiinţarea acestuia, în 1952, mi s-a acordat privilegiul de a comanda regimentul din anul 1967 până la sfârşitul anului 1969. În acest răstimp, am avut şansa de a-l cunoaşte bine pe David Stirling, la fel ca şi pe mulţi dintre cei de la început, precum George Jellicoe, David Sutherland, Pat Riley şi Jim Almonds.

Cred că autorul a făcut o treabă excelentă, redând cu fidelitate curajul operaţiunilor şi scoţând în evidenţă excentricitatea caracterelor foarte diverse ale celor implicaţi; modul în care aceştia au interacţionat în acele prime operaţiuni a reprezentat cheia reuşitei regimentului.

Partea mai întunecată a războiului nu poate fi ignorată, iar Ben Macintyre nu se eschivează de la explorarea efectelor asupra tuturor celor implicați, pe măsură ce luptele devin tot mai sângeroase și mai disperate în ultimele luni ale conflictului. De asemenea, evenimentele au fost puse în contextul strategic mai larg al războiului din Europa. Este un aspect important, deoarece el surprinde atât esența SAS, cât și faptul că rolul și impactul lui erau strategice. Acest lucru este valabil și azi.

În al Doilea Război Mondial, SAS a devenit modelul după care au fost create trupele speciale din alte țări din întreaga lume. Aceasta este prima istorie autorizată a SAS. Este o lectură fascinantă, cu atât mai mult cu cât este adevărată.

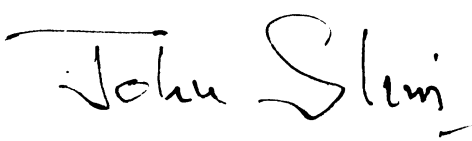

John Slim
Patron
The Special Air Service Regimental Association

Nota autorului

La fel ca şi războiul, curajul pe câmpul de luptă ia forme diverse. Aceasta este o carte despre un gen de război complet diferit de cele de dinainte, despre un gen de eroi neaşteptat şi despre un tip neobişnuit de curaj.

Special Air Service a pus bazele unei forme de luptă care de atunci a devenit o componentă de bază a războiului modern. Şi-a început existenţa ca o mică unitate de atac şi a devenit cea mai eficientă unitate de comando a celui de-al Doilea Război Mondial şi prototipul pentru trupele speciale din întreaga lume, în special US Delta Force şi Navy SEAL.

Totuşi, pe durata războiului şi mulţi ani după aceea, activitatea acestui regiment special a fost un secret bine păstrat. Această carte, descriind originile şi evoluţia SAS în timpul războiului, a fost scrisă având acces deplin şi fără precedent la arhivele SAS – o sursă uimitoareşi de nepreţuit de materiale nepublicate, incluzând rapoarte strict secrete, memorii, jurnale private, scrisori, hărţi şi sute de fotografii nevăzute până acum.

Cea mai importantă sursă a fost Jurnalul de Război al SAS. Acesta este format dintr-o compilaţie de documente originale adunate de un ofiţer SAS în anul 1945 şi legate într-un volum cu coperţi din piele însumând mai mult de cinci sute de pagini. Ţinut secret timp de şaptezeci de ani, este păstrat acum în arhivele regimentului.

Aceasta este o istorie autorizată, nu una oficială. În fiecare stadiu al scrierii ei, am fost ajutat cu generozitate de SAS Regimental Association, dar opiniile exprimate îmi aparţin în totalitate şi nu sunt cele ale regimentului. Nu este o istorie completă. Dacă aşa ceva ar fi fost posibil, ar fi fost imposibil de citit. Din motive de spaţiu şi de continuitate, am avut tendinţa să mă concentrez pe indivizii-cheie şi pe evenimentele determinante. Mulţi oameni care au jucat roluri importante în primele zile ale regimentului nu apar în aceste pagini. Au fost omise câteva operaţiuni ample (pentru a evita repetiţia), dar şi multe altele mai mici. De asemenea, am dat mai multă importanţă componenţilor britanici ai SAS decât celor francezi, greci şi belgieni. Aceasta nu este o lucrare ştiinţifică de istorie militară, ci o carte pentru cititorul obişnuit, astfel că am încercat să păstrez la minimum detaliile referitoare la grade, la membrii unităţilor, la medalii sau la alte amănunte militare care nu sunt esenţiale pentru relatare. La final, am inclus o listă completă cu operaţiunile SAS din timpul războiului şi cu cei decedaţi.

Despre SAS s-au scris multe cărţi. Unele sunt excelente, dar adesea ele se concentrează pe un singur individ, reducând astfel impactul celorlalţi. Altele au o tentă hagiografică. Multe sunt cumva excesiv de agresive, având tendinţa să accentueze duritatea masculină în defavoarea obiectivităţiişi forţa fizică în detrimentul rezistenţei psihologice – cea care era elementul determinant al organizaţiei la începutul existenţei ei. Chiar dacă mulţi membri ai SAS din acea perioadă au dat dovadă de calităţi extraordinare, erau şi ei oameni: imperfecţi, uneori cruzi şi capabili să facă greşeli incredibile. SAS a devenit o legendă, dar povestea reală constă atât din umbre, cât şi din lumină, din tragedii şi nenorociri, ca şi din eroism: este o poveste de curaj inegalabil şi ingeniozitate, intercalate de momente de pură incompetenţă, brutalitate şi emoţionantă fragilitate umană.

La momentul înființării, SAS a fost un experiment și încă unul deloc popular printre ofițerii cu gândire mai tradiționalistă din armata britanică. Ideea de a insera în spatele liniilor inamice grupuri mici de militari foarte bine instruiți, care să îndeplinească operațiuni speciale care vizau ținte foarte importante, era împotriva tuturor noțiunilor acceptate de război simetric, în care armatele se înfruntă de-a lungul unui câmp de bătălie bine definit. Unitate britanică la origini, formată în deșertul din Africa de Nord în 1941, SAS a adunat soldați din întreaga lume: americani, canadieni, irlandezi, evrei, francezi, belgieni, danezi și greci. Regimentul a avut la început dimensiuni mici, dar s-a extins rapid în decurs de trei ani.

Unii războinici excepționali apar doar meteoric în cele ce urmează, dar câțiva indivizi au luptat în SAS de la înființare până la sfârșitul războiului, de la nisipurile din Libia până pe coastele Italiei și dealurile din Franța, ca să ajungă într-un final până în Germania. Recruții erau neobișnuiți, chiar excentrici, oameni care nu se încadrau ușor în armata regulată, inadaptați și ticăloși cu înclinație pentru războiul sub acoperire, neobișnuiți cu convențiile, parțial soldați, parțial spioni, războinici solitari. Așa cum spunea unul dintre ofițerii SAS, erau „pleava școlilor publice și a închisorilor". Succesul în rândul SAS necesita o anumită mentalitate, iar această carte este, parțial, o încercare de a identifica acele trăsături eluzive ale caracterului și personalității.

La sfârșitul războiului, SAS a fost dizolvat în urma presupunerii eronate că astfel de trupe specializate nu vor mai fi necesare. De atunci, importanța trupelor speciale în războiul modern a continuat să crească.

În 1947, SAS a fost reînființat de guvernul britanic ca o forță de comando ce trebuia să opereze pe termen lung și adânc în teritoriul inamic. Regimentul a fost trimis să lupte în Coreea, Malaysia, Oman, Borneo și în Irlanda de Nord. În 1980, această unitate care acționa din umbră și-a câștigat

instantaneu notorietatea după ce un detaşament al SAS a luat cu asalt ambasada Iranului şi a eliberat douăzeci şi cinci de ostatici, ucigând în unsprezece minute cinci din cei şase răpitori. Transmisia în direct la televiziune a adus instantaneu faima unui regiment a cărui existenţă era cunoscută doar câtorva oameni din afara comunităţii operaţiunilor militare speciale.

Tehnicile folosite de SAS s-au schimbat radical în ultimele şapte decenii, dar esenţa lor a rămas cam aceeaşi ca şi în 1941: o unitate de elită trimisă în misiuni clandestine foarte periculoase, aflate dincolo de competenţa unităţilor convenţionale. Astăzi, forţele speciale sunt trimise în misiuni mai numeroase şi mai variate decât oricând altădată. În 2006, SAS şi unităţile Delta Force ale armatei americane au lansat multiple raiduri-surpriză împotriva unor ţinte aparţinând al-Qaida, în interiorul şi în jurul Bagdadului, care au avut ca rezultat destructurarea conducerii organizaţiei teroriste. În momentul scrierii acestei cărţi, forţele speciale luptă împotriva ISIS, autoproclamatul califat islamist, în Irak, Siria şi, din nou, în Libia, acolo unde povestea SAS a început cu şaptezeci de ani în urmă. Secretarul american al apărării a descris, recent, rolul trupelor speciale în misiunile împotriva ISIS: „Putem pătrunde până departe. [...] Suntem peste tot. Şi exact asta vrem să simtă toţi liderii [ISIS] şi adepţii lor.“ Aceasta este definiţia rolului trupelor speciale, rol pe care l-ar fi acceptat şi l-ar fi apreciat David Stirling, fondatorul SAS.

SAS a acţionat în momentele dificile ale celor mai complicate etape ale celui de-al Doilea Război Mondial şi a produs pagube imense trupelor inamice, atât din punct de vedere material, cât şi psihologic. În deşert, unităţile de atac ale SAS au distrus flote de avioane, au îngrozit trupele lui Rommel, au derulat operaţiuni de spionaj vitale şi au construit un mit. În Italia, au fost deschizători de drum pentru invazia Aliaţilor. În timpul sau chiar înaintea Zilei Z, s-au paraşutat în Franţa ocupată pentru a derula operaţiuni de gherilă care au ajutat la schimbarea cursului

războiului. Au plătit un greu tribut, în sânge şi sănătate mintală. Iadul halucinatoriu al războiului răzbate prin aceste pagini, la fel şi bucuria camaraderiei, plăcerea distrugerii şi oroarea morţii lipsite de sens.

Uneori, curajul ia forme neaşteptate şi asta în locuri aflate departe de câmpul de luptă. Istoria SAS din timpul războiului este una a unei aventuri extreme, dar în paginile care urmează am încercat să explorez psihologia războiului secret, neconvenţional, o anumită atitudine într-un moment crucial al istoriei şi reacţiile unor oameni obişnuiţi în circumstanţe extraordinare.

Aceasta este o carte despre ceea ce înseamnă curajul.

O notă privind sursele

Sursa celei mai mari părţi a materialului din această carte o constituie arhivele SAS şi, cel mai important, Jurnalul de război. De asemenea, le sunt îndatorat celor care au explorat înaintea mea istoria regimentului, mai ales lui Gavin Mortimer, Gordon Stevens, Martin Morgan, Alan Hoe, Damien Lewis, Lorna Almonds Windmill, Stewart McClean, Virginia Cowles, Hamish Ross, Paul McCue, John Lewes, Anthony Kemp, Martin Dillon, Michael Asher şi multor altora.

Le datorez multe istoricilor care au avutinspiraţia, înainte de a fi prea târziu, de a înregistra în scris, pe film sau pe suport audio amintirile participanţilor, iar eu am fost norocos să mă pot folosi de ele. Au mai rămas doar câţiva veterani SAS din timpul războiului şi am petrecut multe ore plăcute vorbind despre trecut cu Mike Sadler, Keith Kilby şi Edward Toms. Familia fostului ofiţer de informaţii SAS Robert McCready a fost amabilă să împărtăşească jurnalele de război ale acestuia şi alte obiecte cu mine. Archie Stirling a fost generos şi mi-a dat voie să explorez documentele lui David Stirling. Pe lângă relatările la prima mână aflate în arhive şi nepublicate încă, multe informaţii valoroase se află în memoriile postbelice publicate de câţiva foşti soldaţi, printre care Malcolm Pleydell, Johnny Cooper, Vladimir Peniakoff, Alan Caillou, David Lloyd Owen, Roy Close, Fitzroy Maclean şi Roy Farran.

Prolog

În beznă

Într-o seară de noiembrie din 1941, cinci avioane militare de transport Bristol Bombay destul de vechi au decolat greoi de pe pista aerodromului Bagush, de pe coasta egipteană, apoi au dispărut în negura de deasupra Mediteranei. Fiecare dintre ele transporta câte un grup de unsprezece paraşutişti britanici bine înghesuiţi unul într-altul, în total, cincizeci şi cinci de soldaţi, aproape întregul efectiv al unei unităţi de luptă noi, experimentale şi ultrasecrete: „Detaşamentul L" al Special Air Service. SAS.

În timp ce avioanele zburau hârâind spre nord-vest, a început să sufle vântul, aducând cu el semnele unei furtuni care se apropia. Temperatura din interiorul avioanelor a scăzut rapid, pe măsură ce soarele aluneca în spatele orizontului deşertic. Brusc, s-a făcut foarte frig.

Neexperimentatul SAS era la prima misiune. Operaţiunea cu nume de cod Squatter era planificată să decurgă astfel: soldaţii trebuiau să se paraşuteze pe timp de noapte în deşertul libian, să se infiltreze pe cinci aerodromuri, să pună explozibil pe cât mai multe avioane germane şi italiene, iar apoi, în timp ce bombele explodau, să se îndrepte spre sud, către un punct de întâlnire aflat undeva adânc

în deşert, de unde urmau să fie luaţi şi aduşi înapoi în siguranţă.

Unii dintre bărbaţii care tremurau prinşi de paraşute în bezna tot mai adâncă de la altitudinea de 5 500 de metri erau soldaţi obişnuiţi, dar alţii nu: printre ei erau un hamal de hotel, un fabricant de îngheţată, un aristocrat scoţian şi un rugbist care făcea parte din naţionala Irlandei. Unii erau luptători înnăscuţi, siguri pe ei şi imperturbabili, iar câţiva erau chiar atinşi de un fel de nebunie militară. Mulţi erau morţi de frică, dar hotărâţi să nu o arate. Niciunul nu putea pretinde că fusese pregătit pe deplin pentru ceea ce urmau să facă, pentru simplul motiv că nimeni nu mai încercase vreodată un atac nocturn paraşutat în deşertul nord-african. Dar deja se forma o camaraderie ciudată, o solidaritate neobişnuită, generată în egală măsură de neînduplecare, isteţime, competitivitate şi determinare colectivă. Înainte să decoleze, bărbaţii fuseseră informaţi că oricine va fi grav rănit la aterizare va fi lăsat în urmă. Nu există nicio dovadă că vreunul dintre ei ar fi considerat asta ca fiind ceva neobişnuit.

Când nărăvaşele avioane Bombay s-au apropiat de coasta libiană, la două ore şi jumătate de la decolare, vântul atinsese intensitatea de furtună. Nisipul ridicat în aer şi ploaia torenţială acopereau complet semnalizatoarele de la sol ale Royal Air Force (RAF), care ar fi trebuit să ghideze avioanele spre zona de paraşutare, aflată la vreo douăzeci de kilometri în interior. Piloţii n-au reuşit nici măcar să vadă conturul ţărmului. Proiectoarele germane de pe coastă interceptau avioanele care soseau, iar tunurile antiaeriene începeau să bubuie în jurul lor, provocând explozii orbitoare. Un proiectil a aterizat pe podeaua unui avion, trecând la câteva zeci de centimetri de rezervorul auxiliar de carburant. Unul dintre sergenţi

a făcut o glumă pe care n-a reuşit să o audă nimeni, deşi toţi au zâmbit.

Piloţii au făcut semn că paraşutiştii ar trebui să se pregătească să sară – deşi, sincer, săreau la întâmplare, fără să vadă nimic. Mai întâi au fost paraşutate cutiile cu explozibili, arme automate, muniţie, mâncare, apă, hărţi, pături şi articole medicale.

Apoi, unul câte unul, bărbaţii s-au aruncat în bezna care clocotea de atâtea explozii.

Partea I

Război în deșert

1

Soldatul-cowboy

Cu cinci luni înainte de Operaţiunea Squatter, un militar înalt şi slab zăcea, morocănos şi straşnic imobilizat, pe un pat de spital din Cairo. Ofiţerul de douăzeci şi cinci de ani fusese adus la Spitalul Militar Scoţian în 15 iunie 1941, paralizat de la brâu în jos. Într-o scrisoare trimisă mamei lui de către Departamentul de Război se spunea că suferise „o contuzie la spate, ca urmare a unui atac inamic".

Acest lucru nu era chiar adevărat. Soldatul rănit nu văzuse niciun inamic: sărise din avion fără cască şi fără o pregătire adecvată, îşi rupsese paraşuta într-un eleron şi se prăbuşise cu o viteză de vreo două ori mai mare decât cea recomandată. Impactul îl făcuse knockout, în plus, se rănise grav la şira spinării, iar asta îl lăsase temporar fără vedere şi, mai mult, nu-şi mai putea simţi picioarele. Medicii se temeau că nu va mai fi niciodată în stare să meargă.

Încă dinainte de accidentul cu paraşuta, contribuţia ofiţerului la efortul de război fusese minimă: îi lipsea disciplina militară de bază, nu putea mărşălui drept şi era atât de indolent, încât camarazii lui îl porecliseră „Leneşul Uriaş", cu trimitere, desigur, la animalul din pădurile

sud-americane. De când fusese trimis în Egipt cu unităţile britanice de comando, îşi petrecuse mare parte din timp prin barurile şi cluburile din Cairo sau pariind la cursele de cai. Asistentele din spital îl cunoşteau bine, pentru că îşi făcea adesea apariţia pe acolo dimineaţa, alb la faţă, să ceară o gură de oxigen pentru a-şi trata mahmureala. Înainte ca saltul cu paraşuta să îl trimită în spital, fusese investigat pentru a se stabili dacă se prefăcea că este inapt să-şi îndeplinească atribuţiile militare şi dacă trebuia trimis în faţa curţii marţiale. Colegii lui ofiţeri îl găseau fermecător şi distractiv; comandanţii, în schimb, îl considerau impertinent, incompetent şi foarte enervant. La încheierea instructajului de ofiţer primise o evaluare tăioasă: „iresponsabil şi banal".

Locotenentul David Stirling, din Gărzile Scoţiene, nu era un soldat obişnuit.

Scriitorul Evelyn Waugh, unul dintre colegii lui ofiţeri din forţa de comando, a venit să îl viziteze la vreo trei săptămâni după internarea în spital. Waugh fusese greşit informat de asistenta-şefă că lui Stirling i se amputase deja un picior şi era posibil să îl piardă şi pe celălalt.

— Nu simt nimic, i-a spus Stirling prietenului său.

Jenat, cum au englezii tendinţa să fie atunci când se trezesc faţă în faţă cu un om cu dizabilităţi, Waugh a continuat să pălăvrăgească, cocoţat pe marginea patului şi evitând cu grijă subiectul paraliziei prietenului său. Totuşi, din când în când, arunca o privire furişată spre locul unde ar fi trebuit să se afle singurul picior rămas al lui Stirling şi, de câte ori făcea asta, Stirling se străduia să mişte degetul mare al piciorului drept. În cele din urmă, Waugh şi-a dat seama că era tachinat şi l-a lovit cu o pernă.

— Stirling, afurisitule, când s-a întâmplat?

— Cu câteva minute înainte să vii. E nevoie de un pic de efort, dar e un început.

Prin puterea voinţei, Stirling începea să îşi recapete controlul asupra picioarelor. Alţii ar fi plâns de fericire; în cazul lui Stirling, însă, primul semn de recuperare era o nemaipomenită ocazie de a-i face o farsă unuia dintre cei mai buni romancieri britanici.

Au mai trecut două săptămâni până când Stirling a putut să stea în picioare şi alte câteva până să înceapă să meargă şchiopătând. Dar, în timpul celor două luni de inactivitate forţată, s-a gândit la multe, iar asta, în ciuda reputaţiei lui de pierde-vară, era chiar un lucru bun.

Comandourile fuseseră gândite ca trupe de şoc ale Marii Britanii, cu voluntari selectaţi şi antrenaţi pentru a ataca obiective aparţinând Axei. Premierul Winston Churchill hotărâse că teatrul de război ideal în care să fie desfăşurate comandourile era cel din Africa de Nord, de unde puteau să lanseze raiduri maritime împotriva bazelor inamice aflate de-a lungul coastei mediteraneene.

După părerea nesolicitată a lui Stirling, conceptul nu funcţiona. În cea mai mare parte a timpului, comandourile erau inactive, aşteptând ordinul pentru un atac de amploare, ordin care nu venea niciodată; în rarele ocazii când fuseseră folosite, rezultatele fuseseră dezamăgitoare. Trupele germane şi italiene se aşteptau să fie atacate de pe mare şi erau pregătite pentru asta. Pur şi simplu, trupele de comando erau prea numeroase şi prea greoaie pentru a lansa un atac fără să fie văzute; elementul-surpriză se pierdea imediat.

Dar dacă, s-a întrebat Stirling, trupele de comando ar ataca din direcţie opusă? Spre sud, între Egipt şi Libia, era Marea de Nisip, o întindere imensă, lipsită de apă, formată din dune care acopereau aproape 120 000 de kilometri pătraţi. Unul dintre cele mai ostile medii de pe Pământ, deşertul era considerat de germani ca fiind teoretic de netrecut, o barieră naturală, motiv pentru care

îl lăsau aproape neprotejat şi deloc patrulat. „O mare pe care hunul[1] nu o supraveghea", s-a gândit Stirling. Dacă pe flancul dinspre deşert al inamicului puteau fi infiltrate, la adăpostul întunericului, echipe mobile de oameni foarte bine pregătiţi, acestea ar fi putut sabota aerodromurile, depozitele cu provizii, liniile de comunicare, căile ferate şi drumurile, iar apoi s-ar fi strecurat înapoi în pustietatea Mării de Nisip. O forţă de comando de câteva sute de oameni putea ataca o singură ţintă odată; dar câteva trupe mai mici, care să se mişte rapid, să atace brusc şi să se retragă imediat puteau distruge mai multe ţinte în acelaşi timp. Oportunitatea de a ataca inamicul din spate, când se aşteaptă mai puţin, este visul oricărui general. Geografia neobişnuită a Africii de Nord oferea exact această posibilitate, s-a gândit Stirling în timp ce zăcea pe jumătate paralizat pe patul de spital, încercând să-şi mişte degetele mari de la picioare.

Ideea lui Stirling era mai degrabă rezultatul unor vise cu ochii deschişi decât al unei expertize; nu apăruse în urma unor ore lungi de gândire şi analiză, ci din plictiseala acută a convalescenţei. Era bazată mai degrabă pe intuiţie, imaginaţie şi pe încredere în sine, care nu îi lipseau deloc lui Stirling, decât pe experienţa în războiul din deşert, care îi era cu totul străină.

Dar era o idee bună, genul de idee pe care putea să o aibă doar cineva la fel de ciudat şi de neobişnuit precum Archibald David Stirling.

Stirling era unul dintre aceia care o duc bine pe timp de război şi o dau în bară pe timp de pace. Într-un timp scurt, încercase tot felul de ocupaţii – artist, arhitect, cowboy şi

[1] Termen peiorativ folosit în Marea Britanie pentru soldaţii germani (n.r.)

alpinist – şi nu avusese succes în niciuna. Privilegiat prin naştere şi educaţie, inteligent şi descurcăreţ, ar fi putut fi orice, dar îşi petrecuse prima parte a vieţii făcând puţine lucruri de însemnătate. Războiul era salvarea lui.

Familia Stirling era una dintre cele mai cunoscute şi mai vechi din Scoţia – un clan aristocratic distins, cu tradiţie militară îndelungată şi o doză considerabilă de excentricitate. Mama lui David Stirling era fiica lordului Lovat, şeful clanului Fraser, cu un arbore genealogic care se întindea până la Carol al II-lea. Tatăl lui, generalul Archibald Stirling, făcuse impresie în Primul Război Mondial, fusese membru al parlamentului, după care se retrăsese la Keir, domeniul de şase mii de hectare din Perthshire, care fusese reşedinţa familiei în ultimele cinci secole. Generalul îşi condusese proprietăţile şi familia indisciplinată precum o căpetenie inofensivă şi distantă, care urmăreşte câmpul de luptă de pe un deal îndepărtat. Margaret, formidabila mamă a lui David, fusese cea mai energică prezenţă: copiii îi ştiuseră de frică. Casa Keir, în care se născuse David Stirling în 1915, era o clădire imensă, în care îngheţai chiar şi în toiul verii, plină cu trofee de vânătoare şi răsunând de un tărăboi continuu. Părinţii Stirling le insuflaseră bunele maniere celor şase copii, dar altfel îi lăsaseră să îşi vadă de vieţile lor. Cei patru băieţi Stirling, între care David era al doilea ca vârstă, crescuseră urmărind cerbi, vânând iepuri, certându-se şi luându-se la întrecere. Unul dintre jocurile lor preferate fusese un fel de duel cu puşti pneumatice: doi fraţi îşi ţinteau cu rândul spatele, apropriindu-se cu câte un pas la fiecare tragere.

În ciuda acestui debut de viaţă spartan şi aristocratic, David Stirling nu a fost un copil robust. Trimis la opt ani la Ampleforth, o şcoală catolică cu internat, s-a îmbolnăvit de febră tifoidă şi a fost adus înapoi acasă, pentru o perioadă de convalescenţă îndelungată. În cele din urmă,

un defect de vorbire a fost rezolvat printr-o intervenţie chirurgicală. Nu îi plăcea sportul şi făcea tot posibilul să îl evite. A crescut cu o viteză uimitoare: la şaptesprezece ani avea aproape 1,90 metri, un slăbănog înalt, încăpăţânat, nesăbuit şi deosebit de politicos. Mai mult datorită poziţiei sociale, i s-a oferit un loc la Universitatea Cambridge, unde şi-a făcut de cap la scară mare, petrecând mai mult timp pe hipodromul Newmarket decât învăţând. „Dacă a existat vreo latură serioasă a vieţii, mi-a scăpat complet", a recunoscut el mai târziu. Dacă a deschis vreodată o carte, acesta a fost un moment care a rămas nemenţionat. După un an, directorul colegiului l-a informat că era exmatriculat, i-a citit o listă de douăzeci şi trei de acuzaţii care duseseră la situaţia aceea şi l-a invitat să aleagă trei dintre ele care îi păreau „cel mai puţin ofensatoare" pentru mama lui.

David Stirling a decis că va deveni artist, la Paris. Nu avea cine ştie ce talent la pictură. Dar purta beretă şi avea înclinaţie pentru viaţa boemă. Unii au descoperit în picturile lui „un amestec ciudat de frumuseţe şi macabru". Nu şi profesorul lui francez de artă. Iar după un an şi jumătate de viaţă dubioasă pe malul stâng al Senei, i s-a spus că „picturile lui nu vor avea niciodată o valoare adevărată", chiar dacă într-o bună zi ar putea deveni un desenator comercial oarecum bun. Stirling a fost foarte supărat; eşecul lui ca artist l-a marcat pentru totdeauna şi poate că era explicaţia pentru constanta nesiguranţă ascunsă sub masca de încredere de sine pe care o afişa.

S-a întors la Cambridge pentru a studia arhitectura, dar în scurt timp a plecat şi de acolo. A lucrat puţin cu un arhitect din Edinburg. Apoi a intervenit mama lui, care i-a spus celui de-al doilea fiu al ei că ar trebui să se oprească din derivă şi să facă ceva cu viaţa lui. Stirling a anunţat-o că intenţionează să fie prima persoană care urcă pe muntele Everest.

Stirling nu prea avea fizicul necesar să se cațăre pe stânci. Și avea puțină experiență în alpinismul adevărat. În plus, suferea de vertij. Alpiniști britanici curajoși încercaseră să urce pe cel mai înalt munte din lume încă din 1921; mulți dintre ei au plătit cu viața această străduanie. Escaladarea Everestului era o treabă costisitoare, periculoasă și solicitantă, iar Stirling era falit. Însă niciunul dintre aceste aspecte nu i-a redus determinarea de a reuși acolo unde alpiniști pregătiți, experimentați și cu finanțare serioasă eșuaseră. A petrecut un an cățărându-se prin Alpii elvețieni, finanțat de mama lui, înainte să se alăture trupelor suplimentare de rezervă ale Gărzilor Scoțiene, regimentul tatălui său, în speranța că antrenamentul militar part-time l-ar putea ajuta în expediția lui. În scurt timp, a abandonat și uniforma, răpus de plictiseala copleșitoare de pe câmpul de instrucție. În 1938, la douăzeci și trei de ani, a plecat în SUA, cu intenția de a urca pe Munții Stâncoși și de a hoinări de-a lungul fâșiei muntoase care străbate continentul. Stirling era undeva la sud de Rio Grande, după ce, timp de câteva luni, mânase vite în compania unui cowboy pe nume Roy „Mâner-de-tigaie" Terrill, când a aflat că Marea Britanie era în război. Evenimentele premergătoare declanșării războiului se pare că îi scăpaseră aproape complet. Mama lui i-a trimis o telegramă: „Întoarce-te acasă cu cel mai ieftin mijloc de transport posibil". Stirling a zburat la clasa întâi și a îmbrăcat repede uniforma.

David Stirling cel care și-a făcut apariția la Guards Depot[1], în Pirbright, în toamna lui 1939, era un amestec ciudat. Ambițios, dar nehotărât; obișnuit cu milităria, dar alergic la disciplina cazonă. Aparențele tumultoase

[1] Centru de recrutare și instrucție al regimentelor de gardă (n.r.)

contraziceau predispoziția bărbatului la depresii periodice, iar bunele lui maniere extreme și relaxarea socială mascau momentele de agitație interioară. Stirling era un romantic cu un talent înnăscut pentru prietenie, dar cu dorință sau nevoie redusă de intimitate fizică. Se pare că își pierduse virginitatea la Paris, când studiase artele. Cu Terrill Mâner-de-tigaie se bucurase de compania „unora dintre fetele acelea ciocolatii din Mexic". Dar timiditatea lui nativă, combinată cu o educație catolică severă și masculină, se pare că îl lăsase cu frică de femei. „Anii de pubertate de o confuzie totală, dominați de sentimentul de vinovăție, au exercitat o presiune oribilă", a remarcat el odată. Vorbea despre „femei-prădător"; cele câteva întâlniri romantice ale lui au fost descrise ca „evadări intime", de parcă se temea să nu fie prins în capcană. „Apropierile de orice fel reprezintă o presiune care îmi pare foarte greu de suportat", a recunoscut el.

Avea multe prietene și, potrivit biografului său, era atras de sexul opus. Totuși, părea să se relaxeze doar printre bărbați și „în spații largi, deschise". La fel ca mulți oameni prietenoși, era cam singuratic. Un călugăr războinic, tânjea după acțiune și după compania soldaților, dar, când lupta se încheia, îi plăcea să fie singur.

De asemenea, Stirling avea o profundă siguranță de sine, genul de încredere care vine din viața nobilă și din posibilitățile nelimitate. Era lipsit de griji și neconstrâns de convenții și privea regulile ca pe o bătaie de cap ce trebuia ignorată, încălcată sau depășită cumva. Era cât se poate de respectuos cu cei din clasele sociale inferioare și nu făcea deosebiri de rang. Izbitor de modest, era dezgustat de fanfaroni și de gură-spartă: „lăudăroși" sau „infatuați" erau cele mai grave insulte ale lui. Părea un distrat și un uituc, dar puterea lui de concentrare era fenomenală. În ciuda mișcărilor stângace și a unui trecut

academic inconsecvent, avea o încredere nestăvilită în propriile abilităţi intelectuale şi fizice. Stirling făcuse exact ce voise să facă, indiferent dacă alţii găsiseră sau nu că scopurile lui erau rezonabile sau măcar posibile. Parţial, SAS a luat naştere pentru că fondatorul lor nu accepta un „nu“ ca răspuns, fie de la cei învestiţi cu autoritate, fie de la cei aflaţi sub comanda sa.

La fel cum logistica alpinismului îl plictisise, Stirling găsise pregătirea practică pentru război incredibil de obositoare. Asemenea multor tineri, era nerăbdător să lupte, în schimb, s-a trezit încătuşat într-o rutină constând din nesfârşite marşuri, inspecţii de echipament, exerciţii cu arma şi toate celelalte activităţi monotone ale vieţii militare. Aşa că s-a răzvrătit. Adesea, se strecura afară din cazarma din Pirbright şi se ducea la Londra, la White's Club, pentru o noapte de beţie, jocuri de noroc şi biliard; la fel de des, era prins şi consemnat în cazarmă. Stirling era un recrut-coşmar: impertinent, indolent şi de multe ori pe jumătate adormit, ca urmare a beţiei din noaptea anterioară. „Era foarte, foarte iresponsabil“, şi-a amintit Willie (mai târziu, viconte) Whitelaw, un ofiţer de instrucţie de la Pirbright. „Pur şi simplu, nu putea să accepte că eram instruiţi pentru a intra în luptă în ultimul conflict major. Reacţia lui era de a ignora orice.“

La barul de la White's Club, unul dintre cele mai exclusiviste cluburi de gentlemeni din Londra, Stirling a aflat pentru prima dată despre o formă de militărie care părea mult mai apropiată de aventura şi exaltarea pe care le avea el în minte: o fenomenal de interesantă unitate nouă de comando, menită să lovească ţintele inamice importante, cu un impact maxim. Vărul lui Stirling, lordul Lovat, fusese printre primii voluntari ai acestei unităţi.

Înființată sub comanda locotenent-colonelului Robert Laycock, unitatea – botezată Layforce – era formată din mai bine de 1 500 de voluntari împărțiți în trei regimente de comando, recrutați din Foot Guards (trupele regulate de infanterie ale Household Division[1]) și din alte regimente de infanterie: o unitate de elită formată din prădători și jefuitori specializați și bine pregătiți. Lordul Haw Haw, trădătorul britanic care transmitea mesaje radio pentru naziști în Anglia, descria comandourile drept „tăietorii de gâturi ai lui Churchill".

Stirling s-a oferit imediat voluntar. În scurt timp, s-a trezit mărșăluind prin sălbăticia din vestul Scoției, un teren familiar din copilărie, departe de terenurile de instrucție pe care le ura. Timp de mai multe săptămâni, comandourile au fost instruite prin mlaștinile și printre ferigile de pe insula Arran: marșuri, luptă fără arme, rezistență, orientare și tehnici de supraviețuire. Chiar și în acest stadiu incipient, unii dintre voluntari au observat ceva diferit la înaltul tânăr ofițer: Stirling era un lider înnăscut, cu o încredere discretă, dar fermă în propriile decizii și cu o insistență politicoasă ca oamenii lui să facă tot ceea ce le cerea, plus multe altele. În ziua de 1 februarie 1941, Layforce a pornit spre Orientul Mijlociu. În sfârșit, Stirling se îndrepta spre front, lăsând în urmă un lung șir de facturi neplătite: către agentul de pariuri, către croitor, către managerul bancar și chiar către un comerciant din Arizona de obiecte necesare unui cowboy, de la care cumpărase o șa.

Layforce fusese trimisă să perturbe liniile de comunicare ale Axei din zona Mediteranei și să joace rolul de avangardă în capturarea Rodosului. Dar, până când comandourile au ajuns în Egipt, situația militară

[1] Divizie a armatei britanice, însărcinată cu protecția suveranului (n.r.)

s-a schimbat: sosirea trupelor germane expediționare Afrika Korps în Cirenaica (regiune aflată pe coasta de est a Libiei), aflate sub conducerea lui Erwin Rommel, modificase perspectiva strategică. Acum, britanicii încercau din răsputeri să oprească înaintarea germanilor, iar primul stadiu al bătăliei cu sorți schimbători de izbândă din nordul Africii era în plină desfășurare. Trimise inițial pentru a sprijini apărarea italiană în coloniile nord-africane, Afrika Korps înaintau cu o viteză alarmantă, împingându-i pe britanici înapoi spre granița egipteană cu Libia și asediind orașul de coastă Tobruk. În loc să ia cu asalt Rodosul împreună, diversele comandouri au fost despărțite și desfășurate pentru a asigura apărarea suplimentară în Cipru, a ajuta la evacuarea Cretei, a sprijini apărarea orașului Tobruk și pentru a întreprinde raiduri de-a lungul coastei, în Cirenaica și în Siria. Asaltul asupra orașului libian Bardia nu a dat cine știe ce rezultate, cu șaizeci și șapte dintre atacatorii britanici luați prizonieri. Din cei opt sute de membri ai trupelor de comando trimiși, în luna mai, să se ocupe de evacuarea Cretei, mai puțin de două sute au reușit să scape – printre care și Evelyn Waugh, care se îmbarcase pe ultimul vas care pleca. În iunie, comandourile au reușit stabilirea unui cap de pod în luptele împotriva trupelor franceze ale regimului de la Vichy, pe râul Litani, în Liban, dar au pierdut un sfert din efective în acel atac.

Stirling, aflat în Egipt cu rezervele Layforce, era plictisit și frustrat. Încă nu trăsese cu arma. „Am avut parte de o serie de amânări și anulări, iar asta a fost extrem de neplăcut", și-a amintit el mai târziu. Înainte de plecarea comandourilor, coordonatorul unităților de operațiuni combinate le spusese că erau pe cale să „pună în mișcare o acțiune care va uimi lumea". Deocamdată, Stirling abia

dacă se clintise întru câtva din loc. Ca de obicei când nu avea ce face, şi-a îndreptat atenţia spre petreceri. Peter Stirling, fratele mai mic al lui David, lucra la Ambasada Britanică din Cairo, iar apartamentul lui diplomatic din cartierul Garden City a devenit locul unde se organizau petreceri exuberante şi de unde se pleca în incursiuni nocturne pe la bordelurile oraşului.

Stirling a început să lipsească de la programele de instrucţie şi să inventeze scuze. Când spunea că nu se simţea bine, nu era complet neadevărat. Era lovit de un acces neplăcut de dizenterie. Apoi, întorcându-se de la un exerciţiu de noapte, s-a împiedicat de frânghia unui cort, s-a lovit la un ochi şi a avut nevoie de cusături. Spitalul american i s-a părut lui Stirling mai mult decât confortabil şi a început să inventeze motive pentru a-şi petrece zilele acolo, pretinzând că suferea de febră. „Într-un fel, eram destul de bolnav, a zis el mai târziu. Pentru că ieşeam noaptea, trebuia să îmi revin din mahmureala groaznică produsă de activităţile nopţii anterioare în Cairo, dar mă îmbolnăveam din nou, urmare a activităţilor din noaptea următoare." Alertaţi de asistenta-şefă a spitalului, superiorii lui Stirling au început să se întrebe cât de bolnav era, de fapt. Se ţinea de beţii şi de petreceri, când viaţa lui a fost schimbată de o discuţie cu locotenentul Jock Lewes, un coleg ofiţer care făcea parte din trupele de comando şi care era tot atât de disciplinat şi de inhibat pe cât era Stirling de destrăbălat şi de nonşalant.

Lewes i-a spus lui Stirling că pusese recent mâna pe câteva zeci de paraşute destinate unei trupe de paraşutişti care opera în India şi care fuseseră trimise din greşeală la Port Said, de unde le furase. Colonelul Laycock îi dăduse lui Lewes permisiunea de a face un salt experimental cu paraşuta în deşert. Stirling a

întrebat dacă poate veni şi el, „parţial din amuzament, parţial pentru că era util să ştii să o faci“ şi, cel mai mult, pentru că era foarte plictisit. Astfel a început o importantă şi neverosimilă relaţie între doi bărbaţi care nu puteau fi mai diferiţi decât erau ei doi.

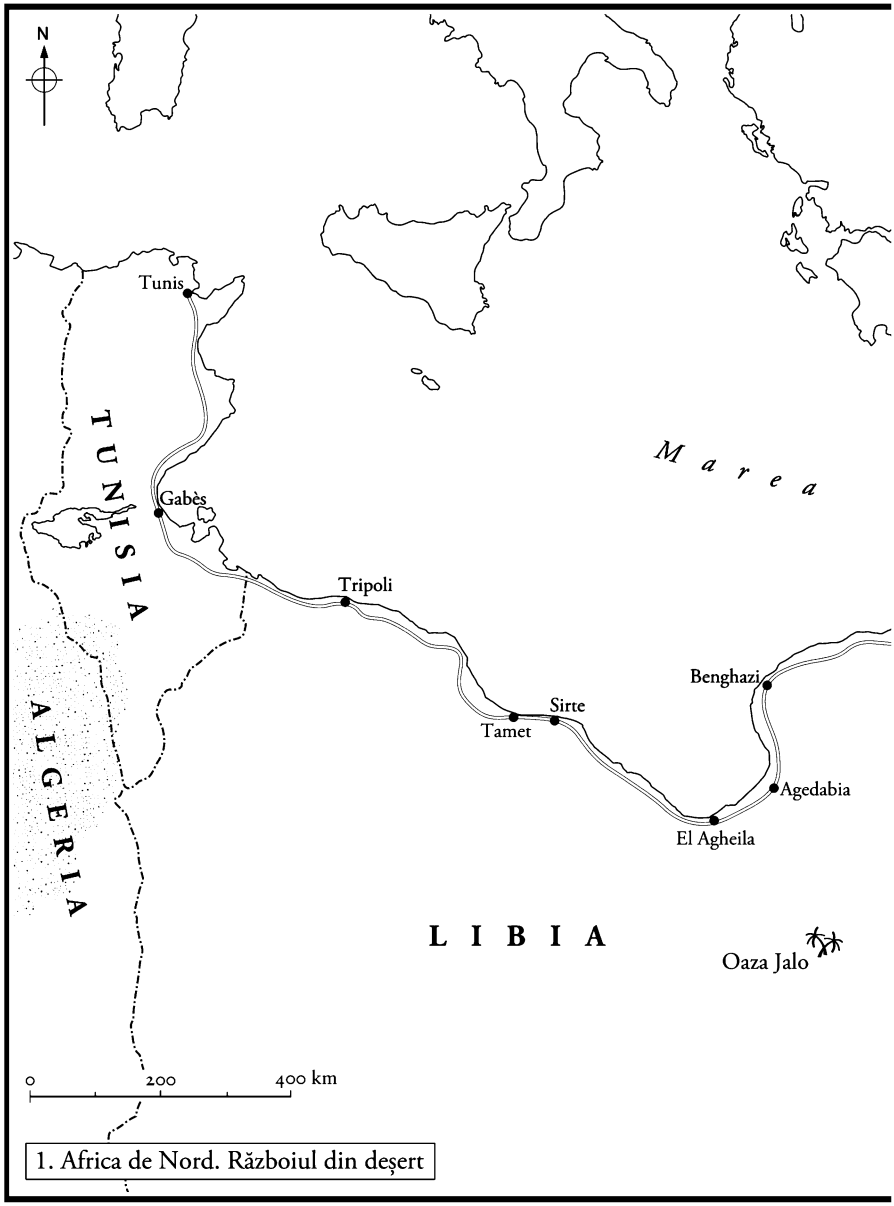

1. Africa de Nord. Războiul din deșert

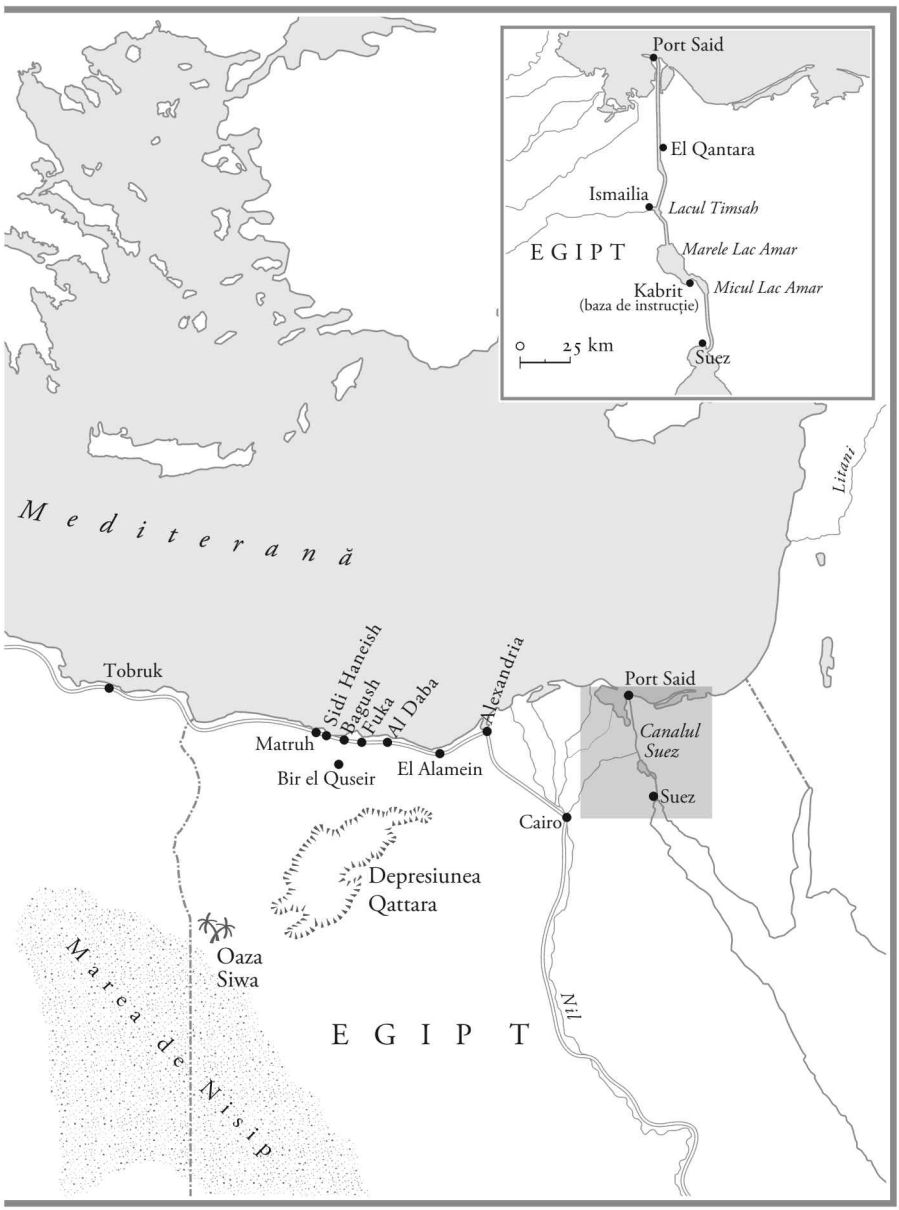
Port Said
El Qantara
Ismailia
Lacul Timsah
EGIPT
Marele Lac Amar
Kabrit
(baza de instrucție)
Micul Lac Amar
25 km
Suez
Mediterană
Liani
Tobruk
Sidi Haneish
Bagush
Fuka
Al Daba
Alexandria
Port Said
Matruh
Canalul Suez
Bir el Quseir
El Alamein
Suez
Cairo
Depresiunea Qattara
Oaza Siwa
Marea de Nisip
EGIPT
Nil

2. Aerodromurile Axei de pe coasta Libiei

2

Detaşamentul L

Locotenentul John Steele Lewes era un model de virtute militară, un bărbat de o sobrietate rigidă şi un zbir. Născut în India din tată britanic şi mamă australiană, fusese căpitanul Clubului Nautic al Universităţii Oxford, absolvise Christ Church şi părea destinat unei cariere politice sau eşaloanelor superioare din armată. La izbucnirea războiului, se alăturase Gărzilor Galeze şi fusese desemnat ofiţer de instrucţie de regiment şi cantonat la hipodromul Sandown. Acolo fusese pictat de artistul Rex Whistler, coleg ofiţer şi prieten, stând pe treptele tribunei, cu un pistol Bren pe genunchi, arătând de parcă era gata să îi secere pe cai şi pe călăreţi deopotrivă.

„Jock" Lewes era aproape prea bun ca să fie adevărat. „Fii ceva măreţ", îi spusese autoritar tatăl lui, iar Lewes intenţiona să îndeplinească acel ordin. Era atletic, impunător, patriot şi arătos, cu ochi albaştri strălucitori şi cu o mustaţă perfectă, în stil Douglas Fairbanks jr. Apăruse în reviste şi curta o femeie sensibilă şi de familie bună, pe nume Miriam Barford, căreia îi ţinea discursuri despre importanţa sacrificiului şi străduinţă. „Avem parte de mai multă recunoştinţă pe acest pământ dacă ne achităm

bucuroşi de îndatoririle care ne fac mai puţină plăcere decât dacă facem oricât de multă activitate agreabilă", scria el.

Lewes era serios, obsedat de muncă şi uşor îngâmfat, cu o mare „înclinaţie spre decadenţă", potrivit biografului său. Nu avea deloc simţul umorului, iar „sobrietatea lui putea fi prea mult pentru unii muritori de rând". „Nu îl vedeai pe Jock la un pahar prin Cairo sau fâţâindu-se pe la curse", observa Stirling, care de obicei era văzut fie într-una din ipostaze, fie în alta.

Totuşi, cei doi ofiţeri împărtăşeau dorinţa de acţiune şi convingerea că trupele din care făceau parte nu erau folosite aşa cum trebuie. O stea în devenire în Layforce, Lewes îşi demonstrase deja tăria de caracter şi ingeniozitatea în câteva operaţiuni, inclusiv într-un atac cu canoniere asupra unei baze aeriene inamice din apropiere de Gazala, pe coasta libiană. Lewes fusese impresionat de felul în care germanii folosiseră trupele de paraşutişti în cucerirea Cretei şi s-a gândit că paraşutiştii ar putea fi o completare utilă pentru viitoarele operaţiuni ale comandourilor Aliate. A început să facă lobby pe lângă ofiţerii superiori pentru a-i permite să îşi formeze propria trupă de soldaţi aleşi pe sprânceană şi le-a scris celor de acasă că primise „ceea ce îmi doream de mult timp – o trupă de soldaţi şi libertate deplină de a-i instrui şi de a-i folosi aşa cum cred eu de cuviinţă". Stirling era uimit de calmul, profesionalismul şi experienţa lui Lewes. Potrivit uneia dintre versiunile acestei istorii, îi ajunseseră la urechi zvonuri despre ce voia să facă Lewes şi îl căutase intenţionat prin mulţimea de ofiţeri. Alţii spun că discuţia ar fi fost pur întâmplătoare. Oricare ar fi realitatea, ideile lui Lewes şi ale lui Stirling erau convergente.

Totuşi, exista şi o altă faţă, una ascunsă, a lui Jock Lewes, care l-ar fi putut opri pe Stirling dacă ar fi ştiut despre ea: Lewes flirtase cu nazismul.

În 1935, cu ocazia unui tur de ciclism din Germania, Lewes fusese profund impresionat de organizarea și de puterea celui de-al Treilea Reich, ce tocmai se năștea. „Anglia nu este o democrație, iar Germania este departe de a fi un stat totalitar", le scria el părinților. „Orbit" de național-socialism, a vizitat de câteva ori Germania în anii următori, întorcându-se acasă și mai fascinat după fiecare vizită: intrase în contact cu înalta societate germană, în 1938 participase la un bal unde Hitler și Goebbels fuseseră oaspeți de onoare și se îndrăgostise de o tânără nemțoaică, Senta Adriano, membră entuziastă a partidului nazist. Era cu gândul doar la „onestitatea și sinceritatea" Sentei, la „părul ei auriu, la ochii de un verde-albastru și sprâncenele delicate și simetrice, nepensate". Sprâncenele pensate ar fi fost un semn de frivolitate.

Apoi a venit *Kristallnacht*, noaptea ferestrelor sparte, când naziștii s-au dezlănțuit în Germania și Austria, spărgând și devastând magazinele și firmele evreiești și sinagogile. Jock Lewes poate că fusese naiv din punct de vedere politic, dar nu era prost: evenimentele din noiembrie 1938 au provocat în el o schimbare violentă și dureroasă. Brusc, a înțeles cu oribilă limpezime care este adevărata natură a regimului pe care îl acceptase politic și emoțional.

„M-am luptat să îmi păstrez încrederea în sinceritatea germană, dar numai o credință fanatică putea să se opună dovezii pe care au ales să ne-o aducă în fața ochilor, scria el. Jur că nu voi apuca ziua în care Regatul Unit va renunța la credința lui în fața agresiunii totalitariste." A rupt logodna cu Adriano și, aproape peste noapte, a devenit un oponent feroce al nazismului. „De bunăvoie voi îndrepta arma spre Germania", scria el. Avea impresia că fusese păcălit, atât de naziști, cât și de femeia fascistă pe care o iubise. „A luat minciuna personal"; voia să se răzbune.

Determinarea și neînduplecarea lui Lewes și devotamentul lui în lupta împotriva Germaniei erau reacția unui bărbat care fusese nedreptățit de o iubită infidelă, unul care făcuse o greșeală teribilă și pe care trebuia să și-o repare.

Lumina zilei scădea deja atunci când Lewes, Stirling și alți patru soldați urcau într-un biplan vechi pentru a efectua primul salt mondial cu parașuta în deșert. Pentru Stirling era o excursie; pentru Lewes, următorul stadiu în campania lui de răzbunare împotriva Germaniei naziste. Biplanele Vickers Valentia, împrumutate de Royal Air Force, erau folosite pentru a livra corespondența și erau aproape comic de nepotrivite pentru parașutism. Parașutele șterpelite de Lewes erau prevăzute cu corzi statice, care trebuiau prinse de un cablu din oțel și atașate în față și în spate: când parașutistul sărea din avion, coarda era trasă în afară din parașuta strânsă până când se întindea complet, moment în care era trasă o altă coardă conectată, iar voalura parașutei se umplea cu aer. Nu existau instructori de parașutism în Orientul Mijlociu, dar un ofițer amabil din RAF le-a spus să „plonjeze ca în apă". Echipajul a exersat sărind de pe aripile biplanului, o cădere de la o înălțime de vreo trei metri. Cu titlu de exemplu, Lewes a aruncat din aeroplan un parașutist-manechin confecționat din bețe de cort și săculeți de nisip, de la o înălțime de aproximativ 240 de metri. „Parașuta s-a deschis cum trebuie, dar bețele de cort s-au rupt la aterizare."

Lewes și Stirling au ajuns la concluzia că erau pregătiți: pur și simplu, vor lega corzile parașutelor de picioarele scaunelor pasagerilor, vor deschide ușa și vor sări. Pilotul a decolat de pe micul aerodrom aflat la 80 de kilometri sud de Bagush, s-a învârtit o dată pe deasupra acestuia, apoi le-a dat semnalul să sară: Lewes și ordonanța lui au

sărit primii, urmați de un voluntar pe nume D'Arcy, apoi de Stirling. Mai târziu, D'Arcy scria: „Am fost surprins să îl văd pe locotenentul Stirling trecând în aer pe lângă mine." Dar nici pe jumătate la fel de surprins ca locotenentul Stirling. Parașuta lui s-a prins de un eleron și s-a rupt. Dându-și seama că mai degrabă cădea decât se parașuta, a închis ochii și s-a pregătit de impact.

Stirling nu și-a recăpătat cunoștința decât după ce a ajuns, pe jumătate paralizat, pe un pat din Spitalul Militar Scoțian. „Am fost un pic ghinionist", a zis el, bagatelizând.

Cum era de așteptat, Lewes „a aterizat perfect" și s-a simțit inspirat să scrie un poem despre frumusețea parașutismului.

> *Green for Go!* Acum! Doamne, ce lent!
> Aerul nu se grăbește și pământul nu se apropie
> Până nu plonjezi înhămat și știi
> Că s-a terminat; privești în sus și iubești voalura albă,
> De neclintit deasupra ta – un înger în panoplie
> Păzind cerul.

Stirling n-a simțit la fel. Prima lui experiență de parașutism fusese extrem de neplăcută. Ca urmare a faptului că se lovise la coloană, avea să sufere tot restul vieții de dureri de spate și migrene. Căderea aproape că îl omorâse, dar îi dăduse o idee foarte bună.

Era cu opt săptămâni înainte ca Stirling să poată merge din nou. În tot acel timp, el a adunat toate hărțile coastei și ale zonei continentale pe care a reușit să pună mâna și a făcut însemnări despre aerodromurile, drumurile, căile ferate și pozițiile inamicilor de-a lungul coastei. Când Lewes l-a vizitat la spital, Stirling i-a prezentat planurile lui:

— Cred că e posibil și nu foarte dificil să infiltrăm câțiva oameni în anumite poziții germane din flancul

dinspre deșert. Cred că atunci o să avem un impact destul de puternic asupra eficienței și moralului lor, sabotând avioanele, pistele și camioanele cu combustibil.

Cu generozitate tipică, mai târziu, Stirling îl va credita pe Lewes cu mare parte din raționamentul din spatele planului. Totuși, în stadiul acela, Lewes era încă sceptic. Cum vor reuși parașutiștii să care suficient explozibil ca să provoace pagube importante? Cine va autoriza astfel de operațiuni? Și cum vor scăpa atacatorii, înconjurați de sute de kilometri de nisip?

— Te-ai gândit să te antrenezi pentru mersul prin deșert? a întrebat el.

Poate că îndoielile lui Lewes aveau de-a face mai puțin cu fezabilitatea planului, decât cu reținerile cu privire la caracterul lui Stirling însuși, un bărbat cu o reputație de ușuratic și cu trăsături pe care Lewes le disprețuia. De asemenea, poate simțea că Stirling interfera cu propriile lui planuri. Lewes era în drum spre Tobrukul aflat sub asediu. Au căzut de acord să discute din nou despre raidurile parașutate când se va întoarce.

— Dacă reușești să îi dai de capăt, amintește-mi de această idee, a zis Lewes în timp ce se ridica să plece. Eu nu îmi fac mari speranțe.

Pe la mijlocul lui iulie, Stirling avea o schiță a propunerii, oferindu-i întâietatea lui Lewes și menționând că planul „se baza în mare parte pe ideile lui Jock".

Însemnările inițiale ale lui Stirling au fost făcute cu creionul și nu au supraviețuit în arhivele SAS. Ideile de bază erau clare: avansarea lui Rommel spre est, de-a lungul coastei nord-africane, făcea ca șansa unei victorii să-i surâdă faimosului comandant german, dar, de asemenea, crease o oportunitate, lăsând vulnerabile în fața unui atac liniile de aprovizionare inamice și aerodromurile aflate de-a lungul coastei. Cele mai multe abia

dacă erau apărate. Unele nu erau nici măcar împrejmuite cu un gard. Într-o noapte fără lună, câţiva oameni bine instruiţi puteau fi paraşutaţi cât mai aproape posibil de aerodromurile inamice; apoi se puteau împărţi în mici echipe, fiecare compusă din cel mult cinci oameni, care să ajungă pe aerodromuri la adăpostul întunericului, să plaseze bombe cu ceas pe cât de multe avioane, apoi să se retragă înapoi în deşert, de unde puteau fi recuperaţi de Long Range Desert Group – unitatea britanică de recunoaştere despre care Stirling aflase că era capabilă să pătrundă adânc în deşert cu maşinile ei. Într-o singură noapte puteau fi lansate până la treizeci de atacuri. Pentru siguranţă şi păstrarea secretului, o astfel de operaţiune va trebui aprobată de comandantul-şef din Orientul Mijlociu. Noua unitate avea nevoie de un statut special, acces la informaţiile militare şi propriul loc secret de instrucţie. Stirling propunea „un nou tip de unitate militară, pentru a obţine maximum prin elementul-surpriză şi şiretenie".

Retrospectiv, planul nu sare cu nimic în ochi. La vremea aceea, a fost însă revoluţionar.

Mulţi ofiţeri de rang mediu din armata britanică au luptat în Primul Război Mondial şi s-au agăţat de o concepţie demodată, clasică, despre război: bărbaţi în uniforme ciocnindu-se pe câmpul de luptă, înfruntându-se până când una dintre părţi iese victorioasă. Până în clipa aceea, deşi câmpul de luptă se mişcase înainte şi înapoi, războiul din Africa de Nord urmase acest tipar. Ceea ce propunea Stirling depăşea linia frontului şi ducea bătălia direct în tabăra inamicului. În ochii multora, acest lucru nu era doar fără precedent, ci şi imposibil, ca şi cum ai pocni un individ când se uită în altă parte. Potrivit unora, să arunci în aer avioane în toiul nopţii şi apoi să fugi era treabă de sabotori, mercenari şi asasini, nu de soldaţi ai armatei Majestăţii Sale. Nu era un război aşa cum îl ştiau ei

şi nu era nici crichet. Mai rău, ideea lui Stirling reprezenta o ameninţare la adresa însuşi conceptului de grad militar. Lanţul de comandă este sacrosanct în orice armată, iar Stirling propunea ca şi acesta să fie evitat şi să se raporteze doar comandantului cu cel mai mare grad – în acest caz, generalului Claude Auchinleck, proaspăt numitul comandant-şef al trupelor din Orientul Mijlociu. Stirling era un simplu locotenent, şi încă unul oarecare, care propunea să se saboteze secole de tradiţie militară vorbind doar cu şeful cel mai mare, pentru a crea şi a comanda ceea ce semăna suspect de mult cu o armată privată. Pentru superiorii lui tradiţionalişti era mai mult decât impertinenţă; era de-a dreptul insurecţie.

Stirling nu îşi făcea iluzii în legătură cu modul în care avea să fie primit planul lui de către ofiţerii de la Cartierul General din Orientul Mijlociu. El dispreţuia pe faţă birocraţia militară de rang mediu, la care se referea adesea ca la „o francmasonerie a mediocrităţii" şi ca la un „strat peste strat de rahat fosilizat". Dacă era ca ideea lui să aibă vreo şansă, trebuia să o prezinte direct ofiţerilor cu cel mai înalt rang, înainte ca oricine cu grad inferior să apuce să o distrugă. Dacă urma calea obişnuită, planul avea să piară pe biroul primului ofiţer căruia i-l va prezenta. Atitudinea radicală a lui Stirling faţă de „rahatul fosilizat" era similară cu atitudinea lui faţă de linia frontului: nu avea intenţia să treacă prin el, ci să-l ocolească. Cum a reuşit, ăsta e un mit.

Cartierul general britanic din Orientul Mijlociu se afla în zona City Garden din Cairo, într-un bloc imens de apartamente rechiziţionate, înconjurat de sârmă ghimpată. Încă în cârje, Stirling a şchiopătat spre intrare doar ca să se trezească oprit de două gărzi care i-au cerut permisul de trecere, ceea ce el desigur că nu avea. Astfel că, aşteptând un moment de neatenţie a gărzilor, s-a strecurat printr-o gaură din gard. În timp ce intra în clădire, gărzile i-au

văzut cârjele abandonate şi au pornit după el. Mergând cât de repede puteau să-l ducă picioarele lui ţepene, a urcat scările şi a dat buzna într-o încăpere pe uşa căreia scria „General-adjutant". Acolo, s-a trezit faţă în faţă cu un maior roşu la faţă, care, întâmplător, era unul dintre foştii lui instructori de la Pirbright. Ofiţerul superior şi l-a amintit pe Stirling ca fiind unul dintre cei mai puţin vigilenţi soldaţi şi l-a trimis repede la plimbare:

— Indiferent ce idee smintită ai, Stirling, las-o baltă... Acum, ieşi de aici.

Pe coridor, auzind gărzile urcând scările, a intrat în încăperea alăturată, în care s-a dovedit că era generalul Neil Ritchie, adjunctul şefului de stat-major. Stirling i-a înmânat propunerea, pe care o comprimase ca să intre pe o coală de hârtie. Potrivit lui Stirling, Ritchie s-a uitat pe ea cu interes crescând. Apoi a ridicat privirea şi a spus:

— Ăsta s-ar putea să fie genul de plan de care avem nevoie.

Generalul-adjutant a fost chemat de alături şi i s-a indicat, spre uimirea şi spre furia lui abia reţinută, să îi acorde tânărului ofiţer toată cooperarea de care avea nevoie.

— Nu-mi placi şi nu-mi place treaba asta, i-a şuierat generalul-adjutant după ce Ritchie a plecat. Nu o să obţii favoruri de la mine.

Trei zile mai târziu, Stirling a fost convocat la o întâlnire cu generalul Auchinleck.

Aceasta este o poveste tipică pentru Stirling, cu un amestec caracteristic de autodenigrare, bluf şi insolenţă, descriind un act de îndrăzneală încununat de un succes puţin probabil, în timp ce dă un bobârnac birocraţiei militare pe care o dispreţuia. Are şi aerul unei poveşti care poate fi spusă iar şi iar, după cină. Ar putea chiar să fie adevărată sau parţial adevărată.

Dar există și o explicație mai prozaică pentru reușita lui Stirling în obținerea accesului la ofițerii superiori. Auchinleck era un vechi prieten al familiei Stirling. Ritchie fusese la vânătoare de potârnichi la Keir. Amândoi erau scoțieni și luptaseră în Primul Război Mondial alături de generalul Archibald Stirling, tatăl lui David. Era o perioadă când legăturile de familie și de clasă socială contau: dacă exista un ofițer la început de carieră care putea ajunge la un general doar solicitând asta, acela era David Stirling. „Știam că pot discuta cu un general", a zis el mai târziu.

Generalii Auchinleck și Ritchie au fost prezenți amândoi la următoarea discuție cu Stirling, alături de generalul-maior Eric Dorman-Smith, considerat aproape nebun de unul dintre colegii lui, dar și unul dintre puținii ofițeri superiori care apreciau felul în care războiul evolua cu ajutorul tehnologiei și al motorizării.

Cei trei ofițeri l-au chestionat detaliat pe Stirling pe marginea propunerii lui și l-au ascultat atenți în timp ce își prezenta ideile.

Auchinleck, cunoscut de toți drept „The Auk", „Pinguinul", preluase recent funcția de comandant-șef și era deja sub mare presiune din partea lui Winston Churchill, pentru a răspunde atacurilor lui Rommel și pentru a inversa direcția războiului din Africa de Nord. O contraofensivă puternică urma să aibă loc mai devreme (dacă era după Churchill) sau mai târziu (dacă era după Auchinleck), iar unitatea de luptători infiltrați a lui Stirling putea să joace un rol important în sabotarea planurilor forței aeriene a inamicului în acest moment critic. Se luase decizia de a dizolva Layforce, oferind astfel un lot de posibili recruți și, spre deosebire de operațiunile de comando anterioare, planul nu necesita folosirea de avioane scumpe și nu presupunea acțiuni complexe de susținere navală. Planul lui Stirling era ieftin în ce privea mâna de lucru și

echipamentul şi, dacă funcţiona, putea da rezultate bune. Iar dacă nu funcţiona, se pierdeau doar câţiva aventurieri. Poate că a existat şi un alt motiv pentru disponibilitatea generalilor de a asculta. Toţi trei fuseseră în miezul luptelor în timpul războiului anterior: Dorman-Smith câştigase Crucea Militară la Ypres, Ritchie câştigase aceeaşi medalie pentru „stăpânirea de sine, curajul şi ignorarea completă a pericolului" în luptă, iar Auchinleck fusese menţionat în rapoartele privind luptele crâncene din Mesopotamia. Poate că cei trei generali îl ascultaseră pe ofiţerul de douăzeci şi cinci de ani explicând cum intenţiona să ajute la câştigarea războiului atacându-i pe germani în cartierele lor generale şi văzuseră în el un pic din ei înşişi.

La sfârşitul întâlnirii, lui Stirling i s-a spus că va fi avansat la gradul de căpitan şi va fi autorizat să adune o unitate iniţială de şase ofiţeri şi şaizeci de soldaţi din ceea ce fusese Layforce.

Noua unitate avea nevoie de un nume. A fost oferit de un geniu militar puţin cunoscut, cu un talent unic pentru înşelătorie şi tertipuri şi cu înclinaţie pentru o atitudine teatrală. Colonelul Dudley Wrangel Clarke era responsabil de păcăleala strategică din Orientul Mijlociu, tertipul ciudat, dar vital, al operaţiunilor militare menite să ascundă adevărul de inamic şi să planteze în loc minciuni. Clarke se dovedise unul dintre cei mai buni trişori ai celui de-al Doilea Război Mondial: operând dintr-o baie modificată, iar apoi din subsolul unui bordel din Cairo, el a perfecţionat folosirea ordinelor fictive în bătălii, iluzia optică, agenţii dubli şi dezinformarea, pentru a crea confuzie în rândurile inamicului şi a-l conduce pe piste greşite. Era emfatic, fermecător şi foarte amuzant. Şi era un pic ciudat. În octombrie 1941, era arestat la Madrid, îmbrăcat elegant, în femeie. Acel incident, niciodată

explicat pe deplin, a provocat multe chicoteli (pozele făcute de poliţia spaniolă i-au fost trimise lui Churchill), dar nu i-a afectat cariera.

Unul dintre şiretlicurile lui Clarke în Orientul Mijlociu fusese înfiinţarea, în ianuarie 1941, a unei false brigăzi de paraşutişti, pentru a-i face pe italieni să creadă că britanicii ar putea trimite trupe aeropurtate care să sprijine următorul atac. Scopul era să blocheze trupele italiene, determinându-le să se apere de o ameninţare inexistentă, să umfle capacitatea trupelor britanice şi, în general, să strice planurile inamicului. Operaţiunea a avut numele de cod „Abeam", iar unitatea falsă a primit numele inventat de „First Special Air Service Brigade". Clarke a plantat fotografii trucate în ziarele egiptene, reprezentând paraşutişti care se antrenau în deşert – manechine care păreau paraşutişti aterizând în apropiere de taberele cu prizonieri de război – şi a pus doi bărbaţi în uniforme contrafăcute să hoinărească prin Egipt, pretinzând că erau paraşutişti SAS care îşi reveneau după răni suferite în timpul paraşutării. De asemenea, documente prin care se certifica existenţa Brigăzii 1 SAS au fost scurse către spioni inamici cunoscuţi, intrând inclusiv în posesia unui oficial consular japonez. Documentele inamice capturate păreau să indice că Operaţiunea Abeam funcţiona, dar, când Clarke a prins de veste că era pregătită o unitate adevărată de paraşutişti, a simţit oportunitatea de a sprijini păcăleala. Dacă micuţa unitate de atac a lui Stirling lua acelaşi nume, a argumentat Clarke, cu siguranţă va întări în mintea adversarilor ideea că o brigadă de paraşutişti se pregătea de acţiune.

Stirling a fost repede de acord să îşi numească unitatea „Detaşamentul L, Special Air Service Brigade". Litera L a fost aleasă pentru a sugera că deja existau detaşamentele de la A la K; mai târziu, Stirling a glumit, spunând că venea

de la *learner*, „novice“. Clarke era „încântat să aibă nişte paraşutişti în carne şi oase în locul unor manechine“. În plus, a promis să îşi folosească reţeaua extinsă de contacte pentru a răspândi vorba că Stirling căuta recruţi.

SAS a fost înfiinţat ca parte dintr-un contingent mai mare care, în realitate, nu a existat – un început ciudat de potrivit pentru o unitate care luase fiinţă printr-o combinaţie puţin probabilă de noroc şi ghinion, eroare, accident şi imaginaţie.

3

Recruții

Dintre noii recruți SAS, niciunul nu era mai important sau mai greu de atras decât Jock Lewes, dificilul și exigentul ofițer galez, ale cărui idei despre atacurile din spatele liniilor le-au inspirat, măcar parțial, pe cele ale lui Stirling.

În timp ce Stirling îi convingea și, concomitent, îi fermeca pe generalii de la Cartierul General din Orientul Mijlociu, Lewes avusese parte deja de o serie de ciocniri sângeroase în Tobrukul asediat, unul dintre cele mai active și mai neplăcute fronturi de luptă ale războiului nord-african. Acest port vital era încă în mâinile britanicilor, fiind accesibil de pe mare, dar încercuit la sud de trupele germane și italiene, care îl bombardau fără încetare.

În 18 iulie 1941, Lewes a condus un raid nocturn în zona ocupată de italieni, atacând două aflorimente stâncoase numite Coșurile Gemene. Au fost uciși mai bine de cincizeci de soldați inamici, iar Lewes scria cu entuziasm despre „scoaterea nenorocitului de broscar din tranșee cu baioneta sau cu grenada de mână, când se arunca pe burtă și se făcea una cu pământul". Lewes a revenit în propriile linii doar pentru a i se spune să se întoarcă și să ia un prizonier, lucru pe care l-a și făcut,

capturând un soldat italian ghinionist, care își părăsise adăpostul pentru a se duce să își facă nevoile. Lewes l-a târât în tabără cu pantalonii încă în vine.

Lui Lewes păreau să îi placă disconfortul, căldura și mușteleu, ca și plictiseala acută, întreruptă de episoade de violență extremă și de explozii de adrenalină. În fiecare a doua noapte, o mică trupă de comando se aventura în zona-tampon, strecurându-se printre mine și garduri de sârmă ghimpată. „Eu am făcut cele mai multe patrulări – scria Lewes – în timp ce infecțiile, dizenteria și mizeria de nedescris îi făceau pe cei mai mulți ofițeri să fie temporar indisponibili." Un individ singuratic, călit, era profund admirat de camarazii lui (era „de departe cel mai curajos dintre noi", scria unul dintre ei), ținându-se totuși la distanță de ei. Prădător dârz, Lewes nu prea avea nevoie de tovărășie.

În șase săptămâni, Stirling a făcut nu mai puțin de trei drumuri până la Tobruk, pentru a încerca să îl convingă pe Lewes să se alăture ca prim recrut viitorului său detașament. Lewes era competent și disciplinat – aproape până la un nivel brutal –, iar Stirling ajunsese la concluzia că acea meticuloasă atenție la detalii îl făcea „ofițerul ideal pentru programul de pregătire a unității". Dar Lewes era reținut, rezistând tuturor rugăminților, iar Stirling se cunoștea destul de bine pe sine ca să își dea seama de ce. „Pur și simplu, nu voia să se implice dacă avea să fie doar o fantezie de scurtă durată. [...] Presupun că îi păream un fel de idiot bun doar pentru distracții."

La sfârșitul lunii august, Lewes s-a întors în Egipt din cauza unei disperate nevoi de odihnă. Stirling l-a găsit întins în pat, „pur și simplu o epavă", prin urmare incapabil să scape de rugămințile lui. A fost o inversare a întâlnirii avute când Stirling fusese imobilizat. „Chiar am reușit să ajung la el", a sesizat Stirling, care a început să

îi prezinte fiecare argument care l-ar fi putut convinge pe Lewes că viitorul lui era în SAS. În cele din urmă, Lewes a cedat şi a fost de acord să i se alăture ca instructor-şef al Detaşamentului L şi adjunct al lui Stirling.

Cei doi bărbaţi nu au devenit niciodată prieteni apropiaţi. „Ne-am înţeles destul de bine", a zis Stirling, o remarcă nu foarte caldă din partea unui bărbat renumit că se înţelegea cu aproape oricine. Aveau foarte puţine în comun, dar tocmai deosebirile dintre ei au fost o sursă esenţială de unitate şi putere.

Prima contribuţie a lui Lewes la Detaşamentul L a fost să-i aducă cu el pe unii dintre cei mai duri soldaţi din armata britanică, oameni ale căror abilităţi le văzuse cu ochii lui în timpul raidurilor din preajma Tobrukului. Primul era un american.

Sergentul Pat Riley, un bărbat neatrăgător originar din Red Granite, Wisconsin, care se mutase cu familia în Anglia, în anii 1920. Adolescent fiind, lucrase alături de tatăl şi bunicul său în minele din Cumbria, înainte să îşi falsifice certificatul de naştere şi să pretindă că avea cetăţenie britanică pentru a se înrola în Coldstream Guards[1]. Un uriaş cu o faţă lată de irlandez şi cu un zâmbet larg, Riley era unul dintre cei mai experimentaţi soldaţi. La sosirea cu Layforce în Orientul Mijlociu, aflase că, deoarece era cetăţean american, era convocat să se înroleze în armata SUA. A ignorat toate documentele de recrutare. Înalt de 1,80 metri şi lat ca un bizon, Riley emana un aer de forţă latentă şi calm – în momentele de pericol, avea tendinţa să fredoneze melodii country. Soldaţii mai tineri aflaţi sub comanda lui săreau în sus de două ori mai mult decât ordona el, dar îl priveau ca pe o figură protectoare,

[1] Cel mai vechi regiment din armata britanică aflat încă în serviciul activ. Parte a Household Division (n.r.)

insuflându-le de îndată încredere. Soldaţii aveau pornirea de a-l urma instinctiv. La desfiinţarea Layforce, câţiva dintre colegii lui l-au întrebat ce plănuia să facă. „Au decis că vor merge şi ei oriunde voi merge eu." În Tobruk, Riley a auzit un zvon potrivit căruia se forma o unitate specială de asalt şi l-a abordat pe Jock Lewes: „Să adun o trupă de oameni dintr-o bucată pentru unitatea pe care o formaţi?"

Riley a adus cu el un alt sergent, pe Jim Almonds, un camarad veteran din Tobruk, care i-a atras atenţia lui Lewes când trăgea la adăpost un soldat rănit în timpul raidului de la Coşurile Gemene. Almonds se înrolase în Coldstream Guards la optsprezece ani, în 1932. Te păcălea vocea lui blândă şi politeţea, care îi atrăseseră porecla de „Gentleman Jim". În plus, avea un aer demodat, grav, atent şi serios. „Sincer, nu cred că am fost vreodată un hoinar", a zis el. Căsătorit, cu un fiu acasă, în multe feluri era cel mai puţin dur din gaşcă. Almonds era cât se poate de practic, dar şi inteligent, şi sensibil: jurnalul lui şi scrisorile în care descrie primele zile din SAS sunt o comoară de observaţii detaliate şi de bun-simţ.

În următorii ani, SAS avea să atragă mulţi indivizi duri şi violenţi, dar în Riley şi Almonds, piatra de temelie a unităţii, avea doi bărbaţi care erau oricum, dar numai necumpăniţi nu: mai în vârstă, subofiţeri căsătoriţi, veterani nerăbdători să lupte, dar care ştiau şi să calculeze riscurile, să se retragă dacă era nevoie, apoi să lupte din nou. „Nu îmi vin în minte tipi mai buni", a zis Lewes, care i-a sfătuit pe Riley şi pe camarazii lui să îşi ia o permisie la Cairo, apoi să se prezinte la datorie la noul cartier general al Detaşamentului L.

Între timp, Stirling făcea şi el recrutări. Printre cei rămaşi din Layforce s-a răspândit repede vorba că se punea la cale ceva neobişnuit. Cei mai mulţi soldaţi se înrolaseră ca să lupte, aşa că nu ducea lipsă de voluntari. Stirling avea

grijă să nu dezvăluie prea multe și spunea doar: „Formez o unitate care va pătrunde în spatele liniilor inamice". Pentru cei mai mulți, era suficient să arunce această nadă.

Câțiva dintre recruți au fost abordați personal de Stirling. În timpul instrucției din Scoția, îi atrăsese atenția un soldat din Gărzile Scoțiene, pe nume Johnny Cooper. Cel mai izbitor lucru la Cooper era că arăta de parcă avea vârsta unui cercetaș, nu a unui soldat. Provenea dintr-o familie din clasa de mijloc din Leicester și fusese educat la Wyggeston Grammar School, unde cea mai mare realizare a lui fusese că îl jucase pe Robin Hood în piesa școlii, în antiteză cu Dickie Attenborough[1], distribuit în rolul lui lady Marian. La scurt timp după izbucnirea războiului, la șaptesprezece ani, a abandonat ucenicia în comerțul cu lână și l-a mituit pe un sergent de la recrutări pentru a-i înghiți minciuna evidentă că avea douăzeci de ani. Cooper era zvelt, cu o față îngustă și ochi pătrunzători; aspectul lui adolescentin contrazicea o voință puternică și o rezistență de speriat. Nu fuma și nu bea. În plus, a făcut față, fără să crâcnească, cerințelor instrucției, neplăcerilor amibiazei[2] de care a suferit în drumul spre Orientul Mijlociu și activităților monotone din deșert. Cooper era făcut dintr-un material ușor, dar rezistent, care părea capabil să suporte orice fel de stres fără să se rupă.

— Vrei să faci ceva special? l-a întrebat Stirling.

— Da, a zis Cooper, fără să se oprească să întrebe ce putea fi acel ceva „special".

Cooper nu avea încă nouăsprezece ani, fiind de departe cel mai tânăr recrut din noua lui unitate.

---

[1] Regizorul și actorul Richard Attenborough (1923-2014). Cel mai apreciat film al său este *Gandhi* (1982), cu care a câștigat opt premii Oscar, între care premiul pentru cel mai bun regizor și premiul pentru cel mai bun film (n.r.).

[2] Tip de dizenterie cauzată de amiba *Entamoeba histolytica* (n.r.)

Stirling a ținut să îi intervieveze pe toți cei care s-au oferit să se înroleze. Mulți au fost respinși, pentru că el își formase o idee clară în legătură cu genul de soldat de care avea nevoie. Soldații din comandouri erau deja unii dintre cei mai bine antrenați din armată, dar el căuta ceva și mai bun, chiar rar: abilitatea de a gândi și de a reacționa independent. Individualismul și independența nu sunt mereu foarte prețuite în armată. Într-adevăr, mulți ofițeri preferă ca soldații să facă exact ce li se spune, fără comentarii și chiar fără să gândească. Dar Stirling insista că unitatea aceea nu va fi formată din yesmeni docili. „Întotdeauna i-am ales pe cei care protestau."

De asemenea, soldații trebuiau să fie dispuși să ucidă de la distanță mică și nu doar de dragul de a ucide. „Nu vreau psihopați", a insistat el. Așadar, Stirling căuta o serie de calități care nu se regăseau prea des laolaltă: luptători care erau foarte curajoși, dar nu iresponsabili; disciplinați, dar care să gândească independent; oameni care să nu se plângă, să fie neconvenționali și, când e necesar, neîndurători. Cei care își doreau doar o schimbare de rutină erau trimiși imediat la plimbare. „Niciun soldat potrivit pentru genul ăsta de treburi nu se oferă voluntar doar pentru noutatea lucrurilor", considera Stirling. Și a înșirat calitățile pe care le căuta: „curaj, condiție fizică bună și determinare în cel mai înalt grad, dar, la fel de important, disciplină, pricepere, inteligență și instruire".

Inevitabil, unitatea lui Stirling a atras caractere remarcabile, dar și unele persoane foarte ciudate, precum și câțiva indivizi care erau chiar periculoși. Stirling avea să afle că soldații care gândeau cu capul lor nu erau ușor de controlat.

Reg Seekings era un bărbat foarte dificil. Campion la box amator, era irascibil, aproape orb de un ochi, îi sărea țandăra imediat și nu era foarte deștept. Un istoric

l-a comparat cu „un câine nervos care mârâie şi se uită urât". Considera că orice dispută se poate rezolva cu pumnii; dacă îl contrazicea cineva, îl provoca la bătaie; dacă omul refuza (cum făceau cei mai mulţi, dat fiind că avea aproape 90 de kilograme, era musculos şi avea un croşeu de dreapta celebru), îl făcea laş. La fel ca majoritatea oamenilor agresivi, Seekings era nesigur pe el, în parte pentru că era dislexic. Motivat de un fel de competitivitate disperată, avea o frică morbidă să nu i se spună că nu se ridica la nivelul aşteptărilor. Foarte loial celor care îl considerau merituos, dar dispreţuitor faţă de toţi ceilalţi. Odată, Seekings se descrisese ca fiind „dur, dar aşa şi-aşa". Mulţi îl considerau un ticălos.

Dar Reg Seekings avea un avantaj care îl scotea în evidenţă. Era dur într-un fel în care puţini oameni sunt. Era pregătit să facă lucruri brutale, pentru care alţii nu aveau stomac. Niciodată nu se dădea înapoi, în ringul de box sau pe câmpul de luptă, şi nu avea reţineri faţă de vărsarea de sânge. Aceasta nu era o trăsătură umană prea agreabilă, dar, în experimentul care se pregătea, se dovedea a fi una extrem de valoroasă.

Lui Stirling i se alocase o tabără de bază pentru noua lui unitate, dar nimic mai mult. Kabrit era un promontoriu în deşert, plin de viermi, bătut de nisip şi torid, aflat cam la 160 de kilometri est de Cairo, pe ţărmul vestic al Marelui Lac Amar, în apropiere de joncţiunea acestuia cu Canalul Suez, la marginea unei tabere militare deja existente.

Noul detaşament a ajuns la locul desemnat, unde a găsit numele unităţii mâzgălit pe un panou, trei corturi uzate, un camion vechi şi câteva scaune. Certurile lui Stirling cu cei de la cartierul general pentru echipament şi provizii au devenit o temă recurentă şi plictisitoare a primelor zile ale SAS. Unitatea avea nevoie de o tabără şi încă urgent, astfel că au făcut ceea ce făceau mereu soldaţii în război,

când se confruntau cu lipsuri esențiale: au furat lucrurile de care aveau nevoie. Nu e clar dacă Stirling a dat ordin direct pentru furtul care a urmat, dar, cu siguranță, nu a făcut nimic să îl împiedice.

La câțiva kilometri de zona ce le fusese desemnată era o tabără ocupată de un regiment din Noua Zeelandă, plecat întâmplător la un exercițiu. În seara aceea, recruții SAS au intrat cu camionul în tabără și s-au servit: corturi, așternuturi, mese, scaune, un gramofon, echipamente de gătit, felinare, frânghii, chiuvete și prelate. Au făcut nu mai puțin de patru ture în noaptea aceea ca să încarce toate lucrurile furate și să se întoarcă la Kabrit. Au furat până și un pian și un set de tenis de masă. Până dimineață, aveau una dintre cele mai bine echipate tabere de dimensiuni mici din Orientul Mijlociu. Această poveste de la începuturile SAS a devenit un mit, îmbinând multe elemente care vor defini pe mai departe regimentul: îndrăzneală, succes și încălcarea veselă a tuturor regulilor.

Stirling nu era un ofițer la fel ca toți ceilalți. Un tip adus de spate, slăbănog – un fondator improbabil al unui regiment care va deveni celebru pentru rezistența fizică –, umbla prin tabără șchiopătând, insistând să îi cunoască pe toți. Cei mai mulți recruți erau obișnuiți să fie disprețuiți de ofițerii lor, luați peste picior de subofițeri și, în general, tratați ca niște forme de viață inferioare. Stirling era excesiv de politicos cu toți. „El nu lătra ordine, se minuna Johnny Cooper. El îi ruga pe oameni să facă diverse." În timp ce mulți ofițeri erau într-o permanentă stare de colaps coleric, Stirling n-a ridicat tonul niciodată. Lui Riley i se părea că era un „tip foarte liniștit, foarte timid". Cei mai mulți dintre recruții lui nu întâlniseră niciodată un ofițer care nu doar că tolera puncte de vedere diferite, ci le și încuraja.

Și alte aspecte ale caracterului neobișnuit al lui Stirling și-au lăsat amprenta asupra unității, inclusiv modestia

lui înnăscută și înclinația excesivă spre bagatelizare. Din primele zile, a insistat că n-ar trebui să existe „niciun fel de lăudăroșenie sau înfumurare". Membrii Detașamentului L vor efectua misiuni secrete, periculoase, care i-ar putea impresiona pe alți soldați și pe civili, dar nu trebuiau să vorbească despre ele în afara unității. Asta suna a poliție militară, dar reflecta și alergia lui Stirling la fală. Se aștepta ca oamenii din SAS să păstreze o tăcere discretă în legătură cu activitățile lor.

Pe măsură ce minitabăra prindea formă, Jock Lewes a început să pună la punct programul de instrucție – un regim sever, de o rigoare spartană, pe care mulți au fost pe cale să îl abandoneze. Desigur, exact asta își dorea și Lewes să facă cei care se dădeau bătuți ușor.

Intenția lui Lewes era de a forma o trupă capabilă să aterizeze în deșert, iar apoi să opereze acolo mai mult timp decât încercase oricine altcineva până atunci. Instrucția a început imediat, vizând aspecte precum explozibilii, primul ajutor (inclusiv amputări pe teren), transmisiunile radio și supravegherea aeronavelor inamice. Orientarea era de o importanță vitală, dat fiind terenul imens și lipsit de puncte de reper: au fost instruiți în citirea hărților, folosirea busolei și orientarea cu ajutorul stelelor. Lewes le-a impus exerciții intensive cu arma, folosind pistoale mitralieră Thompson și pistoale Webley. Mare parte din instrucție a fost făcută noaptea. În timpul zilei, aceleași operațiuni erau repetate de recruți legați la ochi, astfel încât ceilalți să vadă cum se mișcau și cum reacționau în condiții de noapte. Lewes a pregătit și un program de antrenare a memoriei, care să îi ajute să completeze rapoarte de informații precise și teste de inițiativă, pentru a vedea care dintre ei răspundeau bine la situații neașteptate. Ba chiar li s-au dat teme pentru acasă, pe care trebuiau să și le facă în corturi și să le predea dimineața.

Partea aceasta i s-a părut lui Reg Seekings foarte solicitantă: „Partea fizică era ușoară, dar nu scrisul, partea de lucru cu mintea. [...] Toți dormeau, iar eu încă mă chinuiam cu notițele mele."

Fiecare unitate era formată din patru până la șase oameni și includea un specialist în orientare, un șofer-mecanic și un expert în explozibili, dar, cum echipele erau atât de mici, iar probabilitatea de a exista victime era destul de mare, toată lumea trebuia să știe să facă de toate.

„Marșurile Lewes" erau un exemplu relevant de brutalitate umană constructivă. În câteva zile de la sosirea în Kabrit, Lewes a început o serie de marșuri prin deșert, „începând de la 17 kilometri, până la 160 de kilometri, cu tot echipamentul", reducând treptat rația de apă. Pentru a-și da seama cât de mult putea merge un om prin deșert, la început, Lewes s-a testat pe sine: pleca singur, iar la fiecare 100 de pași transfera o piatră dintr-un buzunar în altul și calcula distanța totală rezultată, o piatră echivalând cu 75 de metri. Cum el parcurgea distanțe uriașe, acest lucru adăuga poverii mersului prin nisip și buzunarele pline cu pietre. Oamenilor li se permitea să ia apă cu ei, dar li se spunea să nu bea până nu se încheia marșul. Autocontrolul în relația cu apa era nu doar o chestiune de viață și de moarte, ci și de disciplină militară. Erau instruiți să nu își împartă niciodată rația de apă cu un prieten, deoarece, *in extremis*, un astfel de gest putea crea tensiuni care ar fi putut degenera în acțiuni teribile. „Vă veți antrena mintea să căutați afurisita aia de apă, dar să nu vă atingeți de ea." Astfel de marșuri nu erau doar solicitante, ci și foarte periculoase, deoarece Lewes insista ca ele să fie făcute fără mașini și fără asistență medicală sau suport radio. Dacă era ceva care nu mergea bine, dacă responsabilul cu orientarea greșea, dacă se îmbolnăvea cineva, urmările puteau fi fatale. Mai presus de toate, el căuta să le insufle

rezistenţă fizică supremă şi încredere de sine, pentru a-i face să fie atât de obişnuiţi cu dificultăţile, încât realitatea, atunci când va veni momentul, să le pară aproape uşoară. „Cei încrezători vor învinge", insista Lewes.

În ceea ce îl privea pe Lewes însuşi, lipsurile disciplinat asumate păreau să îi dea putere. El scria: „Pot rezista aproape oricât cu o cană de ceai la micul dejun şi ceai şi un pahar cu apă la prânz, plus două-trei portocale".

Evident, instruirea în lansarea cu paraşuta era una dintre primele priorităţi. Lipsindu-i orice fel de experienţă formală în paraşutism, Lewes a ales o abordare experimentală: a hotărât că saltul din spatele unui vehicul în mişcare poate replica mişcarea laterală şi verticală a paraşutei în aterizare. Nu e aşa, dar poate fi un mod foarte eficient de a-ţi rupe oasele. Ca întotdeauna, Lewes s-a folosit pe sine ca manechin. Mai întâi, s-a rostogolit înainte sărind de pe oblonul unui camion care mergea cu 24 kilometri pe oră. Apoi s-a rostogolit în sens invers. După care a crescut treptat viteza. În continuare, i-a forţat pe ceilalţi să facă la fel. Unul după altul, au sărit în deşert la peste 50 de kilometri pe oră, aterizând (sau, mai degrabă, căzând laţi) într-o explozie de praf şi nisip. O protecţie rudimentară le-a fost oferită de nişte echipament de baseball american împrumutat, inclusiv genunchiere şi căşti. Câţiva oameni s-au rănit, unii destul de rău, în ceea ce a fost mai puţin un exerciţiu util şi mai mult un primitiv test de curaj. Apoi, Lewes a născocit un cărucior care era împins la vale cu un paraşutist în el, înainte ca vehiculul să se lovească de un obstacol şi paraşutistul să fie aruncat din el. „La finalul primei săptămâni de instrucţie, şi-a amintit un subofiţer, toţi oamenii din unitate purtau câte un bandaj sau un plasture, iar unii aveau atele." În cele din urmă, sergentul Jim Almonds a construit o platformă din lemn de pe care să se sară şi care era mai sigură, deşi nu foarte sigură nici

aceasta. „Echipament primitiv, improvizat pe loc și niciun instructor calificat", se spunea într-un raport.

Cu Lewes în echipă, Stirling mai avea de recrutat încă cinci ofițeri. I-a ales cu foarte mare grijă.

Locotenentul Bill Fraser părea ușor derutat de viață, fiind prea delicat pentru militărie – dar văzuse câteva lupte crâncene la viața lui. Înalt și slab, cu urechi mari și o atitudine reținută, călcase pe urmele tatălui și ale bunicului său, înrolându-se în Gordon Highlanders[1]. În timpul bătăliei de pe râul Litani – un asalt asupra pozițiilor guvernului francez de la Vichy –, Fraser fusese împușcat în față, glonțul ricoșând din cureaua de sub bărbia lui și lăsându-l doar cu „o ușoară contuzie." Unii soldați îl considerau „un pic ciudat", codul pentru homosexual, și îl porecliseră „Slăbănogul Fraser". Se prea poate să fi fost homosexual, dar e de remarcat faptul că, într-o perioadă de acută homofobie în armată, celor mai mulți dintre camarazii lui de arme (cu unele excepții notabile) nu le păsa de asta. Fraser era un lider foarte bun.

Un alt ofițer recrutat a fost Eoin McGonigal, un irlandez catolic care se înrolase în Royal Ulster Rifles[2], iar apoi se alăturase comandourilor. Doi englezi, locotenenții Peter Thomas și Charles Bonington (tatăl viitorului alpinist Chris Bonington), s-au alăturat listei.

Ultima alegere a lui Stirling a fost atât inspirată, cât și ciudată. Inspirată prin faptul că ofițerul în cauză avea să stabilească un standard de curaj și autoritate de neegalat în SAS. Și ciudată pentru că acesta avea înclinație pentru explozii vulcanice de temperament și, uneori, de

[1] Regiment de infanterie al armatei britanice, activ în perioada 1881-1994 (n.r.)

[2] Regiment de pușcași de infanterie al armatei britanice cu baza în Ulster (Irlanda de Nord). A fost activ în perioada 1921-1968 și a luptat în al Doilea Război Mondial și în Războiul din Coreea (n.r.).

insubordonare violentă. Era agresiv, dificil şi periculos de imprevizibil, mai ales când era beat, lucru care se întâmpla destul de des. Cunoscut jucător internaţional de rugby, poet frustrat şi genul de om care credea că este din cale afară de amuzant să scoată cuiul unei grenade dezamorsate ca să vadă cine sare primul pe fereastră, acest bărbat însemna 110 kilograme de explozibil uman extrem de volatil. În momentul în care Stirling se gândea să îl recruteze, se spune că era închis pentru că îşi pocnise comandantul.

Robert Blair Mayne, cunoscut de toţi drept Paddy, era unul dintre cei şapte copii ai unei familii prospere de protestanţi din Irlanda de Nord. Născut în 1915, în Newtownards, County Down, excelase în şcoală în jocul de rugby, apoi studiase dreptul la Queen's University Belfast, unde câştigase campionatul studenţesc de box la categoria grea. Înalt de mai bine de 1,80 metri, lat în umeri şi rapid, debutase pe post de înaintaş în linia a doua în echipa naţională de rugby a Irlandei, în 1937, împotriva Ţării Galilor şi a continuat să reprezinte Irlanda la alte cinci competiţii ulterioare. În 1938, a fost unul dintre cei opt irlandezi aleşi să participe la turneul British Lions, echipa britanică de rugby, în Africa de Sud. Un reporter observa „eficienţa lui calmă, aproape nemiloasă". Războiul a întrerupt ceea ce părea să fie o remarcabilă carieră de rugbist. S-a înrolat în Royal Ulster Rifles, iar apoi în trupele de comando. După bătălia de pe râul Litani, în iunie 1941, a fost menţionat în rapoarte pentru modul impresionant în care şi-a condus oamenii, atingându-şi obiectivele şi aducând cu ei un număr mare de prizonieri.

Toate acestea îl fac pe Paddy Mayne să pară un model de virtute academică, sportivă şi militară. Ceea ce chiar nu era. La prima întâlnire, Mayne li s-a părut multora un tip supus, aproape timid. După câteva pahare, devenea

gălăgios; după alte câteva, devenea certăreț și provocator; în scurt timp, erai nevoit să părăsești barul.

Comportamentul lui în timpul turneului Lions din Africa de Sud a bătut toate recordurile pentru beții, într-un sport care nu era renumit pentru sobrietate și liniște în afara terenului. A pătruns, în repetate rânduri, în camerele colegilor lui de echipă după miezul nopții și a făcut praf toată mobila; în compania taloneurului galez „Bunner" Travers, a luat-o spre docurile din Durban, unde urmărea să se facă criță și să se ia la bătaie cu docherii; s-a certat cu managerul echipei, apoi a ținut-o într-o beție timp de trei zile. Într-o noapte, a dat peste un grup de condamnați înlănțuiți în subsolul stadionul Ellis Park, unde lucrau la construirea tribunelor. A considerat asta ceva barbar, astfel că în noaptea următoare s-a întors acolo cu niște clești folosiți la tăierea lacătelor și a eliberat cel puțin un condamnat, dar posibil pe toți. În încercarea de a i se impune unele restricții, a fost pus să împartă camera de hotel cu mijlocașul la deschidere George Cromey, un preot presbiterian. Într-o noapte, după o cină oficială, Mayne a dispărut. Cromey încă îl aștepta la trei dimineața, când Mayne, în haine elegante și ud leoarcă, a năvălit în cameră zicând: „Tocmai am împușcat o gazelă". Asta, înainte să trântească pe podea o gazelă sud-africană plină de sânge și cât se poate de moartă. Dăduse peste niște vânători într-un bar și se dusese cu ei la o mică vânătoare nocturnă.

Aceasta era versiunea amuzantă a lui Mayne beat. Mayne cel violent, agresiv când era beat, era cu totul altceva. În această ultimă stare se lua de oamenii care îl enervau și îi azvârlea cât colo sau, pur și simplu, îi bătea până îi lăsa lați. Niciodată nu își amintea ce făcuse. După cum spunea unul dintre cei mai apropiați prieteni ai lui, Mayne era „un tip foarte drăguț și amabil în cea mai mare parte a timpului, deși, dacă era stârnit, putea deveni cu

totul altcineva [...] după ce trecea de un anumit punct al beției". În interiorul lui Paddy Mayne era un rezervor adânc de furie care se transforma în violență; găsise o cale de răbufnire pe terenul de rugby și o alta în scandalurile îmbibate în alcool de după meciuri. Pe câmpul de luptă, faptele lui erau eroice; în afara lui, demonul distructiv al lui Paddy Mayne putea erupe fără avertizare și cu o forță terifiantă.

Care era sursa furiei interioare a lui Mayne? Poate că, inconștient, se revolta împotriva unei educații protestante rigide. Avea o aversiune puternică pentru folosirea limbajului urât. Se spunea că singura persoană de care se temea era mama lui, care, sincer, te băga în sperieți. Mayne era un om foarte cult, cu o înclinație spre poezia mai sumbră a lui A.E. Housman, și poate că visase să devină scriitor; unii credeau că sursa furiei lui era creativitatea zădărnicită. De asemenea, au existat insinuări că ar avea înclinații homosexuale. Cu siguranță, relațiile lui cu femeile erau încordate și nu a avut niciodată o relație heterosexuală pe termen lung. „Cum ar putea o femeie să iubească un bărbat mare și urât ca mine?", i-a spus el cândva fratelui său. Tachinările bărbaților pe tema femeilor îl înfuriau. Era foarte secretos în privința vieții lui sentimentale, la fel ca în multe alte privințe. Sexualitatea lui Mayne nu avea legătură cu calitățile lui de soldat, exceptând, poate, faptul că reprimarea sentimentelor s-ar putea să fi contribuit la tumultul interior, care îl făcuse un bărbat complicat și furios, dar un soldat remarcabil.

Se spune că Mayne făcuse închisoare pentru că, la sfârșitul verii lui 1941, lovise un ofițer superior. Se mai spune că juca șah cu Eoin McGonigal, cel mai apropiat prieten al său, când au fost întrerupți de comandantul lui, locotenent-colonel Geoffrey Keyes, un aristocrat care era membru al Old Etonians și fiul lui sir Roger Keyes,

directorul Operațiunilor Combinate. Keyes era un bărbat curajos (avea să moară la câteva luni după aceea, într-o încercare nereușită de a-l răpi pe Rommel, conferindu-i-se post-mortem Crucea Victoria), dar avea temperamentul lui Bertie Wooster[1] și exact genul de atitudine patriciană care aprindea fitilul foarte scurt al lui Mayne. În disputa care s-a iscat, Mayne l-a împins pe Keyes, care a căzut și s-a tăiat în marginea mesei. Potrivit unor relatări, confruntarea s-a încheiat cu Mayne alergându-l pe Keyes afară din cort, sub amenințarea unei baionete. La scurt timp după aceea, Mayne a cerut să fie transferat în Orientul Îndepărtat. În arhive nu există dovezi că ar fi fost arestat. Totuși, Stirling a povestit și repovestit cum îl descoperise pe Paddy în închisoare și aranjase să se renunțe la acuzații pentru a-l lua în Detașamentul L. Mayne nu a dezmințit niciodată acest lucru.

Lui Mayne nu-i plăceau snobii. Ca militant unionist din Ulster, el era anticatolic din instinct. Disprețuia felul în care anumiți ofițeri păreau să câștige promovări prin relațiile sociale. Astfel, prima întâlnire dintre Mayne și David Stirling – ofițer catolic dintr-o familie aristocrată, cu acces deplin la rețeaua colegilor de școală – nu putea fi una ușoară. Potrivit lui Stirling, Mayne l-a privit cu profundă suspiciune, în timp ce el îi prezenta planurile și îl întreba pe irlandez dacă ar vrea să li se alăture. Mayne l-a ascultat, apoi a început să pună întrebări, „pe un ton blând, ușor zeflemitor", cu accentul lui de Ulster. În cele din urmă, Mayne s-a lăsat pe spate:

— Nu prea văd perspectiva unor bătălii adevărate în acest plan al vostru.

[1] Personaj al seriei de povestiri create de scriitorul P.G. Wodehouse. Gentlemen amabil, bogat și cu un talent deosebit de a intra în tot felul de încurcături, Bertie Wooster este întotdeauna salvat din situațiile neplăcute de abilul său valet Jeeves (n.r.).

Stirling i-a răspuns repede:

— Nici n-o să fie bătălii. Poate doar cele duse împotriva inamicului.

Mayne a râs. Îl agăţase. Dar, înainte să bată palma, Stirling a pus o condiţie:

— Acesta este un comandant pe care nu o să-l loveşti niciodată, vreau să-mi promiţi.

— S-a făcut, a zis Mayne.

Stirling glumea doar pe jumătate. Mereu a rămas precaut în privinţa „temperamentului agresiv al lui Mayne, uneori de o ferocitate nefirească". Să îl recruteze pe Mayne era precum adopţia unui lup: incitantă, bună să inspire frică, dar nu neapărat confortabilă.

Ofiţerii au urmat exact acelaşi program de instrucţie ca şi subofiţerii şi soldaţii: au mărşăluit împreună, au sărit din spatele camionului la aceeaşi viteză, au studiat hărţi, busole şi explozibili până târziu în noapte. Iar când Lewes a considerat că erau pregătiţi, au sărit împreună.

Primul salt real cu paraşuta a fost programat pentru 16 octombrie 1941. Escadronul RAF 216 a fost de acord să le dea un Bristol Bombay, care, deşi nu era perfect pentru paraşutism, era mult mai sigur decât avionul Vickers Valentia din care sărise Stirling, cu urmări dezastruoase, cu patru luni în urmă.

Prima echipă sau primul şirag de zece paraşutişti a sărit fără probleme, corzile statice deschizând uşor paraşutele şi desprinzându-se apoi fără probleme. Tânărul Johnny Cooper a plutit lin spre pământ, minunându-se de imaginea Golfului Suez şi de cea a Marelui Lac Amar, ce se întindea dincolo de el. A aterizat uşor pe nisipul moale şi „a simţit un fel de exaltare nemaipomenită".

Apoi, la bord a urcat a doua echipă şi bombardierul Bombay s-a rotit în aer. Primul care trebuia să sară era

Ken Warburton, un tânăr de douăzeci şi unu de ani din Manchester, pianist amator care cântase bine câteva melodii la pianul furat. Al doilea era prietenul lui, un tânăr scoţian pe nume Joe Duffy. Warburton a sărit; Duffy l-a urmat, câteva secunde mai târziu. Al treilea era pe cale să sară, când controlorul RAF l-a tras înapoi, cu o expresie îngrozită.

Primele două cleme se răsuciseră şi retezaseră coarda. Warburton şi Duffy se prăbuşeau spre pământ cu paraşutele nedesfăcute, ţipetele lor auzindu-se clar până jos. Există doar câteva moduri mai oribile de a muri decât în cele câteva secunde în care un om pe deplin conştient se rostogoleşte în aer. Cei doi au căzut aproape unul de altul şi au murit pe loc. Se pare că Duffy încă încerca disperat să deschidă manual paraşuta când a aterizat.

Moartea lui Duffy şi a lui Warburton a paralizat restul echipei. Jock Lewes i-a adunat imediat şi i-a anunţat că cei doi muriseră din cauza unei defecţiuni la corzile de paraşutare, defecţiune care fusese remediată; toată lumea va sări a doua zi dimineaţă. Acela a fost momentul în care cei slabi de inimă puteau da înapoi. Nu a făcut-o nimeni. „Ne-am îndreptat spre popotă, fiecare cu gândurile lui, fără să vorbim. [...] Niciodată în istoria SAS nu a fost o astfel de linişte de mormânt în popotă ca în seara aceea."

În dimineaţa următoare, David Stirling a fost primul care a sărit, aşa cum şi trebuia de fapt. El avea mai multe motive decât ceilalţi să îi displacă paraşutismul, întrucât abia îşi revenise după prima încercare. Cunoştea mitologia clasică şi probabil că se întreba dacă nu cumva îşi provoca norocul în încercarea de a forma o echipă de paraşutişti. După cum a spus mai târziu, a fost cel mai dificil salt pe care l-a făcut vreodată. A aterizat bine şi s-a rostogolit. Unul câte unul, l-au urmat ceilalţi. Un cockney vesel, pe nume Bob Bennett, a cântat la muzicuţă în timp ce ateriza.

Un subofiţer şi-a amintit: „În seara aceea, la popotă, am fost din nou o familie mare şi fericită de cincizeci de bărbaţi gălăgioşi, dar nu am uitat să închinăm un pahar pentru cei doi fraţi absenţi".

Stirling spusese clar de la început că eşecurile nu vor fi tolerate: oricine nu se adapta sau se dovedea incapabil să se ridice la standardele impuse de Lewes va fi respins. Câţiva renunţaseră deja, incapabili să ţină pasul cu instrucţia.

— Nu va exista o a doua şansă, le-a spus Stirling.

A încercat „să nu jignească pe nimeni atunci când respingea pe cineva", şi a respins destul de mulţi, politicos, dar neclintit. Teama de a fi „retrimis la unitate" (RTU[1], în limbaj militar) îi urmărea pe soldaţii din detaşament, dar îi şi motiva şi îi făcea să meargă mai departe. „Teama de RTU o simţeau toţi, a mărturisit Reg Seekings. Era mereu acolo, în subconştient." Cei dotaţi corespunzător erau gata să ajungă la extreme pentru a finaliza un program de instrucţie de care alţii fugeau. Într-un raport se spunea că un soldat „a mers pe jos prin deşert 64 de kilometri, în şosete, şi nu a renunţat, după ce ghetele lui au cedat".

Teama de umilire în faţa colegilor poate că nu era cea mai nobilă motivaţie, dar, în rândul multor grupuri, mai ales cele formate din tineri aflaţi într-o competiţie fizică, aceasta oferă adesea cel mai puternic stimulent. În SAS, unul dintre motoarele succesului era teama de eşec. Singura direcţie acceptabilă era înainte.

— Niciodată să nu fugiţi, le-a spus Lewes. Pentru că, odată ce începi să fugi, nu mai gândeşti.

Cum numărul lor se reducea, prin deces, renunţare, boală şi respingere, a început să se formeze un alt mecanism de apropiere: sentimentul că făceau parte dintr-o unitate de elită, o sută de oameni testaţi prin competiţie

[1] *Returned to unit*, în limba engleză (n.tr.)

și selectați pentru supraviețuire. Încă înainte să intre în acțiune, această adunătură ciudată de indivizi cu gândire independentă a început să devină o identitate colectivă. „Nu erau ușor de controlat, a recunoscut Stirling mai târziu. Dar puteau fi ținuți în hamuri. Ideea era să le dai un scop comun. [...] Trupa aceea de golani trebuia să înțeleagă ce avea de făcut pentru a reuși."

Toți soldații se plâng. Bombănelile sunt o parte extrem de prețuită în tradiția militară, o formă de eliberare a presiunii care nu neapărat reflectă nemulțumirea sinceră. Detașamentul L bombănea pe măsură ce se suda. Mai târziu, în urma unei investigații oficiale, s-a menționat că regimul de instrucție al lui Lewes era „cel mai dur urmat vreodată în Orientul Mijlociu", oamenii fiind puși să mărșăluiască în medie nouă sau zece ore pe zi, „plus antrenamentele de noapte". Mâncarea din tabăra de la Kabrit era total dezgustătoare, constând mai ales din pastramă de vită, biscuiți, hering, pesmeți și igname. În timp ce oamenii din detașament deveneau excepțional de atletici, erau și permanent înfometați. Într-o noapte, ca răsfăț, bucătarul le servise ruladă cu dulceață. Reg Seekings a hotărât că porția lui era prea mică și a reacționat ca de obicei: i-a trântit farfuria în față bietului soldat de la bucătărie. Altă dată, după vreo lună de instrucție epuizantă, a avut loc o mică rebeliune: câțiva soldați săpaseră gropi în nisip timp de mai multe ore; era plictisitor, foarte cald și „aparent stupid". Au pus jos uneltele și au plecat spre cortul unde era popota. Potrivit lui Seekings, Jock Lewes a fost cel care a evitat o revoltă, transformând incidentul într-un test de bravură bărbătească. El sărit pe o masă, strigând:

— Toți sunteți niște nenorociți slabi de înger! Pur și simplu, nu faceți față! Doar dacă nu cumva puteți dovedi contrariul.

Revolta s-a potolit, dar tensiunile au continuat să mocnească.

Într-o unitate atât de mică, apar rapid prietenii strânse şi duşmănii intense. Prieteniile au evoluat lent, dar certurile s-au iscat rapid. Stirling dăduse ordin ca „bătăile" în Detaşamentul L să nu fie tolerate. „Duritatea trebuie rezervată în întregime pentru inamic." Dar fricţiunile erau inevitabile.

Cooper şi Seekings, tânărul elev de gimnaziu şi boxerul bătăios, se detestau pe faţă. Cooper, cu accentul şi educaţia lui mai rafinate, era o provocare pentru Seekings, care abandonase şcoala la paisprezece ani pentru a lucra la o fermă, înainte să se înroleze în Regimentul Cambridgeshire. Cooper probabil că nu întâlnise niciodată pe cineva atât de grosolan şi de agresiv ca Seekings şi nu prea se sinchisea să îşi ascundă părerea despre bărbatul mai în vârstă, pe care îl considera o brută pusă mereu pe harţă. „Ne uram unul pe altul, şi-a amintit Seekings. Eu eram ţărănoiul, el era elevul de la şcoala publică." Cei doi se evitau cât de mult puteau.

Locotenentul Bill Fraser avea tendinţa să ţină totul în el, petrecând mare parte din timpul liber singur în cortul lui, însoţit doar de un câine pripăşit pe care îl adoptase şi îl botezase Withers. Paddy Mayne a adus vorba despre zvonurile privind homosexualitatea lui Fraser şi l-a tachinat brutal, o cruzime care în niciun caz nu subminează, ba poate chiar întăreşte sugestia că Mayne însuşi era homosexual. „Paddy îi făcea zile fripte deoarece credea că are astfel de preferinţe, observa cineva. Paddy putea fi rău, mai ales după câteva pahare."

Singurul bărbat din unitate care nu era nici impresionat, nici intimidat de Mayne era Eoin McGonigal. „Brunet, cu ten închis la culoare, zvelt şi îngrijit", McGonigal a participat şi el la bătălia de pe râul Litani, unde îşi

câştigase reputaţia de stăpân pe sine în luptă. Cei doi se cunoscuseră înainte de război. Tatăl lui McGonigal fusese judecător în comitatul Tyrone, dar familia se mutase în nord, după divizarea Irlandei. Cei doi tineri probabil că se întâlniseră pe terenul de rugby şi se vizitaseră reciproc. Prietenia lor se întărise după ce se înrolaseră în Royal Ulster Rifles, la începutul lui 1940, iar apoi intraseră împreună în trupele de comando. „Erau de nedespărţit", spunea un contemporan. McGonigal era zvelt şi blând, cu talent pentru conciliere şi cu o preferinţă pentru blonde. „În afară de asta, păreau să aibă gusturi identice." Când Mayne se îmbăta şi devenea agresiv, doar McGonigal părea capabil să îl calmeze. Irlandez catolic din sud, McGonigal putea fi uşor calul de bătaie al prejudecăţii sectante a lui Mayne, dar nu există nicio dovadă că şi-au vorbit vreodată urât. E posibil ca Mayne să îl fi îndemnat pe Stirling să îl recruteze pe McGonigal şi să fi avut un puternic simţ al responsabilităţii pentru el. „McGonigal e aici cu mine", i-a scris Mayne surorii lui, în septembrie, ca un şcolar încântat că era în aceeaşi clasă cu cel mai bun prieten.

În octombrie, detaşamentul deja se antrena de două luni la maximă intensitate, fără să aibă o idee clară pentru ce anume o făceau. Aşteptarea sporea tensiunea. Stirling era forţat să îşi petreacă mare parte din timp la Cairo, grăbind birocraţia militară „etern obstrucţionistă şi necooperantă" să le ofere provizii şi susţinere. Efortul pe care îl făcea pentru nevoile logistice ale detaşamentului era la fel de important ca instrucţia. La fel spunea şi Lewes: „Am creat împreună această unitate. David a creat-o din exterior, iar eu pot spune că am creat-o din interior." Totuşi, Stirling era conştient de faptul că, în timp ce toţi ceilalţi trudeau prin deşert şi trăiau în corturi, el plimba în mod obişnuit hârtii şi dormea într-un pat confortabil. În timpul lungilor lui

absenţe, grupul îşi dezvolta propriile mecanisme interne, cu fricţiunile şi rivalităţile de rigoare.

Stirling îşi făcea griji că „Paddy începea să devină liderul natural al grupului".

Prima ocazie pentru a demonstra abilitatea practică a echipei s-a ivit sub forma unui pariu. Aerodromul Heliopolis, baza pentru bombardierul RAF 216 şi escadronul de transport, se afla la 150 de kilometri de Kabrit şi era înconjurat de un gard de sârmă ghimpată. Căpitanul unui grup RAF îi spusese lui Stirling că şansele de a lua prin surprindere un aerodrom britanic fără a fi detectat erau, „practic, inexistente". Stirling l-a contrazis şi i-a propus un pariu. Au căzut de acord ca falsul atac să aibă loc într-o noapte fără lună, în două sau trei săptămâni din momentul acela.

Cei selectaţi au fost împărţiţi în cinci grupuri de câte zece, conduse de Lewes, Mayne, Fraser, McGonigal şi Charles Bonington. Fiecare dintre ei ducea câte un rucsac cu pietre, echivalentul greutăţii explozibililor, plus vreo doi litri de apă, vreo două sute de grame de bomboane, biscuiţi porecliţi „lespezi de nisip" (uscaţi şi suficient de tari cât să treci cu un jeep peste ei) şi nişte stafide. Mergeau noaptea şi stăteau ascunşi ziua, fiecare dintre ei acoperindu-se cu o pânză de sac ce se confunda cu nisipul deşertului şi care era folosită pe post de camuflaj, spre a nu fi văzuţi de sus. Soarele de octombrie era încă torid: să stai întins afară la amiază acoperit cu un sac era o formă cât se poate de brutală de autotortură. După trei zile de deshidratare, unii dintre ei aveau halucinaţii şi erau aproape să cedeze. „Visam un robinet cu apă de câte ori închideam ochii", şi-a amintit, mai târziu, Bennett, cockney-ul care cânta la muzicuţă.

În a patra noapte, au ajuns la Heliopolis, au tăiat gardul împrejmuitor şi au început să pună autocolante

pe avioanele RAF aliniate ordonat. Dacă gardienii i-ar fi zărit, ar fi putut fi împuşcaţi. Fiecare echipă a pus vreo patruzeci de autocolante (mai târziu, au văzut că pe unele avioane erau puse mai multe) şi s-au strecurat afară din aerodrom prin acelaşi loc pe unde intraseră. Apoi s-au dus la barăcile militare din Abassea, unde gărzile, văzând un grup de bărbaţi murdari, puturoşi şi arşi de soare ieşind din deşert, au presupus mai întâi că erau înconjuraţi de italieni. Stirling a câştigat zece lire.

Totuşi, să distrugi un avion e mult mai dificil decât să lipeşti un autocolant pe el. Cea mai eficientă armă împotriva unui avion staţionat la sol este o bombă cu ceas, care explodează şi împrăştie foc în acelaşi timp, incendiind rezervorul de combustibil al avionului. Asta înseamnă să combini două bombe într-una, cu două fitiluri şi un cronometru, un dispozitiv greoi, cântărind mai mult de două kilograme, pentru care ai nevoie de zece minute să îl amorsezi. Stirling avea nevoie de un nou tip de bombă, astfel că Jock Lewes s-a apucat pe treabă, punând în practică puţinele cunoştinţe pe care le-a dobândit jucându-se cu setul de chimie al fratelui său când era copil, plus o mare determinare. Timp de câteva săptămâni, a făcut experimente într-un laborator improvizat în aer liber, departe de tabără, folosind diverse combinaţii de gelinită, amonal şi nitroceluloză. Un timp, exploziile au tot răsunat prin deşert. În cele din urmă, triumfător, a găsit soluţia: 450 de grame de explozibil plastic amestecat cu 110 grame de termit şi nişte ulei de motor. Explozia putea fi declanşată cu un detonator de tip creion – un tub din sticlă asemănător cu un pix cu mină şi un percutor cu arc ţinut de o sârmă de cupru. Dacă strângeai uşor tubul de sticlă spre vârful detonatorului, se elibera acid. Acesta descompunea apoi sârma şi elibera percutorul, rapid sau încet, în funcţie

de cât de groasă era sârma. Detonatorul putea fi setat să explodeze cu o întârziere între douăsprezece secunde şi două ore. Această bombă improvizată se va dovedi una dintre cele mai remarcabile inovaţii ale războiului. Uşoară şi simplu de manipulat, îndeajuns de lipicioasă spre a putea fi ataşată de aripa avionului, greu de depistat în întuneric şi foarte distructivă – o bombă cu ceas universală, care putea fi dusă într-un rucsac şi amorsată în câteva secunde. Jim Almonds o descria ca pe „o micuţă şi drăguţă budincă neagră". „Bomba Lewes" avea să fie o prezenţă permanentă în arsenalul militar, fiind explozibilul ideal pentru atacurile în deşert şi, în acelaşi, timp prima armă personalizată creată de şi pentru SAS.

Ofensiva lui Auchinleck era gândită a fi cea mai mare operaţiune armată de până atunci a britanicilor. Scopul comandantului-şef era să îl scoată pe Rommel din Cirenaica, să elibereze Tobrukul şi să recapturеze aerodromurile de coastă, pentru a oferi protecţia aeriană vitală convoaielor aflate în drum spre Malta. Operaţiunea, care a primit numele de cod Crusader, a fost lansată în ziua de 18 noiembrie.

În 10 noiembrie, generalul de brigadă Galloway, de la Cartierul General din Orientul Mijlociu, a schiţat Operaţiunea Squatter, extinzând planul prezentat de David Stirling: în noaptea de 17 noiembrie, noaptea dinaintea pornirii tancurilor lui Auchinleck spre vest, cincizeci şi cinci de oameni din Detaşamentul L vor pleca de pe aerodromul Bagush din Egipt, vor zbura peste teritoriul inamic şi se vor paraşuta în deşert, la douăzeci de kilometri de coastă. Înainte de asta, un raid aerian puternic asupra pistelor de aterizare va crea incendii care îi vor împiedica pe piloţi să zboare spre zonele de paraşutare. La aterizare, cinci echipe de câte unsprezece oameni vor ataca

cinci aerodromuri din apropiere de Timimi şi Gazala, cu scopul de „a distruge cât mai multe aeronave posibil". Vor folosi bombele lui Lewes, cu cronometre decalate, pentru a se asigura că toate vor fi detonate cam în acelaşi timp. „Distrugerea unui avion de vânătoare este mai importantă decât cea a unui bombardier, iar avioanele germane sunt mai importante decât cele italiene", se spunea în ordin. S-a estimat că vor fi aproximativ trei sute de avioane, pe cinci aerodromuri; fiecare echipă va avea câte şaizeci de bombe Lewes. Teoretic, puteau distruge tot.

După încheierea misiunii, bărbaţii trebuiau să mărşăluiască optzeci de kilometri în interiorul continentului, până într-un punct situat la cinci kilometri sud de răscrucea de la Trig al Abd, aflată pe un vechi drum comercial din deşert, paralel cu coasta. Acolo, urmau să fie preluaţi de o unitate de recunoaştere a Long Range Desert Group (LRDG) şi duşi în oaza Siwa, după care aveau să zboare înapoi la Kabrit cu un avion de transport. LRDG urma să supravegheze pe timp de zi întoarcerea echipelor SAS şi să atârne un felinar roşu la punctul de întâlnire, pe timp de noapte. Trebuiau să aştepte trei zile. Dacă, la finalul celor trei zile, cei din SAS tot nu apăreau, LRDG urma să îngroape 45 de litri de apă şi nişte conserve într-un loc stabilit dinainte şi să plece. După aceea, echipele SAS aveau să fie pe cont propriu în deşert.

Conform planului, contribuţia Detaşamentului L era mică, dar importantă: un pariu cu miză redusă, dar cu rezultate potenţiale însemnate. Dacă funcţiona, puteau afecta serios puterea aeriană inamică, într-un moment crucial al războiului. Dacă dădeau greş, pierdeau în cel mai rău caz câţiva oameni – o picătură din marele val militar care se îndrepta spre vest.

Lewes era încântat de ideea că, în sfârşit, vor acţiona. Scrisorile pe care le trimitea acasă aveau tonul unui

cavaler participant la Cruciadă: „Aşteptăm să ne dovedim valoarea. [...] Această unitate nu poate pieri acum, aşa cum s-a întâmplat cu Layforce, este vie şi vom supravieţui glorios. În scurt timp, numele nostru va fi onorat, iar rândurile noastre se vor umple de cei aflaţi în căutare de onoare şi noblețe“.

4

În deșert

Cu două ore înainte de plecare, RAF a organizat ceea ce, după standardele din vreme de război, se putea numi un banchet. A fost mâncare la discreție pentru cei din Detașamentul L și câte o bere de fiecare. Chiar și ofițerii RAF au băut. Această „cină demnă de un rege" s-a vrut a fi un tribut pentru paraşutiștii care plecau în misiune, dar unii au detectat un fel de melancolie în acest rămas-bun elaborat: „Eram tratați de parcă mergeam la spânzurătoare". În timp ce oamenii mâncau, prin cortul-popotă al RAF de pe aerodromul Bagush s-a simțit o adiere de neliniște profetică, precum vântul care se ridică din deșert. Și pe bună dreptate: Operațiunea Squatter n-ar fi trebuit să aibă loc.

Prognoza meteo era groaznică. Se aștepta vânt de cel puțin 50 de kilometri pe oră, de două ori viteza sigură pentru paraşutism, cu ploaie torențială. Vârtejurile de nisip le puteau crea piloților serioase probleme de orientare, în timp ce rafalele de vânt puteau să îi sufle pe paraşutiști și containerele cu echipament departe de ruta stabilită. Vizibilitatea în noaptea aceea fără lună

avea să fie oricum limitată, dar, în toiul unei furtuni în deșert, regruparea la sol era foarte dificilă. Generalul de brigadă Galloway i-a sfătuit să anuleze operațiunea, dar decizia finală era a lui Stirling. El și-a consultat ofițerii. Nu se punea problema amânării, din moment ce ofensiva Armatei a 8-a a lui Auchinleck avea loc în ziua următoare, indiferent de vreme: paraşutarea fie trebuia să aibă loc, fie o anulau. Soldații au optat pentru acțiune, deoarece erau frustrați de nesfârșitele amânări care puseseră și Layforce pe butuci; efectul moral al unei noi anulări putea fi teribil. Stirling se temea că inamicii lui de la Cartierul General din Orientul Mijlociu vor profita de ocazie și-i vor desființa detașamentul. Mai târziu, el va prezenta decizia ca pe una de care depindea chiar viitorul unității, deși în acel moment nu avea cum să fie sigur de asta. Probabil că era conștient că propria autoritate va avea mult de suferit dacă nu mergea înainte. „Când am înființat SAS, am jurat că, dacă ne angajăm să doborâm o țintă într-o noapte anume, o vom face orice ar fi, i-a spus el biografului său. Am considerat că trebuia să ne asumăm riscul." Jock Lewes și Paddy Mayne au fost de acord; decizia a fost bine primită. Alegerea lui Stirling a fost determinată de convingere, cutezanță și speranță; a fost o decizie curajoasă, dar greșită.

În ziua dinaintea operațiunii, Stirling i-a scris mamei lui cu o voioșie pe care poate că nu o simțea, spunându-i că, în scurt timp, va participa la „cel mai bun gen de operațiune, care va fi mai mult incitantă decât periculoasă".

Cele cinci grupuri de paraşutiști erau conduse de Stirling, Lewes, Mayne, McGonigal și Bonington. Odată ajunși pe sol în siguranță, fiecare grup se va despărți în echipe mai mici, de câte patru până la șase oameni, înainte să atace cele cinci aerodromuri. De asemenea, fiecare avion trebuia să transporte containere cu explozibili, arme,

muniție de rezervă, detonatoare și alimente. Soldații erau echipați cu lopeți de infanterie și câte un rucsac mic în care aveau grenade, un revolver, hărți, busolă și rații de mâncare constând din curmale, stafide, brânză, biscuiți, bomboane și ciocolată. Erau îmbrăcați în uniforma standard de deșert, cu pantaloni scurți și cămașă kaki, cizme de cauciuc, cască și salopetă. Americanul Pat Riley și tânărul Johnny Cooper urmau să sară cu Jock Lewes; Seekings era sub comanda lui Mayne.

— Se întețește vântul, a observat posomorât unul dintre piloți, în timp ce oamenii urcau la bord.

Dintre ofițeri, lipsea Fraser, din cauza unei încheieturi fracturate la instrucție; el plănuise să meargă cu LRDG și să li se alăture celorlalți la punctul de întâlnire. Jim Almonds a fost și el obligat să rămână în tabără, deoarece fiul lui cel mic era grav bolnav, suspect de meningită, și se aștepta să fie rechemat în orice clipă în Regatul Unit. „I-am privit îmbarcându-se și decolând, nota Almonds în jurnalul lui. Sunt o trupă grozavă. Oare pe câți îi voi revedea?“

David Stirling a lovit solul deșertic cu atâta forță, încât a leșinat. Cu doar câteva minute mai devreme, pilotul avionului, aflat în imposibilitatea de a urma cu precizie cursul prin furtună, l-a întrebat dacă n-ar fi trebuit să renunțe să sară.

— Nu, cu siguranță nu, a zis Stirling.

Apoi a sărit. După ce a ajuns jos, s-a trezit că este tras cu putere de parașută – „ca un zmeu“ –, pe un vânt de 60 de kilometri pe oră, biciuit și târât peste pietrișul ascuțit și peste stânci. După ce s-a chinuit o vreme, a reușit să răsucească clema parașutei și să se elibereze, iar voalura a fost luată de vânt. Stirling s-a ridicat în picioare clătinându-se, plin de julituri sângerânde, dar, altfel, nevătămat.

Şi-a aprins torţa şi a început să strige prin vânt. Pilotul îi arătase în ce direcţie a busolei erau paraşutaţi soldaţii: dacă urma direcţia aceea, primul aterizat ar trebui să dea de al doilea şi aşa mai departe. I-a luat două ore să adune ce mai rămăsese din echipa lui. Un om dispăruse; se pare că, incapabil să se elibereze de paraşută, fusese târât până murise. Un altul îşi fracturase o gleznă şi nu putea sta în picioare. Cea mai gravă rană o avea sergentul Jock Cheyne, un scoţian înalt din Aberdeen, în vârstă de douăzeci şi cinci de ani, „plin de un umor scoţian pitoresc". La aterizare, Cheyne îşi fracturase coloana. Tuturor li se spusese că, în caz de vătămare gravă, cea mai bună şansă de supravieţuire era „să se târască la o margine de drum şi să spere". Nu era niciun drum preţ de mulţi kilometri, iar bietul Cheyne nu era în stare să se târască nicăieri. Containerele cu provizii dispăruseră. Înarmaţi doar cu revolvere, câteva grenade şi cu rezerve de apă care abia dacă le ajungeau pentru o zi, oamenii lui Stirling erau acum inutilizabili ca trupă de atac.

Odată ce panica i s-a mai estompat, Stirling a devenit practic. A înaintat către coastă şi a încercat să recunoască aerodromul-ţintă, gândindu-se să îl atace împreună cu sergentul Bob Tait, care, la fel ca şi el, părea să fi suferit doar răni uşoare. Sergentul Yates, sergentul-major al companiei, urma să ajungă la punctul de întâlnire cu LRDG împreună cu cei patru oameni care mai puteau merge. Cei doi care erau răniţi cel mai grav aveau să fie lăsaţi în urmă. „E un sentiment îngrozitor, şi-a amintit unul dintre cei care urmau să plece, să laşi în urmă doi prieteni, dar a trebuit să o facem, nu puteam să îi cărăm, trebuia să sperăm că vor fi luaţi de germani". Cei doi au fost lăsaţi cu o rezervă de apă şi două revolvere. Nu s-au spus prea multe. Nu prea aveau ce să spună. Cheyne zăcea inconştient, „înfofolit în păturile pe care le adusese cu el". Cei doi bărbaţi răniţi nu au mai fost văzuţi niciodată.

Echipa lui Paddy Mayne s-a descurcat ceva mai bine. Plin de furie și vociferând, Reg Seekings a fost târât prin deșert vreo cincizeci de metri, apoi s-a oprit într-un tufiș plin de spini, julit pe mâini, pe brațe și pe față. „Simțeam sângele curgând și, Isuse, asta m-a înfuriat." În cele din urmă, s-a eliberat de paraşută.

Mayne a aterizat teafăr și și-a adunat trupa udă leoarcă. După cum a estimat, oamenii lui aterizaseră la câțiva kilometri de locul de paraşutare. Dave Kershaw, un veteran care luptase de partea republicanilor în Războiul Civil Spaniol, și-a rupt un braț. Alți doi soldați erau prea răniți ca să mai poată merge. Doar două containere au fost localizate, conținând două puști automate, opt sticle de apă, șase pături, niște mâncare și explozibil. Mayne a insistat ca misiunea să continue conform planului. Cei doi grav răniți urmau să fie lăsați în urmă, cu apă și rații de mâncare. „Am dat mâna cu ei, le-am urat baftă și am plecat să ne găsim obiectivul." (Ei au fost capturați de o patrulă italiană în ziua următoare.)

Din cinci echipe paraşutate, doar cea a lui Jock Lewes a aterizat mai mult sau mai puțin intactă. Avionul lor a fost atacat de bateriile antiaeriene de coastă, iar pilotul, ferindu-se de reflectoare și luptându-se cu vântul, le-a strigat că avea doar o vagă idee despre zona în care erau. „Sărim orbește", s-a gândit Johnny Cooper, în timp ce se arunca în întuneric. Singurul sunet pe care l-a auzit în timp ce ateriza era vântul care vâjâia printre corzile paraşutei lui. Dedesubt era beznă. Impactul brusc cu pământul l-a făcut să se clatine, dar, după ce s-a echilibrat, Cooper a fost uimit să constate că nu își rupsese nimic. Cei doisprezece oameni din echipa lui aterizaseră fără să fie răniți, deși au descoperit că să te eliberezi de paraşută pe un vânt care sufla turbat era „o treabă demnă de Houdini". Au fost localizate doar două containere, dar

cel puţin acelea conţineau bombele lui Lewes şi câteva mitraliere. Încă erau apţi de atac.

— Ei bine, băieţi, a zis Lewes cu sinceră veselie, nu ştiu unde suntem, aşa că putem continua operaţiunea doar presupunând că suntem la cel mult 10-15 kilometri de locul de aterizare planificat.

Conduşi de robustul şi încrezătorul Pat Riley, s-au îndreptat spre nord, unde sperau să fie aerodromurile.

Avionul care îi ducea pe Charles Bonington şi echipa lui era pilotat de Charlie West, un pilot RAF din Devon şi unul dintre preferaţii Detaşamentului L. Cu nori negri de furtună venind dinspre Golful Bomba, West a zburat la altitudine mică, survolând coasta la o înălţime de doar 90 de metri şi fiind atacat imediat de la sol; proiectilele antiaerienelor au lovit partea stângă a motorului, instrumentele de bord şi rezervorul de combustibil. Cu avionul defect, misiunea a fost abandonată, iar West a virat spre est ca să ajungă acasă, sau cel puţin în direcţia în care credea că era estul, fără să ştie că o bucată de şrapnel ajunsese sub busolă. De fapt, avionul zbura în cerc. Rămas cu foarte puţin combustibil, West a aterizat în plină noapte într-o porţiune de deşert acoperită de mărăcini, în toiul celei mai urâte furtuni văzute în zonă în ultimii treizeci de ani, o realizare despre care s-a spus mai târziu că a fost „o impecabilă demonstraţie de pilotaj".

Când s-au ivit zorile, echipa a descoperit că aterizaseră la doar câţiva kilometri de coastă. Acum aveau de înfruntat atacurile iminente venite tocmai din partea avioanelor de pe pistele din Gazala pe care ei ar fi trebuit să le atace. West a decolat imediat, cu puţinul combustibil rămas, sperând să reuşească să ducă Bombay-ul până în portul Tobruk, care era încă în mâinile britanicilor şi care se afla la vreo 50 de kilometri spre vest. West

reușise să urce cu greu avionul până pe la 60 de metri, când o mitralieră Breda italiană a deschis focul de jos, făcând ca o grămadă de gloanțe să lovească cu zgomot fuzelajul. Câteva clipe mai târziu, un Messerschmitt 109, trimis din Gazala, s-a alăturat atacului. Navigatorul lui West era mort în spatele lui. Câțiva dintre oameni erau răniți. West a încercat o mișcare evazivă, apoi a reușit cumva să pună pe pământ avionul atins de gloanțe, care a lovit câteva dune de nisip și a pivotat oprindu-se, după „o alunecare violentă pe terenul nisipos". Unii dintre militari au scăpat întregi. Alți câțiva erau prinși sub fuzelajul arzând. West însuși, cu craniul fracturat, coaste rupte și răni interne, era încă în carlingă și, în mod miraculos, era în viață. Soldatul care mărșăluise 65 de kilometri în șosete în timpul instrucției era grav rănit și avea să moară în ziua următoare. Oamenii s-au pregătit să ia poziție de luptă, dar, când avionul a fost atacat din nou de forțele terestre, a devenit limpede că situația era fără ieșire. La ora 7 dimineața, grupul s-a predat unui pilot Luftwaffe. Locotenentul Charles Bonington și ceilalți supraviețuitori au fost luați prizonieri. (West a petrecut un an în diverse lagăre de prizonieri de război, înainte să evadeze dintr-un tren care îl ducea din Italia în Germania, după ce a tăiat podeaua.)

Echipa lui Eoin McGonigal a fost terminată din clipa în care a aterizat. McGonigal însuși se pare că și-a rupt gâtul când a lovit pământul și este posibil să nu-și fi recăpătat niciodată cunoștința. Echipa a rămas pe loc peste noapte. Până dimineață, McGonigal murise. Avea douăzeci de ani. Ceilalți l-au îngropat tăcuți în nisip, apoi au pornit spre locul de întâlnire. Rătăciți, au dat peste aerodromul Timimi și au fost capturați de gărzile italiene.

Întors la Kabrit, „Gentleman Jim" Almonds își făcea griji în legătură cu soarta camarazilor lui.

> Băieţii sunt acum la 450 de kilometri în spatele liniilor inamice, ascunşi în nisip şi aşteptând întunericul ca să poată să declanşeze iadul de pe pământ. După ce masacrul e gata şi avioanele inamice aruncate în aer, rămâne marşul ăla oribil prin deşert. Niciunul care e bolnav sau rănit nu va reuşi şi niciunul nu îşi poate permite să ajute. [...] Eu nu sunt acolo. Eu stau aici, în siguranţa taberei, dar aş vrea să fi fost. [...] Realitatea bate ficţiunea când vine vorba de curajul pur, rece şi chibzuit. Unii dintre băieţi nu pot fi înfrânţi. Filmele şi cărţile de aventuri sunt departe de realitate. Multe se vor auzi despre SAS dacă acest raid se va termina cum s-a plănuit. Camarazii mei sunt undeva pe teritoriul inamic. [...] Bieţii diavoli, au nevoie de tot norocul din lume...

Timp de câteva ore după aterizări, a părut că vântul se potoleşte, iar două echipe, cele conduse de Mayne şi Lewes, au pornit prin întuneric, mărşăluind spre nord. Apoi, cerul s-a rupt. Nu era ploaia torenţială din seara anterioară, ci un potop care te orbea şi te uda până la piele. O furtună în deşert şi o inundaţie bruscă reprezintă o experienţă îngrozitoare: albii de râuri secate transformate în câteva minute în torente furioase. „Apa îţi ajungea până la piept", şi-a amintit Johnny Cooper. Lewes le-a ordonat oamenilor lui să se îndrepte spre o zonă mai ridicată, devenită o insulă în pustiul inundat, şi le-a spus că el şi sergentul Riley vor înainta, încercând să localizeze aerodromul-ţintă. S-au întors după câteva ore, fără să vadă altceva decât o nesfârşită întindere deşertică mustind încă de apă, convinşi de faptul că, probabil, aterizaseră mult mai la sud de ţinta lor.

— Să ajungem la aerodrom înainte să se lumineze iese din discuţie, le-a spus Lewes.

Folosind pături pentru a improviza corturi, s-au adunat unii în alţii pentru o noapte umedă, friguroasă, flămândă

și nedormită. „Dezvelindu-ne mereu și luând câte o gură din romul vechi pe care reușisem să îl salvăm“, și-a amintit unul dintre ei. Când s-a crăpat de ziuă, ploaia s-a domolit, dar era clar că operațiunea trebuia abandonată: explozibilul era ud și inutil. Lewes le-a ordonat să se întoarcă și să se îndrepte spre punctul de întâlnire.

— Cel puțin nu o să murim de sete, a zis Lewes vesel, în timp ce au pornit înaintând cu greu prin nisipul încă ud.

Riley deschidea drumul, șicanându-i, îmboldindu-i și amăgindu-i: patruzeci de minute de marș, douăzeci de minute de odihnă, apoi alte patruzeci de minute de marș, oră de oră.

Echipa lui Mayne era într-o situație la fel de disperată, totuși, spre deosebire de Lewes, el avea o idee destul de clară despre locul unde se aflau. În cinci ore de întuneric, după aterizare, echipa lui înaintase aproape zece kilometri. În zori, s-au întins într-un ued, la vreo opt kilometri sud de ținta lor – aerodromul Timimi. Mayne s-a dus într-o recunoaștere rapidă și le-a spus că vor ataca în seara aceea. Apoi a început să plouă torențial. „În mijlocul deșertului se formase un torent furios, și-a amintit Seekings. Niciodată nu mi-a fost atât de frig.“ Câteva raniție au fost luate de apă. „A plouat cum nu mai văzusem niciodată până atunci, norii s-au rupt, iar albia noastră secată s-a transformat în câteva minute într-un lac.“ Oamenii erau uzi până la piele; până și țigările lor erau pline de apă, motiv de enervare maximă, pentru că tânjeau după tutun mai mult decât după mâncare.

Mayne le-a ordonat să salveze ce puteau și să urce pe un teren mai înalt, dar ploaia le afectase deja ireparabil echipamentul de sabotaj. „Am încercat două detonatoare-creion și nu funcționau. [...] Am probat detonatoarele instantanee, dar nici ele nu funcționau.“ Mayne era gata să meargă mai departe și să atace avioanele folosind doar

grenade. „Ne-am chinuit al naibii să îl convingem să renunţăm, a zis Seekings. Nu avea rost să murim pentru o cauză pierdută. Nu puteai să-i vii de hac unui avion cu o grenadă.“ Cumplit de nemulţumit, Mayne a abandonat misiunea şi, în timp ce noaptea s-a lăsat încă o dată, bărbaţii au pornit pe chinuitorul drum lung de cincizeci de kilometri spre punctul de preluare.

Lewes şi oamenii lui înaintau anevoie spre sud. În seara de 19 noiembrie, în a treia zi a operaţiunii, începea să se întunece atunci când Johnny Cooper a zărit un stâlp ciudat în deşert – un vechi indicator italian spre Trig al Abd, cu tot cu simbolul fascist în vârf, care arăta spre Egipt, într-o direcţie, şi spre Benghazi, în cealaltă, ceea ce le spunea că erau la doar câţiva kilometri de punctul de întâlnire. Soldaţii au izbucnit în urale. Unii au sărutat stâlpul. Apoi au luat-o spre vest. În timp ce mergeau, Cooper a văzut două stele imobile la orizont, care, treptat, s-au dovedit a fi felinare de furtună puse pe două movile, la distanţă de 90 de metri unul de altul. Parola era „rostogoleşte butoiul“; bărbaţii au început să lălăiască tare vechiul cântec de beţie. O voce a răsunat din întuneric:

— Aici, *pommy*[1].

Dăduseră peste Patrula R1, o unitate din Noua Zeelandă a Long Range Desert Group, camioanele lor încercuind un foc ascuns într-o groapă mică săpată în nisip. Ospăţul de bun venit, cu pastramă de vită udată cu ceai cu rom, a fost „cea mai bună masă din viaţa mea“, a spus unul dintre supravieţuitori. Rămăşiţele răvăşite ale echipei lui Mayne s-au împleticit şi ele în tabără câteva ore mai târziu.

În dimineaţa următoare, înainte ca restul taberei să se trezească, David Lloyd Owen, din Long Range Desert

[1] Termen injurios folosit în Australia şi Noua Zeelandă la adresa englezilor (n.r.)

Group, își fierbea ceaiul, când o siluetă înaltă s-a ivit în lumina zorilor.

— Numele meu este Stirling, a zis bărbatul. L-ai văzut pe vreunul dintre băieții mei?

Desigur, Lloyd Owen nu văzuse pe nimeni, pentru că toți ceilalți băieți din echipa lui Stirling fuseseră capturați. Sub conducerea sergentului Yates, cotiseră greșit și dăduseră peste o patrulă italiană. Stirling și sergentul Tait reușiseră să ajungă la povârnișul de coastă, văzând drumul, dar nu și aerodromul, înainte să se întoarcă și să înainteze poticnit 80 de kilometri prin ploaie, spre locul de întâlnire. Erau singurii membri ai echipei care reușiseră să se întoarcă.

Stirling a mai rămas două zile la punctul de întâlnire din deșert, scanând orizontul, în speranța că s-ar putea ivi și alții rămași în urmă. Nu a mai venit nimeni.

Supraviețuitorii Detașamentului L au încercat să vadă partea bună a lucrurilor. Avuseseră parte de un ghinion teribil, de vreme chiar mai rea decât cea prognozată și de condiții „aproape incredibil de nepotrivite pentru o operațiune parașutată". Piloții, incapabili să vadă coasta sau semnalizările de la locul de aterizare, au ghicit, pur și simplu, la momentul și altitudinea potrivite, unde să îi lase să se parașuteze pe bărbații care, astfel, au aterizat „alandala". Niciunul dintre grupuri nu a aterizat la mai puțin de șaisprezece kilometri de zona prevăzută. Nimeni nu putuse anticipa potopul biblic de a doua zi.

Stirling a subliniat că el ajunsese la drumul de coastă și văzuse marea venind dinspre deșert, ceea ce dovedește că „în condiții potrivite, planul meu ar fi fost posibil". Oamenii au acționat admirabil, date fiind condițiile îngrozitoare. „Întreaga unitate s-a comportat foarte bine, a notat Paddy Mayne, și, cu toate că eram în diferite grade de vătămare din cauza aterizării, și uzi, și amorțiți de frig,

am rămas veseli." Cooper a fost filosofic: „OK, am avut parte de o înfrângere. A fost un fiasco, dar a fost doar din vina vremii. Planul general a fost bun." Ca de obicei, Seekings a avut o poziţie intransigentă: „Nu poţi sta să te gândeşti la pierderi. Ne-am înrolat să luptăm în război. Ştiam despre ce e vorba." Dar, în spatele bravurii, până şi Seekings a fost tulburat.

Sumbrul adevăr nu a fost deloc ascuns: Operaţiunea Squatter fusese un dezastru total. Din cincizeci şi cinci de oameni paraşutaţi în furtuna din 16 noiembrie, se întorseseră doar douăzeci şi unu. Ceilalţi erau morţi sau răniţi, dispăruţi sau capturaţi. Detaşamentul L îşi pierduse mare parte din efectiv fără să tragă un foc, fără să atace inamicul şi fără să detoneze o singură bombă. Fuseseră înfrânţi nu în luptă, ci de vânt şi de ploaie. Misiunea nu sprijinise în niciun fel Operaţiunea Crusader. Mai rău, operaţiunea ratată îi alertase pe inamici în legătură cu ceea ce se intenţiona. Echipa lui Bonington, doborâtă şi capturată, avea ordin să le dezvăluie germanilor doar nume, grade şi numere de serie. Dar cineva nu-şi ţinuse gura.

Mai apoi, în 19 noiembrie, în timp ce rămăşiţele Detaşamentului L se târau înapoi la punctul de întâlnire, spărgătorii de coduri britanici au interceptat şi au descifrat un mesaj trimis de comandantul aerodromului din Gazala către comandanţii Luftwaffe şi Panzer din Afrika Korps. „Atenţie la detaşamentul de sabotaj al Lay Force [sic] din Bombay-ul doborât. Atenţie la alte cinci [sic] Bombay-uri care au zburat peste Cirenaica în noaptea de 16-17/11. Prin urmare, trebuie să luaţi în considerare probabilitatea să fi fost paraşutate mai multe detaşamente de sabotaj."

Se pare că unul dintre prizonieri dezvăluise că făceau parte dintr-o unitate de sabotaj mai mare. Pe drumul de întoarcere, convoiul LRDG care îi aducea pe supravieţuitorii SAS a fost atacat de un avion de vânătoare italian

Savoia-Marchetti. Mesajul decodat putea explica de ce: inamicul căuta deja prin deșert alte unități britanice de sabotaj.

Oamenii erau profund demoralizați. Toți pierduseră câte un prieten apropiat. Jock Cheyne, lăsat în deșert cu spatele fracturat, fusese un prieten aparte pentru Pat Riley. Jim Almonds, când a aflat de pierderea echipei lui Bonington, a avut un acces de vinovăție. „Ar fi trebuit să fiu în avionul acela, a meditat el. Soarta e dincolo de orice înțelegere." Deși n-a vorbit niciodată despre asta, pierderea lui Eoin McGonigal l-a devastat pe Paddy Mayne. „Eoin McGonigal era singura persoană care l-a plăcut pe Paddy înainte să devină erou", a zis unul dintre ei, care îi cunoștea pe amândoi. Unul dintre biografii lui Mayne merge mai departe: „Dacă a existat o dragoste adevărată în viața lui [a lui Mayne], aceea a fost pentru prietenul lui, Eoin McGonigal". Ceva s-a rupt în Mayne la moartea lui McGonigal.

Ceea ce ar fi trebuit să fie o primă misiune triumfătoare, a recunoscut Stirling, fusese „un eșec total". Se temuse că, dacă va anula operațiunea, ar fi putut pune în pericol viitorul SAS. Mergând însă înainte, aproape că distrusese totul. „A fost tragic. [...] Atâta talent irosit în cei pe care i-am pierdut", a zis el. Era foarte probabil ca detașamentul diminuat să fie dizolvat.

Dar în dezastru se află, ca de atâtea ori, sămânța salvării.

5

Long Range Desert Group

S-ar putea să fi fost pe drumul de întoarcere lung de trei sute de kilometri către Oaza Jaghbub, baza Armatei a 8-a, când pe David Stirling l-a lovit inspirația. Riley pretinde că ideea i-ar fi venit lui Stirling în timp ce stăteau întinși sub o prelată, împreună cu Jock Lewes, în noaptea în care au ajuns la punctul de întâlnire din deșert. Seekings insistase că momentul evrica al lui Stirling se petrecuse în timp ce scrutau orizontul după întârziați. Cea mai posibilă sursă de inspirație a fost David Lloyd Owen, un ofițer foarte inteligent care avea să comande LRDG. Dar aspectul cel mai neobișnuit al acestei idei este că, retrospectiv, ea pare cât se poate de evidentă: dacă LRDG putea scoate SAS din deșert fără dificultate, atunci unitatea de recunoaștere putea la fel de bine să îi ducă acolo, scăpând astfel de pericolul și incertitudinile implicate de parașutarea din avioane pe timp de noapte. De ce această idee flagrant de bună nu i-a venit nimănui până atunci este unul dintre misterele poveștii SAS.

Long Range Desert Group era creația lui Ralph Alger Bagnold, soldat, explorator, om de știință, arheolog, sedimentolog, geomorfolog și cel mai mare expert din lume

în materie de nisip. Bagnold era fratele lui Enid Bagnold, autorul romanului *National Velvet*; contribuţia lui la literatura universală, mai puţin populară, dar nu mai puţin durabilă, era *The Physics of Blown Sand and Desert Dunes*, publicată pentru prima dată în 1941 şi încă având influenţă asupra cercetărilor NASA privind dunele de pe Marte. Veteran al bătăliilor de la Somme şi Ypres, pionier în explorarea deşerturilor, curios şi invincibil, Bagnold a petrecut mare parte din anul 1930 conducând un Ford Model A prin imensul deşert dintre Cairo şi Ain Dalla, în căutarea oraşului mitologic Zerzura. A făcut prima traversare est-vest a deşertului libian în 1932, conducând aproape cinci mii de kilometri şi câştigând o medalie din partea Societăţii Regale de Geografie. După care a condus prin depresiunea Mourdi, din nord-estul Ciadului, şi din nou prin Libia. A descoperit că presiunea redusă în anvelope şi anvelopele mai late cresc viteza pe terenul deşertic. A inventat un condensator care putea fi ataşat radiatorului unei maşini, pentru a-l împiedica să ia foc, şi caneluri metalice pentru deblocarea maşinilor înţepenite în nisip moale. A creat „busola de soare Bagnold", care, spre deosebire de busolele magnetice tradiţionale, nu era afectată de depozitele de fier din deşert şi, cum spunea Bagnold, era insensibilă la „schimbările de poziţie ale obiectelor magnetice din maşini". A petrecut atât de mult timp bătut de vânturile din deşert, încât nasul lui a căpătat o permanentă nuanţă rozie. „În decursul călătoriilor noastre din timp de pace, nu ne-am închipuit nicio clipă că războiul ar putea ajunge vreodată în imensa solitudine a deşertului din cauza distanţelor, a lipsei de apă şi a întinderilor imense de dune de nisip de netrecut, scria Bagnold. Nu prea ne-am imaginat că echipamentul special şi tehnicile pe care le-am dezvoltat pentru călătoriile noastre de lungă distanţă şi pentru orientare vor

avea vreodată o utilizare serioasă." Și, desigur, exact asta s-a întâmplat. La nouă luni de la izbucnirea războiului, maiorului Bagnold i s-a acordat permisiunea de a forma și de a comanda o unitate mobilă de cercetare a deșertului, a cărei misiune era să opereze în spatele liniilor de front italiene. Long Range Patrol (mai târziu, Long Range Desert Group) a fost înființată în Egipt, în iunie 1940, pentru a face „piraterie în deșert".

Deșertul libian acoperă mai bine de două milioane și jumătate de kilometri pătrați din suprafața Pământului, fiind aproape la fel de mare ca India. Întinzându-se pe mai mult de o mie cinci sute de kilometri la sud de Mediterana și pe aproximativ două mii de kilometri de la Valea Nilului, în est, până la munții din Tunisia și Algeria, în vest, este unul dintre cele mai neprimitoare locuri de pe planetă și, în ceea ce privește așezările omenești, unul dintre cele mai pustii.

Până atunci, mare parte din războiul nord-african se dusese pe o fâșie îngustă de coastă, de-a lungul singurului drum pavat, ce mergea în paralel cu țărmul Mediteranei. Doar câteva vechi drumuri comerciale traversează interiorul. Ziua, temperatura poate ajunge la 60°C, iar noaptea coboară sub limita de îngheț. Singurele surse de apă se găsesc în câteva oaze mici. Nu era un loc în care să trăiești ușor, ci unul în care puteai muri ușor, dar acest loc a oferit războiului o oportunitate cât se poate de neconvențională și de incomodă. Teoretic, acest deșert se întindea pe teritoriul deținut de inamic. În realitate, potrivit calculelor lui Bagnold, mijloacele de transport italiene și germane „abia dacă aveau o derizorie rază de acțiune de 160 de kilometri" în jurul punctelor întărite. Restul era al lui. Departe de a fi o sălbăticie ostilă, de netrecut, deșertul era un loc pe care cei bine antrenați și cu echipament potrivit puteau să îl străbată și să îl observe, un loc în care să se ascundă și să supraviețuiască pe termen nelimitat.

Pentru neiniţiaţi, zona aceea era dezolantă şi monotonă; dar întinderea aparent plată ascundea nenumărate zone joase şi depresiuni, petece stâncoase, povârnişuri, precum şi înşelătoare mări de nisipuri mişcătoare. Erau puncte după care puteai să te orientezi, dacă ştiai să le vezi.

Scopul general al LRDG era acela de a efectua misiuni de recunoaştere şi razii pentru a afla ce făcea inamicul şi unde şi, din când în când, pentru a-l ataca. Iniţial, Bagnold a recrutat fermieri din Noua Zeelandă, oameni călîţi de viaţa sub cerul liber, obişnuiţi să supravieţuiască pe termen lung în zone ostile; treptat, pe măsură ce unitatea s-a extins, i s-au alăturat voluntari din regimente britanice şi din Rhodesia. După săptămâni lungi în deşert, piraţii nisipului şi-au creat o imagine specifică, purtând *keffiya*[1], sandale în loc de bocanci şi bărbi lungi. Echipaţi cu maşini adaptate, uşoare, bine înarmate, LRDG efectua misiuni de pătrundere adânc în spatele liniilor inamice, mişcându-se neobservaţi de-a lungul unor porţiuni întinse de teritoriu şi perfecţionând arta camuflării în deşert. Unităţile LRDG au început să se strecoare nevăzute chiar şi pe drumul de coastă şi să observe mişcările trupelor inamice. Aceste operaţiuni de supraveghere, *road-watching*, cum le spuneau ei, au adus unele dintre cele mai importante informaţii din război. Forţele Axei nu s-au adaptat niciodată în acest fel dificultăţilor deşertului. În momentul în care Stirling i-a întâlnit pentru prima dată, LRDG erau stăpânii zonei. „Se pare că ştiau totul despre deşert."

Oaza Siwa, din Egipt, aflată la vreo cincizeci de kilometri de graniţa libiană, era cartierul general al operaţiunilor şi baza avansată a LRDG, aflându-se sub comanda colonelului Guy Prendergast, un alt explorator al deşertului care călătorise cu Bagnold înainte de război. Aşteptând

[1] Acoperământ tradiţional al capului purtat de locuitorii din deşert (n.r.)

în Siwa un avion care să îl ducă înapoi la Cairo, Stirling l-a întrebat pe Prendergast dacă LRDG ar putea acţiona ca mijloc de transport pentru SAS către şi dinspre ţintele de pe coastă. Prendergast a spus că ar fi cât se poate de posibil, atâta timp cât această sarcină nu ar afecta rolul principal de recunoaştere al unităţii. Astfel a început unul dintre cele mai fructuoase parteneriate din istoria războiului, aducând laolaltă luptătorii SAS şi experţii orientării în deşert din LRDG. SAS va ajunge să se refere cu admiraţie la LRDG ca fiind „serviciul libian de taxi". Oamenii lor păroşi, călîţi şi experimentaţi erau nişte taximetrişti ca nimeni alţii.

Stirling se temuse că eşecul lamentabil al Operaţiunii Squatter ar fi putut însemna moartea SAS. Dar, sincer, ştabii de la Cartierul General din Orientul Mijlociu aveau griji mai mari decât pierderea câtorva zeci de oameni într-o acţiune secundară. Operaţiunea Crusader nu mergea prea bine. Panzerele lui Rommel administraseră o înfrângere clară Diviziei a 7-a Blindate Britanice, iar Afrika Korps pătrunsese în Egipt în urma unei contraofensive dramatice. Generalul Neil Ritchie, susţinătorul iniţial al lui Stirling şi prieten al familiei lui, preluase comanda Armatei a 8-a în 26 noiembrie. Cu atâtea pe cap, Ritchie nu prea avea timp pentru detaliile triste ale unei operaţiuni eşuate. Auchinleck credea că înaintarea lui Rommel spre est făcuse ca liniile de aprovizionare germane din lungul coastei să devină vulnerabile – exact genul de ţinte pentru care fusese pregătit Detaşamentul L. Dar, dacă era ca SAS să atace la sol, şi nu pe calea aerului, aveau nevoie de o bază de unde să-şi lanseze operaţiunile. Cu două zile înainte de întâlnirea lui Stirling cu Cunningham, locul ideal devenise disponibil: o oază situată în profunzimea deşertul libian, dar la o distanţă convenabilă faţă de coastă.

Oaza Jalo se afla la aproximativ 240 de kilometri sud-est de Golful Sirte şi la vest de Marea de Nisip – oceanul vălurit de dune care acoperă cam un sfert din marele deşert libian. Cu fortul ei din lemn alb, casele din lut, lizierele de palmieri şi apele azurii, Jalo apărea exact aşa cum arăta probabil mirajul unei oaze într-o poveste. În realitate, era orice, dar numai un paradis nu: incredibil de toridă şi biciuită de un vânt neîncetat care te poate scoate din minţi, era căminul câtorva berberi, al câtorva cămile irascibile şi al unei imense populaţii de muşte. Apa din oază era atât de sărată şi de plină de minerale, că aproape nu se putea bea, dar, fiind singura sursă de apă de pe o rază de câteva sute de kilometri, Jalo era de o importanţă strategică. În cursul războiul, avea să treacă de câteva ori de la unii la alţii.

În 18 noiembrie 1941, pentru a susţine Operaţiunea Crusader, comandantul de brigadă Denys Reid a pornit din oaza Jaghbub, aflată pe graniţa egipteană, cu E Force – o unitate de trupe mixte indiene, sud-africane şi britanice –, cu intenţia de a cuceri de la italieni Jalo, aflată la 480 de kilometri spre vest.

Faptul că Reid a luat maşini blindate şi combustibil doar pentru dus era un semn al determinării lui. Şase zile mai târziu, trupele lui au ajuns la Jalo şi, după o bătălie de o zi cu apărătorii italieni luaţi prin surprindere, a pus mâna pe ea. Ordinele lui Reid erau să continue înaintarea spre nord cu o coloană mobilă şi să atace liniile extinse de aprovizionare ale Axei, aflate de-a lungul coastei, în timp ce Armata a 8-a lansa o nouă contraofensivă împotriva Afrika Korps. Unităţilor LRDG li s-a ordonat să execute o serie de raiduri asupra aerodromurilor din Sirte, El Agheila şi Agedabia, din Golful Sirte, pentru a scoate din acţiune avioanele inamice, care altfel ar fi putut spulbera trupele lui Reid, care se apropiau dinspre sud. Guy Prendergast a

fost cel care a sugerat că Detaşamentul L ar putea fi mai bine pregătit pentru misiunea aceea, probabil, urmare a discuţiei lui cu Stirling. „Cum cei din LRDG nu sunt antrenaţi pentru distrugere, propun folosirea paraşutiştilor pentru aruncarea în aer a aerodromurilor."

Pentru SAS, sau ce mai rămăsese din acesta, era o oportunitate să îşi dovedească valoarea. Stirling i-a ordonat discret lui Jock Lewes să se îndrepte spre Jalo, în adâncul deşertului, cu oamenii rămaşi şi cu câte arme, muniţie şi explozibili puteau lua cu ei. Locotenentul Bill Fraser, cu încheietura acum vindecată, se întorsese la datorie, împreună cu prietenul lui, Withers. Jim Almonds era şi el din nou pe poziţii, deşi încă aştepta neliniştit veşti despre starea de sănătate a băieţelului său.

În 5 decembrie, soldaţii din SAS s-au instalat în noua lor bază. Johnny Cooper credea că Jalo arăta ca „un avanpost al Legiunii Străine, scos direct din *Beau Geste*[1]". Comandantul de brigadă Reid i-a întâmpinat călduros pe nou-veniţi: avea ordin să avanseze spre nord, spre Agedabia, aproape de coastă, până în 22 decembrie; dacă SAS putea provoca pagube serioase forţelor aeriene inamice în cele două săptămâni dinaintea atacului, aceasta ar fi uşurat considerabil sarcina lui Reid.

Stirling şi-a stabilit cartierul general într-un depozit dezafectat, şi-a adunat ofiţerii şi a început să pregătească următoarea operaţiune SAS – convins că, dacă vor da greş din nou, aceea va fi şi ultima lor misiune.

[1] Film de aventuri din 1939 despre Legiunea Străină franceză, având-l ca protagonist pe actorul Garry Cooper (n.r.)

6

O țară diabolică

Aerodromurile de la Golful Sirte erau înşirate de-a lungul coastei mediteraneene precum balizele pe o frânghie: Sirte, Tamet, Nofilia, El Agheila, Agedabia. Cândva, acestea fuseseră mici sate de pescari de ton; acum, erau gazde pentru forţele aeriene germane şi italiene, aerodromuri vitale, de pe care avioanele de vânătoare şi bombardierele Axei hărţuiau liniile de front britanice, atacau convoaiele care mergeau pe mare spre şi dinspre Malta şi ofereau sprijinul aerian atât de necesar trupelor Afrika Korps. Contraofensiva lui Auchinleck îl împinsese pe Rommel până la Gazala, dar linia frontului era încă atât de departe, încât un atac direct asupra aerodromurilor părea ridicol de improbabil pentru cei care trăiau şi lucrau pe ele. Bazele aeriene erau legate de drumul de coastă. Potrivit rapoartelor de informaţii, cele mai multe baze abia dacă erau apărate de un gard împrejmuitor, de o mână de santinele şi, poate, de câteva mine terestre; unele nu erau păzite deloc. Într-adevăr, erau ţinte atrăgătoare: aşteptarea lungă, frustrantă, era pe cale să ia sfârşit şi încă într-un mod spectaculos.

Stirling a prezentat planul unui atac pe trei direcţii. Prima echipă de atac, condusă de însuşi Stirling şi de

Paddy Mayne, va fi transportată prin deşert până foarte aproape de Sirte, pe coasta de vest a golfului. Sirte era considerat cel mai mare aerodrom. Îl vor supraveghea şi vor ataca pe 14 decembrie. În aceeaşi noapte, o echipă condusă de Jock Lewes va lovi El Agheila, aerodromul aflat cel mai la sud şi cel mai apropiat de Jalo. În sfârşit, în 21 decembrie, chiar înainte ca Reid să lovească spre nord cu trupele lui de la sol, echipa lui Bill Fraser avea să atace Agedabia, situată în partea de est a golfului.

La două zile după sosirea la Jalo, unitatea de paisprezece oameni a lui Stirling a urcat în camioanele patrulei rhodesiene a LRDG şi a pornit pe drumul de 560 de kilometri spre Sirte. Echipa SAS îi includea pe Reg Seekings şi Johnny Cooper, a căror antipatie reciprocă fusese acutizată de o ceartă urâtă în oază, chiar înainte de plecare. Dispăruse o pătură de dormit care îi aparţinea lui Seekings. Tunase şi fulgerase prin tabără, cerând furios să îi fie dată înapoi şi ameninţând că va bate pe oricine i-o furase.

— O, culcă-te naibii! i-a zis Cooper, care încerca să doarmă.

Seekings a văzut roşu în faţa ochilor, obişnuita lui culoare vizuală.

— Ridică-te în picioare, nemernicule, şi o să-ţi trag una peste căpăţâna aia tâmpită! Gură spartă nenorocită, m-am săturat de tine!

Cearta a fost aplanată, dar antipatia a mocnit mai departe. Seekings şi Cooper au fost uimiţi să constate că amândoi făceau parte din echipa de atac a lui Stirling; trebuiau să petreacă următoarele şase zile unul lângă altul, legănându-se în spatele camionului, iar apoi să treacă la acţiune împreună. „Eram nemulţumiţi. Nu ne-am vorbit. Tot drumul ne-am aruncat priviri ucigătoare."

Există puţine experienţe mai neplăcute decât un drum lung prin deşert, într-un camion cu suspensii ca şi

inexistente şi bănci de lemn. Zguduiturile făceau somnul imposibil. Căldura şi monotonia îţi dădeau o stare de semitrezie transpirată. Timp de trei zile, au bodogănit zgâlţâindu-se în drum spre nord-vest, întinderile de nisip şi pietre fiind întrerupte ocazional de ravene şi povârnişuri. Camioanele se defectau sau se împotmoleau şi trebuiau reparate sau scoase cu greu din nisip, folosindu-se lopeţi speciale. Cauciucurile explodau frecvent, pe neaşteptate. Noaptea era foarte frig, ziua fierbeai, fără o perioadă intermediară, în care temperatura să fie suportabilă. Cei din Detaşamentul L numeau deja zona pe care o traversau „Ţara Diavolului".

Navigatorul din unitatea rhodesiană a LRDG era Mike Sadler, un tânăr liniştit, modest şi foarte inteligent, de douăzeci şi unu de ani. Născut în Gloucestershire, Sadler lucra la o fermă din Rhodesia când a izbucnit războiul. A abandonat imediat uneltele şi s-a înrolat într-o unitate de artilerie, care mai târziu a fost trimisă în nordul Africii. „Nu voiam să pierd nimic. Aşa sunt unii oameni la vârsta mea. Cu siguranţă, eu aşa eram." S-a transferat la LRDG după ce a cunoscut câţiva soldaţi din unitate într-un bar din Cairo. Sadler avea o înclinaţie înnăscută pentru geometrie. În prima lui expediţie prin deşert, l-a urmărit pe ofiţerul de navigaţie lucrând cu busola şi harta şi a decis că era ceva mult mai interesant şi mai provocator decât ceea îi oferise milităria până atunci. Instruit în orientarea cu ajutorul stelelor şi a soarelui de un marinar de pe o navă comercială, Sadler s-a dovedit rapid unul dintre cei mai buni ghizi ai LRDG. În ciuda aparenţelor, deşertul nu este nici plat, nici lipsit de repere, dar în 1941, regiuni întinse ale acestuia erau încă necartografiate, fiind doar spaţii albe pe hartă. Orientarea prin deşert, la fel ca pe mare, este în general o chestiune de matematică şi observaţie, dar un navigator bun se bazează în egală măsură şi pe pricepere,

intuiție și instinct. Terenul denivelat făcea ca busola solară să indice încolo sau încoace, fiind nevoie ca navigatorul să compenseze. Sadler avea o abilitate neobișnuită, aproape desăvârșită, de a ști unde se afla, încotro se îndrepta și când va ajunge acolo.

În a treia seară, Sadler a anunțat că micul convoi se afla la 110 kilometri sud de Sirte și în raza de acțiune a avioanelor inamice. Camioanele fuseseră vopsite într-o combinație de camuflaj atrăgătoare, dacă nu chiar neverosimilă: verde pal și roz. În orice alte împrejurări, ar fi ieșit în evidență într-un mod ilar, „ceva de bâlci", dar, când staționau, se confundau cu nuanțele pale din deșert. Totuși, în mișcare, erau al naibii de ușor de văzut din aer. Cum era de așteptat, a doua zi pe la prânz, în timp ce convoiul se târa printr-o zonă presărată cu bolovani, un avion de recunoaștere Ghibli italian s-a ivit deasupra lor, a lansat două bombe care au căzut la o distanță considerabilă de ei și s-a întors spre coastă. Șoferii au accelerat și s-au grăbit să ajungă într-o zonă plină cu mărăciniș, ce se întindea pe aproape un kilometru spre sud. Au aruncat plase de camuflaj peste mașini, iar oamenii s-au răspândit, adăpostindu-se cum puteau prin tufișurile spinoase. Câteva minute mai târziu, s-au ivit alte două avioane italiene. Piloții lor au dedus că cei din convoi trebuie să fie ascunși prin tufișurile alea amărâte, astfel că, în următoarele cincisprezece minute, au bombardat zona acoperită de buruieni uscate. „Bombardați ușor și ineficient de forțele aeriene italiene", a raportat Paddy Mayne, care și-a petrecut timpul citind o carte de buzunar. În cele din urmă, pierzându-și răbdarea sau rămânând fără muniție, avioanele italiene au plecat. A fost preludiul neplăcut al unei experiențe care în scurt timp avea să devină rutină: să fie vânați și atacați din aer, în câmp deschis, în deșert. Nu s-au pierdut nici oameni, nici mașini, dar unitatea a ratat elementul-surpriză al atacului.

— Sigur vor raporta prezența noastră, au prevăzut veteranii LRDG.

Camioanele au înaintat apoi prin întuneric, fără lumini și bazându-se în întregime pe busolă și pe simțul de orientare al lui Sadler. Ruta i-a dus aproape de satul Qasr Abu Hadi, ceva mai mult decât o îngrămădire de corturi și clădiri joase, la vreo 25 de kilometri sud de Sirte. Într-unul dintre acele corturi din piele de capră dormea o femeie însărcinată, soția păstorului: la șase luni după ce trupa SAS a trecut pe acolo, în 7 iunie 1942, ea avea să îl nască pe Muammar Gaddafi, viitorul dictator al Libiei.

În 14 decembrie, la ora 9 seara, Sadler a anunțat o oprire și le-a spus că se aflau la doar șase-șapte kilometri de aerodromul Sirte. Din moment ce, cu siguranță, piloții italieni avertizaseră că se apropiau atacatori, Stirling a anunțat o schimbare de plan: se vor împărți în două tabere. El și încă doi oameni vor pleca în recunoaștere în seara aceea, vor evalua șansele de a intra pe aerodromul Sirte și, dacă totul părea fezabil, vor ataca în noaptea următoare. Între timp, Paddy Mayne va merge cu mașina, cu restul trupei, vreo 24 de kilometri spre vest, spre aerodromul Tamet, și vor lansa acolo un atac simultan.

— Dacă unul dintre noi dă greș, poate că va avea celălalt noroc, a zis Stirling.

Pe la miezul nopții, oamenii lui Stirling au bâjbâit încet spre aerodromul Sirte, arătând mai degrabă ca niște „răufăcători", după cum își amintea unul dintre ei, „cărând ranițe mari și arme semiautomate și având trași ciorapi pe cap". În fața lor s-a ivit silueta unui avion parcat, apoi a altuia. Își croiau drum cu grijă pe după avion, când, de sub picioarele lor, s-a auzit un țipăt puternic. Stirling călcase pe un soldat italian care dormea. O armă s-a descărcat în beznă. Cei trei intruși s-au întors și au luat-o la fugă. Au auzit în spate o armă antiaeriană care părea să tragă spre

mare. Se pare că soldații aveau impresia că erau atacați dinspre Mediterana. „Italienii au devenit foarte agitați și strigau ca niște apucați", și-a amintit Cooper. În seara aceea, ofițerii britanici de informații au interceptat și au decodat un mesaj neobișnuit al primarului din Sirte, care pretindea că satul lui era atacat.

Echipa lui Stirling era în siguranță în spatele unor stânci joase, cam la un kilometru și jumătate spre sud, când împușcăturile au încetat. Când s-a crăpat de ziuă, Stirling s-a uitat peste stâncă și s-a liniștit. Sirte, mica așezare văruită în alb, era acum clar vizibilă, la fel și aerodromul, cu șirurile de avioane italiene parcate, predominant bombardiere Caproni. Stirling a numărat cel puțin treizeci. În cursul dimineții, au sosit și alte avioane, iar altele au decolat. Oamenii au luat poziție de apărare și au așteptat căderea nopții pentru a ataca. Dar, pe măsură ce ziua toridă se scurgea, au observat că se întâmpla ceva ciudat pe aerodrom: decolau mai multe avioane decât aterizau. Până după-amiază, rămăseseră doar câteva. Iar până seara nu mai era niciunul. Întâmplările din ziua precedentă îi speriaseră pe italieni și îi făcuseră să evacueze aerodromul.

Profund dezolat, Stirling a așteptat să se facă noapte, apoi s-a îndreptat spre punctul de întâlnire din apropierea drumul de coastă, de unde aranjase să fie luați de LRDG.

Paddy Mayne era ocupat cu atacul.

O jumătate de oră mai târziu, irlandezul și echipa lui de zece oameni s-au strecurat în șir indian pe aerodromul Tamet fără să fie detectați. O grămadă de avioane erau aliniate de-a lungul pistei. În loc să pună bombele imediat, Mayne a arătat spre o baracă mare, înjghebată la marginea zonei. De dincolo de ușă răzbăteau afară lumină și sunete de veselie, într-un amestec de voci vorbind în italiană și germană. „Trebuie să fi fost un fel de petrecere."

Mayne, Reg Seekings și încă un camarad au întredeschis ușa, cu armele scoase. Mayne a descris ce a urmat.

> Am deschis ușa cu piciorul și am rămas în prag, cu Coltul meu .45 și cu ceilalți lângă mine, înarmați cu un Tommy[1] și cu o altă armă automată. Germanii se uitau la noi. Eram o imagine ciudată și înspăimântătoare, bărboși și ciufuliți. Parcă am stat o veșnicie acolo uitându-ne unii la alții, fără o vorbă. Eu am zis: „Bună seara". La asta, un tânăr german s-a ridicat și s-a dat încet înapoi. L-am împușcat. [...] M-am întors apoi și am tras în altul, aflat la aproape doi metri de mine.

Apoi, și cele două arme automate au deschis focul. „Camera era acum un haos total."

În timp ce atacatorii se retrăgeau, supraviețuitorii au început să tragă și ei. Mayne le-a ordonat celor patru soldați să îi țină pe germani și pe italieni țintuiți la pământ, în interiorul barăcii, și a plecat cu ceilalți șase să atace avioanele staționate. În cincisprezece minute, au pus bombele lui Lewes pe paisprezece avioane, apoi s-au cățărat în carlinga altor zece și au tras în instrumentele de bord. Se spune că Mayne ar fi smuls panoul de control al unuia dintre avioane cu mâinile goale. Au pus repede bombe și pe autocisternele cu benzină, pe stâlpii de telefonie și pe depozitul de muniție.

Un potop final de împușcături și câteva grenade au redus la tăcere ce mai rămăsese din cei aflați în baracă. Mayne a dat semnalul întoarcerii la locul de întâlnire. „Nu ne îndepărtaserăm nici cincizeci de metri, când primul avion a explodat. Ne-am oprit să ne uităm, dar a explodat și al doilea, aproape de noi, și am luat-o la fugă." Seekings s-a întors să vadă aerodromul din Tamet în flăcări, în timp ce avioanele explodau rapid unul după altul, iar cisterna

[1] Pistol-mitralieră Thompson (n.r.)

cu benzină a sărit în aer cu un vuiet zguduitor. Mike Sadler a văzut explozia din deşert: „A fost o imagine plină de dramatism. Cerul s-a luminat de flăcări. Niciodată nu mai văzusem aşa ceva." Câteva minute mai târziu, Mayne şi oamenii lui au ajuns la punctul de întâlnire, gâfâind extaziaţi. Şoferii camioanelor au pornit motoarele, Sadler le-a indicat direcţia, iar convoiul a luat-o spre sud, prin beznă, cu cerul strălucind în spatele lor.

În timp ce Stirling şi cei doi oameni ai lui aşteptau să fie luaţi, spre vest, cerul a căpătat o strălucire vie, aerul a părut să vibreze pentru o clipă, iar bubuitul unui tunet a fremătat în vânt. „O succesiune de explozii" a luminat noaptea, şi-a amintit un martor, urmată de cumplitul roz al focului reflectat de norii de pe cerul întunecat. Spectacolul, a spus unul dintre ofiţerii LRDG, semăna cu aurora boreală, pictura de particule care se întinde peste cer în zonele de latitudine mare din Arctica şi din Antarctica. „Ce treabă bună!", a murmurat unul dintre soldaţi.

Atacul lui Mayne asupra popotei ofiţerilor fusese îndrăzneţ, brutal şi cam nesăbuit. A alertat inamicul asupra atacului înainte ca prima bombă să fi fost amplasată. Fără îndoială, uciderea unor piloţi bine pregătiţi era un mod şi mai eficient de a afecta puterea aeriană inamică decât distrugerea avioanelor, dar se îndepărta de sabotaj şi se apropia de asasinat. Este foarte posibil ca Mayne, confruntat cu oportunitatea de a ucide de aproape, să fi fost incapabil să se abţină. „Nu a fost luat niciun prizonier", a notat Almonds în jurnal, fără alte comentarii. Stirling a fost şocat de amploarea măcelului care i-a fost raportat. „Trebuia să fii nemilos, a scris el mai târziu, dar Paddy a întrecut măsura. [...] Am fost obligat să îi dau o mustrare pentru execuţia cu sânge-rece a inamicului."

Într-un raport oficial despre raidul de la Tamet, Mayne a făcut doar o extrem de scurtă menţiune referitoare la

atacul asupra ofițerilor: „Baraca [a fost] atacată cu arma automată și cu împușcături de pistol, iar bombele au fost puse pe ea și în jurul ei. Se pare că erau vreo treizeci de locatari. Daune necunoscute."

Raportul laconic al lui Mayne a fost foarte diferit de relatarea apărută la scurt timp după aceea într-un ziar britanic – aparent, rezultatul unei înștiințări din partea unui ofițer de presă cu o imaginație bogată. Cu titlul „Raid asupra aerodromului de la Tamet", articolul suna așa:

> Treizeci de piloți germani și italieni stăteau într-o noapte în popota ofițerilor de pe un aerodrom al Axei, situat imediat după Cirte [*sic*], unde beau, râdeau și povesteau. Campania lor nu mergea prea bine. Rommel se retrăgea. Dar erau încă departe de linia frontului. Popota era perfect camuflată. Unii dintre ei jucau cărți.
>
> Brusc, s-a deschis ușa. [...] Un locotenent britanic, un sportiv internațional celebru înainte de război, a intrat în popotă însoțit de încă un soldat.
>
> O rafală de Tommy i-a măturat pe jucătorii de cărți și pe băutorii de la bar. Cântecele germane de beție s-au transformat în strigăte de groază. Cei care n-au fost omorâți sau răniți au încercat să ajungă la uși sau la ferestre. Au fost seceraţi înainte să apuce să facă vreun pas. Se aflau la 800 de kilometri în spatele liniei frontului, iar în mijlocul lor era o patrulă britanică.

Contrastul dintre bagatelizarea studiată a celor implicați și relatarea detaliată a celor care n-au fost acolo este un exemplu bun pentru discrepanțele dintre realitate și mitologia care a urmărit SAS dintotdeauna.

Sadler a condus cu pricepere convoiul înapoi la oaza Jalo, unde apele sărate li s-au părut cel mai mare lux, după mai bine de o săptămână în deșertul încins. Succesul schimbase subtil atmosfera din interiorul unității.

Reg Seekings şi Johnny Cooper, foarte diferiţi din punct de vedere social, al educaţiei şi al temperamentului, găsiseră un punct comun. În iureşul de adrenalină al pericolului, antagonismul lor parcă se evaporase. După cum spunea Seekings: „El avea tupeu. Eu aveam tupeu. Ne-am potrivit, pur şi simplu. Avusesem parte de un pic de acţiune şi, când s-au ivit zorii, ne-au găsit vorbind despre noaptea aceea, despre cât de incitant a fost". În timp ce pălăvrăgeau, tânărul serios din clasa de mijloc şi bătăuşul agresiv din clasa muncitoare au descoperit că aveau în comun mai multe decât îi despărţeau. Cooper dăduse dovadă de un curaj la care Seekings nu se aşteptase, dar pe care îl respecta. În schimb, Cooper părea să fi simţit o cale de a face faţă bravurii brutale a bărbatului mai în vârstă. „Probabil că eram mai speriat decât era el, a recunoscut mai târziu, dar niciodată nu aş fi arătat asta în faţa lui." Seekings a recunoscut că, indiferent de situaţie, Cooper nu o va lua niciodată la fugă. „Ne înţelegeam complet unul pe altul, eram foarte încrezători unul în altul. E grozav să ai lângă tine un om pe care ştii că te poţi baza şi că, orice s-ar întâmpla, nu o s-o ia la goană." Stirling a observat felul în care cei doi s-au conectat imediat. „Cooper era spiritual şi vesel. Seekings era lent, lucid şi perspicace. Se completau perfect unul pe altul."

De atunci încolo, Cooper şi Seekings au fost nedespărţiţi, atât pe câmpul de luptă, cât şi în afara lui, chinuindu-se şi rezistând, un parteneriat de luptă care avea să dureze toată viaţa.

Jock Lewes şi echipa lui plecaseră să atace aerodromul El Agheila în aceeaşi noapte şi s-au întors la oaza Jalo la câteva ore după trupa Stirling-Mayne, cu o poveste care rivaliza cu a lor în privinţa aventurii, dacă nu şi a rezultatelor. Ajunseseră fără incidente la ţinta situată la 250 de kilometri spre nord, doar ca să descopere că pe

aerodromul descris în rapoartele de informații ca un loc aglomerat era un singur avion. Lewes a aruncat în aer stâlpii de telegraf și două camioane, apoi a dat peste o patrulă de soldați localnici atașată unui regiment italian colonial, care s-a predat imediat. Caporalul a fost luat prizonier. Genul care nu rata niciodată ocazia de a face o remarcă rasială, Lewes l-a poreclit imediat Sambo[1]. Hotărât ca expediția să nu fie complet ratată, a venit cu un plan alternativ: convoiul LRDG să includă un camion Lancia capturat. „Studiind cândva procedura de formare a convoaielor inamice", Lewes a decis că acel camion italian putea fi folosit ca o formă facilă de deghizare. La câțiva kilometri depărtare, pe drumul de coastă, lângă un fort mic cunoscut ca Mersa Brega, era un punct de staționare pentru camioane militare și un restaurant despre care se spunea că era frecventat de ofițerii superiori germani și italieni. O grămadă de camioane, cisterne cu combustibil și alte ținte tentante se aflau în jurul clădirii.

Lewes a așteptat până când drumul s-a golit, după care a intrat cu camionul italian pe macadamul impregnat cu gudron, urmat de două camioane britanice. Germanii capturaseră multe vehicule în bătăliile de până atunci și, cu puțin noroc, camioanele britanice nu aveau să atragă atenția prea mult. Lewes le-a ordonat oamenilor lui să fumeze și să pară cât de relaxați posibil. Au condus vreo cincisprezece kilometri și au numărat patruzeci și șapte de vehicule inamice care treceau în sens opus. Nimeni nu a dat atenție bărbaților îmbrăcați în aceleași haine kaki prăfuite ca toți ceilalți.

Soarele apunea când convoiul a intrat în parcare și a oprit. Lewes a coborât și a evaluat discret situația. A numărat

[1] Termen jignitor din engleză, identificând o persoană cu ascendență rasială mixtă (n.r.)

douăzeci şi şapte de vehicule. Câţiva şoferi moţăiau la umbră, sub camioane. Alţii mâncau în restaurant. Nou-sosiţii nu prezentau niciun interes. În acel moment, s-a ivit un şofer italian şi i-a cerut lui Lewes un foc.

— *Italiano*? a întrebat prietenosul italian.

— *Inglese*, a zis Lewes.

Italianul a râs politicos, presupunând că trebuia să fie o mostră de umor obscur pentru care erau vestiţi germanii. S-a oprit din râs când Lewes i-a pus un revolver în spate şi i-a zis:

— Urcă în camion.

Prizonierul italian a fost băgat în spate, unde a izbucnit imediat în lacrimi şi a trebuit să îi pună căluş.

Apoi, în restaurantul Mersa Brega, a avut loc o scenă suprarealistă. Oamenii lui Lewes au înconjurat în tăcere parcarea, punând bombe cu detonare rapidă pe fiecare vehicul, inclusiv pe un camion italian de trei tone conţinând proiectile incendiare. Era o chestiune de câteva minute până când cineva avea să observe ce se întâmpla.

Dave Kershaw a deschis uşa unui camion, pregătindu-se să pună o bombă, dar a fost orbit de strălucirea unei arme descărcate de şoferul din interiorul maşinii. Glonţul a trecut la câţiva centimetri de el. „Am ridicat .45-ul şi am apăsat pe trăgaci. Probabil că l-am nimerit în puntea nazală, pentru că i s-a despicat faţa.“ Kershaw n-a reuşit să scape niciodată de amintirea imaginii „cu interiorul unei feţe umane“ când tragi de aproape. „N-a fost plăcut.“

Deodată, aerul a început să vibreze de gloanţe, deşi focul inamic era „slab şi haotic“. Jim Almonds, manevrând mitraliera Breda de 20 de milimetri montată în spatele Lanciei, a ţintit spre restaurant şi a apăsat pe trăgaci. Nu s-a întâmplat nimic. Uleiul din mecanismul de tragere se îngroşase din cauza scăderii temperaturii. „Aşa că am folosit armele mici pe care le aveam. Am ciuruit locul ăla.“

Împușcăturile au durat douăzeci de minute, „într-o bătălie haotică, de la o distanță de vreo douăzeci și cinci de metri". La semnalul lui Lewes, oamenii lui s-au adunat în camioanele LRDG, lăsând în urmă Lancia și între cinci-sprezece și douăzeci de inamici morți sau răniți. Lewes a calculat că explodaseră vreo treizeci și opt de bombe puse pe diverse vehicule și prin preajma restaurantului. Pe drum, au trecut pe lângă un vehicul cu aspect ciudat, vopsit în culori țipătoare și cu geamuri fumurii și au descărcat o rafală de mitralieră spre el, în timp ce accelerau. Abia mai târziu și-au dat seama că trăseseră într-un bordel italian mobil. După alți câțiva kilometri, Lewes le-a cerut șoferilor să iasă de pe drum și să o ia spre sud, spre Jalo. Prizonierul italian, care acum părea fericit că era în captivitate, se îmbătase criță cu rom și a cântat tare aproape tot drumul până la oază.

Mai târziu, participanții vor descrie întâmplarea de la Mersa Brega ca pe o „bușeală", „câteva împușcături" și „un pic de distracție". Nimeni nu a descris întâmplarea așa cum a avut ea loc în realitate: un schimb de focuri cumplit, de la distanță mică, groaznic, înspăimântător și foarte sângeros.

Bill Fraser și echipa lui porniseră deja spre Agedabia, când celelalte trei patrule intrau în Jalo. Într-un fel, atacul lui Fraser a fost cel mai important dintre toate. Generalul de brigadă Reid, comandantul E Force, trebuia să ajungă în zonă în 22 decembrie și să facă joncțiunea cu o altă trupă de șoc. Dacă Fraser nu reușea să producă pagube serioase pe aerodromul din Agedabia, avioanele de vânătoare și bombardierele puteau să intercepteze trupele lui Reid în câmp deschis și să le facă bucăți. Trupa lui Reid a pornit veselă; doar el și câțiva dintre ofițerii lui știau că succesul și supraviețuirea puteau depinde de cinci oameni care se hurducăiau spre nord într-un camion plin cu explozibil, la doar câteva ore în fața lor.

Fraser şi echipa lui, înarmaţi cu patruzeci de bombe Lewes, au fost lăsaţi de LRDG la cel mult douăzeci şi cinci de kilometri de ţintă. Dintr-un punct de observaţie sigur, au numărat treizeci şi nouă de avioane aflate pe aerodrom, inclusiv câteva avioane de vânătoare italiene parcate aripă lângă aripă. La 9:15 seara, când era beznă, au ajuns în apropiere de aerodrom şi s-au strecurat prin gard, atenţi să nu calce pe vreo capcană. În următoarele treizeci de minute au pus pe avioane treizeci şi şapte de bombe cu detonatoare decalate, pentru a fi siguri că explodau toate cam în acelaşi timp. Una dintre bombe avea detonatorul defect. Cele două bombe rămase au fost puse în mijlocul unei clădiri înconjurate de saci cu nisip şi plină cu proiectile, muniţie şi materiale incendiare. Prima bombă a explodat la patruzeci şi două de minute după miezul nopţii, urmată de alte trei, într-o succesiune rapidă, în timp ce atacatorii s-au precipitat să iasă de pe aerodrom. Mărşăluind rapid spre punctul de întâlnire, au încercat să numere exploziile. Apoi, depozitul de muniţie a explodat cu „un vuiet îngrozitor", care i-a lăsat fără respiraţie de la o distanţă de aproape un kilometru. Mica echipă „a început să urle de bucurie şi de entuziasm".

În dimineaţa următoare, camioanele LRDG care îi duceau pe Fraser şi echipa lui s-au întâlnit cu avangarda coloanei lui Reid, care se îndrepta spre nord. Fraser a fost convocat să îi raporteze generalului de brigadă.

— Îmi pare rău, domnule, a trebuit să las două avioane la sol, pentru că am rămas fără explozibil, dar am distrus treizeci şi şapte, i-a spus el, încântat, lui Reid, care l-a bătut pe spate, bucuros.

— Nimic nu ne mai poate opri acum.

Mai târziu, s-a aflat că însuşi Rommel fusese în Agedabia în noaptea aceea. „Probabil că i-am dat ceva dureri de cap", a notat Reid. Fraser, cel mai greu de citit şi

mai distant dintre ofițeri, reușise ceva dincolo de așteptări și stabilise un principiu important: o echipă de doar cinci oameni poate scoate din uz un întreg aerodrom în doar câteva minute.

În 23 decembrie, echipa lui Fraser a ajuns la Jalo. În seara aceea a avut loc o petrecere timpurie de Crăciun, cu gazelă prăjită, pe care o împușcaseră pe drumul de întoarcere, budincă de Crăciun și sirop cald de lămâie verde cu rom. Prizonierul italian capturat la restaurantul Mersa Brega a cântat și mai mult. A fost, după cum a notat cockney-ul Bennett, „un Crăciun foarte, foarte plăcut".

În decurs de doar o săptămână, începând cu raidul lui Mayne asupra Tametului și terminând cu atacul lui Fraser de la Agedabia, Detașamentul L își trecuse la activ o sumă considerabilă de distrugeri: mai mult de șaizeci de avioane, cel puțin cincizeci de inamici uciși sau răniți, inclusiv mai mulți piloți, o grămadă de vehicule, câțiva kilometri buni de linii telefonice, depozite de combustibil, un depozit de explozibil și un bordel. Doi oameni din LRDG care escortau echipa lui Fraser fuseseră omorâți accidental de un bombardier britanic, dar unitatea SAS nu avea nicio victimă. Pierderile lor însumau doar un camion italian vechi. Cooper a notat că, în sfârșit, ideea înființării Detașamentului L fusese „magnific reabilitată".

Stirling nu avea nicio intenție să se odihnească. Rommel dădea înapoi și se baza mai mult ca niciodată pe sprijin aerian. SAS avea să lovească din nou.

7

O unitate de fantome

Fraser se întorsese în tabără doar de câteva ore, când Stirling l-a întrebat, cu o politeţe de netăgăduit, dacă „n-ar vrea" să pornească într-un alt raid, „dacă nu era prea obosit". Va fi „distractiv", i-a zis Stirling şi chiar ar putea duce la „marele şlem: cincizeci de avioane într-o noapte". Era un ordin, desigur, camuflat sub forma unei rugăminţi, ceea ce l-a încurajat pe Fraser să simtă că, de fapt, se oferea să facă asta. Cumva, Stirling a reuşit ca o misiune periculoasă şi descurajantă în spatele liniilor inamice să facă să pară ca o zi la curse, un loc de competiţie vesel, într-o companie prietenoasă. Stirling a sugerat că, după primul lui succes, Fraser ar putea să vrea să atace aerodromul de la Arco dei Fileni, impunătorul arc din marmură ridicat de Mussolini lângă drumul de coastă pentru a marca limita dintre Tripolitania şi Cirenaica. Un triumf al kitsch-ului fascist şi un monument al colonizării italiene a Libiei, căruia britanicii îi spuneau ironic „Marble Arch"[1]. Nicio clipă nu i-a trecut prin cap lui Fraser să refuze ordinul politicos al lui Stirling: nimeni nu a făcut asta niciodată.

[1] Aluzie la monumentul cu aceleaşi nume din Londra, un arc triumfal cu faţada din marmură albă (n.t.)

În acelaşi timp, Jock Lewes a fost informat că va ataca aerodromul de la Nofilia, aflat la vest, la distanţă egală între Sirte şi Marble Arch. Stirling şi Mayne urmau să lanseze un al doilea atac la Tamet şi Sirte: acum cunoşteau zona, inamicul nu se va aştepta la un al doilea raid atât de curând şi, chiar dacă s-ar fi aşteptat, va avea la dispoziţie prea puţin timp pentru a ridica garduri mai rezistente.

În ajunul Crăciunului, Stirling, Mayne şi oamenii lor au pornit spre coastă cu un convoi de şase camioane. De data aceasta, navigatorul Mike Sadler a reuşit să ajungă la Wadi Tamet, o vale lungă şi adâncă, ce ducea din deşert până la oraşul Tamet. Pentru a intra în vale, trebuia să fii un şofer foarte bun ca să cobori pe latura ei abruptă. Dar, odată ajunse jos, camioanele puteau merge cu viteză pe o suprafaţă relativ plată, cu un risc mai mic de a fi văzuţi şi atacaţi din aer. Trei zile mai târziu, la 9 seara, la vreo 10 kilometri de Tamet, grupul s-a despărţit din nou: echipa lui Mayne a pornit spre aerodromul pe care produsese un carnagiu cu două săptămâni în urmă, în timp ce oamenii lui Stirling au urcat în camioane şi s-au îndreptat spre Sirte, de-a lungul drumului de coastă. Ambele echipe urmau să atace la ora 1, după miezul nopţii. Experienţa primului raid sugera că puteau merge, pur şi simplu, de-a lungul drumului, fără să atragă atenţia; dar mai întâi trebuiau să ajungă acolo. Stirling şi echipa lui au auzit zgomotul traficului încă înainte să ajungă la drum: o întreagă divizie germană de blindate – tancuri duse pe trailere, dar şi camioane şi maşini blindate – înainta pe drum spre El Agheila, unde Rommel lua poziţie de apărare. Era imposibil să ajungă la drum fără să fie observaţi. Timp de patru ore, lungul convoi german a continuat să treacă pe acolo. După miezul nopţii, exact aşa cum era programat, cerul s-a luminat spre Tamet.

— Paddy a mai aprins un foc, a zis Cooper.

În cele din urmă, pe la 3:30 dimineaţă a trecut şi ultimul vehicul din convoiul german, iar cele trei camioane LRDG au intrat precaut pe drum. Stirling a insistat să fie lăsaţi în apropiere de aerodrom, dar nu mai aveau mult timp la dispoziţie. În jurul bazei fusese ridicat un gard nou. Echipajul LRDG avea să aştepte la punctul de întâlnire, dar nu mai mult de ora 5 dimineaţă. „Nu speram să trecem prin gard şi să distrugem avioanele într-un timp atât de scurt." Încă o dată, spumegând de frustrare, Stirling a anulat atacul.

În semn de consolare, cei din LRDG au fost de acord să meargă pe drum şi, la fel cum făcuse Lewes cu câteva zile în urmă, „să tragă nişte rafale". După câţiva kilometri, au dat peste douăsprezece camioane de aprovizionare parcate, şoferii dormind în corturile de lângă ele. Echipa a pus în linişte bombele lui Lewes şi a plecat mai departe. Ceva mai în faţă era un şir de camioane şi alte vehicule, lângă o tabără mare de corturi. Întrucât se crăpa de ziuă, cele trei camioane au trecut în viteză pe lângă ele, trăgând cu puştile automate şi cu carabinele şi aruncând grenade, înainte să intre în deşert. Cu siguranţă, acel atac a speriat o mulţime de germani adormiţi, dar era discutabil cât de multe pagube făcuseră. Cooper spunea că au lăsat în urmă „un haos total, cu vehicule în flăcări", dar nu exista nicio îndoială că al doilea raid al lui Stirling eşuase. Întorşi la Wadi Tamet, s-au întâlnit cu Mayne şi echipa lui, care distruseseră alte douăzeci şi patru de avioane pe aerodromul de la Tamet, multe dintre ele nou-venite din Italia, pentru a le înlocui pe cele distruse cu o săptămână în urmă. Stirling a încercat să îşi conştientizeze eşecul.

— Va trebui să mă pun pe treabă, a spus el. Competiţia e prea încinsă.

Remarca era doar pe jumătate o glumă. La fel ca piloţii de vânătoare, şi ei ţineau evidenţa victimelor făcute, lucru care scotea în evidenţă „spiritul de competiţie personală".

Dintre ofiţeri, până atunci, Stirling era singurul care nu reuşise să producă mari daune inamicului.

În ziua de Crăciun, Jock Lewes a pornit spre aerodromul Nofilia, în acelaşi convoi cu Fraser şi trupa lui. Lewes era animat de măreţe sentimente marţiale, reminiscenţe ale timpurilor în care eroismul cavaleresc şi sacrificiul de sine erau valori absolute. „Îmi simt puterea, iar teama e departe, scria el. Nu voi căuta să îmi salvez viaţa, ci voi alege cea mai dificilă şi mai periculoasă cale. [...] Dacă e să mor, va conta doar pentru cei care vor supravieţui şi pe care îi voi fi ajutat prin dispariţia mea." Vestea că era posibil să fie decorat pentru acţiunile lui de la Tobruk, desfăşurate înainte de înrolarea în SAS, nu a făcut decât să îi intensifice sentimentul că avea un destin glorios. În octombrie, îi scrisese lui Miriam Barford şi o ceruse în căsătorie. În ajunul Crăciunului, a trimis familiei lui o telegramă prin care le dorea sărbători fericite şi le spunea că acum avea „o barbă de care puteai să tragi şi o posibilă medalie". Jim Almonds era în echipa lui Lewes. Şi el şi-a îndreptat gândurile spre casă, spre fiul lui bolnav şi spre soţia căreia nu îi spusese ce făcea de fapt. „Ce Crăciun!", scria el în jurnalul adresat soţiei lui. „Tu crezi că eu fac instrucţie pe undeva. Mă simt ca un nemernic pentru că te păcălesc astfel, dar, dacă ţi-aş spune adevărul, ei bine, doar ţi-ai face griji."

Fraser şi echipa lui au fost lăsaţi pentru atacul de la Marble Arch în 27 decembrie, cu raţii de mâncare şi apă pentru trei zile. Lewes a forţat, spunându-i lui Fraser că îl va lua cu el la întoarcere.

În ziua următoare, automobilele LRDG a lăsat echipa lui Lewes la vreo treizeci de kilometri de aerodromul de la Nofilia. Un marş rapid şi o recunoaştere în zori le-a dezvăluit o posibilă pradă bogată. Aerodromul era plin cu Stuka, celebrele avioane de luptă germane, noi-nouţe,

judecând după vopseaua de pe ele. Jim Almonds a numărat patruzeci şi trei, în total. „Trebuie să fie magnific să zbori deasupra deşertului într-o astfel de dimineaţă", scria el în jurnal. Urmau să atace în noaptea aceea.

Cam la un kilometru şi jumătate în afara aerodromului era o cisternă de apă abandonată sau un *ber* – un bazin vechi în care era adunată apa de ploaie, atât de rară în deşert. Nu avea apă în ea, era acoperită şi era un loc convenabil unde să se ascundă şi să aştepte căderea nopţii. Dar nu era goală. Într-un colţ era scheletul acoperit cu piele uscată al unei vulpi de deşert, care, probabil, căzuse acolo şi nu mai reuşise să iasă. În ciuda cruzimii lui, Almonds era un om sensibil. În timp ce aşteptau să se lase întunericul, s-a trezit închipuindu-şi strădania ghinionistei vulpi. „M-a impresionat destul de tare. Evident, a tot încercat, până a fost prea slăbită să mai sară. Am simţit o imensă milă pentru animalul acela. Dorinţa de a trăi. Dorinţa de a scăpa."

Pe la 2 dimineaţa, soldaţii şi-au adunat raniţele şi armele şi au pornit spre aerodrom. Lewes a prins o bombă de primul avion pe care l-au găsit, apoi pe al doilea. Dar, pe măsură ce înaintau mai mult pe aerodrom, le-a fost clar că toate celelalte avioane dispăruseră. În timp ce ei stătuseră confortabil în ascunzătoarea lor, nu auziseră avioanele plecând. Încă o dată, o misiune care păruse foarte promiţătoare nu dăduse niciun rezultat sau aproape niciunul. Nici măcar cele două avioane rămase nu au explodat cum trebuie, pentru că erau aproape fără carburant.

Drumul chinuitor de patruzeci de kilometri până la punctul de întâlnire a durat toată ziua. Camioanele LRDG s-au întors în beznă şi au pornit înapoi spre locul unde aşteptau Fraser şi echipa lui.

Era 10 dimineaţă când un Messerschmitt bimotor s-a ivit la orizont, îndreptându-se direct spre convoiul de cinci

camioane. Şoferii au călcat frânele, în speranţa că pilotul nu o să-i vadă în căldura pâlpâitoare a dimineţii. Avionul a zburat pe deasupra lor şi a părut că îşi vede de drum. „Toţi am răsuflat uşuraţi", a notat Almonds, când avionul de vânătoare s-a înclinat brusc şi a virat, a făcut un cerc strâns şi a coborât vuind, la cel mult zece metri de pământ.

— Se întoarce! a strigat Almonds.

Convoiul s-a împrăştiat. Avionul Messerschmitt 110 era unul dintre cele mai letale modele ale Luftwaffe, dotat cu patru mitraliere şi două tunuri de 20 de milimetri, capabile să tragă 650 de rafale pe minut. Când unul dintre tunuri s-a îndreptat în jos, spre camionul în care era Lewes şi Almonds, acesta din urmă a pus mâna pe un pistol Bren şi a sărit din spatele lui. Un altul a luat cutia cu încărcătoare, în timp ce gloanţele loveau camionul, găurind mijlocul podelei şi făcând praf două roţi de pe dreapta. Lewes, aflat pe locul din faţă, părea să răsfoiască nişte hârtii – fără îndoială, căuta să scape de ordinele operaţiunii, în caz că maşina trebuia abandonată. Almonds a zărit o ridicătură stâncoasă în apropiere, care le ajungea până la nivelul capului şi care putea cât de cât să îi protejeze. El şi tipul cu încărcătoarele au alergat spre ea, urmaţi de trei neozeelandezi din LRDG. Avionul german se întorsese şi se apropia din nou. Almonds a pus pistolul Bren în spatele movilei şi a început să tragă. A urmat „un joc mortal de-a şoarecele şi pisica în jurul stâncii". Avionul german era rapid în linie dreaptă, dar lent la întoarceri. După ce trăgea câte o rafală, soldaţii se ascundeau de partea cealaltă a movilei şi trăgeau spre avion din spate.

— Cred că l-ai nimerit, a strigat unul dintre neozeelandezi.

Într-adevăr, Almonds îl nimerise pe trăgătorul din spate. Messerschmitt-ul s-a retras şi atacul s-a încheiat la fel de brusc cum începuse. Răgazul a fost scurt, pentru că, în câteva minute, două Stuka au preluat vânătoarea. Au

coborât în picaj să atace camioanele goale. Oamenii din convoi s-au risipit, plonjând în tufișurile mici din jur și stând nemișcați pe burtă, în speranța că nu vor fi zăriți. Unii și-au pus nisip peste ei, încercând să se facă una cu pământul, sau s-au ascuns după tufișuri, în timp ce alții s-au ghemuit și s-au prefăcut că sunt morți.

— Niciun instructaj nu te învață camuflajul la fel de bine ca un atac cu mitralieră de la înălțime mică, a remarcat impasibil unul dintre ei.

Primele două Stuka au fost înlocuite de altele două. Atacul a continuat timp de opt ore, haotic, dar îngrozitor. Într-o pauză scurtă, Almonds s-a uitat în sus și a văzut un fum negru uleios ridicându-se în depărtare: avioanele Stuka localizaseră cel puțin o parte din convoiul risipit. Pe la mijlocul după-amiezii, un avion de recunoaștere german a trecut pe deasupra pentru a evalua pagubele făcute. Bărbații au stat întinși, nemișcați. Mulțumit, avionul a plecat. Bătălia unilaterală se terminase. „Au crezut că ne-au nimerit pe toți", scria Almonds mai târziu. Dar, încet, supraviețuitorii au ieșit din ascunzătoare, prăfuiți și extenuați. Abia acum Almonds și-a dat seama că Lewes lipsea. „Jock era în camionetă. Nu știu de ce nu s-a dat jos. Pur și simplu, nu înțeleg de ce." Se pare că Lewes își respectase propriul ordin: să nu fugi niciodată.

Proiectilul unui tun de 22 de milimetri îl lovise în coapsă pe Lewes și îi tăiase artera femurală. Un altul probabil că îl lovise în spate. A sângerat până la moarte, iar totul nu a durat decât câteva minute.

Jock Lewes a fost îngropat în nisip, nu foarte adânc. Cineva a spus o rugăciune. O mitralieră cu numele lui zgâriat pe ea a fost înfiptă în mormânt, cu o cască deasupra, pe post de placă memorială temporară, „sperând că o să mai treacă vreodată cineva pe acolo". Nu a mai trecut nimeni niciodată.

Camionul fusese ciuruit rău, dar rezervoarele de benzină rămăseseră în mod miraculos intacte. Cu o abilitate apropiată de un geniu al ingineriei, unul dintre mecanicii LRDG a reuşit să îl repare. Almonds, alţi doi oameni din SAS şi supravieţuitorii LRDG au urcat în camion şi s-au îndreptat din nou spre sud. Niciun alt vehicul nu mai putea fi folosit, iar ceilalţi supravieţuitori plecaseră deja pe jos spre Jalo. Almonds s-a îndreptat mai întâi spre punctul de întâlnire din apropiere de Marble Arch, „ca Bill Fraser să ştie că nu îl uitasem şi că vom trimite alte camioane după el". Locul de întâlnire era pustiu. Almonds întârziase mai bine de opt ore, reţinut inevitabil de un bombardament aerian. Bill Fraser şi echipa lui plecaseră deja. „Nu era nici urmă de el sau de restul echipei." Au aşteptat câteva ore, apoi au pornit spre Jalo.

În 31 decembrie, înainte de miezul nopţii, camionul a intrat trist şi fără vlagă în Jalo. Stirling era furios că trupul lui Lewes fusese lăsat acolo, deşi Lewes însuşi insistase în timpul instrucţiei că era o periculoasă pierdere de vreme să aduni morţii.

Stirling a încercat să nu o arate, dar pierderea lui Lewes a fost o lovitură devastatoare. Adunarea de Anul Nou a fost una frugală şi melancolică: nişte gem, ceai şi lapte condensat. „Pierdusem unul dintre cei mai buni ofiţeri ai noştri, cel mai bun om al nostru, a spus Cooper. Toată lumea era tristă." Chiar şi Seekings, care se mândrea că îşi ascundea toate emoţiile, suferea pe ascuns: „În unele privinţe, pierderea lui Jock a fost mai rea decât pierderea celor patruzeci de oameni în raidul eşuat din noiembrie 1941".

În cortul gol al lui Lewes era o scrisoare nedeschisă de la Miriam Barford, scrisă în octombrie trecut, în care îi accepta bucuroasă cererea în căsătorie.

În noaptea aceea, Almonds a scris în jurnalul lui: „M-am gândit la Jock, unul dintre cei mai curajoşi oameni

pe care i-am întâlnit vreodată, un ofiţer şi un gentleman, care zăcea în deşert abia acoperit cu nisip. Nimeni nu se va opri niciodată la mormântul lui şi nu va aduce un omagiu acelei inimi curajoase care încetase să mai bată. Nici măcar o lespede nu marchează locul."

Mormântul lui Jock Lewes nu a fost găsit niciodată. Acel războinic auster, dintr-o altă epocă, a fost îngropat acolo unde a căzut, fiind asimilat de câmpul de luptă, fără să lase vreo urmă.

Bill Fraser şi echipa lui de patru oameni nu ştiau nimic despre soarta lui Lewes. Ştiau doar că nu reuşiseră să ia legătura cu LRDG şi echipa lui Lewes, iar acum rătăceau prin deşert, la 320 de kilometri de oaza Jalo, cu cel mult o jumătate de litru de apă pentru fiecare şi sardine, pastramă de vită şi biscuiţi cât să le ajungă pentru maximum două zile. Pista de aterizare de la Marble Arch păruse de neatins, cu şanţuri de apărare proaspăt săpate şi o mulţime de gărzi germane în alertă. Cele două grupuri SAS reuşiseră să nu se întâlnească la locul stabilit. În cele din urmă, concluzionând că restul trupei nu venea, Fraser şi oamenii lui au plecat pe jos spre sud-vest.

În scurt timp, ultima rezervă de apă s-a terminat. În a treia zi, au dat peste o baltă cu apă sălcie şi sărată. Aceasta trebuia filtrată, un proces complicat, din care a rezultat mult prea puţin lichid, pentru a combate deshidratarea provocată de căldură, marş forţat şi diaree. S-au resemnat să îşi bea urina şi să mănânce fructe sălbatice, melci şi mici şopârle găsite sub pietre.

În 6 ianuarie 1942, la zece zile după ce au fost lăsaţi lângă Marble Arch, trupa aproape că a dat nas în nas cu un pluton de ingineri italieni care instalau linii telefonice. S-au ascuns până la căderea nopţii, apoi au întreprins un atac-surpriză: italienii au fost ţinuţi sub ameninţarea

armei până când oamenii lui Fraser au scurs apa ruginită din radiatorul camionului lor. Apoi, au fugit înapoi în deşert, cu două canistre de apă, cu nişte gem dubios, un compot de pere şi o conservă de spaghete ciudate. În ciuda ospăţului neaşteptat, starea de sănătate a unora dintre ei se deteriora rapid. După cum a povestit mai târziu, Fraser a decis să „facă autostopul". În noaptea aceea, s-au chinuit să se întoarcă la drumul de coastă, s-au întins aşteptând, iar apoi au oprit un Mercedes-Benz care ducea doi telegrafişti germani. Pasagerii speriaţi au fost dezarmaţi şi li s-a ordonat să conducă, în timp ce soldaţii britanici stăteau îngrămădiţi pe bancheta din spate, cu Fraser ţinând un revolver la gâtul şoferului. „Nu aveam de gând să îi lăsăm în urmă pe cei doi *jerry*[1] ca să poată să dea alarma."

După o oră, Fraser i-a ordonat şoferului să iasă de pe drum şi să o ia spre sud, prin deşert, în direcţia în care spera să fie linia frontului. După vreo douăzeci şi cinci de kilometri, încercând să traverseze o mlaştină sărată, maşina s-a împotmolit complet. Germanilor li s-a arătat nordul şi li s-a spus să meargă într-acolo. Fraser a estimat că Armata a 8-a britanică trebuia să fie la vreo optzeci de kilometri spre est. Următoarele patruzeci şi opt de ore au fost pline de evenimente: s-a tras în ei de către santinele italiene, au traversat un teren minat şi au mâncat ultimele provizii – câteva sardine cu gem. Nişte beduini nomazi prietenoşi le-au oferit câteva curmale. Într-un vehicul german carbonizat, care fusese avariat în luptele anterioare, au găsit câteva conserve înnegrite, cu carne prăjită de căldură, pe care au mâncat-o cu poftă. A început o furtună de nisip. Prin semiîntuneric şi printre vârtejurile de nisip, au văzut în depărtare soldaţi; era o întrebare deschisă dacă Fraser şi trupa lui aveau să fie împuşcaţi sau

[1] Termen din argoul britanic folosit pentru soldaţii germani (n.t.)

capturaţi. Apoi s-a auzit o voce vorbind în engleză. Soldaţii britanici care înaintau dinspre Agedabia au fost foarte bănuitori la vederea siluetelor neîngrijite, înfometate, care se împleticeau spre ei prin furtună. „Trebuie să fi crezut că suntem o bandă de sălbatici, a spus unul dintre supravieţuitori. Cu părul nostru murdar şi cu bărbile lungi. Cu feţele şi mâinile mizerabile şi cu hainele sfâşiate." Oamenii „s-au comportat admirabil", a notat Fraser, dând dovadă de „veselie", în ciuda chinurilor. „Remarcabilă a fost determinarea lor de a nu fi sub nicio formă capturaţi."

Câteva zile mai târziu, erau în drum spre cartierul general SAS din Kabrit, unde restul detaşamentului se întorsese din Jalo pentru o binemeritată perioadă de recuperare. Echipa risipită a lui Lewes reuşise şi ea să traverseze deşertul pe jos, pierzând un singur om, care nu reuşise să mai meargă şi optase să rămână pe loc şi să fie capturat. Supravieţuirea unui număr mare dintre ei a fost primită cu uimire şi încântare de către camarazii lor, de parcă „o unitate de fantome" se întorsese din morţi.

Aventura a avut un efect permanent asupra poftei de mâncare a lui Fraser: ajungând atât de aproape să moară de foame, de câte ori simţea „miros de mâncare gătită, [...] trebuia să mănânce imediat ceva, să îşi satisfacă pofta". Într-un interval de două săptămâni, Fraser aproape că a murit de sete, şi-a băut urina, s-a târât pe un teren minat, s-a ferit de gloanţe, a furat o maşină germană, a mâncat o conservă de carne pe jumătate arsă, a traversat linia întâi şi timp de nouă zile s-a târât două sute patruzeci de kilometri prin deşert. Revăzându-şi câinele, pe Withers, şi complet extenuat, s-a îndreptat spre cortul pe care îl părăsise cu şase săptămâni în urmă şi a fost surprins, pe bună dreptate, să constate că, din moment ce se crezuse că era mort, patul lui era ocupat acum de altcineva. Mai exact, de un parlamentar conservator de Lancaster.

8

Blitz Buggy

Fitzroy Hew Royle Maclean, diplomat, lingvist şi explorator, era ultimul ofiţer înrolat în SAS, unul dintre cei mai curajoşi oameni din armata britanică şi unul dintre cei mai amuzanţi. La fel ca Stirling, era descendent al unei familii scoţiene vechi şi cu tradiţie militară. Însă, spre deosebire de Stirling, era un intelectual şi un erudit, fluent în italiană, rusă şi germană (la ca fel şi în greacă şi latină). Înalt, drept, cu faţă colţuroasă şi o gropiţă în bărbie, Maclean arăta ca un senator roman care tocmai auzise o glumă bună. După ce s-a alăturat Ministerului Afacerilor Externe în 1933, a servit cu distincţie la Paris şi Moscova şi a fost considerat „de luat în calcul" pentru serviciul diplomatic. Era hotărât să se alăture forţelor armate şi să intre în luptă, dar, potrivit regulilor din timp de război, serviciul diplomatic era clasificat drept o „ocupaţie esenţială", ceea ce însemna că, spre marea lui frustrare, îi era interzis să-şi părăsească postul de la biroul din Rusia.

După ce a încercat şi nu a reuşit să convingă Ministerul Afacerilor Externe să îi dea drumul, Maclean a găsit o soluţie potrivită cu înclinaţia spre absurd pe care şi-o

perfecţionase. Textul neclar al unui ordin al Ministerului Afacerilor Externe spunea că funcţionarii trebuiau să demisioneze dacă erau aleşi în parlament. Spre propria uimire şi spre furia superiorilor lui, în octombrie 1941, Maclean a reuşit să câştige alegerile parţiale din Lancaster, după una dintre cele mai scurte campanii electorale înregistrate vreodată. A părăsit imediat serviciul diplomatic, s-a înrolat ca soldat în Cameron Highlanders[1] şi a fost trimis în nordul Africii. Într-o noapte de la finalul lui 1941, la o petrecere din Cairo, Maclean a intrat în vorbă cu un „tânăr înalt, brunet, bine făcut, cu o atitudine oarecum distrată, dar uneori extrem de alertă".

– De ce nu te înscrii în SAS, a zis David Stirling, care îl întâlnise pe Fitzroy Maclean înainte de război.

– Ce e asta? a întrebat Maclean.

– O chestie bună, a venit răspunsul enigmatic.

„Suna promiţător", a notat Maclean mai târziu. „I-am spus că aş fi încântat."

Fitzroy Maclean, acum locotenent, a sosit în Kabrit pe la mijlocul lui ianuarie 1942 şi i-a fost arătat un cort gol de către un gardian bine făcut din Aberdeen, care l-a informat că locatarul anterior fusese Bill Fraser, adăugând sinistru:

– Bietul domn nu va mai avea nevoie de el.

Maclean abia se instalase, când la intrarea în cort a apărut „un tip cu aspect sălbatic, cu barbă", cu un câine mic în braţe, cerându-şi înapoi patul. Maclean a fost profund impresionat de povestea epopeică a traversării deşertului de către Fraser, „care a rămas în viaţă după ce a băut apă ruginită din radiatoarele camioanelor abandonate".

În ciuda morţii lui Jock Lewes, experienţa săptămânilor anterioare insuflase detaşamentului o „imensă

[1] Regiment de infanterie al armatei britanice format în anul 1793 și compus, la început, din membrii clanului scoţian Cameron (n.r.)

încredere de sine şi un sentiment euforic", după cum spunea Stirling. Fuseseră distruse mai mult de nouăzeci de avioane, Fraser şi ceilalţi supravieţuiseră, în ciuda dificultăţilor, iar unitatea avusese o contribuţie dramatică şi cuantificabilă la efortul de război.

Stirling a făcut o vizită la Cairo, la Cartierul General din Orientul Mijlociu, şi l-a găsit pe generalul Auchinleck într-o dispoziţie prietenoasă şi receptivă.

Brusc, văzut de la Cartierul General din Orientul Mijlociu, războiul părea să meargă bine: Rommel fusese împins înapoi, Tobrukul fusese eliberat, iar oraşul Benghazi capturat. Auk l-a felicitat pe Stirling pentru implicarea lui în atacarea „frontală" a aerodromurilor inamicului şi l-a autorizat să mai recruteze şase ofiţeri şi patruzeci de soldaţi. Stirling a fost promovat maior; Paddy Mayne a fost făcut căpitan. Amândoi au fost recomandaţi pentru Ordinul pentru Serviciu Remarcabil (OSR). Fraser urma să primească Crucea Militară. Auchinleck a fost mulţumit să îi ofere lui Stirling mai multă libertate, atât pentru planificarea, cât şi pentru executarea operaţiunilor. Contactul cu cartierul general era păstrat prin radio, dar nu există nicio dovadă că Auk solicita sau aştepta să i se spună exact ce făcea Stirling până când acesta nu îşi termina treaba. Iar asta era exact ce voia Stirling.

Odată cu promovările, medaliile şi onorurile militare, a început să se osifice un sentiment de stabilitate, de robustă identitate colectivă. Unitatea a început să îşi spună SAS, nu doar Detaşamentul L.

Unitatea avea încă detractorii ei. Unul dintre critici şi-a arătat faţiş nemulţumirea: „Unii comandanţi de unitate, precum Stirling, vor să fie absolut independenţi. [...] Experienţa noastră din trecut a dovedit că acest lucru este total nesatisfăcător". A.F. Smith, proaspătul adjunct al şefului de stat-major, scria: „De acord. Desigur că este

greşit să avem mai multe armate private mici". Printre tradiţionaliştii de la Cartierul General din Orientul Mijlociu încă exista o profundă suspiciune, nu complet nefondată, că Stirling îşi ducea propriul război, după propriile reguli. Dar, cel puţin pe termen scurt, cu Auchinleck la comandă, supravieţuirea SAS nu mai stătea sub semnul îndoielii. Odată cu acest sentiment de stabilitate a venit un nou însemn, un motto, „aripi operaţionale", pentru a-i deosebi pe paraşutiştii instruiţi de începători, plus o beretă albă. Culoarea s-a dovedit o problemă: purtată în permisie în barurile din Cairo, bereta atrăgea fluierături din partea altor soldaţi, lucru care, inevitabil, ducea la bătăi, în ciuda interdicţiei date de Stirling în privinţa scandalurilor. În cele din urmă, bereta a fost schimbată cu o versiune mai puţin ostentativă, de culoarea nisipului.

În octombrie, Stirling le ceruse oamenilor lui să vină cu idei pentru designul însemnului. Bob Tait, sergentul care îl însoţise în primul raid de la Sirte, a venit cu ideea câştigătoare: un ecuson de beretă reprezentând sabia Excalibur în flăcări – legendara armă a regelui Arthur. Simbolul acela a fost mai apoi interpretat în mod greşit ca un „pumnal înaripat". Motto-ul „Strike and Destroy", „Atacă şi Distruge", a fost respins ca fiind prea brutal. „Descend to Ascend", „Coboară pentru a te înălţa", părea nepotrivit, deoarece paraşutarea nu mai era principalul mijloc de a ajunge la ţinte. În cele din urmă, Stirling a rămas la „Who Dares Wins", „Cine îndrăzneşte câştigă", care părea să fie echilibrul perfect dintre valoare şi încredere. Aripile operaţionale fuseseră create de Jock Lewes: aripile unui scarabeu cu o paraşută. Orice soldat care încheia cursul de instrucţie de paraşutism putea să poarte pe umăr aripile; după trei misiuni, puteau fi cusute deasupra buzunarului de la piept. Astfel de însemne şi distincţii poate că nu însemnau mult pentru un profan, dar într-o unitate

mică precum SAS erau purtate cu o veneraţie aproape spirituală, embleme ale unei frăţii private. După cum observa Stirling, aripile erau privite ca „medalii în sine". Tehnic, ca simplu detaşament, unitatea nu avea dreptul la un astfel de însemn; era exact genul de regulă pe care lui Stirling îi plăcea să o nesocotească.

Stirling a venit cu un plan nou: prima operaţiune amfibie a detaşamentului. Cu importantul oraş Benghazi în mâinile Aliaţilor, s-a gândit el, Rommel va fi forţat să trimită cantităţi mai mari de provizii prin portul mediteraneean Bouerat, aflat la vreo 560 de kilometri spre vest. Dacă SAS reuşea să intre în port, cu bărci portabile şi nişte mine marine, puteau să vâslească până la vasele ancorate ale Axei, pe care probabil că erau şi rezervoare mari de combustibil, şi să le producă pagube substanţiale. A propus să ia cu el doi membri ai Special Boat Section (SBS), o unitate specializată în atac marin, care fusese ataşată la Layforce. Cei din SBS urmau să folosească *folboats*, caiacuri pliabile din lemn sau pânză.

Operaţiunea a fost programată pentru noaptea fără lună din 23 ianuarie. Misiunile de recunoaştere aeriană aveau să le ofere informaţii despre vasele din port chiar înainte de raid. Au tipărit un poster pentru recrutări, iar Pat Riley, cel mai charismatic subofiţer, a fost trimis în diverse tabere militare din Orientul Mijlociu, în căutarea oamenilor potriviţi.

În perioada când recruta oameni, plănuia atacul din Bouerat şi, în general, pregătea SAS pentru extindere, Stirling s-a stabilit în apartamentul fratelui său din Cairo, în parte pentru că aici era mai confortabil decât la Cartierul General din Orientul Mijlociu, dar cel mai mult pentru că, astfel, nu prea mai avea neplăcerea să interacţioneze cu birocraţii care încercau să îşi bage nasul în toate. Ideea lui

Stirling despre aranjarea unei întâlniri era ceea ce pentru cei mai mulţi oameni însemna organizarea unei petreceri. Apartamentul cu trei dormitoare al lui Peter Stirling a devenit scena unui haos vesel, o harababură de hărţi, arme, hârtii, sticle goale şi scrumiere pline, atent supravegheată de un majordom egiptean ingenios pe nume Mohamed Aboudi, care era şi barman, şi intendent-şef neoficial, şi primă linie de apărare împotriva autorităţilor. „Mo" avea talentul deosebit de a prepara gin roz, de a face rost de muniţie şi de piese de rezervă pentru maşini şi de a răspunde la telefon, toate în acelaşi timp. De asemenea, era adeptul reparării pereţilor şi al calmării vecinilor, după ce Stirling şi ofiţerii lui puneau în scenă, în sufragerie, competiţii nocturne de tras cu revolverul.

Un aflux subit de soldaţi a venit la începutul primăverii dintr-o direcţie neaşteptată: un contingent de cincizeci şi doi de paraşutişti ai Franţei Libere, aflat sub comanda colonelului Georges Bergé. Potrivit lui Stirling, aceşti paraşutişti erau nişte „nuci tari", francezi animaţi de un profund sentiment de patriotism care fugiseră din Franţa ocupată de nazişti şi se antrenaseră în Regatul Unit. Erau nerăbdători să găsească ocazia de a se lupta cu germanii şi bucuroşi să facă asta sub comandă britanică. Majoritatea ofiţerilor britanici cunoşteau măcar o brumă de franceză, dar puţini paraşutişti francezi vorbeau engleza; chiar şi aşa, pentru a evita confuzia lingvistică, s-a căzut de acord că unităţile de luptă mai mici vor fi formate, în general, dintr-o naţionalitate sau alta şi vor opera sub comanda generală a lui Stirling. Amestecul de soldaţi francezi şi britanici putea fi un motiv de tensiune; de fapt, deşi mereu se tachinau reciproc, relaţiile erau paşnice. Soldaţii francezi aveau să joace un rol vital în evoluţia SAS.

Bergé era un ofiţer de armată obişnuit care fugise în Regatul Unit după căderea Franţei. În martie 1941, se

paraşutase în Franţa ocupată, într-o misiune care urma să atace un autobuz plin de navigatori ai Luftwaffe, coordonatori ai Blitz-ului[1]. Operaţiunea a eşuat deoarece autobuzul n-a mai apărut – fapt deloc neobişnuit pentru autobuzele franţuzeşti, în general. Bergé a fost recuperat de un submarin cu care s-a întors în Regatul Unit, unde Charles de Gaulle l-a numit la comanda unităţii de paraşutişti a trupelor Franţei Libere. Adjunctul său era locotenentul Augustin Jordan, fost funcţionar public din Colonii, om cu o educaţie superioară, o ţinută impecabilă şi o politeţe deosebită, care fugise din Africa de Nord în Marea Britanie. Fineţea lui Jordan era uşor derutantă; era pe cât de politicos, pe atât de nemilos.

Dintre toţi francezii nou-veniţi, ieşea imediat în evidenţă Germain Guerpillon, fost funcţionar consular, care, probabil, era cel mai puţin adaptat vieţii militare din detaşament. Guerpillon era plinuţ, scund, dezordonat şi foarte vesel. „Nu putea să alerge, nu putea nici să sară şi îi era frică de înălţime", şi-a amintit unul dintre compatrioţii lui. La început, ceilalţi soldaţi râdeau de el, mai ales britanicii, care l-au poreclit „amatorul"; în timp, au ajuns să îl placă şi, în cele din urmă, să îl respecte profund. Pentru că Guerpillon era un tip neînduplecat.

Nou-veniţii au trebuit să înveţe despre explozibili, război în deşert şi operaţiuni de noapte. Instruirea ca paraşutişti a continuat, deoarece Stirling considera saltul cu paraşuta „un bun punct de plecare pentru evaluarea caracterului voluntarilor". Cum Jock Lewes nu mai era, Stirling pierduse un instructor foarte bun; pentru a-l înlocui ca ofiţer de instrucţie, Stirling l-a ales pe cel care era dovada vie a eficienţei metodelor lui Lewes: Paddy Mayne. În timp

[1] Intensa campanie de bombardamente germane din al Doilea Război Mondial asupra Marii Britanii (n.t.)

ce Stirling, Seekings, Cooper și alții se vor îndrepta spre Bouerat pentru a scufunda nave, lui Mayne i s-a spus să rămână în tabăra din Kabrit pentru a-i instrui pe noii recruți.

Să spui că Mayne era supărat din cauza ordinului primit nu ar reprezenta exact nivelul lui de furie. Atitudinea lui la primirea veștii a fost „rece ca gheața", la un pas de insubordonare. „Mi-am dat seama că era exasperat", nota Stirling, care a insistat totuși că nu avea „pe altcineva capabil pentru sarcina aceea". Oricum, Mayne simțea că era lăsat în urmă de Stirling din cauza rivalității personale dintre ei, nedeclarate, dar intense. Mayne distrusese o grămadă de avioane, în timp ce Stirling înregistrase deocamdată un singur „omor". Asta îl făcea pe Mayne să fie cu atât mai convins că avea de-a face cu o stratagemă menită să îl ajute pe Stirling să echilibreze scorul și poate chiar să „depășească «bagajul» acela de avioane".

Mayne a reușit să-și controleze furia, dar, când a acceptat ordinul, Stirling a observat că tonul lui era „cumva amenințător".

Raidul de la Bouerat nu a mers chiar așa cum fusese plănuit. Convoiul de șapte camioane condus de Mike Sadler aproape că ajunsese în siguranță la uedul Tamet, când a fost văzut de un avion de recunoaștere italian. Convoiul s-a împrăștiat pentru a se ascunde în râpă. Câteva minute mai târziu s-au ivit șase avioane inamice. Timp de o oră, au mitraliat și au bombardat orbește, în susul și în josul văii înguste, înainte să dispară la orizont, deoarece se lăsa întunericul. Ieșind din ascunzătoare, Stirling a fost ușurat să constate că nu avea pierderi, dar camionul cu echipamentul radio și cei trei operatori dispăruseră. (De fapt, fuseseră capturați și aveau să petreacă restul războiului în captivitate.) Acum nu mai aveau cum să ia legătura cu cartierul general pentru a obține ultimele informații și rapoartele de recunoaștere.

În noaptea aceea, douăzeci de oameni s-au înghesuit în spatele unui singur camion, împreună cu câteva zeci de bombe şi o canoe pliabilă. La opt kilometri de Bouerat, maşina a dat peste o groapă şi i-a azvârlit cât colo, cu tot cu echipament; canoea fragilă a fost făcută praf.

— Va trebui să ne reorganizăm un pic, a zis Stirling, afişând o nonşalanţă pe care, cu siguranţă, nu o simţea. Ne aşteaptă destule ţinte în Bouerat.

Cu puţin noroc, puteau găsi o barcă cu vâsle pe care să o folosească. La scurt timp după miezul nopţii, Sadler i-a lăsat pe câmpul de la marginea oraşului. Echipa de atac s-a împărţit în trei grupuri: unul s-a dus să scoată din funcţiune staţia de comunicare radio, în timp ce alte două, conduse de Stirling şi de Riley, s-au îndreptat spre mare.

Bouerat era ceva mai mult decât o îngrămădire de case în jurul unui golf mic, cu două cheiuri de fiecare parte, mărginite de depozite mari. Locul părea straniu de liniştit, fără urmă de santinele. Una era să pună bombe pe un aerodrom, alta să fie la opt sute de kilometri în spatele liniilor inamice, furişându-se printr-un oraş stăpânit de inamic. Stirling şi oamenii lui înaintau fără zgomot pe dig. Singurul sunet care se auzea era plescăitul apei. Aerul mirosea puternic a benzină. Prin întuneric, au zărit siluetele unor bărci de pescuit; altfel, portul era gol. Evident, navele-cisternă fuseseră în port de curând, dar plecaseră.

În următoarele douăzeci de minute, au fost puse bombe în atelierele din port şi în depozite, care păreau pline cu utilaje, piese de avioane şi tone de alimente. În întuneric, cele două grupuri au dat unul peste altul şi aproape că au deschis focul. Stirling şi Riley şi-au înăbuşit râsetele.

— Mă bucur că ai învăţat arta de a te mişca pe neauzite, sergent Riley, a zis Stirling.

Cu douăzeci de minute rămase până la explodarea bombelor, cei de la SAS au urcat din nou dealul şi au rămas

aproape de drum, oprindu-se doar să mai pună bombe pe optsprezece transportoare de benzină adunate într-o imensă parcare de camioane. În timp ce goneau spre sud în camioanele LRDG, cerul de deasupra portului Bouerat a devenit de un „gri-roziu". Planul de a distruge navele lui Rommel eşuase, dar, pentru prima dată, Stirling simţea că „reuşise să facă ceva cu adevărat bun", scoţând din uz staţia de comunicare, dezactivând portul şi distrugând o flotă valoroasă de transportoare de benzină, totul la doar câţiva metri de inamicul adormit.

Pe drumul de întoarcere, au intrat într-o ambuscadă şi s-au trezit sub focul mortierelor şi al mitralierelor grele. O furtună de nisip de mai devreme făcuse ca toate puştile lor automate să fie inoperabile. Au tras din spatele camionului cu o armă antiaeriană Vickers, lucru care a avut necesarul „efect demoralizator" asupra atacatorilor şi au reuşit să scape. Totuşi, să plece la drum fără ca armele lor să funcţioneze era genul de omisiune de care Stirling se făcea adesea vinovat; Paddy Mayne n-ar fi făcut niciodată o asemenea greşeală.

Pe drum, Stirling poate că se întrebase de ce găsiseră portul gol. Răspunsul a venit de la BBC. În timp ce echipa se apropia veselă de Jalo, un buletin de ştiri radio le-a transmis nişte veşti tulburătoare: pendulul războiului continua să se mişte. Rommel contraatacase, preluând din nou controlul asupra portului Benghazi şi împingându-i pe britanici înapoi, până la Gazala, recucerind teritoriul pe care îl pierduse de curând. Rămas fără comunicare radio, Stirling nu ştiuse nimic despre bătălie. Odată cu recucerirea portului Benghazi, Bouerat nu mai era important pentru Rommel. LRDG se retrăsese deja din Jalo, care, în scurt timp, avea să fie din nou în mâinile inamicului, întrucât Rommel continua să înainteze. În cele din urmă, Stirling a ajuns înapoi în Kabrit în 7 februarie; după doar

două săptămâni petrecute departe de acest loc, războiul arăta acum cu totul altfel.

Stirling l-a găsit pe Paddy Mayne morocănos şi băut în cortul lui, citind o carte în pat – locul şi starea în care fusese încă de când echipa plecase fără el. În loc să îi instruiască pe noii recruţi, cum i se ordonase, trăsese laolaltă două paturi şi stătuse tolănit pe ele, cu un vraf de cărţi („mai mult poezie") şi o rezervă apreciabilă de whisky.

Stirling îşi ieşea din fire rar; Mayne îşi ieşea din fire des. De câteva ori, când li se întâmplase asta amândurora în acelaşi timp, efectul fusese spectaculos. La vederea celui mai bun soldat al lui stând prost dispus în pat şi „înconjurat de sticle", în Stirling s-a declanşat ceea ce acesta numea, cu un delicat eufemism, „o furtună puternică": au răsunat strigăte sălbatice care s-au auzit perfect din toată tabăra şi care au durat mai mult de o oră. Când, în sfârşit, uraganul s-a potolit, a fost deschisă încă o sticlă, iar cei doi s-au aşezat pentru singura discuţie intimă pe care aveau să o aibă vreodată. Poate, pentru prima dată, Mayne a vorbit despre Eoin McGonigal, cel mai apropiat prieten al lui, care murise în primul raid. „Nu cred că mi-am dat seama până atunci cât de apropiat fusese Paddy de Eoin McGonigal sau ce fel de relaţie avuseseră", scria Stirling mai târziu, un pic criptic. „Cu el, Paddy reuşise să se relaxeze complet. [...] Eoin reuşise că comunice cu Paddy la un alt nivel." În schimb, Stirling a vorbit despre „dezamăgirea amară" şi despre sentimentul de eşec pe care îl avusese când i se spusese că nu va fi niciodată un artist.

— Frustrarea a fost atât de mare, i-a spus el lui Mayne, încât m-a făcut să abordez cea mai provocatoare încercare fizică pentru mine, ascensiunea pe Everest.

Acea recunoaştere a fragilităţii a părut să atingă o coardă sensibilă în Paddy Mayne. „Expresia din ochii lui Paddy, ca răspuns la această conversaţie, mai degrabă

decât ce a spus (ceva incoerent), m-a convins că și el suferea din cauza unei frustrări extreme", a scris Stirling mai târziu. „Singurul lucru pe care dorea să îl facă, după cum mi-a spus, era să scrie."

Stirling a avut impresia că descoperise câte ceva despre demonii care îl chinuiau pe Paddy Mayne. „Cum nu exista nicio supapă pentru energia lui creativă, aceasta se acumulase, ajungând la un nivel greu de suportat, [...] iar asta ducea la unele dintre beţiile lui crunte, la ieşirile lui violente şi la indispoziţiile lui." Stirling credea că scriitorul neîmplinit din Mayne nu era recunoscut de nimeni, „cu excepţia mamei lui şi, poate, a lui Eoin McGonigal", lucru care explica schimbările de dispoziţie şi agresiunea lui, dar şi „intuiţia lui uimitoare şi inspiraţia de pe câmpul de luptă". În timpul acelui lung schimb de confidenţe făcute la beţie, Mayne lăsase să se vadă frustrarea lui artistică şi literară, dar poate că şi cea psihologică şi sexuală. Stirling nu a uitat niciodată discuţia aceea, care a avut loc după cea mai furioasă confruntare a lor. Avea să fie „bântuit" tot restul vieţii lui de enigma caracterului contradictoriu al lui Mayne: „capacitatea lui de iubire şi devotament, la un nivel aproape spiritual", combinată cu „indiferenţa sexuală faţă de femei (şi bărbaţi) şi cu evitarea socială a femeilor". Parantezele îi aparţin lui Stirling. „Compasiunea şi blândeţea lui în viaţa de zi cu zi", s-a gândit Stirling, contrastau cu „izbucnirile de violenţă extremă, îndreptate uneori chiar împotriva celor de care era apropiat".

La finalul serii, cei doi bărbaţi şi-au strâns mâinile şi s-au despărţit amical. Mayne părea imun la mahmureală, fie alcoolică, fie emoţională, şi „până în dimineaţa următoare revenise în stare de funcţionare, cu putere sporită". Stirling era suficient de onest să admită că, forţându-l pe Mayne să preia rolul de instructor, făcuse o

„greşeală teribilă". Pat Riley, acum sergent-major, a fost desemnat ofiţer de instrucţie în locul lui Paddy Mayne. Acesta s-a întors să lupte pe linia frontului sau, mai exact, în spatele ei.

Cu Jalo din nou în mâinile inamicului, SAS şi LRDG aveau nevoie de o nouă bază avansată de unde să continue operaţiunile din deşert. Cea mai logică alegere era oaza Siwa, aflată la patruzeci şi opt de kilometri de graniţa libiană, în interiorul Egiptului, la est de Marea de Nisip, pe marginea depresiunii Qattara. Fostă fortăreaţă a tribului senussi, construită în jurul vechiului templu grec al lui Ammon, oaza Siwa era complet diferită de disconfortul cauzat de ţânţari la Jalo. Din pământ ţâşneau izvoare cu apă limpede, care creau în plin deşert un petic de verdeaţă, cu palmieri înalţi şi livezi de măslini bine întreţinute. Se spunea că însăşi Cleopatra înotase în piscina naturală alimentată de unul dintre izvoarele termale. În oază erau câteva case europene şi o înşiruire de case tradiţionale. Fitzroy Maclean a fost încântat de piscina Cleopatrei şi a sărit imediat în ea: „Sub palmieri erau bazine cu apă limpede izvorând din adâncuri. [...] Parcă făceai baie în apă minerală."

Stirling şi-a îndreptat atenţia spre Benghazi. Mai bine de două mii cinci sute de ani, diverse armate se luptaseră pentru vechiul port mediteraneean: grecii, spartanii, perşii, egiptenii, romanii, vandalii, arabii şi turcii. Italienii îl invadaseră în 1912, asuprindu-i fără milă pe localnici şi construind o faleză frumoasă, cu vile în stil italian. Benghazi s-a dezvoltat ca o imagine a viziunii imperialiste a lui Mussolini, astfel că, în 1932, aproximativ douăzeci de mii de italieni trăiau în acea înfloritoare colonie dotată cu magazine, restaurante şi un cinematograf. În februarie 1941, a fost cucerit de la

italieni de forțele Commonwealth-ului britanic, în prima acțiune militară importantă a Aliaților din campania din deșertul vestic. Două luni mai târziu, a fost recucerit de Rommel, prin Afrika Korps. În ajunul Crăciunului, portul a fost preluat din nou de Aliați, doar pentru a ajunge din nou pe alte mâini, la cel mult o lună, când forțele lui Rommel au pornit spre est. O țintă vitală în războiul de pe mare, Benghazi și aerodromurile din jur căpătaseră o puternică simbolistică, precum și o importanță strategică fără egal. Cu Tobrukul din nou în mâinile Aliaților, Benghazi era portul de aprovizionare esențial pentru Afrika Korps, în timp ce aerodromurile din apropiere – Berka, Benina, Barce, Slonta și Regima – erau vitale pentru trupele Axei în bătălia pentru supremație aeriană deasupra Mediteranei.

Punctul major de interes al bătăliei era Malta, aflată acum sub un intens asediu din partea forțelor Axei. Fiind singura bază a Aliaților între Gibraltar și Alexandria, insula era privită de ambele părți ca esențială din punct de vedere militar, o cheie a victoriei. Între 1940 și 1942, Luftwaffe și forțele aeriene italiene au lansat undeva pe la trei mii de bombardamente, multe de pe aerodromurile din preajma orașului Benghazi, atacându-i porturile și orașele în încercarea de a frânge rezistența Maltei și de a o înfometa, pentru a o determina să se predea – asta în timp ce Aliații încercau să trimită pe mare provizii în insulă. Churchill credea că, dacă Malta s-ar preda, ocupația germană în Mediterana ar fi completă, liniile inamice de aprovizionare de neatins, iar Egiptul ar fi următorul care va cădea. Rommel era convins și el că, dacă Malta rezista asaltului, în cele din urmă, șansa de a câștiga războiul va surâde Aliaților. În mai 1941, comandantul german observa: „Fără Malta, Axa va sfârși prin a pierde controlul asupra nordului Africii". Dacă aerodromurile și portul

Benghazi puteau fi neutralizate sau cel puţin afectate serios, Malta putea rezista.

Benghazi era un oraş agitat, plin de bărbaţi în uniformele mai multor naţiuni. Cu cât o ţintă era mai aglomerată, arăta experienţa recentă, cu atât mai puţin o echipă de sabotori ieşea în evidenţă. După două ocupaţii, armata britanică avea o idee clară despre planul oraşului; la cartierul general din Alexandria al serviciului de informaţii exista chiar un plan detaliat al oraşului Benghazi. De obicei, marele port din Golful Sirte era plin cu nave inamice. Încă o dată, Stirling a plănuit să folosească bărci portabile pentru un asalt care să vizeze vasele aflate la ancoră – asta ar fi demonstrat cartierului general că Detaşamentul L era capabil să distrugă nave marine la fel de bine ca avioane, vehicule de transport al combustibilului şi depozite. Cu doar câteva săptămâni mai devreme, planul ar fi fost respins ca fiind nechibzuit, dar, cu două armate aşteptând de-a lungul frontului de la Gazala şi cu Churchill ordonând un contraatac, Auchinleck era nerăbdător să dovedească faptul că operaţiunile ofensive continuau. Aceea era o dublă oportunitate: să întrerupă liniile de aprovizionare ale Axei şi să scadă presiunea asupra Maltei. Stirling a fost autorizat să pornească un atac asupra portului Benghazi – sau cel puţin să stabilească dacă o astfel de operaţiune era posibilă – în următoarea perioadă cu nopţi fără lună, după 10 martie 1942. Trei alte echipe SAS urmau să atace simultan aerodromurile din apropiere.

De data aceasta, atacatorii nu vor fi nici paraşutaţi şi nici nu vor merge cu camioanele LRDG sau pe jos. Stirling plănuia să meargă până în centrul oraşului Benghazi cu propria maşină personalizată.

În decursul unuia dintre acele furturi practice pentru care SAS avea o înclinaţie naturală, unitatea „obţinuse“ un

Ford V8 break, cu un motor puternic, două banchete de câte trei locuri şi o viteză maximă de o sută zece kilometri pe oră. Vopsit într-un gri Wehrmacht şi cu plafonul şi geamurile scoase, părea de sus o maşină a ofiţerilor germani. Pe capota maşinilor militare, germanii desenau un „semn de recunoaştere" pe care îl schimbau în fiecare lună, pentru ca acestea să nu fie atacate de propriile avioane. Serviciile de informaţii britanice au aflat care era semnul. În faţă şi în spate puteau fi montate mitraliere care, la nevoie, aveau să fie date jos şi puse pe podea pentru a da maşinii „un aspect mai inocent". Convoiul care punea la cale atacul a pornit din Siwa în 15 martie, condus de Stirling, instalat mândru la volanul maşinii sale, pe care o numea „Blitz Buggy".

Lanţul munţilor Jebel se înalţa la vreo şaizeci şi cinci de kilometri sud de Benghazi. Dealurile aveau parte de suficientă ploaie pentru a avea o vegetaţie abundentă. Tufişurile şi arbuştii mici făceau să fie terenul ideal unde să te ascunzi şi să te pregăteşti de atac. Câmpiile înverzite de la poale se întindeau pe aproximativ patruzeci de kilometri, spre un povârniş care dădea spre câmpia de coastă, dincolo de care, la vreo douăzeci şi cinci de kilometri, se afla Benghazi. Peisajul i-a amintit lui Paddy Mayne de South Downs. „Dealuri joase şi văi, multe flori sălbatice şi iarbă mare, i-a scris el fratelui său. E ca la un picnic." Zona abia dacă era populată de senussi (care era atât trib, cât şi ordin religios), mulţi dintre ei simţind o ură intensă faţă de colonizatorii lor italieni, prea puţină admiraţie pentru germani şi o afinitate corespunzătoare pentru britanici.

Munţii Jebel erau o bună ascunzătoare pentru mulţi spioni. Divizia serviciului de informaţii britanic din Orientul Mijlociu, care opera sub titulatura vagă de Departamentul de Legătură Interservicii, aranjase ca LRDG să îi transporte agenţii în spatele liniilor frontului. Unii dintre ei trăiau

de câteva luni printre cei din trib, deghizaţi în arabi, racolând informatori locali, adunând informaţii despre ce se întâmpla în Benghazi şi în zonele înconjurătoare şi transmiţându-le prin radio. Cu puţin timp înainte de sosirea lui Stirling, LRDG transportase ultima echipă de spioni britanici condusă de agentul 52901, „profesor universitar evreu pe la 60 de ani", care vorbea fluent araba, pentru a lua legătura cu „şeicii prietenoşi şi pentru a raporta despre mişcările de trupe din jurul oraşului Benghazi". Oricum, germanii şi italienii aveau şi ei agenţii lor sub acoperire în Jebel, unde se ducea o bătălie a serviciilor secrete la scară mică, dar deosebit de intensă. De câte ori îşi făceau apariţia trupele britanice, ca prin minune, din tufişuri se iveau mici grupuri de senussi pentru a schimba ouă, ţigări şi informaţii. Cei mai mulţi păreau prietenoşi. Cu siguranţă, unii lucrau pentru partea cealaltă. Iar câţiva, fără îndoială, lucrau pentru ambele părţi. Sarcina dificilă pentru agenţii britanici din Jebel era să îşi dea seama cine pentru cine lucra.

La poalele munţilor Jebel, trupele de asalt s-au despărţit: Mayne s-a îndreptat spre Berka, care avea un aerodrom principal şi un aerodrom-satelit, în timp ce Fraser a pornit spre Barce, la nord-est, un centru administrativ construit în jurul unui vechi fort turcesc. O altă echipă ţintea aerodromul Slonta, aflat mult mai la est.

Prima incursiune a lui Stirling în Benghazi a fost un eşec total. Bărcile din cauciuc au refuzat să se umfle, iar vântul puternic ar fi făcut oricum imposibilă lansarea lor la apă. Misiunea a fost abandonată, dar nu înainte ca Stirling să facă o inspecţie meticuloasă prin port.

Nici celorlalţi nu le mersese cu mult mai bine. Slonta era prea bine păzită pentru a risca un atac. Fraser a găsit doar un avion de distrus la Barce. Echipa care trebuia să atace Berka nu reuşise să localizeze aerodromul.

Doar Paddy Mayne a avut succes, aruncând în aer cincisprezece avioane de pe pista aerodromului mai mic de la Berka, înainte să se ascundă într-un grup prietenos de beduini care-şi aveau tabăra la câţiva kilometri de ţintă. În dimineaţa următoare, printr-un noroc chior, unul dintre oamenii LRDG s-a dus la ei, încercând să cumpere un pui, şi i-a condus pe cei din SAS înapoi la locul de întâlnire. „Niciodată să nu fii neîncrezător în noroc sau în coincidenţă", i-a scris Mayne mai târziu fratelui său. Curajul şi ingeniozitatea erau vitale pentru succesul şi supravieţuirea lui Mayne; un lucru care s-a observat mai rar, deşi, fără îndoială, era cel mai important factor, a fost norocul lui uimitor. „Prefer un general norocos decât un general deştept. Ei câştigă bătăliile", a zis odată Eisenhower, evocându-l pe Napoleon. Disponibilitatea lui Mayne de a-şi asuma riscuri la care alţii nici nu s-ar fi gândit era potenţată de extraordinarul lui noroc.

În noaptea aceea, în deşert a avut loc o petrecere inopinată, „la care s-a servit rom cu lămâie verde, rom cu ceai, omletă cu rom şi rom pur şi simplu". Paddy Mayne a fost cel mai entuziast participant. Potrivit unui raport despre operaţiune, odată ce s-a îmbătat, „căpitanul Mayne a trecut prin ciudatul ritual prin care a demonstrat cum să nu tragi noaptea: cu mitraliere, mitraliere uşoare, Tommy, pistoale şi Dumnezeu ştie cu ce alte arme cu mecanisme complicate". Deşertul vuia de zgomot, în timp ce Mayne descărca spre cer orice armă îi cădea în mână, după care a adormit în nisip. Jurnalul de război a concluzionat: „Pierderi: deşi pare incredibil, zero".

Stirling nu s-a lăsat demoralizat de propria neputinţă de a distruge şi el ceva. Aceea fusese mai mult o operaţiune de recunoaştere decât un atac propriu-zis, o ocazie „de a spiona zona, în eventualitatea unei operaţiuni ample".

Vizita de noapte în Benghazi a dovedit că forţele Axei erau nepregătite pentru genul de tactică adoptată de Stirling: cu suficient tupeu şi cu vremea potrivită, puteai să mergi cu maşina până în centrul oraşului şi să faci ravagii. Asta a propus Stirling acum, într-una din cele mai îndrăzneţe (şi ilare) operaţiuni de război. De data aceasta, va lua cu el mai multe bombe şi bărci gonflabile. Şi pe fiul lui Winston Churchill.

9

Demipensiune în Benghazi

Cei cinci soldaţi italieni de la bariera montată la intrarea în Benghazi au fost surprinşi să vadă o maşină de ofiţeri germani cu şase pasageri oprind la ora 11:15, în seara de 21 mai 1942. Maşina şi pasagerii ei nu păreau să merite cine ştie ce atenţie – germanii se agitau mereu la ore ciudate –, dar zgomotul pe care îl făcea atrăgea cu siguranţă atenţia: un scrâşnet metalic ciudat, ascuţit, care se auzea de la aproape un kilometru şi care a dispărut când maşina s-a oprit. Ceva descentrase roţile, iar rulmenţii protestau la volum maxim. Maşina avea toate farurile aprinse, deşi reglementările germane prevedeau ca noaptea toate maşinile să aibă faruri discrete, pentru a reduce riscul unui atac aerian. Bărbatul de pe locul pasagerului li s-a adresat cu un puternic accent străin.

— *Militari*, a zis Fitzroy Maclean, care nu mai vorbise italiană de trei ani.

Santinela italiană, înarmată cu o mitralieră, s-a uitat la el uşor confuz.

— Ofiţeri de stat-major, *di stato maggiore*, a adăugat Maclean. *Di fretto*. Grăbiţi!

Un alt soldat italian stătea la vreo treizeci de metri, în dreapta. Alţi trei, cu carabine, urmăreau procedurile

de lângă ghereta santinelei. Toţi aveau baionetele fixate. În spatele lor, Maclean a auzit clicul rău prevestitor al piedicii unei puşti automate. În întuneric, Cooper şi-a scos cuţitul. Maclean ţinea în mâna stângă un baton de ciocolată pe jumătate mâncat; în dreapta, ferită vederii, avea o cheie fixă cu care, la nevoie, intenţiona să lovească în cap santinela italiană.

Soldatul a ridicat bariera şi a făcut semn maşinii să treacă.

— Ar trebui să le faci mai mici, i-a zis el, arătând spre faruri.

În timp ce scrâşnetul roţilor se auzea din nou, David Stirling a accelerat în noapte spre Benghazi.

Soldatul italian ar fi fost uimit să descopere cât de aproape fusese de a fi doborât de un membru al parlamentului britanic. Ar fi fost şi mai uimit să afle că o pereche de mitraliere grele erau ascunse pe podea şi că în maşină erau două bărci gonflabile şi suficient explozibil cât să pună la pământ jumătate din Benghazi. Şi, cu siguranţă, ar fi fost complet uimit să ştie că grăsuţul care stătea pe mijlocul banchetei din spate era unul dintre cei mai valoroşi potenţiali prizonieri de război: căpitanul Randolph Frederick Edward Spencer-Churchill, fiul premierului britanic.

Randolph Churchill avea o personalitate înşelătoare şi conflictuală, un fiu frustrat care îşi petrecuse mare parte din viaţă încercând şi cel mai des eşuând să îşi impresioneze tatăl celebru. Era încrezut, nepoliticos şi adesea foarte beat. În momentele de frustrare, avea tendinţa să izbucnească în lacrimi. Moştenitor al unui nume mare, era poreclit cu răutate „Randolph Speranţă şi Glorie". Dar era, de asemenea, şi deştept, generos şi uimitor de curajos. Venise în Orientul Mijlociu cu Layforce, iar când comandoul se dizolvase, preluase divizia de propagandă a Cartierului General din Orientul Mijlociu. Jock Lewes,

care admirase puţini oameni, îl plăcuse: „Mult prea tranşant şi agresiv în convingerile lui pentru a fi popular, dar mi-a mers la suflet cu caracterul lui puternic şi sănătos".

Şi lui Stirling îi plăcea Churchill, dar nu fără reţineri. „Un tip agreabil, dar, Doamne, cât mai vorbea. Pur şi simplu, nu putea să se abţină să turuie despre cum ar trebui purtat războiul. [...] Dar, cu siguranţă, era foarte curajos." Stirling îi permisese lui Churchill să se alăture Detaşamentului L, deşi nu prea era pregătit pentru războiul dificil din deşert. La prima săritură cu paraşuta, Randolph s-a izbit puternic de pământ, pentru că, potrivit evaluării intransigente a lui Stirling, „pur şi simplu, era al naibii de gras". Churchill i-a scris tatălui său în termeni laudativi despre noua unitate şi comandantul ei. „Sunt foarte fericit unde mă aflu. Comandantul meu, David Stirling, mi-e foarte bun prieten. Are doar douăzeci şi cinci de ani şi a primit recent Ordinul pentru Serviciu Remarcabil pentru atacurile asupra aerodromurilor germane. În prezent, unitatea are la activ o sută douăzeci şi unu de avioane inamice. Cu excepţia lui Bob Laycock, este cel mai original şi mai plin de iniţiativă soldat pe care l-am întâlnit. Cum nu este un soldat oarecare, e mai interesat de război decât de armată. Este unul dintre cei câţiva oameni care văd războiul în termeni tridimensionali."

Aceasta era o observaţie foarte inteligentă, una care ţintea esenţa abordării lui Stirling. Spre deosebire de cei mai mulţi ofiţeri, care gândeau în termeni liniari şi le păsa mai mult de o avansare în grad, de medalii şi de înaintarea constantă a frontului, Stirling aborda războiul pieziş şi din perspectiva unui amator. Uciderea inamicului era doar un aspect al procesului. Dacă inamicul putea fi dezorientat, speriat şi incomodat folosind elementul-surpriză şi şiretenia, impactul tridimensional putea fi mult mai mare decât tacticile tradiţionale.

După nenumărate presiuni, Stirling a acceptat cu reţinere ca fiul lui Winston Churchill să ia parte la raidul din Benghazi, în ideea că nu va participa efectiv la acţiune, ci va rămâne cu maşinile la punctul de întâlnire cu LRDG. Era ceva mai mult decât un simplu calcul în asta: Churchill era luat cu ei ca observator, „să vadă distracţia". De formaţie jurnalist, cu siguranţă îi va spune tatălui său despre curajul SAS şi, cu cât Stirling obţinea mai mult sprijin de sus, cu atât mai uşor va putea evita elementele obstructive din interiorul maşinăriei militare.

După prima incursiune ratată în port, Stirling perfecţionase planul Benghazi. Dacă puteau mina două nave mari pe care să le scufunde la intrarea în port, acesta ar fi fost blocat, paralizându-se astfel temporar liniile de aprovizionare de pe mare ale Axei. Dacă Rommel era lăsat fără alimente, combustibil şi muniţie, impasul putea fi depăşit. Chiar dacă impactul va fi doar temporar, efectul asupra moralului germanilor şi italienilor putea fi semnificativ. Vor trebui să trimită şi mai multe trupe ca să apere porturile. Rommel putea fi determinat să dea înapoi, în loc să înainteze spre Cairo. Un singur raid spectaculos în Benghazi putea schimba cursul războiului.

Fotografiile aeriene şi rapoartele informative au confirmat existenţa unei mici fâşii de pietriş între dig şi zidul portului, ideală pentru lansarea de ambarcaţiuni mici. S-a căzut de acord ca RAF să lanseze un bombardament aerian în noaptea dinaintea atacului, pentru a crea o diversiune. Fitzroy Maclean a fost pus să caute bărci pe care puteau să se bazeze, nu cum erau caiacurile acelea instabile. Singura condiţie, după cum a spus Stirling, era să „funcţioneze naibii cum trebuie". Maclean a făcut rost de două bărci gonflabile „mici, negre şi uşor de manevrat", care puteau fi umflate repede cu un pedalier cu burduf. Acesta scotea un fel de sunet astmatic destul de puternic, dar altfel bărcile

păreau perfecte. Pentru a le testa, Stirling a organizat un raid de noapte de probă împotriva navelor Aliaţilor aflate în portul Suez, care părea aproape la fel de nepăzit ca şi Benghazi. Când un soldat britanic aflat în trecere a văzut trei bărbaţi umflând o barcă în toiul nopţii, lângă port, şi i-a întrebat ce fac, a primit un răspuns categoric:

— Nu e treaba ta. Dispari!

Lucru pe care l-a şi făcut. Atacatorii plănuiau să aplice exact aceeaşi tactică şi în Benghazi, dacă era cazul.

Echipa urma să fie compusă din Stirling, Maclean, Seekings, Cooper, Gordon Alston – un ofiţer de informaţii care petrecuse trei săptămâni în Benghazi în timpul ultimei ocupaţii britanice – şi sergentul Johnny Rose – fost director al unei divizii a Woolworths[1] şi expert mecanic, care va avea grijă ca Blitz Buggy să nu se defecteze. Churchill va merge cu ei ca observator oficial.

Drumul de 640 de kilometri până la povârnişul care domina oraşul Benghazi a durat cinci zile. Maclean s-a minunat de frumuseţile deşertului aflat în continuă schimbare, „adesea plat, uneori unduit, alteori nisipos, uneori pietros, un amestec de nuanţe de gri, maro, galben şi roşu, toate decolorate de soare şi contopindu-se unele cu altele". Sălbăticia era presărată cu petice de tufişuri şi iarbă măruntă, din care ţâşneau gazele speriate, „un pic mai mari decât iepurii sălbatici", în timp ce convoiul trecea pe lângă ele. În răcoarea dimineţii, soldaţii înaintau cu maşina înfofoliţi în mantale, dar, pe măsură ce se ridica soarele, rămâneau în pantaloni scurţi şi cu acele *keffiya* adoptate ca parte neoficială a uniformei SAS. „Dincolo de faptul că arătau pitoresc, erau foarte practice", scria Maclean, fiind bune ca apărători de soare, prosoape de vase şi măşti de faţă, pentru a ţine la distanţă muştele

[1] Lanţ australian de supermarketuri fondat în anul 1924 (n.r.)

şi nisipul. În timp ce traversau străvechiul drum al caravanelor Trig al Abd, Maclean a observat oase deshidratate de cămilă „şi, fără îndoială, de oameni, care, de-a lungul secolelor, se prăbuşiseră acolo şi fuseseră lăsaţi să moară". Mai apoi, au trecut pe lângă epavele carbonizate ale unor tancuri şi camioane, unele încă având în ele cadavre, victime ale luptelor din iarnă. Undeva spre nord erau şi oasele lui Jock Lewes.

Stirling a insistat să conducă chiar el Blitz Buggy, deşi era un şofer foarte neatent şi periculos: „Cu o mână pe volan, pufăind tăcut din pipă şi privind imperturbabil la peisajul din jur, de parcă era la o plimbare pe Great North Road[1]". Maclean s-a întrebat ce anume îi făcea pe oameni să îl urmeze pe un astfel de individ şi s-a trezit că ajunge la vorbele unui alt luptător de deşert, Lawrence al Arabiei. În *Cei şapte stâlpi ai înţelepciunii*, T.E. Lawrence descria esenţa înşelătoare a autorităţii militare: „Nouă zecimi din tactici sunt sigure şi se învaţă din cărţi: dar zecimea iraţională este precum un pescăruş albastru care săgetează aerul de deasupra apei, iar aceasta este proba generalilor." Lui Maclean îi părea că Stirling era întruchiparea perfectă a zecimii iraţionale, cu „impertinenţa lui nestăvilită, un talent al improvizaţiei îndrăzneţe".

În dimineaţa de 20 mai, echipa şi-a instalat tabăra în siguranţa munţilor Jebel. Ca de obicei, curioşii păstori de capre senussi şi-au făcut apariţia aproape imediat, oferindu-le ouă la schimb cu ţigări: au făcut ceai şi l-au împărţit, urmat de un ritual în care localnicilor le-au fost arătate poze cu şeful lor de trib, care era şi liderul lor religios, Sayed Idris, care acum trăia în exil în Egipt, sub protecţie britanică. Nepot al Marelui Senussi, fondatorul ordinului, viitorul rege Idris I al Libiei era venerat de tribul său. Poza

[1] Drumul dintre Londra şi Edinburgh, în Marea Britanie (n.r.)

lui simboliza alianţa neoficială dintre senussi şi britanici. „Au arătat admirativ cu degetul spre el [...] zâmbind", a notat Maclean.

În noaptea aceea, după o cină săţioasă, cu tocană fierbinte şi ceai, urmată de un păhărel de rom, Maclean s-a întins pe nisip în sacul lui de dormit, privind sclipirile de deasupra oraşului Benghazi produse de bombardamentul aerian al RAF. În dimineaţa următoare, în timp ce Seekings şi Cooper pregăteau explozibilii, iar Maclean testa bărcile gonflabile, s-a ivit un alt senussi, purtând o pălărie din fetru şi ţinând în mână o umbrelă închisă. Maclean l-a poreclit imediat „Şmecherul de Oraş". Bărbatul „vorbea fluent italiana şi manifesta mai mult interes pentru treburile noastre decât ne plăcea". A avut loc o discuţie în şoaptă, în care s-au întrebat dacă bărbatul acela putea fi un spion şi dacă n-ar fi trebuit să îl ia prizonier, ca măsură de precauţie. Când s-au uitat în jur, Şmecherul de Oraş dispăruse. Înainte să aibă timp să se mai gândească la întâmplarea aceea, s-a auzit o bufnitură puternică urmată de un potop de înjurături. Un detonator defect explodase în mâna lui Reg Seekings: rana nu era gravă, dar suficient cât să îl scoată din misiune. Seekings era furios; Randolph Churchill, pe de altă parte, jubila, pentru că îi lua locul celui rănit. În câteva clipe, Churchill „îşi ungea puşca automată şi îşi lustruia pistolul, pregătindu-se de acţiune".

Le-a luat cinci ore să se strecoare cu Blitz Buggy pe povârniş în jos, prin ravenele pline de bolovani. Pe drumul betonat de la est de Benghazi, pe la ora 10 seara, problemele la suspensie ale maşinii au devenit destul de prezente sonor. Când Stirling a accelerat, scârţâitul s-a auzit şi mai tare. Sergentul Rose a petrecut cinci minute lovind cu ciocanul sub maşină, încercând să suprime zgomotul, dar fără rezultat. Apropierea lor de Benghazi nu avea să fie tocmai discretă.

Când mai aveau cam cinci kilometri până în oraş, au ajuns la un punct de control (care n-ar fi trebuit să fie acolo, potrivit ultimelor rapoarte ale serviciilor de informaţii), făcând un zgomot care răsuna prin deşert. „N-am fi făcut mai mult zgomot nici dacă am fi fost o maşină de pompieri cu sirena pornită", scria Maclean. Aroganţa lui şi italiana proastă au reuşit să îi scape fără luptă de prima întâlnire, dar de cealaltă parte a barierei a apărut o altă ameninţare. Două maşini germane au trecut în sens opus, apoi s-au oprit, s-au întors şi i-au urmărit în drumul spre oraş. Stirling a încetinit, invitând maşinile să îi depăşească; au încetinit şi ele. El a accelerat; au făcut şi ele la fel. El a oprit. Ele au frânat. Stirling a călcat acceleraţia, motorul Fordului V8 a huruit, Blitz Buggy ţâşnind în noapte şi intrând în Benghazi cu o sută zece kilometri pe oră, scrâşnind ca un banshee[1].

Potrivit relatării lui Churchill, când au ajuns în cartierul european, Stirling „a călcat frâna şi a cotit pe o străduţă laterală îngustă". De parcă nu era zgomot destul, sirenele aeriene au pornit şi ele, însoţite de fluierele poliţiei şi de strigăte. Alston striga dând indicaţii:

— A doua pe dreapta, acolo e. Nu, ai trecut de ea. Calc-o! Haide. Haide, ia-o pe următoarea!

În spate, ceilalţi se agăţau unii de alţii, în timp ce erau azvârliţi dintr-o parte în alta: „Pur şi simplu, goneam virând pe două roţi, tot timpul făcând un zgomot suficient de puternic cât să trezim morţii". Ajungând la ceea ce părea o fundătură bombardată, Stirling a întors, a frânat şi a oprit motorul. Scăpaseră de urmăritori. Cum în noaptea aceea nu urma să fie niciun atac al RAF, cu siguranţă, sirenele indicau că raidul lor fusese detectat. „Chiar părea că alerta era în onoarea noastră, scria Maclean. Veneau

[1] În mitologia irlandeză, spirit feminin care anunţă moartea (n.t.)

după noi." Căzuseră într-o capcană? Îi trădase Şmecherul de Oraş? Blitz Buggy, cu scrâşnetul lui denunţător, era acum un impediment; trebuia abandonat şi distrus ca să nu cadă în mâinile inamicului. Pentru a economisi timp, urmau să folosească doar una dintre bărci. A fost scoasă din raniţa mare, împreună cu explozibilii şi mitralierele. O bombă Lewes cu un detonator setat să declanşeze peste o jumătate de oră a fost pus în maşină, lângă rezervor. Urmau să plece din Benghazi pe jos. Randolph Churchill era foarte entuziasmat, copleşit de combinaţia de adrenalină pură şi rom curat, pe care îl avea în bidonul de apă. A fost, după cum i-a scris mai târziu tatălui său, „cea mai incitantă jumătate de oră din viaţa mea".

Cei şase soldaţi au pornit în şir indian spre docuri, conduşi de Alston. Ocolind o stradă laterală, au dat nas în nas cu un poliţist italian care stătea sub un felinar. Maclean a încercat să-şi găsească cea mai bună versiune de limbă italiană.

— Ce e toată gălăgia asta?

— Încă un afurisit de raid aerian britanic, a zis poliţistul plictisit.

— E posibil ca forţele inamice să atace oraşul?

Asta a fost considerată o glumă bună.

— Nu, nu trebuie să vă faceţi griji pentru asta, a zis poliţistul râzând. Nu cu britanicii împinşi până aproape de graniţa egipteană.

— Mulţam. Noapte bună!

— Noapte bună!

Această discuţie, aşa suprarealistă cum a fost ea, a aruncat o altă lumină asupra situaţiei. Se pare că sirenele răspundeau, pur şi simplu, unei alarme false şi nu anunţau sosirea lor, iar maşina care îi urmărise probabil că fusese doar una cu gărzi care încercau să îi facă să diminueze lumina farurilor. Aşadar, distrugerea lui Blitz Buggy era

inutilă. În plus, sirenele se potoliseră. Cooper a fost trimis fuguţa să dezamorseze bomba, ajungând cu mai puţin de cinci minute înainte ca aceasta să explodeze. Cu degete tremurânde, a blocat siguranţa, a scos detonatorul şi l-a aruncat peste un zid. „Niciodată în toată viaţa mea nu am fost mai speriat", a recunoscut el mai târziu.

Churchill şi Rose au fost lăsaţi să găsească un loc unde să ascundă maşina. Ceilalţi au pornit din nou spre docuri. După ce au trecut de cartierul european, cu clădiri acoperite cu stuc, au tăiat o bucată din sârma care înconjura portul şi s-au strecurat pe malul apei. Stirling a pornit în recunoaştere prin port; Alston a făcut la fel, în direcţie opusă, iar Maclean şi Cooper s-au apucat să umfle barca pe plaja argintie. Prin întuneric, Maclean a zărit câteva vase mari ancorate „la o aruncătură de băţ". În noaptea aceea, echipamentul părea hotărât să fie nu numai nesigur, ci şi gălăgios. Fâsâitul compresorului a atras atenţia unui paznic de noapte de la bordul unuia dintre vase, iar peste apă s-a auzit o voce.

— *Chi va là?*

— *Militari*, a răspuns Maclean.

O tăcere scurtă.

— Ce faceţi acolo?

— Nu e treaba ta.

A părut să funcţioneze.

După câteva minute de pompat, barca tot nu dădea niciun semn că s-ar umfla. Cumva, pe drumul spre Benghazi, se fisurase. S-au dus să ia cealaltă barcă şi i-au găsit pe Rose şi pe Churchill manevrând maşina într-un garaj minuscul şi probabil abandonat. Acum, operaţiunea risca să devină o farsă periculoasă: Stirling s-a întors la prundiş şi, găsind locul gol, s-a dus să-i caute pe ceilalţi; aceştia, întorcându-se în acelaşi loc, s-au alarmat văzând că Stirling şi Alston nu se întorseseră, astfel că Maclean s-a

dus să-i caute. Aproape întreaga unitate rătăcea prin întuneric. Cooper s-a apucat să umfle a doua barcă, doar să descopere că şi aceea era fisurată. „A fost sfâşietor." Unul câte unul, s-au adunat toţi acolo. Ultimul care a apărut a fost Stirling, care a explicat că dăduse peste o santinelă, dar trecuse pe lângă ea „bombănind incoerent şi împingând-o". Tot acel du-te-vino de pe mal a atras şi mai mult atenţia santinelelor de noapte de pe vase, care i-au luat din nou la întrebări, prin întuneric, cerându-le să spună ce făceau, mai exact. Maclean le-a răspuns ţâfnos că el era „sătul de întrebări şi că ar trebui să tacă". Se crăpa de ziuă, iar sunetul „uşilor metalice trântite şi strigătele agitate" de pe nave indicau că echipajele lor chiar erau suspicioase. Evident, misiunea trebuia abandonată din nou. Bărbaţii au strâns enervantele bărci şi au pornit înapoi spre gaura din gard. Maclean era aproape de gard, când s-a trezit faţă în faţă cu un soldat african foarte solid, din Somalilandul ocupat de italieni. Santinela a mormăit şi şi-a îndreptat întrebător baioneta spre abdomenul lui Maclean. Acesta s-a lansat într-un potop în italiană, din care santinela n-a înţeles nici măcar un singur cuvânt. „Aparent, a notat el, bagatelizând situaţia, aveam o problemă mult mai complicată decât până atunci." Dar Maclean avea o soluţie foarte simplă şi foarte englezească. „Mereu mi s-a părut că atunci când ai de-a face cu străini a căror limbă nu o vorbeşti, soluţia este să strigi." Asta a făcut şi acum, în timp ce gesticula amplu, imitând foarte bine un ofiţer furios şi afectat, care fusese întrerupt dintr-o treabă importantă de către un subordonat insolent. În cele din urmă, santinela, terorizată, a lăsat în jos baioneta şi s-a dat înapoi cu „o expresie de demnitate rănită". Dar, în timp ce înaintau în şir indian prin întuneric, Maclean şi-a dat seama că echipa se extinsese în mod miraculos; alertate de agitaţie, alte două santinele italiene se alăturaseră şirului lor – una dintre

cele câteva ocazii rare sau poate chiar singura în care soldaţii Axei şi ai Alianţei au mărşăluit împreună.

De data aceasta, Maclean a optat pentru un bluf nerușinat. Conducându-şi mica trupă anglo-italiană, s-a îndreptat spre gheretă, a acostat santinela şi i-a cerut indignat să îl cheme pe comandantul gărzilor. Câteva clipe mai târziu s-a ivit un sergent italian somnoros, trăgându-şi pantalonii pe el. Cei doi gură-cască italieni, simţind scandalul, au dispărut în beznă. Maclean s-a lansat într-un discurs plin de virtuozitate. El învăţase în mare parte italiana studiind arta, iar folosirea unor termeni baroc obscuri probabil că a dat putere discursului său. După cum a povestit Randolph Churchill mai târziu, a fost ceva de genul: „Suntem ofiţeri germani şi am venit aici să verificăm cum vă ocupaţi de securitate. E groaznică. Am trecut de intrarea asta de patru sau cinci ori. El nu a cerut nici măcar o dată documentele de identitate. Pentru el, am putea fi englezi. Am dus pe chei raniţe mari. Cum o să ştie el că nu sunt pline de explozibili? Este foarte rău, într-adevăr. Am adus aici toate chestiile astea, iar acum o să le scoatem".

Apoi, Maclean s-a întors încordat pe călcâie şi a ieşit, cu ceilalţi după el. Buimac, sergentul italian a salutat. „Când am trecut pe lângă el, soldatul de la poartă a făcut un efort uimitor şi a prezentat arma, aproape căzând pe spate."

Până când trupa s-a reunit la fundătură, se crăpa de ziuă. Acum, maşina era complet camuflată cu moloz şi cu scânduri din garajul unei case bombardate pe jumătate. Deasupra, urcând pe o scară externă şubredă din lemn, Churchill şi Rose au găsit un apartament mic, ponosit, abandonat de mult timp, cu obloanele trase şi „liniştitor de părăsit", un loc ideal pentru a se ascunde pe timp de zi: Churchill l-a botezat „Downing Street 10". Cei şase soldaţi au adormit pe jos, extenuaţi de alarmele şi hoinărelile din timpul nopţii. S-au trezit când oraşul a început să

se foiască, „foarte veseli şi cu sentimentul că puteau face orice în Benghazi".

Orice încercare de întoarcere în Jebel trebuia făcută pe întuneric; aşteptarea nopţii era atât plictisitoare, cât şi stresantă. S-a dovedit că ascunzătoarea lor nu era atât de izolată cum păruse noaptea. Printr-o crăpătură din perete au văzut cum un cuplu de arabi bătrâni a ieşit din apartamentul de alături şi s-a apucat să-şi pregătească micul dejun la un foc din curtea din spatele casei. De pe stradă se auzea o hărmălaie în germană, italiană şi arabă. Se pare că în clădirea de vizavi erau nişte birouri germane, cu „trupe care intrau şi ieşeau pe motociclete şi ofiţeri cu un aer ocupat, care veneau şi plecau". Au supravegheat strada cu rândul, prin jaluzelele de la ferestre. S-a făcut cald. Cum nu plănuiseră să stea în Benghazi, nu se gândiseră să ia cu ei apă şi mâncare. Randolph Churchill şi-a petrecut timpul citind biografia lui Alexander Hamilton, unul dintre părinţii fondatori ai Statelor Unite, scrisă de F.S. Oliver. Soarele arunca o pată de lumină în cameră. Rose a privit-o întinzându-se încet pe podea şi a inventat un joc ca să îi treacă timpul. „Cât va dura până va ajunge la scândura crăpată? Pariem că voi fi tot aici, când va ajunge în colţul ăla?" Pe la amiază, cineva se târa zgomotos pe acoperiş. Deasupra huruiau avioane. Puteau vorbi doar în şoaptă, lucru care pentru volubilul Randolph Churchill era aproape imposibil.

Pe la începutul după-amiezii, Stirling a zis că el nu mai suporta tensiunea: se va duce să înoate în port şi va face o recunoaştere, în vederea unor posibile ţinte de sabotaj. Îmbrăcat cu pantaloni din catifea reiată, ghete de deşert şi un pulover polo cu guler, cu barbă neagră mare şi un prosop pus în jurul gâtului, arăta, după cum spunea Cooper, a englez veritabil. „Ne-am gândit că e ultima dată când îl vedem."

Câteva clipe mai târziu, refugiaţii s-au încordat, auzind pe scări paşi grei însoţiţi de o respiraţie dificilă. Randolph Churchill şi-a pregătit puşca automată şi a luat poziţie de tragere, după uşă. Toţi ochii erau pe clanţă. „Toţi păream fascinaţi", a zis Rose. Clanţa s-a mişcat, iar în cameră s-a împleticit un marinar italian, evident, beat. S-a uitat la figura de pirat cu mitralieră, a scos un ţipăt şi a fugit. Mai târziu, Churchill i-a scris tatălui său: „Îngrozit de aspectul meu (aveam o barbă destul de lungă, care sunt sigur că nu ţi-ar fi plăcut), a căzut pe scări cu capul în faţă". De la geam, Cooper a privit agitat, să vadă dacă va alerga spre clădirea germanilor, dar a fost uşurat să vadă că bărbatul a luat-o cu viteză în direcţie opusă. Probabil că marinarul era un hoţ, dar întâlnirea cu el nu le-a redus anxietatea aşteptării. Au petrecut următoarele ore cu arme şi grenade în mâini, gata „să ofere oricărui vizitator o primire călduroasă". În cele din urmă, Stirling s-a întors, anunţând că în plimbarea lui prin oraş văzuse două torpiloare germane trase la doc, care puteau fi uşor aruncate în aer în seara aceea, când vor pleca.

Rose lucrase la axurile maşinii şi credea că, în sfârşit, Blitz Buggy scăpase de scrâşnet. La căderea nopţii, au plecat, dar, după câteva sute de metri, scrâşnetul s-a auzit din nou. Stirling a oprit pe marginea drumului, iar Rose s-a băgat sub maşină, cu uneltele lui. Trecătorii abia dacă s-au uitat la ei. „Nimic nu trezeşte mai puţin interes decât nişte oameni care repară o maşină, scria Churchill. Nimeni nu ne-a adresat o vorbă." Rose le-a spus că problema nu putea fi rezolvată fără o revizie detaliată. Stirling a insistat că vor continua cum au planificat. Au parcat aproape de faleză, iar Rose şi Cooper au luat fiecare câte două bombe şi mica echipă s-a îndreptat spre doc, „mergând pe mijlocul străzii, braţ la braţ, fluierând şi făcând tot posibilul să dăm impresia că aveam tot dreptul să fim acolo". Spre iritarea

lui Stirling, acum fusese postată o santinelă la docuri şi, în timp ce se apropiau, pe torpiloarele ancorate au văzut patru germani care se uitau cercetător spre ei. „Duceam cu noi bombele şi încercam să arătăm de parcă nu le aveam", şi-a amintit Cooper. Trupa s-a întors la maşină cât de nonşalant a putut şi au plecat. După câteva sute de metri, încordarea şi situaţia ilară i-au copleşit: „Tot ce am reuşit să facem a fost să chicotim".

Au trecut de punctul de control, în sens opus, cam la fel cum veniseră, făcând aceeaşi gălăgie.

— *Militari*, a zis Maclean.

— Ce fel de militari? a întrebat santinela, un pic mai iscoditoare decât compatriotul din noaptea anterioară.

— Ofiţeri germani de stat-major.

— *Molto bene.*

Blitz Buggy şi pasagerii lui extenuaţi au ajuns la punctul de întâlnire din Jebel la 6 dimineaţa, cu o întârziere de exact douăzeci şi patru de ore. LRDG, presupunând că fuseseră capturaţi sau ucişi, se pregătea să plece. A fost, scria Randolph Churchill, „cea mai lungă zi".

Comedia şi tragedia sunt înrudite. Bărbaţi şi femei sunt pregătiţi să moară în război pentru o cauză, dar moartea poate fi la fel de lipsită de sens şi de capricioasă în vreme de război, pe cât poate fi şi în alte vremuri. Una dintre cele mai triste ironii ale conflictului este că se spun foarte multe despre el, dar nu în toiul bătăliilor, ci în vreo împrejurare oarecare, capricioasă, adesea departe de câmpul de luptă.

Patru zile mai târziu, pe la miezul nopţii, Stirling era la volanul lui Blitz Buggy, pe drumul dintre Alexandria şi Cairo. Lângă el stătea sergentul Rose. Pe locul din spate, moţăind, erau Maclean şi Churchill, împreună cu un jurnalist celebru: Arthur Merton, corespondentul *Daily Telegraph*, unul dintre cei mai buni corespondenţi de

război, un veteran care transmisese despre descoperirea mormântului lui Tutankamon, în 1922. Stirling îl cunoştea puţin, iar când Merton îl întâlnise la cină în Alexandria şi întrebase dacă îl poate duce cu maşina înapoi la Cairo, fusese bucuros să accepte. Clementine Churchill, mama lui Randolph, a povestit că trupa a plecat „noaptea, la lumina lunii". Toţi erau extenuaţi şi pe jumătate adormiţi. Ca de obicei, Stirling conducea cu viteză prea mare.

Luând un viraj cu vreo sută zece kilometri pe oră, a văzut îngrozit un camion care îi apăruse brusc în faţă, ultimul dintr-un convoi care se mişca încet. Stirling a frânat cu o fracţiune de secundă mai târziu şi a virat în nisip; Blitz Buggy s-a rotit pe drum şi s-a dat peste cap de două ori, în jos, pe povârniş.

Arthur Merton şi-a pierdut viaţa. Prins sub maşina decapotată, a suferit răni letale şi a murit înainte să ajungă la spitalul din Alexandria. Maclean şi-a recăpătat cunoştinţa în spital, trei zile mai târziu, cu clavicula şi un braţ fracturate şi cu o fractură urâtă de craniu. „Ceilalţi au fost aruncaţi din maşină." Randolph Churchill avea trei vertebre fracturate, iar Rose îşi rupsese braţul în trei locuri. Stirling îşi fracturase o încheietură. N-a vorbit niciodată despre accident, dar s-a spus că a suferit multă vreme în urma „şocului". Păcăliseră moartea în Benghazi, doar ca să o întâlnească pe drum, într-un accident banal. Mai târziu, Maclean remarca faptul că „stilul de a conduce al lui David Stirling era cel mai periculos lucru din al Doilea Război Mondial". Poate că aveau să facă lumină asupra incidentului, dar fusese un final oribil pentru o misiune prin care nu se rezolvase nimic. Refuzul lui Stirling de a vorbi despre ce se întâmplase pe drumul spre Cairo poate că era un semn despre cât de grav îl afectase acest incident.

Războiul nu este ştiinţă: adesea, nu reuşeşte să ducă la rezultatele dorite sau are rezultate întâmplătoare; omoară

pe cine nu trebuie și îi lasă în viață pe cei pregătiți să moară. Stirling era pregătit să distrugă oricâți dușmani în uniformă era nevoie; prima persoană pe care o omorâse din greșeală era un civil dintre ai lui.

Stirling intrase în Benghazi de două ori fără să fie prins, totuși, operațiunile nu provocaseră nicio pagubă navelor Axei, nu știrbiseră deloc moralul inamicului. Principalele linii de aprovizionare ale lui Rommel erau intacte, iar amenințarea plana în continuare asupra Maltei.

Totuși, un aspect al planului lui Stirling a funcționat fără cusur.

În convalescență după accident, prins într-o proteză metalică pentru spate, Randolph Churchill a cerut permisiunea de a scrie un raport „secret și personal" despre raid pentru tatăl său, permisiune pe care Stirling a fost bucuros să i-o acorde. În 24 iunie, Randolph a scris o relatare personală a întâmplării, pe zece pagini, pentru Winston Churchill. Exagerată și lăudăroasă pe alocuri, dar foarte detaliată, a oferit o imagine clară a evenimentelor, cu accent pe valoarea strategică și curajul Detașamentului L și lăudându-i pe Stirling și pe Maclean. „Fitzroy face cât greutatea lui în aur. [...] Cu el lângă mine, aș fi foarte fericit să petrec o săptămână la Roma", a scris el. Faptul că Stirling îi condusese cu succes în și afară din Benghazi îi „umpluse de încredere pentru operațiunile viitoare".

Era exact genul de poveste care îi plăcea lui Winston Churchill și adora să o repete după cină – abundând de misiuni secrete, mașini rapide, întâlniri cu moartea, scăpări la limită și englezi curajoși. Nimic despre faptul că misiunea eșuase. Povestea era și o dovadă de curaj a fiului său, desigur, principalul motiv pentru care Randolph o scrisese. Raidul fără rezultat din Benghazi a fost prima și ultima misiune a lui Randolph Churchill cu SAS. Rana lui la spate era suficient de gravă pentru a fi trimis acasă ca

invalid. Dar a avut o contribuţie vitală, chiar dacă indirectă, la evoluţia SAS, nu cu arma, ci cu stiloul.

Se prea poate ca Winston Churchill să nu fi ştiut de existenţa Detaşamentului L înainte să citească relatarea impresionantă a lui Randolph. Povestea l-a mişcat profund pe premier.

10

Şapte aerodromuri

Cele două puternice armate încă stăteau ghemuite, mârâind, de fiecare parte a liniei frontului care se întindea de la Gazala, cincizeci de kilometri vest de Tobruk, până la vechea fortăreaţă otomană de la Bir Hakeim, optzeci de kilometri spre sud. Din februarie 1942, ambele părţi îşi adunau puterile pentru următoarea rundă de bătălii din deşertul de vest. Cu fiecare zi care trecea, situaţia Maltei asediate devenea tot mai disperată. Churchill l-a îndemnat în mod repetat pe Auchinleck să lanseze un contraatac, să pună mâna pe aerodromurile din Cirenaica şi să reducă presiunea asupra insulei, „a cărei pierdere ar fi fost un dezastru de magnitudine maximă pentru Imperiul Britanic şi, probabil, fatală pe termen lung pentru apărarea deltei Nilului". Dar generalul a refuzat să se lase zorit, insistând că mai avea nevoie de timp pentru a-şi aduna trupele. În cele din urmă, i s-a dat un ultimatum. În perioada cu nopţi fără lună de la jumătatea lui iunie, două convoaie vor pleca din Alexandria şi Gibraltar şi vor încerca să ajungă în Malta cu provizii vitale. Auchinleck trebuia să atace până atunci sau să renunţe la comandă. Auk s-a pus în mişcare.

David Stirling a fost convocat la directorul Operaţiunilor Militare şi a fost întrebat cum poate contribui Detaşamentul L la apropiata ofensivă. O zi mai târziu, el a prezentat cel mai detaliat plan de până atunci: în noaptea de 13 iunie, unităţile SAS vor ataca simultan şase aerodromuri din preajma portului Benghazi. O a şaptea echipă va fi dusă în Creta cu un submarin, pentru a ataca aerodromul de la Iraklion.

Să faci planuri de luptă şi să echipezi mai multe misiuni în acelaşi timp era o sarcină logistică intimidantă. Mare parte din munca administrativă a fost lăsată pentru Cooper şi Seekings, amândoi fiind promovaţi la gradul de sergent. „Eu şi Paddy Mayne trebuia să decidem următoarea noastră escapadă, apoi să le predăm lor toate detaliile, a zis Stirling. Amândoi erau complet dependenţi unul de altul, iar între ei exista o relaţie intuitivă." În timp ce Cooper şi Seekings au adunat raţiile, armele, camuflajul şi muniţia de care aveau nevoie, Mike Sadler a calculat distanţele şi necesarul de combustibil.

Stirling începea să simtă efectul efortului operaţiunilor şi al vieţii dificile din deşert. Încheietura lui nu se vindeca aşa de repede şi dezvoltase o „iritaţie cronică de deşert", ulceraţii ale pielii cauzate de căldură şi de particulele abrazive de nisip, cunoscută în limbaj medical sub numele de difterie cutanată şi pentru care nu exista un tratament foarte eficient. Dacă aceste ulceraţii se infectau, ţesutul afectat putea fi curăţat cu o periuţă de dinţi, o operaţiune foarte dureroasă, care adesea înrăutăţea situaţia. Stirling îşi punea doar un plasture pe ele şi le ignora. Părea la fel de nonşalant ca de obicei, dar era posibil şi să sufere de o traumă întârziată din cauza accidentului de maşină. Cel mai îngrijorător era că începuse să aibă migrene, moştenire a primului său salt ratat cu paraşuta, dureri de cap imprevizibile şi crunte, care îl înţepeneau şi îl orbeau

de suferinţă. Deşi foarte indiferent la propria stare de sănătate, Stirling începuse să îşi dea seama că avea nevoie de un ofiţer medic, atât pentru a-i îngriji pe cei răniţi în timpul operaţiunilor, cât şi pentru a menţine starea de sănătate a celor din tabăra de bază.

Dr. Malcolm James Pleydell, din Royal Army Medical Corps[1], habar n-avea în ce se băga atunci când a ajuns la Kabrit, la începutul lui iunie 1942. I se spusese că va fi ataşat unei unităţi care opera în deşert, comandată de un tânăr ofiţer cutezător. „Totul este foarte secret acolo, i-a spus ofiţerul care i-a făcut transferul. Niciodată nu prea aflăm nimic, de fapt. Mereu pleacă şi vin din raiduri." Pleydell a fost îndrumat spre un cort înconjurat de saci cu nisip. Un tip „înalt şi slab" s-a ridicat să îl salute. Strângerea de mână a fost fermă, deşi mâna îi era înfăşurată în bandaje murdare.

— Ah, tu eşti Pleydell. Pe Jupiter, e minunat să avem un medic doar al nostru. Un adevărat lux! Apropo, ai luat prânzul? Nu? Ei bine, ce-ar fi să mergem la popotă şi să bem ceva, iar apoi să putem sta de vorbă.

În timp ce se plimbau prin tabără, Pleydell auzea în depărtare explozii. Cei mai mulţi, i-a explicat Stirling, „vor pleca în curând într-un raid" şi „toate zgomotele acelea oribile de pe plaja de acolo" erau pentru pregătirea unor atacuri de noapte pe aerodromurile de coastă.

— Eu şi Paddy vom pleca la finalul săptămânii. Ştiu că probabil este îngrozitor de nepoliticos să dispărem tocmai când ai sosit tu.

Pleydell se aşteptase la un bărbat solid, un ucigaş nemilos; în schimb, avusese impresia că tocmai se alăturase unei petreceri vesele cu bombe, dintr-o casă de pe plajă.

[1] Corp al armatei britanice, specializat în acordarea de asistenţă medicală, în timp de pace şi de război, personalului militar şi membrilor familiilor acestora (n.r.)

Oamenii aceia „îşi riscau vieţile într-o manieră foarte îndrăzneaţă şi spectaculoasă", dar se purtau de parcă „toată povestea era un tărăboi magnific". Pleydell a decis că îi plăcea să facă parte din Detaşamentul L, SAS.

Născut în Lewisham, în sud-estul Londrei, cu douăzeci şi şapte de ani în urmă, Pleydell era un suflet blând, sincer, sensibil şi un pic solemn. Experienţa tratării răniţilor în timpul retragerii de la Dunkerque fusese „traumatizantă", dar cel puţin fusese mai interesantă decât următoarea lui misiune dintr-un spital militar din Cairo, unde provocările medicale erau neglijabile, tagma ofiţerilor pretenţioasă, iar nesfârşita hârţogărie, plictisitoare. La fel ca mulţi bărbaţi în uniformă, Pleydell căuta „să îşi dovedească faptul că era bun de ceva şi să îşi potolească orice mustrări de conştiinţă", deşi nu era medic de front, iar „ca regulă generală, era foarte precaut în privinţa pericolului". Era hotărât să scoată ceva din experienţa războiului, dar nu era sigur ce putea însemna acel ceva. Unitatea aceea misterioasă poate că îi va oferi oportunitatea de a-şi testa abilităţile medicale, curajul şi autenticitatea propriilor sentimente. Simplitatea deşertului era foarte departe de rafinamentul artificial din Lewisham şi de comportamentul afectat al celor ce-şi făceau veacul într-un Cairo marcat de război. „M-am întrebat dacă voi găsi sinceritate acolo; deoarece, corect sau nu, mi se părea că sinceritatea era cea care conta cel mai mult: ştanţa care dădea monedei adevărata ei valoare."

La fel ca toţi medicii buni, Pleydell era un asiduu cercetător al naturii umane. Ca medic, stătea un pic la distanţă de cei care luptau şi care ajungeau să îl privească de parcă era un fel de şaman care locuia cu ei, diferit, uşor ciudat, dar folositor. Se va dovedi cel mai perspicace observator şi cronicar al SAS.

Pleydell a sosit în timp ce Stirling împărţea ţintele din Benghazi. Paddy Mayne se va ocupa de aerodromul

secundar de la Berka, pe care îl atacase cu succes şi în martie. Stirling, Cooper şi Seekings intenţionau să atace Benina, considerat a fi principala bază de reparare a avioanelor. Unităţile franceze vor ataca aerodromurile din Barce, Derna, Martuba şi aerodromul principal din Berka. Asaltul asupra Iraklionului, în Creta ocupată de nazişti, va fi condus de Georges Bergé, comandantul paraşutist francez.

Lui Malcolm Pleydell nu i-a luat mult să îşi dea seama că se alăturase celei mai neobişnuite unităţi de luptă. Din exterior, părea „o bandă de ticăloşi cu barbă, neîngrijiţi şi prost îmbrăcaţi". Nici urmă de ţinuta lustruită pe care o văzuse (şi îl iritase) în unităţile militare obişnuite. Soldaţii aceia îşi tratau ofiţerii cu un respect foarte diferit de monotona supunere cerută de disciplina militară tradiţională. „Aceşti soldaţi erau rareori impresionaţi de ceea ce spunea un ofiţer sau de felul în care vorbeau ofiţerii; conta ce făceau." Stirling îşi trata toţi oamenii cu aceeaşi politeţe, fără să ridice vreodată vocea sau să profite de poziţia lui. Autoritatea lui părea să reiasă din siguranţa tăcută a cuiva care obţine mereu ceea ce vrea şi ştie cum să ceară ceva. „Avea un farmec imposibil de descris, iar acesta, plus modestia şi faptul că îi complimenta pe ceilalţi, îl făceau foarte dificil de contestat."

La popotă, aşezaţi pe scaune de bar improvizate din cilindrii de la cutiile paraşutelor, ofiţerii lui Stirling îmbinau camaraderia cu un „spirit de competiţie personală" exprimată frecvent printr-un fel de joacă gălăgioasă: „Dacă nu erau daţi jos pantalonii cuiva înainte de închiderea barului, puteai fi sigur că era ceva în neregulă". Doar Bill Fraser se abţinea de la grosolănii şi era tachinat fără milă din cauza asta. El părea cel mai relaxat în compania câinelui său, Withers, care purta o haină marinărească şi îl urma pe Fraser peste tot, cu „o privire atentă şi înduioşătoare".

Stirling însuşi era un „personaj derutant", al cărui „mod de exprimare bombastic" părea să mascheze o timiditate ascunsă. Pentru ochiul antrenat al lui Pleydell, el părea „departe de a fi puternic", cu migrene tot mai intense şi cu răni infectate. Îşi tăiase cu foarfeca ghipsul de pe încheietura rănită („Era o pacoste.") şi refuzase categoric să îşi pună altul. Evident, Stirling avea să fie „un caz dificil de tratat".

Ceilalţi erau la fel de greu de clasificat ca şi ofiţerii lor. Dave Kershaw, cu „trupul lui slab şi cu ochii roşii de la condiţiile grele din deşert, avea aspectul unui pirat". Pat Riley, „uriaş şi bine făcut, exercita o autoritate dură asupra tuturor". Cel care îl intriga cel mai mult pe tânărul doctor era Germain Guerpillon, francezul scund, cel mai puţin potrivit pentru viaţa de soldat în SAS, dar de neclintit în hotărârea de a deveni unul. „Însuşi faptul că ajunsese să facă parte dintr-o astfel de unitate era doar unul dintre acele ciudate lucruri pe care le întâlneşti în război", a reflectat Pleydell, care urmărea progresul „amatorului" cu o fascinaţie afectuoasă. Într-o dimineaţă, l-a urmărit pe Guerpillon ezitând în vârful platformei de instrucţie pentru paraşutism, disperat să sară, dar incapabil să o facă, în timp ce „toată lumea râdea de el". În cele din urmă, Guerpillon a sărit, a lovit pământul, s-a aruncat înainte şi a aterizat cu faţa în jos, rupându-şi nasul. Pleydell a alergat spre el, în timp ce Guerpillon se chinuia să se ridice ameţit.

— *C'est rien, docteur*, a insistat el, zâmbind larg, în timp ce sângele îi curgea pe faţă.

Dintre noii lui tovarăşi, doar Paddy Mayne l-a pus pe gânduri pe Pleydell. Masiv, „făcând să pară mic până şi scaunul pe care stătea", petrecea ore în şir la bar, fumând neîncetat şi vorbind puţin. Când vorbea, părea hotărât să provoace: i-a spus lui Pleydell că nu era de acord cu

Crucea Roşie şi i-a descris cum, pentru fiecare om din SAS omorât, el ar ucide un anumit număr de inamici drept răzbunare, „ştergând datoria". Lui Pleydell i s-a părut clar că Mayne era „pornit să ucidă când se va ivi ocazia. Nu avea de gând să cruţe inamicul. Nu se cerea nicio cruţare, nu se oferea niciuna. [...] Pentru el nu existau reguli". Vor fi „nişte omoruri pe cinste" la aerodromul Berka, a remarcat Mayne vesel. Tânărul medic a cântărit propoziţia aceea şi nu a uitat-o niciodată. „M-am întrebat dacă m-aş putea gândi vreodată la «omoruri pe cinste» şi m-am simţit mai degrabă prost şi inapt pentru război." Un om ale cărui instincte îi spuneau să salveze vieţi s-a întrebat dacă, *in extremis*, ar fi capabil şi să ia vieţi. „Ştiu că aş regreta la scurt timp după aceea." Lui Mayne părea să îi facă plăcere să ucidă: „Avea lupta în sânge, se hrănea cu asta."

În cele două luni dinaintea marelui atac, soldaţilor li s-a acordat o necesară permisie. Cei mai mulţi au petrecut-o în barurile şi bordelurile din Cairo. Totuşi, Paddy Mayne nu li s-a alăturat. În schimb, pe la jumătatea lui aprilie, a dispărut pentru câteva zile. S-a presupus că se dusese să bea singur. De fapt, Mayne plecase într-un pelerinaj privat: încercase să găsească mormântul prietenului său, Eoin McGonigal. Gazala, unde murise McGonigal în prima misiune dezastruoasă a SAS, era acum cel mai nordic punct al frontului britanic. Spre vest nu mai călcase nimeni. Mayne s-a dus la Gazala cu RAF şi a petrecut câteva zile „investigând şi căutând". McGonigal murise din cauza rănilor cu şase luni în urmă; cum oamenii din subordinea lui erau fie morţi, fie prizonieri, nimeni nu ştia sigur unde fusese îngropat, în deşertul vast. Căutarea lui Mayne era romantică, quijotească şi, cum probabil ştiuse încă dinainte să pornească, cât se poate de nerealistă. La întoarcerea la Kabrit, i-a scris mamei lui McGonigal şi i-a explicat ce făcuse. Margaret McGonigal i-a răspuns:

„A fost foarte frumos din partea ta să te duci la Gazala şi să te străduieşti să găseşti mormântul lui Eoin. Ştiu că nu a avut plăcuţă de identificare; cred că a vrut să fie un soldat anonim. [...] Şi poate că e mai bine aşa, asta şi-a dorit". Mayne nu a spus nimănui niciodată despre încercarea lui secretă de a găsi rămăşiţele dragului său prieten, pentru că astfel ar fi dezvăluit cealaltă faţă a lui Paddy Mayne, una mai blândă. Şi o inimă frântă.

13 iunie 1942 a fost cea mai agitată şi furioasă zi din scurta istorie de până atunci a SAS, când micile unităţi au lansat operaţiuni simultane împotriva aerodromurilor inamicului, din Benghazi până în Creta. Cele mai multe operaţiuni militare implică un singur obiectiv, unul clar identificabil. Mica armată a lui Stirling era însă pe cale să atace şapte ţinte, cu unităţi conduse de şapte lideri, pe uscat şi pe mare, cu mai multe vehicule, cu arme diverse şi cu succes variabil. Dar scopul final era acelaşi: să distrugă cât mai mult din forţa aeriană a inamicului într-o singură zi şi să se asigure că navele Aliaţilor trec de blocadă spre Malta asediată.

Patrulele franceze, aflate sub comanda fostului funcţionar de stat, elegantul Augustin Jordan, acum căpitan, au avut de înfruntat o situaţie specială. Spre deosebire de pistele de aterizare din Benghazi, pentru a ajunge la ţintele din Derna şi Martuba, însemna să conducă pe distanţe lungi, să treacă de numeroase bariere şi să meargă prin zone care viermuiau de soldaţi inamici. Zona aflată cam la 170 de kilometri vest de Tobruk era folosită ca popas pentru trupele germane şi italiene care se duceau şi se întorceau de pe front. Era necesară o formă suplimentară de deghizare.

Căpitanul Herbert Buck fusese rănit şi capturat de germani la Gazala, în anul anterior. Vorbitor fluent

de germană, reuşise să scape, făcând rost de o uniformă Afrika Korps, cu care ieşise pe poarta din faţă a lagărului de prizonieri, mergând apoi pe jos spre liniile de front britanice. Evadarea de anul trecut i-a dat lui Buck o idee, pe care le-a expus-o celor din serviciile de informaţii: o unitate de vorbitori de germană îmbrăcaţi în uniforme germane adevărate, care să treacă nedetectaţi în spatele liniilor, să umble printre trupele inamice şi să obţină informaţii valoroase. Buck s-a apucat să recruteze evrei germani din Palestina, dintre care câţiva şi-au găsit locul în recent dizolvatul Comando 51 Orientul Mijlociu, precum şi vorbitori de germană francezi şi cehi. Aceşti oameni extraordinari, care nutreau adesea o ură profundă faţă de nazişti, au fost de acord cu ţinuta propusă de Buck, deşi ştiau sigur că, dacă erau prinşi în spatele liniilor purtând uniformă germană, vor fi împuşcaţi ca spioni. Unitatea, având în total între douăzeci şi treizeci de oameni, a primit intenţionat un nume înşelător şi lipsit de sens: Grupul Special de Interogare sau GSI. Buck şi-a adăpostit oamenii într-o tabără izolată, la marginea bazei trupelor de comando de la Geneifa, şi i-a supus unui instructaj riguros: vorbeau doar în germană şi făceau instrucţie cu comenzi militare germane. Fiecare dintre ei a primit documente de identificare germane, cărţi şi chiar scrisori de dragoste scrise în germană de la iubite nemţoaice fictive. Doi dintre cei mai importanţi recruţi erau prizonierii germani de război Herbert Brückner şi Walter Essner. Ambii fuseseră în Legiunea Străină franceză înainte să fie recrutaţi în Afrika Korps, la izbucnirea războiului. Capturaţi în noiembrie 1941, cei doi au susţinut că erau antinazişti şi, după o atentă verificare din partea serviciilor militare de informaţii, au fost declaraţi „pe deplin de încredere". Unii dintre recruţii evrei nu erau fericiţi să aibă germani printre ei, dar Brückner („mare, impertinent şi blond") şi Essner („tăcut

şi amabil") s-au integrat rapid pentru că „amândoi erau camarazi veseli". Germanii au adăugat programului de instrucţie al lui Buck un element important: întrucât făcuseră parte recent din armata germană, puteau să îi înveţe jargonul militar, bârfele, cântecele şi înjurăturile. Cei din GSI nu doar că se îmbrăcau, mergeau şi vorbeau ca soldaţii germani adevăraţi, dar şi înjurau ca ei.

Stirling l-a contactat pe Buck la sfârşitul lunii mai şi i-a făcut o propunere: GSI, în uniformele lor germane, vor transporta în maşini germane capturate trupele franceze, care se vor da drept prizonieri, trecând prin zonele ocupate de inamic până pe aerodromuri. Buck a fost încântat să accepte o misiune despre care credea că „va fi pe deplin pe măsura micii lui unităţi". Lui Augustin Jordan, comandantul trupelor franceze, i-a plăcut de asemenea ideea, întrucât părea să aibă un anume elan flamboiant franţuzesc.

Aflat la poalele munţilor Jebel, cu o oră înainte de atacul de la Benina, David Stirling a ţinut un discurs improvizat despre arta urmăririi cerbului. Secretul, le-a spus el lui Seekings şi lui Cooper, era să te poziţionezi mereu astfel încât vântul să bată dinspre cerb, să te camuflezi cât mai bine şi să te faci cât mai nevăzut, astfel încât prada să nu te observe. Mai presus de toate, vânătorul nu trebuia să tragă niciodată până când nu era sigur că îl va nimeri, pentru că altfel ar fi avut un comportament nesportiv. „Absorbiţi de faptele lui de vitejie din munţii Scoţiei, puteam uita de ce urma să facem, [iar] timpul trecea foarte repede", scria Cooper. În decursul acelei ore, Stirling se întorsese în Keir.

— Bun, a zis el în cele din urmă, uitându-se la ceas, să mergem.

Stirling şi oamenii lui s-au apropiat pe furiş de aerodromul Benina. Fiecare căra câte douăzeci de bombe

Lewes. În următoarea jumătate de oră s-au târât dintr-un hangar în altul: în primele două au găsit un avion Messerschmitt, două transportoare Junker şi două Stuka. Seekings a stat de pază la uşă cu o puşcă automată, în timp ce Cooper şi Stirling au pus bombele. Al treilea hangar era plin cu piese de schimb, echipament tehnic şi cel puţin treizeci de motoare noi de avioane. Acolo au pus ultimele bombe.

În timp ce trioul se pregătea să se retragă, Stirling a văzut un mic adăpost, separat de hangare, cu o lumină slabă ieşind pe sub uşă. Poate că a fost amintirea acţiunilor lui Mayne la Tamet sau poate că, pur şi simplu, a fost adrenalina, dar Stirling a făcut ceva ce, a recunoscut el mai târziu, „a fost lipsit de caracter". Întorcându-se spre cei doi, le-a propus să le dea germanilor „ceva ce să le amintească de noi".

Scoţând cuiul de la ultima grenadă (raportul oficial se referă la „grenade"), a deschis uşa gheretei. Înăuntru erau vreo douăzeci de soldaţi germani şi un ofiţer care părea că scrie un raport la o masă mică.

– Împărţiţi asta, a strigat Stirling, aruncând grenadele, după care a trântit uşa şi a fugit.

Potrivit lui Seekings, era posibil ca ofiţerul german, îngrozit, să fi prins una dintre grenade chiar înainte să explodeze. „Explozia a zguduit adăpostul", a scris Cooper. Câteva clipe mai târziu, bombele Lewes au început să explodeze în hangare. Cei trei bărbaţi au dispărut în noapte.

Cu o oră mai devreme, Stirling le ţinute o predică despre etica vânării cerbului. Acum, el tocmai omorâse şi rănise cel puţin o duzină de oameni, într-un atac ce poate că fusese justificabil ca act de război, dar nu era deloc sportiv. Niciodată n-a reuşit să explice pe deplin ce anume îl determinase să „termine santinelele", iar episodul l-a bântuit tot restul vieţii. „A fost o manifestare prostească

de bravură, presupun, i-a spus el biografului său. Într-o luptă, aş fi tras şi aş fi ucis cu acelaşi entuziasm ca şi cel de lângă mine, dar în privinţa acelui episod, nu m-am simţit în largul meu. A fost ceva apropiat de crimă."

Cei trei au urcat din nou povârnişul, când pe Stirling l-a apucat brusc o migrenă paralizantă, cauzată de stresul celor tocmai întâmplate, şi s-a prăbuşit. Sub ei, pe aerodromul Benina, a izbucnit „o explozie fantastică". În câteva clipe, căldura focului a declanşat tunul de 20 de milimetri de pe Messerschmitt, care a început să trimită trasoare viu colorate pe deasupra pistelor. În întuneric, Cooper şi Seekings l-au tras pe Stirling în sus pe deal, „clătinându-se şi pe jumătate orb". La scurt timp după ivirea zorilor, au fost luaţi de LRDG.

În acelaşi moment, la 65 de kilometri spre est, o echipă franceză a detonat cu succes bombele pe aerodromul Barce, în timp ce o alta, condusă de locotenentul André Zirnheld, se lupta cu trupele germane de pe principalul aerodrom din Berka.

Zirnheld era un personaj tipic francez: intelectual, poet, arătos şi de un curaj ineficient. Înainte de război, fusese profesor de filosofie la Tunis, dar, odată cu prăbuşirea Franţei, s-a înrolat imediat şi s-a oferit voluntar ca paraşutist, sub comanda lui Georges Bergé. Dintre toţi recruţii francezi, niciunul nu se adaptase atât de bine stilului de viaţă al SAS. Într-un articol pentru o revistă franceză, Zirnheld scria: „N-ar trebui să mă plâng de război. Graţie lui, a trebuit să învăţ să suport orice. [...] După război, problema va fi să găsim o pace similară."

Zirnheld şi echipa lui au reuşit să pună explozibil pe şase bombardiere germane înainte să fie văzuţi de gărzi. În schimbul de focuri care a urmat, câteva santinele au fost omorâte sau rănite, dar echipa franceză a reuşit în

mod miraculos să iasă de pe aerodrom fără victime şi s-a întors intactă la punctul de întâlnire.

Submarinul *Triton*, din Marina Liberă a Greciei, a ieşit la suprafaţă în Golful Malia în toiul nopţii. Două bărci pneumatice au vâslit încet spre coasta Cretei, tractând o a treia barcă în care erau bombele Lewes, raţiile de mâncare şi apa. La bord erau Georges Bergé, trei francezi din SAS şi un ofiţer din Armata Regală Elenă, originar din Creta. Erau însoţiţi de un recrut nou al Detaşamentului L: căpitanul George Jellicoe, al doilea conte Jellicoe, purtător al unuia dintre cele mai cunoscute nume din istoria războiului.

Amiralul John Jellicoe comandase flota britanică în Bătălia Jutlandei, în 1916. Amiralul avea un bust în Piaţa Trafalgar, mormântul la Catedrala St. Paul şi un şir întreg de medalii şi titluri. A murit în 1935, lăsându-i fiului său în vârstă de şaptesprezece ani titlul de conte, pe George al V-lea ca naş şi o grămadă de aşteptări la nivelul cărora trebuia să se ridice.

În 1939, Jellicoe s-a înrolat în trupele de comando şi a plecat cu Layforce spre Orientul Mijlociu. Cu înclinaţie pentru situaţii periculoase, inteligent şi cu o părere foarte bună despre sine, era un soldat din acelaşi aluat ca şi Stirling. S-au întâlnit în barul hotelului Shepheard din Cairo; în 30 aprilie 1942, Jellicoe a fost repartizat la Detaşamentul L, ca secund al lui Stirling, şi s-a oferit imediat voluntar pentru atacul de la Iraklion.

Toţi şase erau deghizaţi în ţărani cretani şi înarmaţi până-n dinţi cu puşti automate Beretta şi cu revolvere Colt .45. Singura limbă comună era franceza.

În noaptea de 13 iunie, au tăiat gardul din sârmă ghimpată care înconjura aerodromul de lângă Iraklion şi au pus bombe pe cele optzeci şi opt de bombardiere Junker aflate acolo. Când primele bombe au explodat, a

început nebunia. O patrulă germană a năvălit pe poarta din faţă; echipa SAS s-a aliniat în spatele lor, apoi „a dispărut în noapte". Bergé s-a oprit după o jumătate de oră şi a anunţat oficial că toţi vor primi Crucea de Război pentru misiunea din noaptea aceea. Apoi i-a condus spre sud. Sau mai degrabă spre nord, pentru că, din entuziasm, ţinuse harta cu susu-n jos.

— În regulă, preluaţi voi conducerea, dacă sunteţi deştepţi, a zis el ranchiunos atunci când i s-a atras atenţia.

După ce au clarificat direcţia, au pornit din nou, îndreptându-se spre plaja din apropiere de Krotos, pe coasta de sud, unde trebuia să îi aştepte un caic britanic numit *Porcupine*. În 19 iunie, în zori, s-au refugiat pe dealuri. Câteva ore mai târziu, un localnic a dat peste ei în locul unde se ascundeau. Părea prietenos şi s-a oferit să le aducă mâncare şi apă, dar Bergé a spus mai târziu că „nu i-a plăcut mutra lui". În după-amiaza aceea, cu câteva ore înainte de momentul de preluare, Jellicoe şi ofiţerul grec au coborât în Krotos pentru a lua legătura cu partizanii locali şi pentru a verifica dacă totul era pregătit. La 7 seara, Bergé le-a ordonat celor trei francezi să adune lucrurile şi să se pregătească să pornească spre plajă pentru a se întâlni cu ceilalţi doi. Câteva minute mai târziu, a strigat:

— Atenţie! Suntem înconjuraţi!

A urmat un schimb de focuri scurt şi intens. Cel mai tânăr dintre francezi, Pierre Léostic, de şaptesprezece ani, a fost împuşcat şi a murit. Depăşiţi ca forţă şi încercuiţi de germani, singura opţiune era să se predea.

Zgomotul luptei de pe dealuri i-a alertat pe Jellicoe şi pe ofiţerul grec în legătură cu faptul că trupa lor fusese trădată; au fost luaţi de o barcă cu vâsle şi duşi la nava de pescuit care îi aştepta. Pe la jumătatea drumului au fost opriţi de un bărbat aflat într-o barcă ce mergea în sens opus şi care i-a abordat într-o engleză aristocratică.

Era Paddy Leigh Fermor, scriitor, agent de informaţii şi unul dintre marii aventurieri ai celui de-al Doilea Război Mondial, care era în misiune şi mergea să ia legătura cu partizanii cretani. El şi Jellicoe „s-au salutat discret" în lumina apusului şi au mers mai departe.

Raidul distrusese cel puţin douăzeci şi unu de avioane, două camioane, mai multe motoare de avion, câteva depozite de combustibil şi un depozit de explozibil. În ziua următoare, ca represalii la presupusa colaborare a localnicilor, germanii au împuşcat cincizeci de locuitori din Iraklion.

În 12 iunie, un mic convoi trecea pe drumul spre Derna. Era format dintr-un Kübelwagen (Volkswagenul militar), un Opel, un camion german şi un camion britanic cu zvastica nazistă desenată pe el, semn că fusese capturat. Nimic la convoiul acela nu era cum părea. Nu camionul britanic fusese capturat de germani, ci toate vehiculele germane fuseseră capturate de britanici. Şoferul primului camion, în uniformă de soldat german, era căpitanul Herbert Buck din Gărzile Scoţiene şi şef al GSI. Bărbaţii de lângă el erau Herbert Brückner şi Walter Essner, foşti soldaţi din Afrika Korps, care acum lucrau pentru partea cealaltă. Prizonierii francezi din spate erau paraşutişti francezi din trupele Franţei Libere, conduşi de Augustin Jordan. Puştile automate, grenadele şi bombele Lewes pe care voiau să le pună pe aerodromuri erau bine ascunse. Soldaţii care îi păzeau deasupra, înarmaţi cu puşti automate şi pistoale Luger, erau evrei.

La primul punct de control italian, un maior le-a cerut parola săptămânii: Brückner, jucându-şi rolul perfect, a ameninţat că îl va raporta pe italian superiorilor săi pentru că întârzia un convoi important cu prizonieri. Bariera a fost ridicată. Convoiul a fost lăsat să treacă în acelaşi fel prin următorul punct de control de un caporal german

supraponderal, care l-a sfătuit pe Buck să oprească peste noapte în lagărul de tranzit din apropiere, deoarece erau „comandouri britanice prin zonă". Când au ajuns la lagăr, francezii au încercat să arate ca nişte prizonieri dezolaţi, în timp ce soldaţii GSI s-au amestecat printre germani, au cumpărat unele provizii şi au făcut plinul camioanelor, pe cheltuiala germanilor. Caporalul Adolf Schubert (numele real: Ariyeh Shai, din Ierusalim) a stat la rând la cantină pentru o farfurie de linte cu găluşte.

În dimineaţa următoare, Brückner l-a dus pe comandantul francez în recunoaştere la aerodromurile din Derna. Jordan a fost încurajat de ce a văzut: un escadron de Messerschmitt 110, pe pista vestică, şi cel puţin o duzină de Stuka, pe cea estică. Buck avea să rămână la punctul de întâlnire pentru a coordona operaţiunile: o echipă mică de francezi din SAS va ataca Martuba, care era în apropiere, în timp ce Jordan va conduce o echipă mai mare, de nouă soldaţi SAS şi trei soldaţi GSI, inclusiv Brückner, pentru a ataca aerodromurile din Derna.

Ceva nu era în regulă cu camionul condus de Brückner. Motorul se tot oprea. Au plecat pe la 9 dimineaţa, dar o oră mai târziu maşina tot nu parcursese cei aproape zece kilometri până la aerodromuri. De fiecare dată când se oprea, Brückner sărea jos înjurând, iar după ce umbla sub capotă o punea în mişcare. Apoi se oprea din nou. Jordan, năduşind sub o prelată, împreună cu ceilalţi soldaţi, devenea tot mai exasperat. În apropiere de pista din Derna, şoferul german a mai coborât o dată şi s-a dus spre clădirea corpului de gardă, spunând că pierduse cheia de la lădiţa cu scule.

— E în regulă, a şoptit Peter Haas, unul dintre oamenii GSI, le va cere germanilor o cheie fixă.

Jordan şi ceilalţi au aşteptat încordaţi, în timp ce minutele treceau. În interiorul clădirii, s-a petrecut următoarea

scenă (pusă cap la cap după mărturia a doi piloți din Luftwaffe capturați). Brückner era un dezertor. L-a salutat pe comandantul garnizoanei din Derna și i-a explicat că era prizonier de război german și conducea un camion plin cu sabotori inamici, care aveau de gând să arunce în aer aerodromul. Ofițerul era suspicios. Brückner a devenit tot mai agitat, îndemnându-l pe ofițer să „adune cât de repede cât de mulți oameni putea și cât mai bine înarmați, pentru a anihila trupa care voia să îi atace". A continuat să explice că fusese capturat în noiembrie și că englezii îi oferiseră bani ca să îi conducă în spatele liniilor. Inițial, refuzase. „Totuși, suma crescuse, iar el acceptase, pentru că simțise că era cel mai bun mod de a-și recăpăta libertatea." Într-un sfârșit, comandantul de garnizoană se lăsă convins. Și-a chemat oamenii. Încet, câteva zeci de santinele germane înarmate până-n dinți au înconjurat camionul. Jordan, nemaiputând să suporte, a scos capul de sub prelată și a tras cu ochiul prin spate. A fost târât afară imediat.

— Toți francezii afară, acum!

Ce a urmat este neclar. Unii dintre francezi s-ar fi predat. Unii s-ar putea să fi deschis focul. În clipa următoare, camionul a explodat. Știind că, fiind evreu, va fi torturat și omorât, Haas și-a descărcat pușca automată în grămada de explozibil, care a sărit în aer, cu tot cu el. „A decis să încerce să ne salveze, sacrificându-se", a zis Jordan. Prin fum și haos, Jordan s-a eliberat și a luat-o la fugă.

Mai târziu, Brückner a fost dus în Germania și a primit Deutsche Kreuz, Crucea Germană, pentru atitudinea curajoasă în deconspirarea trupei de asasini francezi. Sentimentul de camaraderie apărut după atâtea zile de viață în comun în deșert l-a protejat pe trădător de suspiciunea celorlalți. Când un om suferă de foame, de sete sau de arșiță alături de tine, te gândești că ar trebui să îți fie prieten. Brückner a cântat în jurul focului de tabără cu aceeași poftă

cu care au cântat şi ceilalţi. Dar germanul a vrut încă de la început să atragă SAS într-o capcană. Brückner a fost primul care a folosit spiritul de echipă al unităţii pentru a-şi camufla intenţiile reale; şi nu va fi ultimul.

De data aceasta, Paddy Mayne a avut ghinion. Aerodromul Berka nu mai era ţinta uşoară care fusese cu câteva săptămâni în urmă. La fiecare pistă fuseseră puse gărzi, iar mai târziu s-a spus că, atacând principalul aerodrom mai devreme decât era programat, francezii conduşi de Zirnheld, care avea tendinţa să ignore programul, alertase paznicii. După cum remarca Jellicoe despre trupele Franţei Libere: „Erau foarte, foarte liberi; şi foarte, foarte francezi". Apropiindu-se de aerodrom, Mayne şi trupa lui au fost văzuţi de santinele, care au deschis focul imediat. După un schimb de focuri scurt şi violent, cei din SAS s-au retras fără să fie răniţi, oprindu-se doar ca să pună bombe la un depozit de combustibil. A urmat un „disperat joc de-a v-aţi ascunselea" prin beznă, întrucât patrulele inamice s-au răspândit şi au periat zona. Înainte de ivirea zorilor, trupa s-a despărţit în două grupuri de câte doi oameni fiecare. În cele din urmă, Mayne şi camaradul lui au ajuns la o tabără senussi, unde au înnoptat după ce au mâncat tocană de capră. În dimineaţa următoare, s-au trezit şi au văzut un alt membru al unităţii lor pedalând pe o bicicletă spre ei.

Bob Lilley fusese unul dintre primii înrolaţi în Detaşamentul L. Aproape de patruzeci de ani, cu păr negru ondulat şi ochi negri, era unul dintre cei mai bătrâni şi mai duri din unitate. „Niciodată nostim şi niciodată deprimat, scria Pleydell. Mereu menţinea un nivel constant de bună dispoziţie, de parcă viaţa nu putea să-i ofere niciun fel de surprize." În ultimele douăzeci şi patru de ore fuseseră testate până şi uriaşele rezerve de calm ale lui Lilley.

Despărţindu-se de Mayne, el şi camaradul lui au dat peste o casă din apropierea aerodromului, cu o grădină înconjurată de un gard viu des şi bine îngrijit. Cum tocmai se crăpa de ziuă, cea mai bună opţiune părea să se ascundă. Lilley s-a băgat sub gardul viu şi, cu un sânge-rece care abia dacă părea uman, a adormit. Când s-a trezit, era singur. Celălalt soldat n-a mai fost văzut niciodată. Nu i s-a aflat niciodată soarta. S-a ivit un ciobănesc german, care a insistat să lingă faţa lui Lilley, până când a lovit animalul peste bot, iar acesta a plecat scâncind. Din toate părţile se auzeau voci vorbind italiana. Concluzionând că sigur va fi capturat dacă rămânea acolo, şi chiar mai sigur dacă încerca să fugă, Lilley a optat pentru o tactică de nonşalanţă extremă. „Am ieşit de sub tufişuri, m-am ridicat şi am luat-o din loc." A continuat să meargă prin tabăra inamică, în timp ce se dezmeticea. Peste tot în jur, soldaţi italieni şi germani se bărbiereau, se spălau şi se aliniau pentru micul dejun. Nu i-au dat nicio atenţie bărbatului în cămaşă cu mâneci scurte şi pantaloni scurţi care trecea prin tabără. În cele din urmă, s-a trezit pe un drum pustiu care mergea paralel cu o linie de cale ferată şi a pornit într-o direcţie care spera să fie estul.

Pe drumul din faţă s-a ivit un punct, care treptat s-a dovedit a fi un soldat italian pe bicicletă. Italianul a încetinit când s-a apropiat de Lilley, uitându-se fix la el. Apoi, s-a oprit şi s-a dat jos. Lilley a estimat că ciclistul avea vreo douăzeci de ani. Lilley nu înţelegea deloc italiana, dar gesturile bărbatului, care nu erau prietenoase, arătau clar că Lilley era acum prizonier şi trebuia să îl însoţească înapoi în tabără. „Nu aveam intenţia să fac asta, şi-a amintit Lilley mai târziu. Aşa că ne-am luat la bătaie." Lângă o cale ferată din deşert, doi soldaţi din tabere opuse se luptau acum corp la corp în nisip, într-o încleştare scurtă, înverşunată şi letală. Tânărul italian era mai atletic, dar

Lilley se lupta cu disperarea unuia care ştia că nu are de ales. „I-am pus mâinile în jurul gâtului şi l-am strangulat."

Mai târziu, Bob Lilley i-a descris episodul lui Malcolm Pleydell.

— Ciudat să omori un tip cu mâinile tale, doctore. L-am lăsat lat acolo, uitându-se spre soare.

Lilley a luat boneta bărbatului şi i-a pus-o peste faţă, ca şi cum ar fi dormit. Apoi, a urcat pe bicicletă şi a început să pedaleze spre tabăra tribală de la orizont.

David Stirling considera că „nu era un lăudăros"; niciodată nu se dădea mare cu realizările personale sau cele ale unităţii lui. Dar, întors la punctul de întâlnire de la Jebel şi după ce luase parte la cel puţin un raid reuşit, nu s-a putut abţine:

— E un pic altfel să văd că exploziile mele au luminat cerul şi nu ale voastre, i-a zis el lui Paddy Mayne.

Rivalitatea dintre cei doi soldaţi era copilăroasă până la extrem, deşi, pentru Stirling, servea drept scop în sine. Peste ani, fondatorul SAS a admis că, deşi făcuse tot posibilul să pară mereu brav, adesea se luptase cu propriile temeri. „De multe ori mi-a fost frică. Nu mă îndoiesc că tuturor ne era, dar secretul – şi poate că acesta este cel mai dificil lucru – este să controlezi frica aceea." Totuşi, Mayne părea complet imun la anxietate. Groaza lui Stirling de a-i fi descoperită frica în faţa lui Mayne era mai mare decât frica în sine. „Cu cineva ca Paddy drept competitor, iar noi chiar eram competitori, era puţin probabil ca frica să primeze."

„Glumind pe jumătate" (dar numai pe jumătate), Stirling s-a întrebat dacă Mayne ar vrea să meargă să vadă ce făcuse:

— Ar putea fi amuzant să mergem să vedem dacă dărâmăturile încă mai ard.

„Mă dădeam mare un pic", a recunoscut el mai târziu. Mayne a acceptat imediat ceea ce era, de fapt, o provocare.

— Vreau să mă asigur că nu exagerezi, a zis el cu un zâmbet larg.

Şi astfel au plecat a doua zi dimineaţă, cu un camion Chevrolet nou-nouţ împrumutat de la LRDG, într-un al doilea raid neprogramat, inutil şi periculos, pornit doar dintr-o rivalitate copilăroasă dintre doi adulţi. „Desigur că a fost o prostie, a spus Stirling. Dar aşa eram noi." Mayne conducea. Cu el erau Stirling şi Karl Kahane, un evreu austriac din GSI, care petrecuse douăzeci de ani în armata germană înainte să emigreze în Palestina. În spate stăteau Seekings, Cooper şi Lilley, strangulatorul din deşert, cu o puşcă automată ascunsă sub o prelată.

Pe drumul spre Benina, la vreo şaisprezece kilometri de aerodrom, au dat peste o barieră. Nu o barieră italiană de doi bani, ci o construcţie nouă din ciment şi sârmă ghimpată, care nu putea fi nici forţată, nici ocolită. Când Mayne a oprit, din gheretă a ieşit un sergent-major german, cu o grenadă de mână tip „zdrobitor-de-cartofi"[1] într-o palmă şi cu o torţă în cealaltă. Cel puţin o duzină de santinele germane stăteau în semicerc, cu armele automate pregătite. Karl Kahane nu a aşteptat ca santinela să vorbească:

— Venim de pe front. Nu am făcut baie de săptămâni şi ne e foame. Aşa că lasă formalităţile şi lăsaţi-ne să trecem.

Sergentul-major n-a părut impresionat.

— Parola, a mormăit el.

Kahane nu ştia parola. Totuşi, ştia cum să aplice o muştruluială vorbind fluent în argoul militar german. Paddy Mayne a reformulat discursul care a urmat:

---

[1] Grenadă de mână germană cu o formă specială, al cărei mâner din lemn amintea de o ustensilă de bucătărie folosită la prepararea piureului de cartofi (n.t.)

— De unde dracu' să ştim noi care e nenorocita de parolă şi să nu ne ceri nici nenorocitele de acte de identitate. Le-am pierdut, iar în ultimele şaptezeci de ore ne-am luptat cu nenorociţii ăia de tommy. Maşina noastră a fost distrusă şi am avut noroc să punem mâna pe camionul asta englezesc şi să ne întoarcem. Aşa că grăbeşte-te şi deschide dracului bariera aia.

Tot sceptic, germanul s-a dus pe partea şoferului, până a fost la mai puţin de un metru de geam.

În momentul acela, Paddy Mayne a făcut ceva foarte prostesc sau foarte curajos, dar cu siguranţă eficient. A ridicat cu un clic zgomotos revolverul Colt pe care îl ţinea în poală. Sergentul-major a auzit sunetul şi şi-a dat seama exact ce însemna: era la un fir de păr de un schimb de focuri, în care el avea să fie prima victimă. Toată lumea a rămas „încremenită timp de câteva secunde", iar apoi, după cum a scris Mayne mai târziu, bărbatul a făcut un calcul simplu: „Dacă cineva avea să fie rănit, el avea să fie terminat foarte curând". Germanul le-a făcut semn oamenilor lui să ridice bariera, iar camionul a trecut.

Cu siguranţă, sergentul-major a anunţat prin radio că se apropiau forţe inamice. La vreo şapte kilometri mai în faţă era un alt post de control, cu şase soldaţi italieni înşiraţi de-a curmezişul drumului, „fluturând carabinele". Mayne a accelerat; italienii s-au împrăştiat. În timp ce camionul gonea, Seekings a tras cu puşca automată Lewis. Acum, inamicul era alertat. Totuşi, Stirling a insistat că nu puteau pleca fără să lase „o carte de vizită". În următoarea jumătate de oră, au aruncat în aer o staţie de alimentare nepăzită şi un depozit de combustibil, au pus bombe Lewes pe o flotă mică de camioane grele dintr-o parcare şi au deschis focul asupra barăcii de lângă ea, unde mai mulţi germani şi italieni stăteau la băut. „Scurt, alert şi amuzant", a descris Mayne acţiunea.

Goana de opt kilometri peste întinderea pietroasă, cu o mașină germană înarmată pe urmele lor, s-a încheiat când camionul a ajuns în siguranța unei ravene. Urmăritorii germani au rămas în urmă, temându-se de o ambuscadă. Manevrarea camionului în sus, pe pantă, pe cealaltă parte a ravenei abrupte, le-a luat alte câteva ore.

— Practic, până la urmă, am reușit, a mormăit Seekings.

Drumul de întoarcere la punctul de întâlnire a fost lung. S-au lungit somnoroși, rezemați de obloanele camionului. Deodată, Lilley a strigat:

— Detonator aprins! Jos, repede!

Mayne nici n-a apucat să frâneze. Soldații s-au îngrămădit să sară din mers, cu câteva clipe înainte ca explozia asurzitoare să îi arunce pe toți la pământ. Potrivit Jurnalului de război al SAS, „Lilley abia a sărit din camion, că acesta a și explodat". Hurducăturile de pe drum declanșaseră un detonator cu creion, iar Lilley detectase mirosul de ars doar cu câteva secunde înainte de detonare. Ce a rămas din camionul nou-nouț, a zis Lilley, „putea fi pus într-o raniță". Au pornit din nou pe jos, râzând pe înfundate.

În timp ce echipele s-au reunit la Jebel, în 14 și 15 iunie, Stirling a evaluat rezultatele și costurile. Augustin Jordan, care preluase conducerea contingentului francez de la Bergé, care fusese capturat, era singurul supraviețuitor îndurerat al echipei lui. Dar în raidurile combinate fuseseră distruse multe avioane, aerodromurile Axei fuseseră scoase din uz într-un moment-cheie și multe trupe ale inamicului fuseseră ținute pe loc, din cauza amenințării. Dintre cele șaptesprezece nave Aliate care plecaseră să ajute Malta, doar două reușiseră să ajungă pe insulă cu proviziile de care era disperată nevoie. Totuși, Stirling a privit operațiunea cu mulțumire. Considera că,

dacă SAS n-ar fi reuşit să anihileze aerodromurile şi să distrugă o mulţime avioane, n-ar mai fi trecut chiar nicio navă. Cu o „lăudăroşenie" neobişnuită, a insistat:

— Noi considerăm că, prin ceea ce am făcut, am salvat Malta.

Abia în 21 iunie, când unitatea s-a întors la oaza Siwa şi au aflat că LRDG evacuase în grabă baza, Stirling a descoperit cât de radical fusese redesenată harta războiului în absenţa lui. În după-amiaza aceea, BBC a anunţat că Tobrukul era din nou în mâinile germanilor. În 26 mai, înainte de ofensiva lui Auchinleck, Rommel lansase propriul atac, o genială străfulgerare care i-a aruncat pe Aliaţi cu 240 de kilometri înapoi. Afrika Korps intrau în Egipt, în timp ce britanicii se retrăgeau, luptând din greu, spre o nouă linie defensivă care se întindea între El Alamein şi depresiunea Qattara. Royal Navy pleca din Alexandria, în Cairo se dădea foc documentelor secrete, iar puterile dezlănţuite ale Axei simţeau mirosul victoriei în nordul Africii. Hitler l-a avansat pe Rommel la gradul de feldmareşal şi i-a spus lui Mussolini că lovitura decisivă trebuia dată fără întârziere. „Zeiţa bătăliilor îi vizitează pe războinici o singură dată", a zis el – genul de tâmpenie care le-a plăcut mereu dictatorilor.

Churchill a fost mai direct: „Egiptul trebuie păstrat cu orice preţ".

11

Sabotaj în masă la Sidi Haneish

În timp ce convoiul înainta prin deşert, Malcolm Pleydell era încântat, extaziat şi uşor uluit. Pentru a doua oară în decurs de două luni, nu avea nici cea mai mică idee unde se ducea sau ce va fi pus să facă atunci când va ajunge acolo. Ştia că făcea parte dintr-o unitate de atac importantă, dar, dincolo de asta, operaţiunea fusese „învăluită într-o atmosferă de o fermecătoare neclaritate". Stirling le promisese doar că „se vor distra". Incertitudinea era intenţionată, deoarece Cairo era plin de spioni. Bărbaţii păreau „plini de voie bună şi relaxaţi", cântând pătimaş, îndreptându-se spre o misiune din care, cu siguranţă, unii dintre ei nu se vor mai întoarce. Probabilitatea aceea nu era discutată niciodată. „Să sugerezi că cineva era îngrijorat, chiar şi foarte puţin, era echivalentul celei mai infecte forme de abuz", nota Pleydell. Medicul petrecuse săptămâna anterioară pregătind trusele de prim-ajutor de urgenţă. Nimeni nu întrebase niciodată cum se folosesc şi nici măcar nu admiseseră că ar putea fi necesare. Lui Pleydell îi părea ciudat şi cumva minunat refuzul acela de a conştientiza riscul a ceea ce făceau. El se aştepta să fie plecat din tabără doar pentru câteva zile; avea să petreacă următoarele cinci săptămâni în deşert.

Cu Afrika Korps la doar şaizeci şi cinci de kilometri de Alexandria, ecuaţia militară se schimbase din nou. Liniile extinse de aprovizionare ale lui Rommel ofereau de-a lungul coastei egiptene ţinte noi, inclusiv câteva aerodromuri în plus. În loc să lanseze atacuri individuale în nopţile fără lună, Stirling intenţiona acum să-şi încartiruiască aproape întreaga unitate, care însuma mai mult de o sută de oameni, într-o tabără avansată din deşert. De la Qaret Tartura, o zonă îndepărtată, plină de tufişuri, aflată la marginea depresiunii Qattara, în nord-vestul Egiptului, puteau să atace şi să distrugă timp de mai multe săptămâni fără să se întoarcă la bază. Pentru a transporta oamenii şi proviziile la baza avansată, Stirling a obţinut o flotă de camioane de trei tone şi, foarte important, douăsprezece jeepuri americane 4 x 4 noi-nouţe. Aceste vehicule aveau să schimbe tacticile SAS. Cu adăugarea unui parbriz antiglonţ de la un bombardier Hurricane, a unui condensator care să prevină supraîncălzirea apei, cu un radiator blindat, vopsea de camuflaj, suspensii consolidate şi rezervoare de combustibil adiţionale, aceste mici automobile au devenit cele mai rapide vehicule de deşert. „Agilitatea uimitoare a jeepului ne-a permis să ne apropiem noaptea de ţintă în aproape orice ţară", a zis Stirling, care a adăugat o modificare şi mai importantă. Mitralierele Vickers K, în stare să tragă până la o mie două sute de focuri pe minut, au fost folosite iniţial pe bombardiere ca arme de apărare împotriva avioanelor de vânătoare. Mitralierele au fost descoperite într-un depozit din Alexandria, ele fiind montate pe trei jeepuri, ca experiment. Două dintre maşini aveau două arme în faţă, iar a treia, patru, câte două în faţă şi în spate. Când s-a tras simultan cu mitralierele Vickers, reculul a zguduit maşina, care s-a dat înapoi ca un cal speriat, dar efectul distructiv a fost dramatic şi îngrozitor, dând naştere unei

impresionante perdele de foc. Inginerii Detașamentului L au transformat jeepurile în vehicule de luptă bine înarmate: ușoare, robuste, ușor de reconfigurat și mai ales letale.

Excelentul parteneriat cu LRDG se apropia de final. După mai bine de șase luni de operațiuni în care deșertul devenise un teren familiar, SAS era acum o unitate suficient de bine pregătită în ceea ce privea orientarea în teren ca să poată opera fără „serviciile lor de taxi". „Până la sfârșitul lui iunie [1942], Detașamentul L atacase cel puțin o dată sau de două ori toate aerodromurile germane și italiene importante aflate pe o distanță de patru sute optzeci de kilometri, iar pe unele dintre ele chiar de trei sau patru ori." Mike Sadler a fost invitat să se alăture unității ca navigator principal; nu a fost nevoie de prea multă muncă de convingere. Stirling a decis să îl avanseze.

— Mai bine te-ai duce la bazar să îți faci rost de niște stele, i-a spus el navigatorului de douăzeci și doi de ani, care a făcut așa cum i s-a spus și s-a transformat la comandă în locotenent.

Nimeni nu a informat autoritățile despre avansarea lui.

Cu mijloacele de transport și navigatorii proprii și cu posibilitatea de a ataca după pofta inimii dintr-o bază avansată, Detașamentul L devenea rapid ceea ce Stirling își dorise mereu să fie: o mică armată independentă, capabilă să ducă un altfel de război. „Eram independenți", și-a amintit Stirling mai târziu, iar din acel moment „chiar am început să ne arătăm mușchii".

Convoiul a trecut de liniile Armatei a 8-a și a pătruns adânc în pustiul de dincolo de ele. „Ce fragilă și subțire părea linia care îl ținea pe Rommel în afara porților Alexandriei!", a reflectat Pleydell. Spre sud se întindea marea depresiune Qattara, o zonă sălbatică de aproape douăzeci de mii de kilometri pătrați de dune de nisip și

câmpuri acoperite de sare, al doilea cel mai jos punct din Africa şi unul dintre cele mai dezolante. Ralph Bagnold, fondatorul LRDG, a înconjurat depresiunea pe la nord, în 1927, considerând zona de netraversat. Acum, forma o barieră naturală care bloca sudul liniei frontului, marginea a ceea ce avea să fie câmpul de luptă de la El Alamein. Un avanpost german izolat a fost stabilit în pustiu, cu ingrata misiune de a supraveghea mişcările inamicului. În fiecare zi, operatorul radio transmitea acelaşi mesaj: „Nimic de raportat". O declaraţie atât de monotonă şi previzibilă, încât i-a ajutat pe spărgătorii de coduri de la Bletchley Park să descifreze Codul Enigma.

Pentru ochii lui Pleydell, era „un peisaj trist, [...] unde doar vechiul drum arab arăta că omul mai ajunsese până acolo, iar din loc în loc, scheletul albit al vreunei cămile, atât de vechi, încât oasele ţi se sfărâmau în mână". Convoiul supraîncărcat se împotmolea în mod repetat în nisipul fin, uşor, de sub crusta ce acoperea deşertul, cunoscută în arabă ca *fech fech*. Prin ceaţă, şoferul lui Pleydell a arătat spre un bărbat din depărtare, care stătea pe o ridicătură şi se uita spre ei. Un beduin? Un cercetaş german? Un observator al patrulelor LRDG? Nimeni nu părea excesiv de îngrijorat, dar Pleydell n-a uitat niciodată „imaginea acelei siluete singuratice şi senzaţia ciudată de a fi urmărit în sălbăticia aceea dezolantă". În noaptea aceea s-au oprit în albia unui mic ued. Extenuat, Pleydell s-a întins pe nisip şi s-a înfăşurat în pătură. „Am adormit întrebându-mă dacă voi reuşi vreodată să îmi las o barbă mare, cum aveau ceilalţi băieţi."

În noaptea următoare, trupele au înaintat până la aproape o sută de kilometri nord de următoarea bază a patrulei, din Qaret Tartura, după care s-au despărţit în mai multe echipe de atac. George Jellicoe şi André Zirnheld, filosoful francez, au pornit în recunoaştere pe drumul de

coastă, mitraliind orice posibilă ţintă care le ieşea în cale. Stirling şi Mayne s-au îndreptat spre Bagush, aerodromul pe care începuse dezastruoasa Operaţiune Squatter şi care acum era în mâinile germanilor. Comandantul francez Augustin Jordan şi Bill Fraser plănuiau să atace două aerodromuri la Fuka; Pleydell îi va însoţi, fără să participe la atac. Medicul a urmărit cu reţineri pregătirile lui Fraser. „Bietul Bill. Doamne, sper să nu îl prindă, s-a gândit el. Părea aproape prea tânăr şi prea copilăros pentru genul acela de lucruri." Pleydell şi doi şoferi au rămas la maşini, în timp ce Fraser a dispărut în beznă.

A reapărut două ore mai târziu, în viaţă, dar foarte supărat, plângându-se că echipa franceză care atacase celălalt aerodrom din Fuka declanşase un schimb de focuri care alertase santinelele şi zădărnicise atacul lui. (De fapt, Jordan şi echipa lui franceză distruseseră opt Messerschmitturi, alegându-se cu o singură rană minoră.) Pe drumul de întoarcere, Fraser i-a spus lui Pleydell o poveste revelatoare. Târându-se prin întuneric în zona pistelor de aterizare, auzise voci vorbind în italiană şi îşi dăduse seama că un grup mic de santinele stătea la distanţă de doar câţiva metri de el. Încet, Fraser scosese o grenadă de mână şi fusese gata să tragă cuiul, „apoi se răzgândise", pusese grenada înapoi în raniţă şi plecase. Fraser nu a explicat niciodată acel act de îndurare. „Poate s-a gândit că erau prea tineri să fie ucişi cu sânge-rece, şi-a zis Pleydell. Trei sau patru italieni ar fi fost îngropaţi sub nisipul din Fuka, trei sau patru familii ar fi fost îndurerate." Fraser nu era mai puţin curajos decât Mayne şi Stirling şi era perfect capabil să ucidă atunci când era necesar; doar că nu putea să ucidă când nu era nevoie.

Întorşi la punctul de întâlnire, Stirling a întâmpinat echipele şi a calculat pagubele produse, „primindu-ne de parcă tocmai ne întorseserăm de la o partidă de golf".

Jellicoe şi Zirnheld aruncaseră în aer un camion, adunaseră informaţii utile de pe aerodromul din apropiere de Al Daba şi luaseră prizonieri trei germani. Cea mai de succes a fost echipa lui Stirling, care distrusese treizeci şi şapte de avioane.

În timpul atacului de la Bagush, Stirling descoperise un nou mod de a acţiona – cu jeepurile.

Bombele fuseseră puse pe mai mult de treizeci de avioane în Bagush, dar cel puţin zece dintre acestea nu au explodat, din cauza fitilurilor ude. Stirling a propus să se întoarcă imediat şi să termine treaba, cu mitralierele montate pe jeepuri. „La urma urmei, a zis el, erau făcute să poţi trage cu ele în avioane." Stirling a pornit în faţă, la volanul lui Blitz Buggy. Cooper stătea lângă el, cu singura armă Lewis pe care o aveau. Un alt mitralior era la armele montate în spate. Mayne îi urma cu un jeep înarmat, după care venea un altul. Mitraliorii au fost instruiţi să tragă jos, ţintind spre rezervoarele cu carburanţi. Încă zdruncinaţi de atacul iniţial, apărătorii de la Bagush nu se aşteptau la un altul, darămite la mica procesiune nervoasă care venea acum spre aerodrom. Cu măreaţa viteză de douăzeci şi cinci de kilometri pe oră, maşinile, la câţiva metri distanţă una de alta, s-au apropiat de avioanele rămase şi au atacat devastator din lateral, cu vreo zece mii de focuri pe minut. Pe măsură ce exploda un avion, focul îl cuprindea pe următorul. Cooper tocmai golise al treilea încărcător, când arma lui s-a blocat. „Mitralierele Vickers erau gândite pentru a fi folosite în avioane şi, astfel, nu se încingeau. Puteau primi doar o anumită cantitate de muniţie înainte de a avea nevoie de pauză." Convoiul a lăsat în urmă o scenă de „confuzie totală". Pleydell a văzut conflagraţia de la o distanţă de treizeci de kilometri, pe măsură ce exploziile repetate „au luminat orizontul, precum fulgerele de vară". În zori, apropiindu-se de locul de întâlnire, au fost atacaţi de avioane de vânătoare italiene, care probabil că

se luaseră după urmele lor din deșert. Stirling și Cooper au sărit din mașină atunci când un avion a coborât spre ei în picaj. Câteva clipe mai târziu s-a produs o explozie care a dus la finalul în flăcări al scurtei, dar remarcabilei cariere a lui Blitz Buggy. Restul drumului l-au parcurs pe jos.

Îngrijorat că avioanele de recunoaștere italiene ar fi putut localiza tabăra de la Qaret Tartura, Stirling a dat ordin ca baza avansată să fie mutată patruzeci de kilometri spre vest, într-un loc cunoscut ca Bir el Quseir, un povârniș lung și puțin înalt, cu multe fisuri și ravene, ideal pentru a ascunde mașinile. Aceea avea să fie casa SAS din deșert în următoarea lună.

Raidurile au continuat: în noaptea de 11 iulie, o echipă condusă de Mayne a distrus cel puțin paisprezece avioane la Al Daba. Jordan a mai distrus opt la Fuka. Dar, în timp ce bilanțul distrugerilor creștea, la fel se întâmpla și cu pierderile. În ziua de după raidul lui Mayne, o patrulă condusă de un elegant ofițer LRDG pe nume Robin Gurdon (identificat de Stirling ca posibil comandant secund) a fost atacată de avioane de vânătoare italiene. Gurdon a fost împușcat în stomac și în piept și a murit înainte ca Pleydell să ajungă la el. Medicul începuse să îl cunoască bine pe Gurdon și i-a simțit pierderea. Soldații nu vorbeau aproape niciodată despre camarazii lor morți. „Niciodată nu puteai să arăți ce simțeai cu adevărat în legătură cu asta", nota Pleydell. Dar, când nu se uita nimeni, a izbucnit în plâns. „Ce ciudat părea războiul în deșert, scria el. Felul în care parcurgeam vaste întinderi de sălbăticie, doar ca să căutăm alți oameni pe care să-i omorâm."

În tabăra din deșert s-a creat o rutină ciudat de liniștită, aproape domestică. Medicul și-a improvizat un cabinet într-o grotă mică, unde soldații erau tratați de inflamațiile pielii și de alte afecțiuni. Ca să-i treacă timpul,

a făcut un studiu asupra faunei locale: şerpi, scorpioni şi câte un şacal care se auzea urlând noaptea. Paddy Mayne avea un „zâmbet somnoros, în timp ce stătea întins la umbra jeepului, citind o carte de la Penguin şi alungând ocazional câte o muscă". Pleydell a văzut că citea *The Spanish Farm*, trilogia lui Ralph Hale Mottram – romane despre Primul Război Mondial, descriind o oază de liniște în mijlocul unui război brutal. Stirling îşi petrecea orele libere retrăind fericit raidurile recente şi planificându-le pe următoarele „întins sub un camion de trei tone, cu un picior pus leneş peste celălalt, trăgând liniştit din pipa lui goală (exact aşa!)". Stirling nu renunţa niciodată la ţinuta elegantă: fie că se ducea la bătălie sau se destindea după un atac, mereu purta cravată. În plină arşiţă, oamenii stăteau liniştiţi de vorbă, folosind un jargon comun presărat cu eufemisme, umor negru şi obscenităţi, un limbaj privat, de neînţeles pentru un străin: când plecau în deşert spuneau că „înălţau albastrul"; un raid era „o petrecere" sau „o escapadă"; bombănitul era „ticăit"; cufundarea în nisip era „imersiune" sau „treaba cu periscopul".

Într-o noapte, în jurul focului, după o cină cu tocană de carne de vită sărată, cineva a mai deschis o sticlă de rom. „Cum se întuneca, soldaţii începeau să cânte, mai întâi ca pentru ei şi timid, dar prinzând curaj când începeau să cânte mai mulţi." Cântecele lor nu erau milităreşti, ci melodii romantice la modă: *I'll Never Smile Again, My Melancholy Baby, I'm Dancing with Tears in My Eyes.* Cu cât era mai mare şi mai robust cântăreţul, a observat Pleydell, cu atât mai plin de pasiune şi afectat era cântatul. Acum începuse să cânte echipa franceză, cu o versiune lălăită a lui *Madeleine*, cântecul de dragoste al unui bărbat ale cărui flori de liliac fuseseră lăsate să se ofilească în ploaie. Apoi a fost rândul prizonierilor germani, care, după unele discuţii, au cântat *Lili Marlen*, imnul neoficial

al Afrika Korps, inclusiv armonia de rigoare: „*Vor der Kaserne/ Vor dem grossen Tor/ Stand eine Laterne/ Und steht sie noch davor...*“ (Tradus, suna aşa: *Sub felinar, lângă poarta cazărmii, scumpo, îmi amintesc cum mă aşteptai.*) În timp ce ultimul vers se termina, auditoriul a început să fluiere tare şi să aplaude.

Spre propria uimire, Pleydell a fost profund emoţionat. „A fost ceva special la seara aceea“, a scris el, la mulţi ani după aceea. „Creasem o mică insulă solitară de voci; voci care s-au disipat şi s-au pierdut în sălbăticie. O mână de bărbaţi cântând în deşert. O exprimare a sentimentelor care sfida imensitatea care o înconjura. [...] Un ciudat grup de bărbaţi adunaţi laolaltă pentru câteva zile de circumstanţele războiului.“

Medicul din Lewisham venise în căutarea autenticităţii şi o găsise în mijlocul deşertului, printre soldaţi duri care cântau în trei limbi melodii sentimentale pentru iubite imaginare.

Nu e uşor să te mişti prin deşert oricând vrei. Să traversezi o sută zece kilometri de deşert în toiul nopţii, urmat de şaptesprezece jeepuri înarmate, fără faruri, cu o hartă veche şi un comandant tot mai nerăbdător era genul de sarcină la care putea să se angajeze doar un navigator care era fie extrem de priceput, fie nebun.

— Unde suntem? a întrebat David Stirling, privind în beznă.

— După socoteala mea, suntem la mai puţin de un kilometru şi jumătate de aerodrom, a zis Mike Sadler. E chiar în faţa noastră.

Într-o clipă, deşertul din faţă a explodat într-o revărsare de lumină artificială. Pe aerodromul de la Sidi Haneish, aflat pe coasta egipteană, la 80 de kilometri vest-nord-vest de Cairo, se aprinseseră feeric luminile pistelor de aterizare.

Un bombardier Luftwaffe de noapte tocmai ateriza. Era 26 iulie 1942. Sadler îi adusese direct la ţintă. Şi la timp.

„A fost oarecum o uşurare", a zis Sadler după mulţi ani, evident, bagatelizând.

La semnalul lui Stirling, optsprezece jeepuri au înaintat, fiecare dintre ele înarmat cu câte patru mitraliere Vickers – suficientă putere de foc cât să distrugă o întreagă flotă. Exact ceea ce avea Stirling în minte.

Cu câteva zile înainte, tolănit sub camion şi trăgând din pipă, Stirling se gândise la un plan nou şi la o schimbare a tacticii: un atac concentrat cu jeepurile. În iulie, în prima bătălie de la El Alamein, forţele Aliaţilor opriseră o a doua înaintare germană în Egipt. Armata a 8-a făcuse mai mult de treisprezece mii de victime, iar războiul din nordul Africii ajunsese din nou în impas. Dar înaintarea lui Rommel spre est, spre Alexandria şi Cairo, fusese oprită. Potrivit rapoartelor aeriene de recunoaştere, Sidi Haneish – sau Terenul de Aterizare 12 Fuka – era principala zonă de aterizare germană pentru avioanele care mergeau spre front sau se întorceau de pe front, mai ales Junkers 52, avioanele de transport pe care se ştia că se baza Rommel. Detaşamentul L fusese înfiinţat în ideea de discreţie şi eficienţă, grupuri mici de soldaţi care să obţină rezultate mari. Însuşi succesul acelor tehnici necesita acum o abordare mai zgomotoasă şi mai directă.

De ambele părţi ale liniei frontului începuseră să se audă poveşti despre comandouri britanice care se strecurau în spatele liniilor şi provocau pagube imense, după care dispăreau din nou în deşert. Se spunea chiar că radiotelegrafiştii germani dăduseră un nume nevăzutului comandant al acestor bande de ticăloşi prădători: „Maiorul Fantomă". Probabil că porecla era o invenţie a propagandei britanice, dar a prins. Cu siguranţă, activităţile lui Stirling au ajuns în atenţia lui Rommel, care a

scris în jurnalul lui: „Aceste comandouri care operează din Kufra [o oază din apropierea graniţei egiptene] şi din depresiunea Qattara acţionează uneori chiar în Cirenaica, unde au provocat un dezastru considerabil şi i-au tulburat serios pe italieni." Cenzura britanică (şi bunul-simţ) a interzis să se scrie despre operaţiunile SAS, dar, printre ofiţerii Armatei a 8-a, poveştile despre cutezanţa unităţii erau nelipsite din discuţiile de la bar, devenind cel mai eficient instrument de recrutare. Cei din Detaşamentul L aveau ordin să nu se laude niciodată cu ceea ce făceau; nu aveau nevoie să facă asta. Vorbeau alţii despre ei. După cum spunea Vladimir Peniakoff, aventurierul cunoscut drept „Popski", cel care conducea un detaşament distinct de raideri de deşert, Stirling a devenit cunoscut rapid ca „figura romantică a războiului din Orientul Mijlociu", în timp ce acţiunile lui, parţial legende, au devenit un suport pentru moralul militarilor britanici.

Poveştile dramatice ale războiului sunt o armă la fel de importantă ca puştile şi gloanţele, iar într-o vreme când războiul din nordul Africii mergea prost, Stirling şi oamenii lui au demonstrat disponibilitatea şi capacitatea de a lupta împotriva înaintării germane. „Acest gen de război avea o certă notă de poveste", scria Pleydell. Celor din Detaşamentul L nu le păsa de propria dramă, pentru că ei arătau, se îmbrăcau şi, până la un punct, jucau rolul luptătorilor de deşert de capă şi spadă. Unii, se gândea Pleydell, veniseră acolo în căutarea gloriei, pentru a face „lucruri îndrăzneţe, pentru care ar putea deveni faimoşi peste noapte". Sfidând mai mereu tiparele, ei foloseau o mare diversitate de arme. „Dacă unui tip îi plăcea o armă – un Luger, o Beretta sau un Colt .45 –, o primea." Unii au adoptat keffiya sau bandanele; puţini purtau uniforme obişnuite; aproape toţi, inclusiv Stirling, aveau bărbi mari. În perioadele cele mai epuizante, plictisitoare, fade sau periculoase ale războiului din deşert, într-un moment în care

Rommel se părea că domină câmpul de luptă, raiderii lui Stirling aduceau un strop de aventură exotică şi o reputaţie de îndărătnicie. Puţini din unitate erau conştienţi de asta, dar rolul lor era unul psihologic, chiar teatral, la fel cum era şi unul militar.

Stirling a declarat că era derutat de toate „prostiile" spuse prin baruri despre el şi unitatea lui; adevărul era că îi plăcea să atragă atenţia.

Dar notorietatea avea un preţ. Forţele Axei fuseseră muşcate rău, iar acum luau măsuri. Ridicau garduri din sârmă bine luminate, săpau tranşee în jurul aerodromurilor, puneau gărzi suplimentare, uneori câte una la fiecare avion, iar la porţile unor aerodromuri staţionau maşini blindate dotate cu reflectoare puternice. Întrucât era tot mai dificil să se strecoare nedetectaţi pe un aerodrom, cei din Detaşamentul L urmau să atace trăgând cu toate armele.

Alte douăzeci de jeepuri au sosit de la Cairo, fiecare dintre ele dotate cu câte patru mitraliere Vickers, montate câte două în faţă şi două în spate. Cu noile maşini au venit provizii suplimentare de apă, mâncare, benzină, muniţie, explozibil, piese de schimb şi câteva produse de lux binevenite: rom, tutun, pipe noi, rahat turcesc lipicios şi o jumătate de litru de apă de colonie în loc de săpun. Poate că soldaţii nu reuşeau să se spele, dar aveau să meargă la luptă foarte parfumaţi. Liniştita ascunzătoare din deşert de la Bir el Quseir a fost transformată într-un aglomerat punct de transport, cu jeepuri roind pe povârniş. Locul începea să „arate ca Piccadilly", a mormăit Pleydell fericit.

În seara următoare, „un şir lung de jeepuri cu aspect agresiv" s-a aliniat pentru o repetiţie cu echipament complet. De parcă organiza un *reel*[1] scoţian, Stirling le-a

[1] Dans tradiţional (n.r.)

explicat planul: jeepurile, conduse atât de trupe franceze, cât și britanice, se vor așeza în două șiruri de câte șapte, cu patru metri și jumătate între mașini, trăgând cu armele din dotare spre exterior. Stirling va merge în față, trăgând înainte, flancat de alte două jeepuri, la câțiva metri în spate, într-o formație având formă de vârf de săgeată. Fiecare armă era încărcată cu o combinație de trasoare roșii și albe și gloanțe perforante și incendiare. Stirling a tras spre cer cu un pistol Verey o rachetă de semnalizare pentru a da startul, învăluind locul „într-o lumină de un verde electric". Și a început nebunia. Șoferii din coloana stângă s-au confruntat cu o situație aparte. Arma din față era montată pe dreapta, ceea ce însemna că un șir de gloanțe trecea chiar prin fața șoferului, în timp ce trăgătorul din spate mitralia din spatele capului acestuia. Dacă frâna brusc sau se lăsa pe spate fără să vrea, îi zbura capul de pe umeri. „Zgomotul era asurzitor, scria Pleydell, cartușele zburau și se loveau de pământ din toate părțile." Johnny Cooper a considerat acest exercițiu în care s-au tras mii de gloanțe în deșertul pustiu din spatele liniilor inamice ca fiind „unul dintre cele mai bizare momente ale războiului".

Douăzeci și patru de ore mai târziu, șirul dublu de jeepuri s-a aliniat din nou în beznă. Aerodromul de la Sidi Haneish era scăldat în lumina reflectoarelor, la câteva sute de metri în fața lor. Stirling a tras cu pistolul Verey. Noaptea s-a luminat în verde, apoi a explodat.

În timp ce convoiul trecea prin gardul împrejmuitor, a început ropotul, făcându-i pe apărătorii aerodromului să alerge în căutare de adăpost. Aliniindu-se pe asfaltul pistei între șirurile lungi de avioane parcate, linia dublă a înaintat vuind, lansând în dreapta și în stânga un potop de gloanțe din șaizeci și opt de arme care au deschis focul de la cincisprezece metri de țintă. Zgomotul era infernal, o simfonie

teribilă de „gloanţe care erupeau şi mugeau“, însoţite de explozia carburantului care lua foc şi de trosnetul muniţiei care exploda. Pentru Stirling, era zgomotul victoriei, „un nemaipomenit foc de tabără“. Primul avion a explodat cu atâta forţă, încât soldaţii din apropiere au simţit că li se pârlesc genele şi sprâncenele. Unele avioane nu doar au explodat în vâlvătaie, ci au părut să „se facă bucăţi şi să se dezintegreze când au fost penetrate de gloanţe“. Un bombardier care ateriza a fost lovit de o rafală trasă din jeepurile din faţă tocmai când lua contact cu pista. Avionul a fost cuprins instantaneu de flăcări şi s-a răsturnat. „Parcă am tras într-o raţă“, a zis Johnny Cooper, trăgătorul din faţă al lui Stirling. „Chiar nu puteam să-l ratez.“ În spate, Seekings mitralia şi el prin fum. De undeva, s-a pornit un mortier, urmat de răpăitul constant al unei semiautomate Breda şi al unor arme de calibru mic. Apărătorii ripostau.

Jeepul lui Stirling a trepidat şi s-a oprit.

— De ce nu mai merge? a strigat Stirling.

— Am rămas fără un motor, a strigat Seekings.

Un proiectil Breda de 15 milimetri trecuse prin capul cilindrului, ratând cu câţiva centimetri genunchiul lui Stirling. Au sărit în jeepul următor, unde o siluetă stătea nemişcată pe bancheta din spate, „cu spinarea ciudat de dreaptă şi cu capul şi umerii sprijiniţi pe arme“. John Robson, un artilerist de douăzeci şi unu de ani, fusese împuşcat în cap.

Coloana a mai făcut un tur, trăgând în avioane parcate mai departe de pista principală. O a doua lumină Verey, roşie de data aceasta, a fost trasă în sus – semnalul de retragere al lui Stirling. Unul dintre ofiţeri şi-a amintit de un moment de final neînsemnat, dar tipic: „În timp ce plecam de pe aerodrom, Paddy Mayne a văzut un bombardier neatins şi, sărind din jeep cu o bombă în mână, a alergat spre el, a pus bomba la motor, a alergat înapoi şi ne-a ajuns din urmă“.

Fără să mai fie în formaţie, jeepurile s-au îndreptat spre gaura din gard şi au ieşit în deşert. Mike Sadler aştepta în colţul de sud-vest al perimetrului să vadă dacă a rămas cineva în urmă şi să facă poze cu distrugerile. Unele epave încă ardeau când germanii au început să le tracteze de acolo. În mai puţin de o oră, aerodromul funcţiona din nou. Loviseră „un cuib de viespi", şi-a zis Sadler. În curând, viespile vor zbura şi vor veni furioase după ei. Odată ajunse în spaţiu deschis, la vreun kilometru şi jumătate de aerodrom, jeepurile s-au despărţit în grupuri de câte trei sau patru şi au luat-o spre sud, cu ordin să găsească un loc unde să stea camuflate peste zi, iar apoi, la adăpostul întunericului, să se îndrepte spre locul de întâlnire. Estimările oficiale ale distrugerilor vorbeau despre treizeci şi şapte de aeronave, cele mai multe bombardiere şi avioane mari de transport.

În zori, Stirling s-a adăpostit într-o depresiune în formă de bol, cu patru jeepuri, paisprezece oameni şi un soldat mort. Trupul lui Robson a fost pus sub o pătură. Era 5:30 dimineaţa. Lumina lăsa să se vadă „o trupă cu aspect jerpelit. Feţele, părul şi bărbile le erau acoperite de un strat gros de praf gri-gălbui". Bărbatul care stătuse lângă Robson râcâia cu un băţ petele de sânge acoperite de nisip de pe pantalonii lui. Exploziile de noaptea trecută îi lăsase pe mulţi cu dureri de cap puternice, cu salivă cu gust de benzină şi ochi inflamaţi. Seekings a făcut ceai pe un foc aprins cu benzină scursă într-o cutie de conservă plină cu nisip. Doi soldaţi s-au apucat să sape o groapă. O oră mai târziu, mica trupă s-a adunat în jurul „tristei movile de nisip şi pietre" care îl acoperea pe John Robson, străjuită de o cruce făcută dintr-o cutie veche, în care fuseseră raţii de hrană. „Am stat acolo cu capetele dezgolite, privind la mormânt, fiecare cu gândurile lui", şi-a amintit unul dintre ofiţeri. „Cei mai mulţi dintre noi

nici nu-l cunoşteam pe omul acela, care fusese unul dintre cei recent sosiţi. Pentru noi era doar un nume sau o faţă roşie veselă, cu o claie de păr negru. Într-adevăr, a fost o înmormântare ciudată, două minute de tăcere a câtorva camarazi obosiţi şi murdari. Totuşi, acel scurt interval de timp din mijlocul pustietăţii a fost plin de demnitate."

O ceremonie similară, la fel de mohorâtă şi simplă, a avut loc în franceză, câteva ore mai târziu, la vreo treizeci de kilometri spre est.

Echipa de trei jeepuri a lui André Zirnheld fusese încetinită de o serie de pene de cauciuc, iar când ceaţa dimineţii s-a ridicat, s-au trezit periculos de expuşi în câmp deschis. O movilă joasă, cu o margine acoperită de tufişuri, le-a oferit un oarecare camuflaj. Patru Stuka i-au descoperit pe la amiază şi au coborât în picaj spre ei. Zirnheld a fost lovit în umăr şi în abdomen, la al doilea raid. Unul dintre camarazii lui l-a tras la adăpost. După nouă atacuri, bombardierele au rămas fără muniţie şi au plecat. Jeepurile erau „ciuruite", dar unul încă funcţiona. Zirnheld a fost urcat în el, conştient, dar pe cale să leşine, şi au pornit spre punctul de întâlnire, sperând să ajungă la timp la dr. Peydell. Zirnheld era rănit prea grav ca să reziste la hurducături, iar după câteva ore, echipa franceză a oprit într-un mic ued. La scurt timp după miezul nopţii, Zirnheld s-a întors spre François Martin, adjunctul lui, şi i-a zis: *„Je vais vous quitter. Tout est en ordre en moi"* („Vă părăsesc. Totul e în regulă cu mine"). Câteva clipe mai târziu, era mort. Filosoful francez de douăzeci şi nouă de ani a fost îngropat sub o cruce făcută dintr-o ladă de provizii, pe care au scris: *„Aspirant André Zirnheld Mort au champs d'honneur 27 Juillet 1942"*.

Uitându-se prin lucrurile lui, după ce au ajuns înapoi în tabără, Martin a dat peste un jurnal în care Zirnheld scrisese un poem. De atunci a devenit cunoscut ca „rugăciunea

paraşutiştilor“ şi a fost adoptat ca poezie oficială a trupelor franceze aeropurtate.

Doamne, te rog să îmi dai
Ce nu pot obţine singur.
Dă-mi, Doamne, ce ţi-a mai rămas.
Dă-mi ceea ce nu îţi cere nimeni.
Nu îţi cer odihnă
Nici linişte
Sau trup, sau suflet.
Nu cer bogăţii.
Nici succes, nici măcar sănătate.
Doamne, ţi se cer atât de multe
Că nu poţi da nimic din ele.
Dă-mi, Doamne, ce ţi-a rămas.
Dă-mi ce nu vor alţii.
Vreau nesiguranţă şi îndoială.
Vreau suferinţă şi luptă.
Şi dă-mi-le pe toate, o, Doamne,
Să fiu sigur că le voi avea mereu.
Pentru că nu voi avea întotdeauna curajul
Să ţi le cer.
Dă-mi, Doamne, ce ţi-a rămas.
Dă-mi ce nu vor alţii.
Dar dă-mi şi curajul,
Şi puterea, şi credinţa.
Pentru că pe acestea, o, Doamne,
Doar tu le poţi da.

12

Medici în deşert

Căpitanul chirurg Markus Lutterotti – sau baronul Markus von Lutterotti di Gazzolis und Langenthal, titlul său civil complet – savura zborul deasupra deşertului. Excursia cu avionul era o pauză bine-venită de la monotonia tratării difteriei cutanate şi a altor afecţiuni ale trupelor germane. De pe locul pasagerului dintr-un avion de recunoaştere Fieseler Storch, tânărul medic s-a uitat în jos la întinderea plană care părea să nu se mai sfârşească. Nu mai văzuse niciodată un loc atât de lipsit de viaţă. Lutterotti voia să studieze deşertul de aproape şi să îşi întindă picioarele, aşa că i-a cerut pilotului să aterizeze. Sergentul Luftwaffe, pilotul personal al lui Rommel, nu şi-a ascuns iritarea. De o oră zbura fără ţintă pe deasupra deşertului, fără alt scop decât să îl binedispună pe tânărul ofiţer. A început coborârea, fără să se sinchisească să verifice prea bine ce ar putea fi dedesubt, din moment ce pentru el tot locul acela părea la fel. Nimeni nu a văzut maşinile camuflate ascunse sub povârnişul jos.

Căpitanul Lutterotti purta uniformă germană, dar ar fi fost ofensat să fie descris ca german şi chiar şi mai supărat dacă s-ar fi sugerat că era nazist. Lutterotti era

dintr-o familie de aristocraţi catolici din Tirolul de Sud, o regiune vorbitoare de germană din nordul Italiei, cândva parte din Imperiul Austro-Ungar, anexată de italieni după Primul Război Mondial. Minoritatea vorbitoare de limbă germană din Italia nu avea încredere în Mussolini, iar tatăl lui Markus, care era cunoscut pentru francheţea sa, a căzut în dizgraţia regimului fascist. Cel mai în vârstă dintre cei opt copii ai familiei, Markus fusese obligat să îşi satisfacă serviciul militar italian după examenele de absolvire a şcolii de medicină şi fusese trimis pentru scurt timp în Cornul Africii, după invazia lui Mussolini şi ocuparea Abisiniei. Timpul petrecut în Africa i-a stârnit interesul pentru medicina tropicală, iar la întoarcerea în Europa a studiat la Institutul Tropical din Hamburg. Războiul i-a întrerupt cariera în cercetarea medicală. Înrolarea în Afrika Korps i s-a părut cea mai bună cale de a scăpa de obligaţia de a se înscrie în partidul nazist.

Trimis în nordul Africii la începutul lui 1941, Lutterotti a luat parte la ofensiva din mai, apoi a condus un mic spital de campanie în Bardia, în spatele liniilor germane. Vorbea perfect două limbi, iar abilităţile lui lingvistice l-au făcut să fie căutat ca translator atât de ofiţerii italieni, cât şi de cei germani. Fusese translator chiar şi pentru Rommel şi îl admira profund pe comandantul Afrika Korps. Având convingeri liberale şi fiind dedicat profesiei, insista să îi trateze pe africani, pe prizonierii Aliaţilor şi pe propriii camarazi cu aceeaşi atenţie. Blând, curios şi erudit, Markus Lutterotti nu era făcut pentru brutalităţile războiului. În timpul înaintării trupelor Axei, dăduse peste un soldat rănit mortal, care urla în tranşee şi care nu putea fi ajutat. L-a scăpat de durere cu o doză masivă de morfină. Incidentul l-a marcat pentru totdeauna.

Germania avea să câştige războiul, Lutterotti era sigur de asta, dar perspectiva nu îl umplea de cine ştie ce

bucurie. Avea douăzeci și nouă de ani. Voia ca luptele să se sfârșească, voia să își reia studiile în medicină tropicală și voia să se întoarcă în munții din Tirolul de Sud. Dar mai întâi voia să vadă întinderea deșertului. Fusese ușor să își convingă comandantul să îi împrumute pentru o după-amiază un avion de recunoaștere și un pilot.

Avionul Fieseler Storch a aterizat ușor pe nisip, la câteva sute de metri de două camioane arse, relicve ale retragerii britanice. Lutterotti și pilotul au coborât, și-au aprins țigările și au pornit să inspecteze epavele, „râzând și vorbind". În clipa aceea, brusc, s-a ivit un vehicul vopsit într-o combinație ciudată de roz și verde, manevrat de bărbați cu bărbi și *keffiya*, care strigau ceva. Presupunând că era o patrulă germană, deși una ciudată, Lutterotti a înaintat să îi salute, doar ca să fie oprit de o rafală asurzitoare. Trăgătorii cu bărbi ținteau avionul lor. „Expresia de uimire" de pe fața lui Lutterotti era comică. A scos din buzunar o banderolă cu crucea roșie și a fluturat-o deasupra capului.

— Nu puteți să mă împușcați, a strigat în engleză, sunt medic.

Locotenentul Nick Wilder din LRDG se întorcea dintr-un raid de diversiune de pe aerodromul Bagush, care se suprapusese cu masivul atac cu jeepurile, când îi căzuse din cer prada aceea neașteptată. Oamenii lui Wilder au pus bombe pe ciuruitul Fieseler Storch, în timp ce prizonierii uimiți au fost băgați în spatele camionului. Lutterotti a privit avionul explodând, în timp ce se îndepărtau cu viteză.

După cină, cei doi medici s-au lungit în nisipul răcoros, vorbind despre medicină, război și noroc.

— A fost o călătorie plăcută, i-a explicat Markus Lutterotti unui Malcolm Pleydell amuzat. Am pornit din plăcere și am sfârșit nefericit... *C'est la guerre.*

Medicul acela german cu ochelari era „un tip de treabă", a concluzionat Pleydell.

Captivii nu erau de competenţa SAS. „În general, nu luam prizonieri, şi-a amintit Seekings mai târziu. Nu vreau să spun că îi împuşcam fără drept de apel." De obicei, erau dezarmaţi, ţinuţi pentru scurt timp, iar apoi eliberaţi; dar acolo, în adâncul deşertului, să abandoneze prizonierii ar fi fost ca şi cum i-ar fi omorât. În schimb, Stirling i-a oferit lui Lutterotti „libertate condiţionată", vechea convenţie militară potrivit căreia un prizonier va fi lăsat nepăzit, sub promisiunea solemnă că nu va evada.

Lutterotti a zâmbit la această propunere desuetă.

— Ce aţi face în locul meu?

Stirling a râs.

— Cu siguranţă, eu nu aş accepta.

— Atunci nu o voi face nici eu.

Lutterotti i-a fost predat lui Pleydell, cu ordin să fie mereu cu ochii pe prizonieri. Cei doi medici-căpitani au descoperit că aveau multe în comun. Lutterotti petrecuse câteva vacanţe din copilărie în Clacton-on-Sea, vorbea o engleză excelentă şi părea mai degrabă intrigat decât alarmat că se afla într-o tabără inamică atât de avansată în spatele liniilor. La un moment dat, în timpul cinei, aristocratul din Tirol a auzit numele Jellicoe şi a zis:

— Nu cumva lord Jellicoe?

George Jellicoe a aprobat.

— Cred că o cunoaşteţi pe soţia mea, a zis Lutterotti.

E o lume mică, chiar şi în vastul deşert. Contele Jellicoe şi baroneasa Lutterotti se pare că se întâlniseră la un prânz formal în Hamburg, în 1936. Lui Jellicoe îi plăcea compania femeilor, astfel că prin tabără s-a răspândit repede vestea că el ar fi făcut mai mult decât să ia prânzul cu soţia baronului.

Tabăra din Bir el Quseir devenise prea vizibilă pentru a le mai asigura confortul celor de la SAS. Traficul cu

mașini grele lăsase urme adânci în nisipul din jurul uedului, care puteau fi văzute de avioanele de recunoaștere inamice. Rapoartele radio din Cairo păreau să indice că germanii, ca răspuns la raidul de la Sidi Haneish, trimiteau patrule de recunoaștere pentru a intercepta trupele de atac. Mai mult, după aproape cinci săptămâni, acumulările din latrină atrăseseră roiuri dezgustătoare de muște. Stirling a anunțat că vor schimba din nou tabăra, cincizeci de kilometri spre vest, înainte de a lansa o altă serie de raiduri asupra liniilor de aprovizionare germane. Stirling le-a promis că țintele vor fi „foarte tentante".

Doctorul german și pilotul lui erau prizonieri model.

— Dacă ai nevoie de orice fel de ajutor medical, trebuie doar să îmi spui, i-a zis Lutterotti lui Pleydell. Voi fi foarte bucuros să fiu de ajutor.

Doctorul germano-italian era amuzat de felul în care era băut ceaiul, cu regularitate englezească, exact la ora patru, în fiecare zi; niciodată nu rata ora ceaiului și insista să adune cănile.

După ce s-au instalat în noua tabără, prietenia neobișnuită a doctorilor s-a adâncit. Vorbeau despre boli tropicale, problema muștelor, rolul Crucii Roșii și BBC, pe care Lutterotti îl ascultase adesea în secret când fusese în Bardia. Au început chiar să împărtășească informații medicale pe tema difteriei cutanate. Abia când a venit vorba despre viitorul conflictului, atmosfera a devenit mai rece.

— Crezi că veți câștiga războiul? a întrebat Pleydell.

— Da, așa cred.

— În curând?

— În vreo doi ani.

Siguranța lui Lutterotti era tulburătoare și enervantă. Probabilitatea înfrângerii nu fusese abordată niciodată de când Pleydell era în SAS.

— Ei bine, ce zici acum de Egipt? Crezi că ne veţi bate aici?

— Da. Cred că vom lua Egiptul în două luni.

Lutterotti nu era agresiv, doar încrezător. „A spus-o chiar calm, fără urmă de fudulie", a notat Pleydell. Tăcerea jenantă a fost ruptă în cele din urmă de Lutterotti.

— Şi tu zici că voi veţi câştiga războiul?

— Da, a zis Pleydell defensiv.

— Şi cum veţi înfrânge Germania?

Pleydell era pe cale să se lanseze într-o predicţie înflăcărată a victoriei Aliaţilor, dar s-a oprit. „Când m-am gândit la situaţia noastră de atunci – la felul în care ne agăţam de vieţile noastre, pe o mică fâşie de deşert, în faţa Alexandriei, la felul în care parcă eram cu spatele la zid, peste tot –, am devenit conştient de faptul că nu aveam nici cea mai mică idee cum am putea câştiga războiul." Cumva, gândul era foarte amuzant. Pleydell a pufnit în râs. Brusc, amândoi se tăvăleau de râs prin nisip, fără să se poată opri. „Nu cred că el a înţeles prea bine de ce râdeam, a scris Pleydell mai târziu. Şi oricât m-aş fi străduit, n-aş fi ştiut să-i explic."

Stirling sperase să rămână în deşert pe termen nedefinit, în permanentă ofensivă. Dar strategii militari din Cairo aveau alte idei, chiar unele ambiţioase. La început de august, un mesaj radio de la Cartierul General al Orientului Mijlociu transmitea unităţii să se întoarcă la Kabrit. Lui Stirling i s-a spus să se prezinte la Cairo, pentru mai multe detalii. A răspuns obiectând hotărât şi solicitând să fie lăsat să continue operaţiunile, deoarece se dovedeau foarte eficiente. În timpul ultimei luni, unitatea distrusese cel puţin optzeci şi şase de avioane şi câteva zeci de vehicule inamice. Răspunsul a fost imediat şi insistent: Detaşamentul L trebuia să se întoarcă imediat

la bază. Mai târziu, Stirling a pretins că fusese înfuriat de ordin, dar tonul îi spunea că, fără îndoială, se pregătea ceva important.

După ce au încărcat camioanele, soldaților li s-a spus să doarmă câteva ore și să fie gata de plecare pe la 1 noaptea, pentru a se deplasa în cea mai întunecată parte a nopții. Cei doi medici și Jim Almonds s-au întins pe spate fumând, înainte să se ducă la culcare. Noaptea era senină, iar cerul plin cu stele. Educația iezuită a lui Lutterotti inclusese și astronomia, iar în timpul copilăriei în Tirol, le-a explicat, îi plăcuse „să se plimbe la lumina stelelor". A enumerat constelațiile în germană, *Grosser Bär, Schwan,* și galaxia *Milchstrasse*. Arătând spre nord, a ales cea mai strălucitoare stea din Ursa Mică:

— Mica stea polară, foarte mică, dar foarte importantă.

Discuția despre astronomie s-a stins treptat, iar bărbații s-au dus la culcare.

— Noapte bună, a zis Lutterotti, în timp ce el și pilotul s-au îndreptat spre locul lor de dormit, lângă un camion, însoțiți de un gardian.

— Noapte bună, a strigat medicul englez peste umăr.

„Într-adevăr, o noapte bună, s-a gândit Pleydell. Un moment bun să spui noapte bună, când peste trei ore ne vom hurduca într-o oribilă călătorie nocturnă." Dar Lutterotti nu spunea noapte bună; spunea la revedere.

Pleydell și-a aranjat pătura și era pe cale să se întindă, când a reapărut Almonds, abia respirând.

— Germanii... au dispărut.

Cei doi prizonieri puseseră la cale un șiretlic simplu. Pilotul Luftwaffe i-a spus gardianului că se duce să-și ia pătura din spatele camionului. A trecut un minut, iar cum bărbatul nu s-a întors, gardianul s-a dus să verifice. Pilotul nu era nicăieri. Gardianul s-a dus repede unde fusese întins Lutterotti, aparent dormind. Dar deja dispăruse și medicul.

Lutterotti plănuise totul atent. Știa că, odată ce camioanele se vor pune în mișcare, nu vor mai avea nicio șansă să fugă. Cele mai apropiate trupe germane erau la vreo sută de kilometri spre nord. Timp de mai multe zile adunase ceai pe furiș, turnând resturile din căni într-o sticlă de apă pe care o găsise și o ascunsese sub un camion. În noaptea fugii, avea mai bine de un litru de lichid și un baton de ciocolată. El și pilotul au căzut de acord să se despartă pentru a-și spori șansele ca măcar unul dintre ei să scape. Englezii se vor aștepta să o ia spre nord; în schimb, el a pornit mai întâi ușor spre vest, după care a rupt-o la fugă. A alergat vreo trei sute de metri, când s-a auzit prima rachetă de semnalizare, trasă în sus în spate și scăldând pământul în lumină, inclusiv un tufiș din dreapta lui. Lutterotti s-a aruncat în tufiș și a stat nemișcat, gâfâind.

În tabără, întreaga unitate fusese trezită și mobilizată să îi caute pe fugarii germani. Pleydell și-a încărcat revolverul, întrebându-se dacă ar fi capabil să își împuște noul prieten. „Am zis o mică rugăciune ca să îi prindă altcineva", a scris el.

Echipa de căutare s-a împrăștiat și a început să verifice zona. Dar, după cum știau cei din SAS din experiență, să te ascunzi în deșert era mai ușor decât părea, iar pe întuneric, avantajul era de partea fugarilor. Două ore mai târziu, cu multă reticență, Stirling a oprit căutarea. Nu își permiteau o întârziere mai mare; doi prizonieri evadați nu meritau riscul de a călători ziua.

— Curaj, David, a zis Paddy Mayne, încercând să fie frivol. Friții vor avea curând descrierea noastră detaliată. E mai bine să plecăm.

Lutterotti a auzit convoiul plecând. Apoi a ieșit încet de sub tufiș, a luat o gură de ceai rece și stătut și a pornit în direcția Stelei Polare.

*

— Ai fost incredibil de prost, i-a spus feldmareșalul Rommel doctorului extenuat, ars de soare, câteva zile mai târziu.

Apoi, Vulpea Deșertului a zâmbit:

— Dar faptul că ai reușit să te întorci e chiar impresionant, *sehr anständig*.

Lutterotti a estimat că în prima noapte nu a parcurs mai mult de șaisprezece kilometri înainte să se lumineze și să dispară stelele. A zăcut toată ziua la umbra subțire a unor tufișuri. Deșertul se întindea nesfârșit în toate părțile. A mâncat o bucățică de ciocolată, dar îi lipsea saliva necesară pentru a o înghiți fără o prețioasă gură de ceai. Pe la miezul nopții a reapărut Steaua Polară, iar Lutterotti a pornit din nou la drum. A început să piardă noțiunea timpului. A doua zi a fost cea mai rea. Căldura era insuportabilă și a început să aibă primele simptome de insolație în timp ce stătea întins așteptând căderea nopții. Știa că a treia noapte de mers pe jos trebuia să fie ultima, într-un fel sau altul. Nu mai avea ceai, iar ciocolata se terminase de mult timp. Aproape de ivirea zorilor, a auzit un animal, undeva în beznă. „Dacă e un câine, s-a gândit, atunci oamenii trebuie să fie aproape." S-a luat după zgomot. Trei ore mai târziu, a ajuns din nou la liniile germane și a fost supus primului dintre numeroasele interogatorii care au urmat.

După mulți ani, Pleydell s-a întrebat ce se întâmplase cu dr. Lutterotti, dacă supraviețuise în deșert și se întorsese în Tirolul de Sud.

Oare ce face acum? s-a întrebat englezul, în timp ce camioanele se întorceau la Kabrit. „Lucrează într-un spital de campanie? Bea cu colonelul lui? A fost interogat

de ofiţerii superiori? Oricum, pariez că ne-a făcut o prezentare bună." Pleydell ar fi câştigat pariul acela. Lutterotti (şi pilotul, care întâlnise o patrulă germană şi se întorsese în tabără relativ confortabil) au oferit o descriere detaliată şi extrem de favorabilă a atacatorilor britanici din deşert, a politicosului lor comandant şi a riguroasei lor ralieri la tradiţia ceaiului de după-amiază. Comandourile britanice, până atunci închipuite, au început să prindă contur în ochii lui Rommel şi ai ofiţerilor lui. Lutterotti a raportat că Stirling conducea o unitate mixtă de „trupe britanice, neozeelandeze, franceze şi germane". A descris vehiculele, armele şi taberele. Unităţile de recunoaştere RAF au raportat imediat că maşinile blindate germane „luau la purecat deşertul" în zona din care trupele SAS tocmai plecaseră.

Winston Churchill, frustrat de stagnarea din Orientul Mijlociu, a decis să facă o schimbare, cum se întâmpla de obicei când era sfătuit să aibă răbdare. Generalul Auchinleck a fost pus pe liber şi înlocuit din poziţia de comandant-şef în Orientul Mijlociu cu generalul Harold Alexander. Comanda Armatei a 8-a avea să-i fie dată în scurt timp unui zbir cu trăsături dure, generalul Bernard Montgomery. Cartierul General al Orientului Mijlociu a fost cuprins de agitaţie. Se aştepta ca linia întărită a frontului la El Alamein să facă faţă la orice pregătea Rommel. O puternică ofensivă a Aliaţilor era plănuită pentru octombrie. Dar, între timp, forţele Axei continuau să se bazeze pe convoaiele cu hrană şi alte provizii venite din Italia pe mare. Planul lui Stirling de a lansa un atac masiv asupra porturilor din Cirenaica s-ar putea să îşi fi avut originea în eforturile lui inutile de până atunci de a arunca în aer flota din Benghazi – dar, cum asta nu s-a întâmplat, ideea fusese transformată în ceva mult mai

radical. Lui Stirling i s-a ordonat să mai atace o dată Benghazi, dar de data aceea, în loc să se strecoare acolo noaptea cu o unitate mică, va conduce o armată de mai mult de două sute de oameni, dintre care mai puțin de jumătate erau instruiți de SAS, într-un convoi de optzeci de vehicule care va traversa o mie șase sute de kilometri de deșert. Aveau alocate chiar și două tancuri Honey[1]. Odată intrați în Benghazi, aveau ordin să „distrugă tot ce vedeau". Simultan, trupe de comando și de infanterie vor lansa un atac de pe mare împotriva Tobrukului, în timp ce Sudan Defence Force, unitatea britanică înființată inițial pentru a apăra granițele Sudanului, va încerca să preia din nou oaza Jalo de la italieni, iar LRDG va ataca aerodromul de la Barce, aflat la nouăzeci de kilometri nord-est de Benghazi. Raidul de la Benghazi, cu nume de cod Bigamy, era un raid clasic de operațiuni combinate: personalul naval va rechiziționa orice navă se afla în port și le va scufunda pe unele dintre ele pentru a bloca intrarea; prizonierii de război din oraș vor fi eliberați și înarmați.

Planul era departe de ideea lui Stirling de mici unități de atac extrem de mobile, care să opereze invizibile. Nu era ușor să lansezi atacuri-surpriză cu două tancuri după tine. Stirling a pretins că el a avut îndoieli în privința operațiunii încă de la început, dar nu a obiectat oficial; într-adevăr, nu era în poziția să facă asta. Poate că o tentație suplimentară de a continua planul a fost promisiunea (din nou, neoficială și neconsemnată) că succesul va duce la extinderea SAS. Unitatea încă avea criticii ei – un memoriu al șefului statului-major trimis în iulie lui Auchinleck se referea denigrator la SAS ca la câteva „mici unități de atac formate din brute". Se vorbea despre retrogradarea Detașamentului L la un „rol minor". Un asalt la

[1] Nume de alint dat de militarii britanici tancului ușor M3 Stuart (n.r.)

scară mare asupra portului Benghazi poate că nu era chiar genul de acţiune pentru care fusese înfiinţată unitatea, dar reuşita putea să îi asigure existenţa pe mai departe.

Stirling trebuia să lupte pentru viitorul SAS: primul lui raid din această campanie avea să fie la o cină formală.

În seara de 8 august, David Stirling, bărbierit şi îmbăiat, s-a îmbrăcat cu sacoul fratelui său şi s-a pregătit să lanseze o ofensivă fermecătoare asupra lui Winston Churchill.

Aproape sigur, invitaţia la o cină privată cu premierul, la Ambasada britanică din Cairo, era rezultatul scrisorilor entuziaste ale lui Randolph Churchill către tatăl său, în care descria cutezanţa Detaşamentului L şi a tânărului şi neînfricatului lui lider. Cu siguranţă, Stirling credea că „Randolph vorbise cu tatăl lui în maniera în care sperasem să o facă". Fitzroy Maclean, acum complet refăcut după accidentul de maşină, a primit şi el invitaţie. Printre ceilalţi invitaţi se aflau şi generalul Alexander, noul comandant suprem, şi feldmareşalul Jan Smuts, premierul Africii de Sud şi membru al Cabinetului Imperial de Război. În interval de câteva zile, Stirling a trecut de la mitralierea de avioane la o cină în haine elegante cu premieri şi generali. Era un război ciudat.

Churchill se oprise la Cairo în drum spre Moscova, unde avea să fie prima lui întâlnire faţă în faţă cu Stalin, o întâlnire pe care soţia lui, Clementine, a caracterizat-o ca pe „o vizită în hruba căpcăunului". Premierul era într-o formă exuberantă, purta papion şi „costumul lui salopetă" din catifea – un costum în stil militar dintr-o piesă, care nu va mai fi la modă decât peste şaptezeci de ani, când se va inventa *onesie*. Churchill a vorbit din capul mesei, cu o „faţă roşie şi veselă". S-a mâncat mult şi s-a băut şi mai mult. „A fost un pic ireal", şi-a amintit Stirling mai târziu. „O masă cu cea mai bună argintărie şi cu cea mai bună

mâncare, cu premierul britanic în capul mesei, la doar șaizeci și cinci de kilometri de linia de front a Aliaților." La un moment dat, Churchill l-a provocat pe Smuts la un joc: cine poate să recite cel mai mult din Shakespeare fără să se oprească? După cincisprezece minute, liderul sud-african, un om erudit, cu o memorie foarte bună, a rămas fără citate, dar Churchill a continuat, de neoprit. A durat câteva minute până când Smuts să își dea seama că Churchill nici nu recita versurile originale, ci un fel de improvizație din Shakespeare.

După cină, s-au aprins trabucuri, s-a pus brandy în pahare, iar Stirling și Maclean au fost convocați să îl însoțească pe premier la o plimbare prin elegantele grădini ale ambasadei. Cei doi tineri erau genul de aventurieri care îi plăceau lui Churchill, țicniți, îndrăzneți și, mai presus de toate, amatori. El era foarte conștient că Maclean se folosise de alegerea lui în Camera Comunelor pentru a merge la război, iar el era total de acord.

— Iată-l pe tânărul care s-a folosit de „mama parlamentelor" ca avantaj public, a zis el, întorcându-se spre Smuts.

Stirling și Maclean fuseseră avertizați că sub nicio formă n-ar trebui să discute cu Churchill despre iminentul atac asupra portului Benghazi. (Premierul era văzut de o parte a personalului său ca un mare iubitor de bârfă și un risc major de securitate, cu obiceiul de a transforma o informație strict secretă în discuție amuzantă după cină.) Dar ei au ignorat acel ordin. În următoarele câteva minute, Churchill i-a ascultat atent pe cei doi tineri ofițeri descriindu-i Detașamentul L, metodele folosite, succesele și planurile lor. Insistând că aceea era „o nouă formă de război, pe care noi o dezvoltăm", cu „un potențial uimitor", Stirling a sugerat că mai târziu unitatea ar putea juca un rol important în spatele liniilor, în Europa.

Churchill a fost „dat pe spate" de Stirling, intrigat de „contrastul dintre atitudinea calmă a tânărului și tenacitatea cu care vâna inamicul". Când premierul i s-a alăturat din nou lui Smuts în sufrageria ambasadei, i-a descris recordul de distrugeri al lui Stirling și a citat celebrul vers din *Don Juan*, al lui Byron: „Era manierat și blând, / Chiar gâturi de tăia pe-un galion.". Continuarea i se potrivea și ea caracterului lui Stirling: „L-ai fi luat drept gentleman oricând, / Căci gândul nu-i ghiceai."[1]

Înainte de plecare, Stirling le-a cerut lui Churchill, Smuts și lui Alexander să îi semneze pe o hârtie, ca amintire a acelei seri.

În dimineața următoare, Stirling încă își trata mahmureala, când la apartamentul lui Peter a sosit un mesaj. Era de la sir Leslie Rowan, secretarul privat al lui Churchill: „Mi s-a cerut de către șeful meu să vă rog să îi trimiteți neîntârziat o scurtă descriere a ceea ce considerați că ar trebui făcut pentru a concentra și coordona munca pe care o faceți. Mi s-a cerut să mă asigur că o voi primi azi. Pot fi găsit la ambasadă." Lăsând la o parte exprimarea întortocheată de funcționar, semnificația era clară: Churchill era intrigat și voia să afle mai multe.

Stirling s-a pus imediat pe treabă la mașina de scris a fratelui său și a întocmit un memoriu de două pagini, cu mențiunea „Strict secret". L-a scris atât de rapid, încât avea câteva greșeli gramaticale și cuvinte lipsă: „Toate unitățile speciale din Orientul Mijlociu vor fi dizolvate, iar personalul selectat va fi asimilat, potrivit solicitării, de Detașamentul L. [...] Controlul va fi asigurat doar de ofițerul aflat la comanda Detașamentului L, fără altcineva din afară. [...] Planificarea operațiunilor va rămâne, la fel ca până acum, o prerogativă a Detașamentului L".

---

[1] Lord Byron, *Don Juan*, trad. Aurel Covaci, Editura Univers, București, 1987

Cu alte cuvinte, Stirling propunea să preia toate forțele speciale, să selecteze pentru unitatea lui pe oricine dorea, iar apoi să deruleze operațiunile exact cum îl tăia capul. Planul acela, zicea el, va spori „versatilitatea și ingeniozitatea, [cu] evidente avantaje din punctul de vedere al securității". Dar avea să îl scape de piedici și de ideea nedeclarată că birocrații de la cartierul general erau incompetenți și își băgau nasul în treburile lui.

În seara aceea, Stirling a fost convocat din nou la ambasadă, pentru discuții detaliate. Urcând scările clădirii, s-a ciocnit de trupul voluminos al premierului însuși.

— Forța irezistibilă întâlnește obiectul imobil, a mormăit Churchill.

În filosofie, acest lucru este cunoscut ca „paradoxul sabie și scut", o situație problematică în care două forme de putere absolută sunt asmuțite una împotriva alteia. Dar reprezenta și ceva din filosofia de război a lui Churchill: determinarea va aduce victorie („Niciodată nu ne vom preda"), numai că trebuia combinată cu o forță copleșitoare și dramatică. Războiul nu era doar o chestiune de bombe și gloanțe, ci și de imaginație. Stirling avea exact combinația necesară de îndrăzneală și imaginație. De atunci încolo, Churchill se va referi la el ca la „Scarlet Pimpernel" – trimitere la eroul romanului scris de baroneasa Orczy, sir Percy Blakeney, un englez sclifosit, așa cum era văzut din afară, dar, în realitate, un maestru sub acoperire al războiului secret. Stirling era exact genul de individ pe care Churchill îl căuta pentru a da un oarecare stil războiului din nordul Africii.

Întâlnirea cu Churchill avea să asigure viitorul SAS; de asemenea, era de utilitate practică imediată. Stirling a luat „suvenirul" semnat de cei doi premieri și de comandantul suprem al trupelor din Orientului Mijlociu și a scris la mașină, deasupra semnăturilor: „Vă rog să oferiți tot

sprijinul posibil celui care aduce această hârtie". Seekings şi Cooper, intendenţii neoficiali ai SAS, au aflat astfel că proviziile, vehiculele, armele şi muniţia, care până atunci fuseseră foarte dificil de găsit, puteau fi obţinute prin simpla fluturare a acelei hârtii. Stirling nu avea scrupule în privinţa acelui fals evident: Churchill devenise un susţinător înverşunat al unităţii şi, astfel, a insistat el, „într-un fel, era autentică".

13

Nebun, nebun

Robert Marie Emanuel Melot era belgian prin naştere, comerciant de bumbac prin activitate, vorbitor fluent de arabă graţie anilor mulţi petrecuţi în nordul Africii şi un spion genial, datorită intuiţiei şi înclinaţiei. În timpul Primului Război Mondial fusese pilot în aviaţia belgiană. Când a izbucnit cel de-al doilea, locuia în Alexandria, cu soţia şi copiii, şi s-a oferit imediat să se alăture armatei britanice. Melot călătorise mult în zonă şi existau puţini din afară care să înţeleagă mai bine loialităţile complexe, maleabile ale triburilor libiene şi consideraţia de care se bucura mita aici.

La începutul lui 1942, Melot şi-a oferit serviciile Detaşamentului L ca ofiţer de informaţii şi şi-a dovedit repede valoarea, cooperând cu alţi agenţi britanici din Jebel şi transmiţând informaţii adunate de la numeroşii lui informatori. Ajuns la patruzeci şi şapte de ani, corpolent şi vesel, Melot nu putea aduce mai puţin ca aspect şi atitudine cu un beduin sau cu un membru al tribului senussi, totuşi se pricepea să treacă invizibil printre localnici. A petrecut mai multe luni în spatele liniilor, mutându-se dintr-o ascunzătoare în alta pentru „a evita echipajele de căutare

pe care inamicul le trimitea după el", și trăind cu mâncarea și apa lăsate de LRDG în locuri prestabilite. Melot arăta ca un manager de bancă prosper, dar era dur ca mahonul. Colegii din SAS găseau numele lui greu de pronunțat, astfel că îi ziceau Bob Mellor, ridicându-l în felul ăsta la statutul de englez onorific.

Fitzroy Mclean făcea parte din prima echipă care urma să sosească la punctul de întâlnire din Munții Jebel, în 9 septembrie 1942, cu cinci zile înainte de atacul programat asupra portului Benghazi. Melot a ieșit zâmbind din grota în care locuia de trei săptămâni, primitor și mort de foame. Maclean a prăjit niște crochete de carne de vită sărată cu ovăz, pe care Melot le-a devorat de parcă ar fi fost preparate de cel mai bun chef din Bruxelles. Ofițerul de informații ciulise urechile în jur, iar ceea ce aflase nu era liniștitor. Patrulele inamice și punctele de pază de la poalele munților Jebel se pare că fuseseră întărite și fuseseră detectate mișcări de trupe în interiorul și în preajma orașului Benghazi. Unii localnici începuseră să plece. Maclean a fost alarmat, dar nu foarte surprins. Doar câțiva dintre cei care luau parte la Operațiunea Bigamy cunoșteau obiectivul, totuși, înainte să plece din Cairo, Maclean văzuse „semne că prea mulți oameni știau prea mult". Melot a propus să îl trimită în Benghazi să verifice situația pe unul dintre agenții lui, un libian dezertor din armata italiană. Maclean l-a privit pe bărbat plecând, gândindu-se cât de „evident de nesigur părea". Spionul s-a întors după douăzeci și patru de ore, cu un raport neliniștitor. Orașul vuia de zvonuri privind un atac iminent, populația civilă începuse să fugă și sosise un detașament german de mitraliori, plus vreo cinci mii de soldați italieni. Și mai îngrijorător, data atacului, 14 septembrie, „era pomenită cu voce tare".

Până în acel moment, în Jebel sosiseră și ceilalți membri ai unității de atac, după un drum chinuitor. Unitatea,

formată în cea mai mare parte din soldaţi SAS, dar şi dintr-un amestec de comandouri, plus personal maritim, pornise cu o dispoziţie foarte optimistă. Lui Pleydell i s-a spus că el şi cei trei infirmieri proaspăt recrutaţi puteau să se aştepte să preia conducerea spitalului din Benghazi înainte de sfârşitul săptămânii. Unul dintre sergenţi a pretins fantezist că intenţiona să pună mâna pe un distrugător german şi să se întoarcă cu el în Anglia. Dar expediţia a dat de bucluc imediat. Unul dintre tancuri s-a blocat complet într-o mlaştină sărată la vreo optzeci de kilometri de oaza Kufra, iar celălalt s-a defectat şi a trebuit abandonat. Camioanele şi jeepurile se tot cufundau până la osii în Marea de Nisip şi trebuiau deblocate. Un camion a lovit o movilă şi s-a răsturnat, unul dintre sergenţi fracturându-şi piciorul. Pleydell i-a despicat femurul, l-a umplut pe om de Pentothal, un anestezic general rapid, iar convoiul s-a târât mai departe.

Italienii au minat drumurile sudice spre dealuri cu bombe termos[1] – mine antipersonal paraşutate, care semănau cu termosurile şi erau aproape complet invizibile în nisip. La vreo sută de kilometri sud de Jebel, un jeep a dat peste unul dintre dispozitivele acelea mici şi mortale şi a luat foc, deoarece s-au aprins canistrele cu benzină. Locotenent-comandorul Richard Ardley, unul dintre cei câţiva ofiţeri de marină din grup, a suferit arsuri grave. Şoferul, Marlow, a încercat să îl tragă din maşină, dar a călcat pe o altă bombă, care a explodat şi i-a sfâşiat piciorul drept. Pleydell a examinat rana şi a concluzionat că piciorul trebuia amputat. Ardley era tot mai rău, delira de durere, pierzându-şi şi recăpătându-şi cunoştinţa. Pleydell a îngenuncheat în nisip şi s-a apucat să amputeze

[1] Nume sub care era cunoscută mina antipersonal AR-4, folosită de armata italiană în al Doilea Război Mondial (n.r.)

piciorul lui Marlow de la genunchi. Stirling, neliniștit, s-a ivit lângă umărul lui și a întrebat dacă este posibil ca omul să supraviețuiască. Pleydell n-a promis nimic.

— Cât va dura?

Medicul a răspuns că rănitul va putea fi deplasat într-o oră. Stirling i-a lăsat un camion de trei tone și un jeep să îi ghideze spre locul de întâlnire.

— Mă tem că asta e tot ce pot face.

Drumul a fost lent și infernal, cu soldații pe podea, pentru a nu-i zdruncina prea tare, și cu ofițerul de marină răcnind de durere la fiecare hurducătură. Marlow zăcea vânăt și tăcut, în stare de șoc profund. Au ajuns la punctul de întâlnire la apus. Pleydell l-a așezat pe rănit cât de confortabil posibil. Paddy Mayne, care a venit cu ceai dulce, fierbinte, pe care li l-a dat cu blândețe să bea, ținându-i ridicați, a încercat să-i liniștească.

Pleydell a fost trezit pe la 3 dimineața de unul dintre infirmieri, un londonez cu ochelari pe nume Johnson, care primise porecla de „Razor Blade" ca urmare a abilității lui de a mânui scalpelul.

— Ofițerul tocmai a murit, domnule, a raportat Johnson.

Ardley își dăduse sufletul după ce căzuse în somnul profund provocat de morfină. Cât despre Marlow, „el rezista, doar atât". În zori, Ardley a fost îngropat „fără nicio ceremonie, într-o scobitură mică și adâncă".

Misiunea suferise pierderi serioase încă înainte să înceapă. Stirling s-a întrebat dacă n-ar fi trebuit să o abandoneze, dat fiind raportul descurajant al spionului lui Melot.

— Ne putem baza pe arabul ăsta? l-a întrebat el pe belgian.

Totuși, Stirling a trimis un mesaj radio cartierului general, avertizând că operațiunea ar putea fi compromisă. Răspunsul le ordona sec: „Ignorați bârfele de bazar". Aceasta este una dintre problemele informațiilor secrete: cei care le primesc au tendința de a le crede atunci când

coincid cu propriile prejudecăţi şi de a le respinge la fel de ferm când nu coincid.

Maclean s-a simţit „liniştit" de răspunsul de la cartierul general. Pleydell nu. „Pierdusem cel mai important atu al nostru: surpriza." Paddy Mayne a remarcat doar că era posibil să aibă loc „nişte buşeli zdravene" în următoarele câteva ore.

— Se pare că o să fii ocupat, doctore, a zis Almonds.

În după-amiaza de 13 septembrie a fost constituită o trupă de şoc de doisprezece oameni, condusă de Bob Melot şi Chris Bailey, un nou recrut SAS. Misiunea lor era să scoată din funcţiune un post de telecomunicaţii italian, ridicat pe povârnişul de la poalele munţilor Jebel. Odată ce acest lucru era rezolvat, drumul spre Benghazi avea să fie liber. Grosul trupelor i-a urmat după vreo două ore: francezi, britanici, soldaţi instruiţi pentru SAS, recruţi noi şi câţiva din personalul maritim. Multe figuri erau familiare: Mayne, Fraser, Seekings, Cooper, Almonds şi micul francez Germain Guerpillon, „amatorul". Stirling conducea jeepul din faţă, cu Sadler lângă el. Pleydell şi echipa lui au amenajat la marginea coastei un cort medical şi un loc de întâlnire avansat pentru a aştepta întoarcerea trupelor şi pentru a trata răniţii. Maclean a observat că medicul era deja „ocupat să pregătească bandaje, atele şi plasmă", în timp ce unitatea de atac condusă de spionul arab al lui Melot pornise în jos pe coasta abruptă.

Pleydell a rămas în urmă, aşteptând în întuneric. „Liniştea desăvârşită" a fost spulberată brusc de „râsul strident" al unui şacal, ridicându-le părul pe cap. Medicul a încercat să citească *Forsyte Saga* la lumina unei torţe. Pe la ora 2, s-a auzit zgomotul unui motor şi s-a ivit un jeep.

— Domnul Melot a fost rănit, domnule, la stomac şi picioare. A pierdut cam mult sânge... Domnul Bailey a încasat-o şi el.

Le-a luat douăzeci de minute să ajungă la locul unde zăcea Melot, acoperit cu o manta, aproape ridicol de nonşalant cu privire la rănile lui:

— Nu am mare lucru. Răni de la grenade de mână, ştii tu, a zis el, cu engleza lui uşor învechită.

Melot condusese cu succes atacul asupra postului de pază italian, dar în scurta şi haotica bătălie ce a urmat, o grenadă a explodat lângă el, trimiţându-i şrapnele în stomac, în partea de jos a piciorului şi în coapsă. Distrusese echipamentul radio, luase doi prizonieri şi reuşise să meargă pe jos mare parte din drumul spre punctul de întâlnire cu un femur fracturat, înainte să se prăbuşească. Iniţial, a refuzat anestezia.

— Nu am luat medicamente toată viaţa mea...

În cele din urmă, a cedat injecţiei cu morfină a lui Pleydell, pe care a declarat-o „cel mai bun lucru pe care l-am luat în ultimul timp".

Bailey a fost adus pe o targă, câteva minute mai târziu, cu o gaură de glonţ deasupra inimii şi un plămân găurit. Pleydell s-a întors la jeepul lui să mai aducă medicamente şi a fost uimit să vadă un străin ridicându-se din beznă, un bărbat îmbrăcat în costumul unui gentleman de ţară ieşit la plimbare prin Anglia rurală.

Bărbatul avea un sacou ecosez din tweed, pantaloni trei sferturi şi un baston noduros. Faţa lui era acoperită de o barbă mare, proeminentă, şi o mustaţă extravagantă.

— O... ăăă, scuzaţi-mă! a zis apariţia în tweed, „pe un ton superior, de Oxford". I-aţi văzut cumva, recent, pe aici pe David Stirling sau pe Bob Melot?

Pentru o clipă, Pleydell a fost uimit de totala ciudăţenie a situaţiei. Stătea pe marginea unei stânci din deşert, în toiul nopţii, cu o bătălie importantă pe cale să înceapă la câţiva kilometri, iar un bărbat care arăta straniu de asemănător cu George Bernard Shaw şi vorbea ca George al VI-lea se materializase de nicăieri.

— Cine sunteţi? a întrebat el, în cele din urmă.

— Eu? Numele meu este Farmer. Lucrez pe aici, ştii. Dar, bătrâne, l-ai văzut pe Stirling recent? Vreau să vorbesc cu el.

Pleydell a arătat spre locul unde Melot zăcea sub manta.

— Serios! Chiar îmi pare rău, a zis bărbatul şi s-a dus să vorbească cu Melot, care acum era complet buimac din cauza morfinei.

Au schimbat câteva vorbe, iar apoi Farmer, legănându-şi bastonul, a dispărut din nou în beznă. Fusese, s-a gândit Pleydell mai târziu, „un incident cam ciudat".

Numele real al lui Farmer era Alan Samuel Lyle-Smythe, alias „Caillou", poliţist, actor, scriitor şi, în acel moment, agent secret al serviciilor de informaţii britanice. Era responsabil de adunarea de informaţii din spatele liniilor inamice, dar nu prea se sinchisea să se deghizeze, aparent considerând că, cu cât era mai insolentă abordarea lui şi cu cât mai evidentă apartenenţa britanică, cu atât era mai posibil să i se ofere informaţii interesante. Lyle-Smythe era remarcabil de neînfricat şi din cale afară de excentric. La câteva luni după ce dăduse peste Pleydell în deşert, fusese capturat şi închis într-un lagăr de prizonieri, din care mai apoi evadase.

În seara de 13 septembrie 1942, îmbrăcat în costumul lui de tweed, a plecat să îl avertizeze pe Stirling că primise un raport de încredere de la un informator din Benghazi: atacul era compromis complet, iar inamicul îi aştepta. Dar ajunsese prea târziu.

Condusă de spionul arab al lui Melot, principala unitate de atac formată din două sute de oameni şi patruzeci de jeepuri a coborât coasta şi a pornit prin beznă spre Benghazi. O poartă cu grindă în consolă bloca intrarea în zona de periferie a oraşului, pe ambele margini ale

drumului era sârmă ghimpată pe două şiruri şi se zăreau semne de teren proaspăt minat. O altă barieră se vedea prin întuneric, cam la vreo sută cincizeci de metri în faţă. Aceea nu fusese acolo până atunci. Bill Cumper, expert în explozibil şi glumeţ nestăpânit, a sărit jos să vadă despre ce era vorba şi a ridicat bariera.

— Să înceapă lupta! a zis el, imitând salutul nazist.

Apoi bătălia a început, într-adevăr.

De pe fiecare parte a drumului a erupt câte un potop de rafale de mitraliere, urmate de pistoale Breda de 20 de milimetri şi de mortiere. Intraseră direct într-o capcană. Jeepul din faţă a înaintat, cu Jim Almonds la volan, în timp ce trăgătorul din spate a deschis focul, mitraliera Vickers trăgând energic în direcţia împuşcăturilor. Asta a părut să potolească entuziasmul atacatorilor, deşi împuşcăturile sporadice au continuat. Stirling a făcut un calcul rapid: poate că vor reuşi să treacă de ambuscada aceea şi de următoarea barieră, dar apărătorii oraşului erau alertaţi şi îi aşteptau.

— Întoarce convoiul şi vom încerca în altă zi, i-a spus el şoferului.

Şoferii jeepurilor au făcut o întoarcere complicată, din trei mişcări, în timp ce gloanţele au continuat să zboare în jurul lor, aerul „vibrând de trasoare". Almonds a fost „văzut ultima dată răspunzând energic rafalelor inamice"; câteva clipe mai târziu, jeepul lui a intrat direct într-o cisternă de benzină, din cauza unui glonţ incendiar, şi a izbucnit în flăcări. Convoiul de jeepuri a pornit înapoi spre coastă, fără să mai fie o procesiune ordonată, ci o îngrămădire haotică, „gonind să se adăpostească înainte să răsară soarele". Stirling a presupus că Almonds şi ceilalţi doi oameni din maşina lui muriseră; de fapt, săriseră din maşină exact înainte ca jeepul să explodeze. Almonds şi soldatul irlandez din regimentul de gărzi pe nume

Fletcher s-au ascuns într-un şanţ de lângă drum; când a ieşit soarele, au văzut avansând un echipaj de soldaţi italieni cu baionetele scoase, căutând supravieţuitori.

— Cel mai bine e să ne ridicăm şi să ne predăm, a şoptit Almonds.

Cei doi soldaţi SAS au fost luaţi prizonieri în barăcile din Benghazi, încătuşaţi şi interogaţi. Când Almonds a refuzat să divulge vreo informaţie, a fost pus în lanţuri în spatele unui camion şi plimbat prin oraş pentru a fi scuipat şi batjocorit de localnici. Întors la închisoarea din Benghazi, Almonds s-a trezit că împărţea celula cu un alt prizonier, care s-a prezentat drept căpitanul John Richards, ofiţer de informaţii de la Departamentul de Legătură Interservicii. Richards i-a explicat că fusese prins în apropiere de Benghazi, dar apoi fugise şi o luase înapoi spre liniile britanice. Aproape că ajunsese la Tobruk, înainte să fie prins din nou şi dus înapoi la Benghazi. Guraliv şi prietenos, ofiţerul vorbea cu un pronunţat accent londonez şi părea foarte fericit să îşi povestească aventurile din deşert. Totuşi, era ceva ce îi părea ciudat la Richards: pretindea că mersese pe jos aproape o sută treizeci de kilometri, dar „nu părea obosit, nu şchiopăta şi purta bocanci italieni noi". Şi punea o grămadă de întrebări. Într-o dimineaţă, la uşa celulei a apărut un ofiţer, iar Richards a fost luat de acolo. Două zile mai târziu, Almonds a fost trimis în Italia şi închis în lagărul de prizonieri 51 de la Altamura.

Captivitatea lui Gentleman Jim şi despărţirea lui de SAS s-au dovedit a fi de scurtă durată.

Soarele era sus pe cer când avangarda unităţii principale a ajuns la povârniş. Fitzroy Maclean s-a uitat înapoi spre aerodromurile din Benghazi şi a văzut o grămadă de avioane inamice „înălţându-se ca nişte viespi furioase". Soldaţii s-au dispersat, adăpostindu-se printre ravene şi

camuflând în grabă maşinile; câteva minute mai târziu, avioanele erau deasupra lor. Pleydell îl îngrijea pe Melot, care „sforăia fericit, cu proteza dentară lângă el", când primul avion a huruit deasupra, împroşcând cu rafale de mitralieră. Piloţii care atacau ştiau că prada lor era ascunsă pe coastă, dar nu puteau vedea exact unde: de aceea, tactica lor era să arunce asupra zonei cât mai multe gloanţe şi explozibil posibil, în speranţa că vor nimeri ceva. Atacând cu schimbul, au bombardat şi au mitraliat ravenele. Seekings a estimat că în unele momente aveau deasupra douăzeci de avioane. Fugarii puteau doar să se ascundă şi să spere. „În timpul orelor lungi şi fierbinţi ale acelei dimineţi, auzeam zgomotul înfiorător şi asurzitor al bombelor care explodau, întrerupt de rafalele seci şi sacadate ale mitralierelor." Din timp în timp, câte o explozie mai puternică indica faptul că fusese lovit unul dintre camioanele sau jeepurile ascunse. În timpul unei pauze, câţiva oameni răniţi, unii grav, au fost duşi la Pleydell ca să îi panseze cât de bine putea. La apus, avioanele au plecat, iar trupele rămase au urcat în maşinile pe care le mai aveau şi au parcurs cei patruzeci de kilometri rămaşi până la Jebel. „Drumul din noaptea aceea a fost o treabă nenorocită", scria Pleydell, cu răniţii gemând în spatele camioanelor, în miros de sânge, carne arsă şi haine pârlite. Au ajuns la punctul de întâlnire la 3 dimineaţa.

— Nenorocită casă dulce casă, a mormăit cineva în beznă.

Chinul nu se terminase. Înainte de prânz, avioanele inamice i-au localizat în munţi şi au plonjat încă o dată spre ei. Câţiva dintre răniţi au fost nimeriţi de rafalele de mitralieră. Un caporal tânăr a fost rănit oribil de un glonţ care i-a trecut prin coapsă. Maşina de transport medical a lui Pleydell a fost lovită şi a luat foc. Câteva minute mai târziu, un bărbat cărat pe o targă, înfăşurat în pătură, a

fost lăsat jos cu blândeţe în faţa medicului. Pleydell l-a recunoscut imediat pe Germain Guerpillon, fostul oficial consular, cel mai puţin războinic şi cel mai hotărât dintre primii recruţi francezi. Faţa îi era lipsită de culoare şi respira greu. Medicul şi-a dat seama repede că francezul era pe moarte şi „departe de orice ajutor rudimentar i-aş fi dat". Lui Pleydell îi plăcuse mereu Guerpillon şi îl admirase, nu pentru că ar fi fost un soldat înnăscut, ci tocmai pentru că nu era aşa ceva – un civil foarte hotărât să lupte. Arăta ciudat de liniştit, deşi mâinile i se încleştau şi i se descleştau „cu o lipsă mecanică de energie", amintindu-i lui Pleydell că văzuse cândva „o pasăre care îşi strângea şi îşi desfăcea ghearele în timp ce murea". În câteva momente, Guerpillon a fost mort. Micuţul francez reuşise să îşi învingă temerile şi murise încercând, un sfârşit la fel de nobil ca al unui erou convenţional de pe câmpul de luptă. Guerpillon „nu mai are de depăşit obstacole sau de trecut probe", s-a gândit Pleydell, în timp ce îi acoperea trupul cu o pătură.

Stirling l-a chemat la el pe Pleydell.

— Salutare, Malcolm, i-a zis el, ai fost foarte ocupat. Trebuie că eşti complet extenuat.

Politeţea nu era abandonată nici în toiul luptei.

Stirling i-a dat vestea cea sumbră.

— Plecăm în două ore.

Ascunzătoarea lor din Jebel fusese descoperită, iar avioanele se vor întoarce în scurt timp, poate şi cu trupe terestre, să îi vâneze şi să îi anihileze pe cei care mai rămăseseră. Cu fiecare minut care trecea, şansele lor de scăpare se diminuau. Dar mare parte din mijloacele lor de transport fuseseră distruse.

— Pur şi simplu, nu avem loc suficient să luăm cu noi răniţii, a zis Stirling. Tărgile ies din discuţie. Îmi pare foarte rău.

Lui Pleydell i-a revenit sumbra sarcină de a alege care dintre pacienţii lui erau încă într-o formă suficient de bună încât să poată călători în camioanele aglomerate şi care trebuiau să rămână în urmă şi să fie luaţi prizonieri. Şase dintre răniţi necesitau atenţie medicală continuă. Dintre ei, Melot şi un alt soldat, cu un braţ sfărâmat, probabil că vor călători suspendaţi în plase de camuflaj. Ceilalţi patru, inclusiv Marlow cel cu picior amputat, şi Bailey, a cărui rană din piept rămânea critică, era posibil să moară dacă nu ajungeau în scurt timp la un spital. Reg Seekings a rămas ferm pe poziţie când unul dintre răniţi a protestat că era lăsat acolo.

— Îmi pare rău, aţi încasat-o. Sunteţi doar cifre, a zis el, arătând spre restul soldaţilor, care acum se pregăteau să plece. Ei sunt în formă, sunt gata să lupte din nou. Tu nu poţi. Îmi pare rău.

Mai târziu, va descrie asta ca fiind „cel mai dificil discurs pe care l-am ţinut în viaţa mea". E greu de crezut că el chiar le-a spus aşa ceva, deoarece responsabilitatea deciziei nu era a lui, dar, cu siguranţă, reflecta filosofia lui: „Trebuie să devii nemilos. [...] La urma urmei, nu despre asta e vorba? Să câştigi războiul, nu? Şi trebuie să faci genul ăsta de lucruri". Soldaţii erau extenuaţi. Unii erau în stare de şoc, privind în gol. Seekings s-a răstit la ei, îngrămădindu-i în camioane şi înjurând: „I-am lovit peste picioare. A fost ceva dur şi nemilos, dar era singurul mod de a o face". Seekings era o brută, dar şi un salvator de vieţi.

Una dintre echipele medicale trebuia să rămână cu răniţii, să meargă cu maşina până la Benghazi, să se predea şi să se asigure că primeau tratament medical adecvat. Pleydell s-a oferit fără ezitare, dar Stirling i-a ordonat să rămână cu unitatea de luptă, deoarece erau posibile şi alte viitoare victime. Medicii din subordinea lui au tras la sorţi pentru a alege care dintre ei va îndeplini un ordin ce, cu siguranţă,

însemna captivitate sau chiar mai rău. Ritchie, medicul de regiment, a tras paiul scurt. „Nu a părut excesiv de supărat."

— La revedere, a zis Pleydell. Îmi pare rău. Ghinion.

— Ei bine, cineva trebuie să rămână, domnule.

— Da.

A urmat o pauză în acest schimb de replici afectat, ciudat de emoţionant, în timp ce priveau camioanele aliniindu-se pentru plecare.

— Ştii ce ai de făcut? a întrebat Pleydell.

— Da, domnule.

— Ai morfina şi seringa?

— Da, domnule. Mulţumesc.

— Bun. La revedere. Numai bine.

— La revedere, domnule.

Pleydell şi Ritchie şi-au dat mâinile.

În ziua următoare, mica trupă de răniţi şi medicul au fost luaţi prizonieri de forţele italiene şi transportaţi la spitalul militar din Benghazi. Toţi aveau să moară în captivitate. Ritchie a murit optsprezece luni mai târziu, din cauze necunoscute, într-un lagăr de prizonieri.

Operaţiunea Bigamy fusese un dezastru. Se îndepărtase de conceptul lui Stirling de unităţi mobile mici, care să opereze în secret, şi avusese rezultate foarte proaste. „Am fost prea mulţi, a recunoscut Johnny Cooper. Ştiau că venim." Planul cerea „un secret total, o planificare bună şi acţiune rapidă", a zis Stirling, dar nu s-a întâmplat nimic din toate acestea. Mai mult de un sfert din oamenii lui fuseseră ucişi, răniţi sau capturaţi şi mai mult de jumătate din vehiculele lui fuseseră distruse. În afară de deturnarea unor trupe inamice, care au fost nevoite să apere Benghaziul, impactul lor a fost neglijabil. Raidul simultan de la Tobruk se dovedise şi mai scump şi ineficient. Când SAS a intrat fără vlagă în Cairo, au fost confundaţi cu un „un lot de prizonieri germani murdari".

Armatele sunt organisme capricioase. Cu câteva luni mai devreme, un astfel de eşec ar fi însemnat sfârşitul SAS. Totuşi, în loc de incriminare, Stirling a fost decorat. La întoarcerea lui la Cairo, în timp ce unitatea îşi lingea rănile, el a fost promovat la gradul de locotenent-colonel şi i s-a spus că unitatea primea statut deplin de regiment. O unitate care pornise cu un nume inventat era acum un component recunoscut al armatei britanice: în 21 septembrie, SAS a primit ordin să se extindă la 29 de ofiţeri şi 572 de alte grade. Entuziasmul lui Churchill, reputaţia SAS, antecedentele distructive ale unităţii (când acţiona cum trebuie) şi poate o dorinţă de a-l calma pe Stirling în privinţa fiascoului Operaţiunii Bigamy, toate acestea contribuiseră la transformarea unui eşec lamentabil în cel mai improbabil triumf. Potrivit Ordinului 14521, care promova Detaşamentul L la statut de regiment, „unitatea a avut un succes evident, iar moralul este bun".

Noul regiment urma să fie împărţit în patru escadroane: Escadronul A, sub comanda lui Paddy Mayne; escadronul B, comandat de însuşi Stirling; C, escadronul francez; şi D, Special Boat Section (acesta avea să se despartă de SAS, în aprilie 1943, ca Special Boat Squadron, sub comanda lui George Jellicoe). La douăzeci şi şase de ani, Stirling devenise primul militar care îşi înfiinţase propriul escadron, de la al Doilea Război al Burilor încoace. Evident, era mândru şi cât se poate de şocat. Totuşi, dacă îşi închipuia că asta însemna că acum va avea mână liberă, încă nu se confruntase cu noul comandant al Armatei a 8-a, generalul Bernard Montgomery.

Fostul comandant privise cu indulgenţă abordarea neconvenţională a războiului de către Stirling. Monty era un tip diferit de general: nu vânase pe domeniul din Scoţia al familiei Stirling, nu era un jucător înrăit, nu bea şi nu îi plăcea să i se spună ce să facă, mai ales nu de către

un tânăr despot cu înclinații pentru aventură. Prima lor întâlnire nu a fost una fericită.

La scurt timp după revenirea la Cairo, Stirling a stabilit o întâlnire cu Montgomery. Generalul semăna cu un „cocoș de lupte mic și slab", s-a gândit Stirling, plin de mușchi și aere. L-a întrebat tăios ce voia. Prins pe picior greșit de absența introducerilor politicoase, Stirling i-a explicat că unitatea lui putea oferi sprijin important viitoarei ofensive, atacând liniile de aprovizionare extinse ale lui Rommel și aruncând în aer depozitele de carburant, depozitele de muniție și aerodromurile: pentru asta, avea nevoie să recruteze cel puțin o sută cincizeci de luptători de primă-mână din alte regimente. Monty l-a fixat cu o privire tăioasă.

— Dacă te-am înțeles bine, vrei să îmi iei niște oameni. Chiar pe cei mai buni; pe cei mai valoroși din deșert, pe cei mai de încredere, pe cei mai experimentați. Sunt mândru de oamenii mei. Aștept lucruri mărețe de la ei. Ce te face să crezi, colonele Stirling, că poți să scoți ceva mai bun din oamenii mei decât am scos eu?

Stirling, șocat și prins în capcană, s-a lansat într-un discurs defensiv, insistând că nu avea timp să instruiască recruți noi pentru genul de acțiuni ofensive pe care le avea în minte. Dar generalul nu îl asculta.

— Îmi pare rău, colonele, dar răspunsul este nu. Pur și simplu, nu. Sincer, solicitarea ta îmi pare ușor aroganță. Am impresia că tu crezi că îmi cunoști treaba mai bine decât mine. Vii după un eșec în Benghazi și îmi ceri ce am mai bun. Cu toată sinceritatea, colonele Stirling, nu am tendința să fiu asociat cu eșecurile. Iar acum trebuie să plec. Îmi pare rău să te dezamăgesc, colonele Stirling, dar prefer să-mi păstrez cei mai buni oameni.

Stirling era livid. Până atunci, întotdeauna obținuse ceea ce voia, printr-o combinație de șarm și discuții aprinse. Acum, dăduse de un general imun la ambele și

chiar mai determinat decât el să își ia partea. În loc de cei mai buni recruți din trupele din Orientul Mijlociu, va trebui să extindă SAS folosind soldați de la centrul de recrutare, majoritatea lor neavând experiență în deșert sau în luptă. În schimb, asta însemna restructurarea unității: cei mai mulți veterani din Detașamentul L vor lupta sub comanda lui Mayne în Escadronul A, în timp ce soldații din escadronul lui Stirling, în cea mai mare parte constituit din recruți noi, vor trebui instruiți în Kabrit, înainte de a intra în acțiune.

Stirling nu știa – iar Montgomery a avut grijă să îi ascundă asta –, dar îi făcuse o impresie puternică noului comandant al Armatei a 8-a. Monty era iritabil și brutal, dar era și genial, un bun cunoscător al caracterelor și un maestru al războiului. La o cină, la scurt timp după prima lor întâlnire arțăgoasă, Monty a remarcat: „Băiatul ăla, Stirling, e nebun. Nebun, nebun. Totuși, în război, e loc și pentru oameni nebuni. De exemplu, schema asta a lui. Să pătrundă mult în spatele liniilor inamice. Să atace drumul de coastă pe un front de șase sute de kilometri. Cine altcineva, dacă nu Stirling, s-ar fi gândit la un astfel de plan?“

14

El Alamein

Paddy Mayne stătea întins pe nisip, în răcoarea unei seri de octombrie, evaluând prada ultimului raid: două aparate de fotografiat, inclusiv un Rolleiflex cu vizor, nişte arme automate germane, o puşcă şi câţiva prizonieri italieni. „Prada a fost bună. Am fost ca nişte piraţi, i-a scris el fratelui său. Suntem în Marea de Nisip, la vreo trei sute de kilometri de cea mai apropiată oază, şi ieşim, pur şi simplu, să ne prostim.“ Tabăra de bază a lui Mayne era printre dune, la marginea Mării de Nisip, la vreo două sute cincizeci de kilometri sud de drumul de coastă şi dincolo de raza de acţiune a avioanelor inamice. De acolo, piraţii Escadronului A porneau în raiduri nocturne. „Ne prostim era un eufemism pentru pirateria în cel mai nemilos şi profitabil stil: sabotarea căilor ferate, atacarea convoaielor, distrugerea liniilor de comunicaţii, minarea drumului dintre Tobruk şi Mersa Matruh şi, în general, provocarea de haos în spatele frontului german, înainte de atacul iminent al lui Montgomery spre vest. Într-un interval de doar douăzeci de zile, legătura feroviară cu Tobrukul a fost întreruptă de treisprezece ori. Ameninţarea raidurilor nocturne a forţat convoaiele germane şi italiene să circule

ziua, când erau vulnerabile în faţa atacurilor aeriene ale RAF.

Unitatea de optzeci de oameni a lui Mayne includea mare parte din veteranii Detaşamentului L, printre care Lilley, Cooper şi Fraser. Reg Seekings nu era printre ei; spre dezamăgirea lui, el a fost trimis să-i pună la punct pe recruţii din Escadronul B. Printre cei aflaţi sub comanda lui Mayne era şi un irlandez de douăzeci şi trei de ani, pe nume Chris O'Dowd, incontrolabil şi mereu vesel, care luase parte la operaţiunea eşuată de la Benghazi. Există o poză cu O'Dowd curăţându-şi revolverul în tabăra din deşert înaintea unui raid: are părul vâlvoi şi murdar, barba netunsă; poartă pantaloni scurţi, un tricou zdrenţuit şi pe faţă are un zâmbet larg; arată murdar, fericit şi extrem de periculos. La celălalt capăt al scării sociale şi vestimentare se afla locotenentul Harry Wall Poat, fost cultivator de roşii din Insulele Anglo-Normande, care vorbea cu accentul rafinat al clasei de mijloc superioare, avea o mustaţă îngrijită şi niciodată ţinuta lui nu era altfel decât imaculată, chiar şi după săptămâni de trai în deşert.

Rapoartele oficiale din perioada aceea sunt riguros de exacte, o litanie seacă de violenţe intenţionat minimalizate, în mod auster bazate pe fapte: „Lovit de foc de mitralieră, carabină şi 20 mm; [...] incapabil să transmit radio [...]; a trebuit să vâneze [un] convoi care a prins viteză când ne-a văzut [...]; din cauză că mai aveam puţină apă şi benzină, unitatea s-a despărţit [...]; toate jeepurile au deschis focul cu arme K [...]; ascunşi timp de trei zile [...]; am dat peste un teren minat [...]; drum minat; am aruncat în aer stâlpii de telegraf; drumuri pline de cratere [...]." Şi aşa mai departe. Singura aluzie la pericol este excesiv de ironică. „Foarte speriaţi de un ghepard, cu care am împărţit uedul în care am stat întinşi." Există mai multe detalii despre mâncare decât despre moarte: „Am urmărit o gazelă vreo

zece minute, am rănit-o cu o K şi am terminat-o cu un pistol. Am mâncat foarte bine."

Războiul tradiţional are tendinţa de a urma linii drepte: înaintări, retrageri, baraje de foc, linii de front, avangărzi, ariergărzi şi puncte de atac. SAS inaugura un nou tip de război, atât de asimetric, încât era aproape dezechilibrat. Tot mai încrezători în tacticile şi în terenul lor, unităţile independente cu jeepuri îşi alegeau ţintele aşa cum se iveau, fără cine ştie ce planificare. Era un război din mers, ad-hoc, imprevizibil, foarte eficient şi adesea haotic.

Pe la mijlocul lui octombrie 1942, caporalul John William Sillito, cunoscut ca Jack, conducea un atac cu jeepurile având ca scop aruncarea în aer a unei porţiuni de cale ferată din apropiere de Tobruk, când unitatea lui a fost atacată de o patrulă germană nocturnă. În haosul care a urmat, Sillito a fost despărţit de oamenii lui. „Brusc, s-a trezit complet singur." Avea doar un revolver, o busolă şi o butelcă mică, în care avea apă pentru douăzeci şi patru de ore. Sillito era un om dintr-o bucată, agricultor în viaţa civilă. După ce s-a gândit o vreme, a ajuns la concluzia că avea trei opţiuni: putea merge spre nord, să se predea; putea să o ia spre est, în speranţa că va ocoli trupele Axei şi va ajunge la liniile britanice de la El Alamein; sau putea să se îndrepte spre sud, să încerce să traverseze trei sute de kilometri de deşert până la tabăra lui Mayne. A ales a treia opţiune, deşi ştia că „era foarte probabil să nu aibă şansa să întâlnească vreo formă de viaţă sau apă, iar o greşeală în orientare însemna o moarte sigură şi teribilă".

La început, drumul n-a fost neplăcut, deşi se simţea singur. Ploaia recentă lăsase bălţi cu apă care se putea bea. Dar Sillito înainta greu, umezeala a dispărut după un timp, iar cerul a devenit „nemilos de senin". A doua zi a rămas fără apă şi a început să îşi adune şi să bea urina, care devenea tot mai concentrată şi dezgustătoare.

Mergea noaptea şi zăcea în timpul zilei, profitând de orice umbră găsea. În a patra zi, picioarele îi erau băşicate şi crăpate; în a cincea, limba i se umflase şi a început să aibă crampe la picioare. A continuat să se târască spre sud, în timp ce „peisajul plat se întindea nesfârşit în faţa lui". În a şaptea zi, extrem de slăbit şi începând să aibă halucinaţii, a zărit în depărtare un convoi de jeepuri. Sillito a început să ţopăie strigând, dar maşinile păreau să se îndepărteze. Mânuind cu stângăcie cutia de chibrituri, şi-a dat jos tricoul şi i-a dat foc, fluturând deasupra capului haina aprinsă, dar fumul părea să se evapore în căldură. Jeepurile au dispărut la orizont. „Era din nou singur, cu căldura, transpiraţia şi gândurile lui." Şi fără tricou. În a opta zi, aproape mort, a zărit dunele albe care marcau marginea Mării de Nisip. Undeva la şaizeci şi cinci de kilometri în interiorul oceanului nisipos era tabăra. Dacă putea găsi locul pe unde intraseră şi ieşiseră jeepurile din Marea de Nisip, ar fi fost salvat; ştia că nu mai putea merge pe jos şaizeci şi cinci de kilometri.

Un echipaj de trei jeepuri SAS au făcut o oprire neprogramată pentru reparaţii, când au văzut un „schelet cu picioare inflamate şi sângerânde" clătinându-se prin căldură. Ajuns în tabără, Malcolm Pleydell a spălat şi a bandajat trupul zdrenţuit al lui Sillito şi i-a ascultat cu admiraţie povestea. Apoi, caporalul a stat nemişcat, în ciuda durerilor, pentru câteva poze suvenir. Stirling a socotit că, la vreo două săptămâni după cursa lui uimitoare prin deşert, bărbatul „şi-a revenit complet". Pleydell ştia că Sillito nu îşi va reveni complet niciodată: „O ezitare în gesturi şi o expresie anume din ochii lui spuneau povestea chinului psihic şi fizic prin care trecuse".

În 23 octombrie, Montgomery a atacat, aruncând în luptă aproape două sute de mii de oameni din Armata

a 8-a şi mai mult de o mie de tancuri spre a da piept cu armata de panzere a lui Rommel. În 4 noiembrie, germanii se aflau deja în retragere. Patru zile mai târziu, trupele de invazie anglo-americane puneau piciorul în Maroc şi Algeria şi se îndreptau spre est. A doua bătălie de la El Alamein a marcat un punct de răscruce în război: prima victorie decisivă a Aliaţilor de la începutul războiului ridicând moralul şi îndepărtând ameninţarea ce plana asupra Egiptului şi a Canalului Suez. În timp ce armata victorioasă a lui Montgomery înainta spre vest, Armata 1, formată din forţe terestre britanice şi americane şi aflată sub comanda generalului Kenneth Anderson, înainta spre est, prin Tunisia: Rommel era prins într-o imensă menghină, care în curând avea să se strângă cu o forţă zdrobitoare. În ciuda ostilităţii iniţiale faţă de Stirling, Montgomery prevăzuse că SAS „ar putea avea un efect decisiv asupra apropiatei mele ofensive". Desigur, impactul exact al SAS asupra situaţiei militare este imposibil de estimat, dar însuşi Monty era convins că unitatea a jucat un rol esenţial în săptămânile dinainte şi de după El Alamein. Şirul de raiduri din spatele liniilor a perturbat comunicaţiile, a semănat confuzie şi a slăbit moralul germanilor.

La finalul lui noiembrie, cele două escadroane SAS s-au întâlnit cu Stirling la Bir Zelten, o nouă bază din deşert, aflată mult mai la vest. De acolo, oamenii lui Paddy Mayne au început să-i hărţuiască pe germanii aflaţi în retragere şi ajunşi în apropiere de Sirte, provocând şi mai mult haos şi făcând remarcabil de puţine victime.

Dar Escadronul B, care opera la vest de Tripoli, a fost grav afectat în urma raidurilor din decembrie. Escadronul opera în zonele mai dens populate, unde mulţi dintre localnicii arabi erau vădit neprietenoşi şi mult mai dispuşi să avertizeze inamicul. Germanii, alertaţi cu privire la raiduri, îi vânau acum pe faţă pe cei din SAS. În jurnalul

lui, Rommel nota că trupele sale „periau zona, sperând să dea peste vreun tommy". Pe la sfârșitul lui decembrie, Escadronul B pierduse mai mult de zece oameni, iar trei dintre cei șase ofițeri ai lor fuseseră capturați sau uciși. Reg Seekings a scăpat ca prin urechile acului, după ce unitatea lui a dat peste o patrulă inamică. Cu francheța-i caracteristică, el a pus rata mare a pierderilor pe seama lipsei de experiență a Escadronului B, ai cărui oameni nu fuseseră „instruiți la standardele necesare". Dar mai exista un motiv mai puțin evident pentru seria de înfrângeri suferite de Escadronul B: un spion fascist englez, cunoscut drept căpitanul John Richards.

Jim Almonds îl întâlnise pe Richards în lagărul de prizonieri de la Benghazi și imediat își dăduse seama că era un *stool pigeon*, un „porumbel legat de scaun", una dintre cele mai vechi și mai neplăcute specii de spioni. Expresia vine de la obiceiul de a lega un porumbel de un scaun pentru a-i atrage pe ceilalți: porumbelul legat de scaun (care mai era numit și marionetă) reprezintă o capcană, un informator care se infiltrează într-un grup, având o înfățișare identică cu membrii grupului și care adună în secret informații despre inamic. Prizonierii capturați în războiul din deșert erau o țintă importantă pentru spionajul de acest fel: un spion introdus printre prizonierii de război, aparent și el tot un prizonier, putea să obțină informații esențiale trăgând, pur și simplu, cu urechea, punând întrebări aparent inofensive și câștigând încrederea compatrioților lui.

Timp de mai multe luni, locotenent-colonelul Mario Revetria, șeful serviciilor de informații italiene din nordul Africii, încercase să afle mai multe despre misterioșii atacatori britanici care se iveau din deșert, adesea la sute de kilometri în spatele frontului, atacau aerodromurile și luau prin surprindere convoaiele. Zvonurile despre această

unitate abundau, dar existau foarte puţine informaţii veridice. Revetria era un ofiţer de informaţii şiret şi experimentat şi ştia că singurul mod de a contracara o astfel de unitate era să-i descopere secretele: trebuia să afle cine conducea SAS, ce dimensiuni avea unitatea, cum se instruia şi ce tactici folosea; avea nevoie de un informator, un porumbel legat de scaun de primă mână. Şi a găsit unul în căpitanul John Richards: o armă mult mai eficientă în contracararea SAS decât oricâţi soldaţi înarmaţi.

Numele real al lui Richards era Theodore John William Schurch. Era de meserie contabil, soldat în armata britanică şi fascist convins. Născut la Londra în 1918, din mamă britanică şi tată elveţian, care lucrase ca portar de noapte la Savoy, Schurch a abandonat şcoala la şaisprezece ani, dar avea ceea ce mai târziu a fost descris ca o „inteligenţă înnăscută şi o agerime naturală". De asemenea, suferea de o acută manie a persecuţiei. „De când mă ştiu, am fost privit chiorâş din cauza numelui meu străin", a spus el mai târziu pentru a se dezvinovăţi. „Rezultatul a fost faptul că gândirea lui s-a denaturat şi s-a distorsionat încă de tânăr." Lucrând pe post de contabil începător la Lancegaye Safety Glass, în Wembley, a cunoscut-o pe Irene Page, telefonistă de douăzeci şi trei de ani la aceeaşi companie, o tânără „cu un piept bine dezvoltat" şi cu vederi de extremă dreapta. În fiecare sâmbătă, se îmbrăca în uniformă fascistă – cămaşă neagră, fustă gri din flanel, cravată şi beretă –, pentru a se întâlni cu amicii ei fanatici. Irene l-a introdus pe Schurch într-o reţea fascistă din suburbiile Londrei. Deşi iniţial fusese interesat mai mult de pieptul lui Irene Page, el a fost atras imediat de ideologia fascistă. La una dintre întâlniri, l-a cunoscut pe Oswald Mosley, liderul Uniunii Britanice a Fasciştilor. La o altă adunare clandestină din Willesden, i-a fost prezentat unui fascist italian pe nume Bianchi, deţinătorul unei firme de export din Cardiff, care

vorbea engleza perfect. Bianchi i-a spus că fasciştii italieni aveau propriul serviciu secret şi i-a sugerat că el ar putea fi un recrut potrivit pentru acesta.

Ideea de a deveni agent secret a prins rădăcini. În 1936, la cererea lui Bianchi, s-a înrolat în Royal Army Service Corps şi a fost instruit ca şofer militar. Un an mai târziu, din nou la sugestia prietenilor lui fascişti, s-a oferit să fie trimis în Palestina. Acolo a început să îi transmită informaţii unui bărbat pe nume Homis, deţinătorul arab al concesiunii General Motors în Palestina, care purta inele din aur şi avea o mustaţă neagră subţire. Schurch era plătit cu bani gheaţă: la început, sume mici, care treptat au crescut. Ca şofer la cartierul general, era în poziţia de a aduna tot felul de informaţii de interes, atât pentru serviciile de informaţi arabe, cât şi pentru aliaţii lor nazişti: desfăşurări de trupe, transporturi de materiale şi planurile de călătorie ale ofiţerilor superiori. „În felul meu, ajutam mişcarea fascistă", a zis el mai târziu. De asemenea, îşi dezvolta un „gust pentru plăceri scumpe". Camarazii de război ai lui Schurch şi-l amintesc ca pe un personaj relaxat, căruia îi plăcea să bârfească şi care părea să aibă mereu bani mulţi. În 1941, unitatea lui Schurch a fost trimisă în Egipt. La îndemnul lui Homis, el a solicitat să fie trimis pe front, cu intenţia de a trece de partea italienilor cu prima ocazie. În cele din urmă, a fost trimis la Tobruk; la două zile de la sosirea lui, portul a căzut în mâinile germanilor, iar el a fost capturat împreună cu sute de alţi soldaţi britanici. În lagărul de prizonieri de război de la Benghazi, a cerut să vadă un ofiţer din serviciile militare de informaţii italiene. Italienii au făcut verificări şi, câteva zile mai târziu, Schurch a fost dus în faţa colonelului Mario Revetria. Şeful serviciilor de informaţii italiene şi-a dat repede seama că vorbăreţul bărbat care fuma ţigară de la ţigară în cortul lui se putea dovedi extrem de util şi l-a luat la cină, în popota ofiţerilor.

În 13 septembrie, Schurch a fost îmbrăcat în uniformă de căpitan, chipurile din Departamentul de Legătură Interservicii, şi trimis înapoi în Benghazi, unde erau ţinuţi numeroşi prizonieri de război recent capturaţi după raidurile nereuşite de acolo şi de la Tobruk. Schurch era un bărbat urât, cu „o faţă zbârcită şi adus de spate, cu dinţi ieşiţi în afară", dar, cu părul lucios pieptănat spre spate şi cu mustaţa blondă îngrijită, putea trece uşor drept ofiţer. În confuzia de după raidurile eşuate, niciunul dintre prizonieri – cu excepţia lui Jim Almonds – nu s-a întrebat dacă prietenosul căpitan John Richards chiar era cine spunea că era. Schurch s-a întors la Revetria cu o informaţie interesantă: unii dintre prizonierii de război erau membri ai „unei unităţi speciale a LRDG, cunoscută mai apoi ca SAS".

Revetria era „foarte interesat de SAS", iar lui Schurch i s-a ordonat să se întoarcă în lagărul de prizonieri de război şi să adune „toate informaţiile referitoare la genul acela de unitate". SAS perfecţionase arta de a se strecura în spatele liniei frontului ocolind-o; Schurch a aflat că el putea să se strecoare înapoi prin teritoriul aflat pe mâinile britanicilor pentru simplul fapt că era britanic şi purta uniformă de ofiţer. Pretinzând că era prizonier de război evadat, a trecut liniile la El Alamein, a adunat pentru Revetria informaţii de pe liniile de comunicaţii ale Aliaţilor, apoi s-a întors. A rămas în urmă după ce Benghazi a căzut în mâinile britanicilor, s-a amestecat printre noii ocupanţi ai oraşului, după care a trecut din nou de partea Axei. Revetria, încântat, l-a recompensat cu bani, vin, cele mai bune ţigări italiene şi propria vilă.

Odată cu bătălia de la El Alamein, înaintarea Armatei a 8-a şi raidurile SAS, căpitanul John Richards a mai fost trimis să se infiltreze o dată şi să obţină informaţii de la oamenii capturaţi din Escadronul B. „În această perioadă

au fost capturate două sau trei patrule ale Serviciului Aerian Special, a explicat mai târziu Schurch. Colonelul Revetria m-a pus să adun informaţii de la toţi prizonierii din SAS. Am intrat în legătură cu trei ofiţeri şi cu alte grade din aceste patrule capturate şi, din informaţiile astfel obţinute, am aflat unde se găseau alte patrule şi câţi oameni aveau. Cu informaţiile primite, am reuşit să prindem încă două patrule şi am obţinut informaţii despre operaţiunile viitoare ale altor patrule din zonă." SAS demonstrase că se putea apăra din punct de vedere militar în cele mai dure condiţii; totuşi, cea mai mare ameninţare la adresa unităţii venise din partea unui spion care arăta şi se purta ca un ofiţer englez.

Ultimul capitol al războiului din deşert era pe cale să înceapă, iar Stirling era hotărât să îşi scrie numele în el printr-o acţiune îndrăzneaţă, care să demonstreze o dată pentru totdeauna valoarea unităţii lui, să garanteze viitorul regimentului şi să asigure SAS un rol major în următoarea etapă a războiului, în Europa. A propus să îşi conducă unitatea la vest, să îi hărţuiască pe germani şi să le afecteze liniile de comunicare în timp ce aceştia se retrăgeau în Tunisia şi, simultan, să adune informaţii care puteau dezvălui dacă Rommel intenţiona să ia poziţie pe Linia Mareth, şirul de fortificaţii construite iniţial de Franţa pentru a apăra Tunisia de atacurile venite din Libia.

Elegantul locotenent Harry Poat va conduce un grup care să atace vestul oraşului Tripoli – la cererea specială a lui Montgomery, care era hotărât să îi împiedice pe germanii aflaţi în retragere să organizeze distrugerea metodică a portului. Partea franceză a SAS va acţiona între Gabès şi Sfax, pe coasta tunisiană. Mayne va acţiona în preajma Liniei Mareth. Iar pentru sine, Stirling avea în minte un obiectiv şi mai dramatic: va merge spre

nord-vest, va trece *prin* liniile germane în retragere, apoi va lua legătura cu Armata 1. Între cele două armate ale Aliaţilor se afla o întinsă porţiune de deşert necartografiată, o armată numeroasă a Axei şi o imensă mlaştină sărată, de netrecut. Stirling i-a spus lui Pleydell că intenţiona să meargă cu maşina „drept către sudul zonei de luptă, de la un front la altul", adăugând că „drumul îi va oferi o idee bună despre natura din acea ţară, în vederea unor viitoare operaţiuni". Se va stabili astfel dacă era posibilă pătrunderea unei divizii blindate în spatele germanilor aflaţi în retragere.

Misiunea putea aduce informaţii importante. Dar era şi o stratagemă, un exerciţiu calculat al teatrului de război: oportunitatea de a deveni prima unitate a şobolanilor de deşert[1] care să întâmpine forţele americane era, după cum a recunoscut Stirling mai târziu, „irezistibilă". Succesul putea duce la o extindere ulterioară a regimentului, poate la statut de brigadă. În imaginaţia lui Stirling, SAS putea să se extindă chiar şi la trei regimente distincte, care să opereze în estul Mediteranei, în Italia şi în Europa ocupată de nazişti.

Pleydell îl privea pe Stirling cu ochiul medicului şi nu-i plăcea ce vedea. Comandantul SAS „nu arăta prea în formă", se gândea el. Difteria cutanată a lui Stirling se agravase, aşa că fusese spitalizat în Cairo timp de câteva zile. Migrenele îi reveniseră, amplificate de conjunctivita solară, o infecţie oculară cauzată de combinaţia de nisip purtat de vânt şi soare arzător. Stirling ajunsese să poarte ochelari de soare pentru a-şi proteja ochii, ceea ce îi dădea un ciudat aer de gangster. Eforturile lui Pleydell de a-l convinge pe Stirling să-şi clătească ochii au fost ignorate politicos. Părea periculos de slab, extenuat de

[1] Poreclă dată militarilor din Armata a 8-a britanică (n.r.)

numeroasele lui responsabilități, mai ales de înființarea unui regiment SAS paralel.

Timp de mai multe luni, Stirling a făcut lobby pentru un al doilea regiment SAS, care să îl completeze pe primul. La sfârșitul lui 1942, a obținut în sfârșit aprobarea și a fost înființat al doilea SAS, sub comanda fratelui său, Bill Stirling, locotenent-colonel din Gărzile Scoțiene și fost soldat în trupele comando, care împărtășea viziunea lui David Stirling în privința unității. Bill Stirling fusese la conducerea Comandoului 62, cunoscut și ca Small Scale Raiding Force, înființat pentru a desfășura atacuri în Marea Mânecii. Spre sfârșitul anului 1942, după ce a fost trimis în Algeria, Comandoul 62 a fost dizolvat, iar Bill a început să militeze pe lângă cartierul general al Forțelor Aliate pentru a obține permisiunea de a înființa un al doilea regiment SAS. Acest al doilea regiment a fost atașat Armatei 1, în Algeria, iar el a început să recruteze soldați și să îi instruiască la o nouă bază din Philippeville, în nord-vestul Algeriei. Ceea ce începuse ca o armată mică, independentă, semiprivată, dăduse naștere unei familii extinse de forțe speciale, incluzând trupe franceze suplimentare, o unitate de luptători greci extrem de duri, cunoscută ca Batalionul Sacru Grec (după Batalionul Sacru al Tebei, din Antichitate) și Batalionul Naval Special. Ideea SAS era atât de prolifică, încât nu mai putea fi sarcina unui singur om. Stirling fusese mereu un amestec ciudat: un organizator înnăscut căruia îi displăcea administrația, un individ de acțiune cu rezistență fizică limitată, un ofițer cu o ambiție excesivă, care acum își vedea creația extinzându-se în moduri pe care nu le anticipase și pe care nu putea să le controleze deplin. Hotărârea lui de a se întoarce în deșert poate că reflecta, parțial, o dorință de a scăpa de responsabilitățile care i se adunau pe birou.

3. Episodul tunisian. Ultima acțiune a lui Stirling

Pentru a ajunge la Armata 1, trupa lui Stirling trebuia să ocolească Marele Erg Oriental, care se întindea din centrul Algeriei până în Tunisia, iar apoi să treacă prin Poarta Gabès, o trecere naturală între Mediterana și mlaștinile sărate întinse și de nepătruns de la vest. Tot traficul care se îndrepta spre coastă trebuia să treacă prin această zonă, care era încă în mâinile germanilor și avea o lățime de doar opt kilometri în cel mai îngust punct al ei. Vor fi aduse mai multe jeepuri, doar pentru a căra combustibilul, iar apoi vor fi abandonate pe drum.

În zorii zilei de 16 ianuarie 1943, coloana de cinci jeepuri și paisprezece oameni a lui Stirling a pornit din Bir Zelten, precedată de o unitate franceză condusă de Augustin Jordan. Unitatea lui Stirling îi includea și pe navigatorul Mike Sadler, pe Johnny Cooper și pe un sergent francez de treizeci și unu de ani, Freddie Taxis, care vorbea araba. Era foarte posibil să întâlnească oameni din triburile locale, care le erau ostili, iar un interpret putea fi esențial.

Ruta spre pozițiile avansate ale Armatei 1 din Gafsa necesita un ocol mare pe la sud de Tripoli, pe unul dintre cele mai dificile terenuri pe care le întâlniseră până atunci. Dacă suprafața Mării de Nisip avea forma unor valuri oceanice semețe, aici valurile uniforme ale deșertului erau „mici și schimbătoare, ca o Mediterană dificilă". În timp ce convoiul urma drumul sinuos spre nord-vest, mergând adesea nu mai mult de doi kilometri într-o oră, prin radio a venit un mesaj potrivit căruia Tripoli căzuse în mâinile Armatei a 8-a. Pe măsură ce convoiul se apropia de Poarta Gabès, drumul devenea și mai greu, terenul mlăștinos și dunele alternând cu ravene abrupte și bolovănoase. În 22 ianuarie, pe la apus, două avioane de recunoaștere germane au huruit pe deasupra lor. Stirling nu s-a oprit; la primele ore ale dimineții, au ajuns la drumul asfaltat și

au trecut, potrivit lui Stirling, „în vârful picioarelor“ prin Poarta Gabès. Cam la un kilometru şi jumătate în faţă, pe marginea drumului, campase o divizie germană de blindate, care acum abia se trezea.

— O să-i păcălim, i-a zis Stirling lui Cooper. Doar priveşte drept înainte.

În timp ce treceau, un grup de soldaţi germani îşi beau cafeaua în soarele dimineţii, iar Cooper i-a salutat prietenos, înclinând din cap. „Nimeni nu ne-a zis nimic. [...] Nimeni n-a tras în noi. Nimeni n-a făcut nimic.“ Acum trebuiau să iasă de pe drumul de coastă cât de repede posibil şi să găsească un loc unde să stea ascunşi peste zi. Sadler s-a îndreptat spre poalele dealurilor Jebel Tebaga, doar pentru a traversa un alt drum neasfaltat, care nu era trecut pe hartă. Au intrat într-o zonă deschisă. Ceva mai în faţă, Stirling a văzut o ravenă lungă şi îngustă, presărată cu tufişuri, care „părea să fie ascunzătoarea perfectă“. Trupa era extenuată, după mai bine de treizeci şi şase de ore fără odihnă, mâncare sau somn. Jeepurile au fost repede camuflate, iar oamenii s-au dus să doarmă, risipindu-se prin cotloanele ravenei, mulţi dintre ei prea obosiţi ca să îşi dea jos măcar ghetele. Înainte să se culce, Cooper şi Sadler s-au căţărat pe buza ravenei pentru a arunca o privire pe drum. Prin binoclu, au văzut o coloană de soldaţi care se opriseră şi coborau din vehicule. „Am presupus că toţi coborau doar să urineze“, şi-a amintit Sadler mai târziu.

Câteva ore mai târziu, Mike Sadler a fost trezit de un scrâşnet de bocanci pe pietre, a deschis ochii şi a văzut o pereche de paraşutişti germani stând în faţa lui, cu pistoalele-mitralieră Schmeisser îndreptate spre el. Cooper, care dormea lângă el, a încercat să iasă din sacul de dormit şi să se ridice în picioare.

— Jos! i-a ordonat unul dintre germani.

Cooper şi Sadler au rămas nemişcaţi. Armele lor erau la vreo zece metri de ei, ascunse în jeepurile camuflate. Cei doi paraşutişti au făcut semn că Sadler şi Cooper ar trebui să rămână unde erau şi au ţâşnit în jos pe ravenă, să ajute la prinderea celorlalţi britanici. Cooper şi Sadler nu au avut nevoie de un plan: „Puteam doar să o luăm la fugă". În clipa în care germanii au ieşit din raza lor vizuală, au alergat în sus, pe ravena abruptă. Câteva clipe mai târziu, li s-a alăturat francezul Freddie Taxis. Toţi trei au sprintat spre buza ravenei. În spate, au auzit împuşcături şi strigăte: *„Raus! Raus!"* (Afară! Afară!)

Stirling şi restul trupei au fost capturaţi fără luptă. Un ofiţer german corpolent, roşu la faţă (care, spre indignarea lui Stirling, s-a dovedit a fi dentistul unităţii) a îndreptat un Luger spre liderul SAS şi l-a împins afară din ravenă. Sus îi aştepta o imagine tristă: o unitate de 500 de soldaţi germani înarmaţi şi un transportator blindat le bloca ieşirea din ued. Cei care îi prinseseră erau o unitate specială de paraşutişti a Luftwaffe, Compania z.b.V. 250, trimisă să ia urma atacatorilor şi alertată în privinţa prezenţei SAS după o încăierare cu unitatea lui Jordan, cu o zi înainte (unitatea franceză a fost capturată câteva zile mai târziu). Cei unsprezece prizonieri au fost percheziţionaţi, duşi la marginea drumului, apoi urcaţi în camioane bine păzite, în timp ce soarele apunea. După ce au mers spre sud vreo două ore, au fost duşi în ceea ce părea a fi un garaj mare şi încuiaţi acolo. Bucuria gărzilor sugera că aflaseră identitatea şi valoarea captivilor. Stirling a estimat că trebuiau să se afle undeva în apropiere de Medina. Unul dintre nasturii jachetei lui ascundea o busolă: se gândea la un plan de evadare.

Între timp, Sadler, Cooper şi Taxis se îndreptau exact în direcţie opusă. După sprintul lor extenuant spre vârful ravenei, se rostogoliseră în spatele tufişurilor, într-un

şanţ mic. S-au ascuns timp de câteva ore, cât germanii au periat zona. Sadler a scos din buzunar o bucată de hârtie pe care mâzgălise ultimele semnale radio de la cartierul general şi a ascuns-o în nisip. „A fost cea mai lungă după-amiază", a zis el. Din fericire, s-a ivit un arab cu o turmă mare de capre, care s-au învârtit pe lângă ascunzătoarea lor şi i-au ajutat să se pitească. „Niciodată n-am aflat dacă omul a făcut-o intenţionat, să ne ascundă." Când s-a lăsat noaptea, i-au auzit pe germani plecând.

Toţi trei dormiseră complet îmbrăcaţi, dar nu aveau arme, hartă, busolă, apă sau mâncare. Sadler studiase atent geografia zonei. Armata 1, a calculat el, era încă la mai bine de o sută şaizeci de kilometri distanţă, spre nord-vest. Dacă mergeau pe jos, ţinând lacurile sărate la vestul lor, aveau să ajungă în cele din urmă la oraşul-oază Tozeur. „Cu puţin noroc, m-am gândit că oaza trebuia să fie deja în mâinile Aliaţilor, şi-a amintit Sadler mai târziu. Aşa că am pornit."

Au mers toată noaptea, iar în zori au întâlnit un grup de berberi prietenoşi, care le-au dat nişte curmale şi o piele de capră, pe care au cusut-o cu şireturi de bocanci, pentru a improviza un vas pentru apă. Au continuat să meargă, până când căldura năucitoare i-a forţat să se oprească. La lăsarea nopţii, au pornit din nou, iar când s-a făcut ziuă au adormit în crăpăturile unei stânci mari. Câteva ore mai târziu s-a ivit un arab solid, fluturând o puşcă, cu un aer aproape la fel de primitor ca al germanilor care îi treziseră cu două zile în urmă. În câteva minute, au fost înconjuraţi de oameni dintr-un trib local şi de băieţi care cărau pietre.

— Dă-le haina ta, i-a zis Taxis lui Cooper. Au zis că ar trebui să le dăm hainele, pentru că o să ne omoare oricum.

O piatră a zburat spre ei. Cooper a fost lovit în frunte, deasupra ochiului stâng. Buimăcit şi orbit pentru moment de sângele care curgea, Cooper a fost prins de ceilalţi doi

bărbaţi şi pe jumătate târât pe o suprafaţă mare acoperită cu pietre, pe care picioarele desculţe ale arabilor nu puteau merge uşor. Apoi au luat-o la fugă.

În a patra zi, erau aproape terminaţi. În depărtare, Sadler era sigur că vedea estompat verdele oazei Tozeur. Dar părea sigur că vor muri de sete sau că o vor lua razna înainte să ajungă la ea. Taxis băuse apă sărată din mlaştină, vomita şi avea halucinaţii. Abia mai stătea în picioare. Spre surpriza tovarăşilor lui britanici, se dovedise că avea câte şase degete la fiecare picior, iar după patru zile de mărşăluit în bocanci care nu i se potriveau, era aproape schilod. Polidactilul francez s-a întins şi le-a cerut să îl lase acolo să moară. Cu o combinaţie de şicanări, încurajări şi bruscări, ceilalţi l-au ridicat în picioare şi s-au chinuit să meargă mai departe.

Sadler intrase şi el în zona ciudată a delirului, unde realitatea şi fantezia se contopesc, când din deşert s-au ivit doi negri foarte corpolenţi, purtând căşti din Primul Război Mondial. Sadler s-a întrebat dacă era un alt miraj. Apariţiile le-au vorbit în franceză şi au îndreptat spre ei nişte carabine vechi, cu baionete fixate pe ele. Câteva clipe mai târziu, trioul zdrenţuit era îndopat cu vin şi rom alb, carne de capră şi cartofi, în timp ce capul rănit al lui Cooper era cusut de un asistent francez: dăduseră peste soldaţi senegalezi din Legiunea Străină, parte din forţele Franţei Libere, vârful Armatei 1.

Cunoscutul corespondent de război al publicaţiei *New Yorker*, A.J. Liebling, se învârtea prin Gafsa de câteva zile, în căutarea unui material bun. Potrivit estimării lui, următoarea staţie a înaintării americane va fi, cel mai probabil, şi punctul în care se vor întâlni cele două armate Aliate, moment la care voia să fie martor. Micul oraş din deşert arăta „precum decorul unui film mai vechi din seria *Beau Geste*“, cu o populaţie formată din europeni, evrei şi arabi,

plus un batalion american de infanterie care abia sosise şi care făcuse minuni la bordelul local, Liebling descriindu-le pe fetele de acolo ca fiind „oarecum franţuzoaice". Locotenent-colonelul Bowen preluase Hôtel de Ville, acoperit cu stuc galben şi dotat cu căzi şi apă curentă, şi îl transformase în cartier general. Liebling era acolo şi îl bătea la cap pe ofiţerul de comunicare, în speranţa că va trimite un articol prin telegraf, când un ofiţer al Legiunii Străine franceze a intrat în clădire urmat de un trio de vagabonzi.

> Pantofii lor erau înfăşuraţi în zdrenţe şi am dedus că picioarele lor trebuie să fi fost complet băşicate. Doi dintre bărbaţi aveau bărbi lungi, iar unul, al cărui cap era înfăşurat în bandaje îmbibate în sânge, arăta de parcă avea nevoie disperată de o lamă de bărbierit. Toţi trei purtau uniforme militare kaki, din care lipseau bucăţi mari de material, ce fusese sfâşiat pentru a-şi face bandaje. Unul dintre bărbaţi căra o piele de capră cu apă în ea, cu blana în exterior; mi-a amintit de Robinson Crusoe. Aveau feţele supte, ochii lor păreau neobişnuit de mari, iar ai unuia dintre ei, chiar ieşiţi afară din orbite. Ochii acestui individ erau rotunzi şi albaştri cum e cerul, iar părul şi mustaţa, incredibil de blonde. Barba lui începea mult sub bărbie, dându-i un aer de Paul Verlaine emaciat şi uşor trăsnit.

— Am mers pe jos cinci nopţi şi cinci zile, a zis Mike Sadler. A mai venit vreunul dintre ceilalţi? Aţi auzit ceva despre Marele Dave?

Lui Liebling nu-i venea să creadă.

— Chiar sunteţi din Armata a 8-a?

Colonelul Mowen era şi mai suspicios. A aruncat o privire la trioul bărbos şi zdrenţăros şi a ordonat să fie puşi sub pază, pe motiv că „ar putea fi spioni". Celor trei bărbaţi, care nu prea mai aveau simţul realităţii, urmare a unei combinaţii de extenuare, deshidratare şi vin algerian acru,

situaţia începea să li se pară ireală: acum erau prizonieri ai propriilor aliaţi şi mult prea obosiţi să mai protesteze. Aşteptând să fie escortaţi sub pază la cartierul general american din Tebessa, Cooper a intrat în vorbă cu jurnalistul american. Descrierea lui poticnită şi pe jumătate delirantă a activităţii SAS a fost reprodusă textual de Liebling:

> Când am fost instruiţi prima dată, ne-am specializat în avioane germane aflate la sol. Să pătrundem în spatele liniilor lor, să intrăm pe un aerodrom noaptea – să omorâm o santinelă, ştii, chestii de astea, e uşor –, apoi să punem bombe cu creion pe cât de multe avioane puteam. Bombele sunt pregătite să explodeze într-un timp scurt. Plecăm rapid, bombele explodează şi toate avioanele iau foc. O idee foarte bună. Colonelul Stirling, cel căruia noi îi zicem Marele Dave, s-a gândit prima dată la asta. Un tip deştept. Colonelul Stirling s-a gândit să folosim jeepuri. Un lucru minunat jeepurile, foarte bune. Te duc oriunde prin deşert. Oamenii noştri vin în spatele liniilor inamice şi, pur şi simplu, trăiesc în deşert săptămâni la rând, scoţându-i din sărite. Un tip din SAS a terminat o sută douăzeci de avioane cu mâinile lui. Marele Dave trebuie să fi terminat aproape o sută. Dar Jerry s-a prins. Acum sunt prea multe gărzi şi capcane. Aşa că, în ultima tură, am pus doar mine, am dat traficul peste cap şi am creat confuzie generală. Foarte distractiv, sincer. Am continuat aşa săptămâni în şir, fără probleme. Ziua ne ascundeam şi dormeam, iar noaptea făceam toate mişcările. Găseam ueduri adânci sau grote în care ne ascundeam. Noaptea ieşeam pe drumuri şi trăgeam în convoaiele inamice. Am făcut dezastru pe liniile de aprovizionare ale inamicului. Unul dintre cele mai bune trucuri ale noastre era să ieşim la un drum şi să mergem pe el spre front, astfel încât să nu ne suspecteze că eram intruşi. [...] Dar am ajuns să ne simţim prea în siguranţă.

Am trecut neobservaţi atâta timp, încât am crezut că o să dureze o veşnicie. Eram întinşi într-un ued adânc, la vreo cincisprezece kilometri nord de Gabès. Nişte arabi trebuie să ne fi văzut mergând acolo şi ne-au spus lui Jerry. Nu am avut cum să scăpăm de acolo. Am reuşit să urcăm pe stâncă. Am aşteptat să vedem dacă mai scapă careva, dar nimeni n-a reuşit. Au fost o grămadă de împuşcături în ued, apoi, linişte.

Exuberanţa lui Cooper s-a evaporat brusc.

— Marele Dave trebuie să fi fost ucis.

Relatarea lui A.J. Liebling a fost publicată în *New Yorker* în 17 noiembrie, făcându-le cunoştinţă americanilor cu un nou tip de război, în care britanici cu barbă şi zdrenţuiţi luptau în spatele liniilor şi asta li se părea extraordinar de distractiv.

David Stirling nu fusese ucis, deşi fusese foarte aproape să fie. La 10 seara, după capturarea lui, a cerut să fie lăsat afară să urineze. L-au escortat două gărzi care fumau. La vreo douăzeci de metri de clădire, Stirling a luat-o la fugă, pur şi simplu. Au răsunat împuşcături, dar în beznă santinelele au tras la întâmplare. Stirling a decis să o ia spre sud, un plan de evadare bazat aproape în întregime pe fantezie: zona era foarte populată, habar n-avea unde se afla, iar un străin singur, foarte înalt şi neînarmat, cu siguranţă era uşor de observat. Chiar şi aşa, a parcurs vreo douăzeci şi cinci de kilometri, apoi s-a ascuns într-un tufiş, întrucât se crăpa de ziuă. În ziua următoare, a fost descoperit de un păstor arab care l-a condus la o ravenă mică şi i-a dat de înţeles că o să-i aducă apă. Câteva clipe mai târziu, a revenit însoţit de o patrulă italiană. Stirling s-a întors în captivitate. De data asta, a fost legat şi pus sub pază serioasă în El Hama, apoi dus la cartierul general italian din Menzel.

Acolo a fost interogat de colonelul Mario Revetria, de la serviciile de informaţii italiene. Revetria era atât de bucuros că îl prinsese pe liderul SAS, încât nu s-a abţinut să se laude şi, în loc să îl preseze pe Stirling cu întrebări, a povestit tot ce ştia despre SAS, dar nu şi cum aflase despre el. Stirling a fost impresionat pe măsură:

— Ştii la fel de multe ca şi mine despre organizaţia mea, a zis el.

Câteva ore mai târziu, Stirling a fost dus la un Junkers 52 şi transportat în Sicilia. Aici a fost interogat încă o dată, în barăcile cavaleriei, mai întâi de către italieni, apoi de un ofiţer german. Acesta şi-a spus doar numele şi gradul.

În 11 februarie, mama lui Stirling a fost anunţată oficial că acesta era dispărut în misiune. „Sper că David o să apară, i-a scris Randolph Churchill. În cel mai rău caz, e prizonier." Rommel însuşi i-a scris soţiei lui, descriindu-i cum bărbatul care îi dăduse atâta bătaie de cap un timp atât de îndelungat era, în sfârşit, în captivitate: „Britanicii l-au pierdut pe comandantul abil şi adaptabil al unităţii din deşert care ne-a provocat mai multe pagube decât orice altă unitate britanică de aceeaşi dimensiune".

Stirling a fost mutat într-un alt lagăr de prizonieri aflat în afara Romei. Cazarma Castro Pretorio era „bine dotată şi confortabilă", dar după atâtea luni de activitate frenetică, inactivitatea i s-a părut lui Stirling extrem de plictisitoare. În timpul zilei, prizonierii rămâneau în celule, dar seara le era permis să iasă să mănânce împreună şi să socializeze. Se asemănau între ei. Bărbatul din celula alăturată, un alt ofiţer care aştepta să fie interogat, s-a prezentat drept căpitanul John Richards, din Royal Army Service Corps, şi i-a explicat că fusese capturat în Tobruk, în noiembrie 1942.

Teddy Schurch fusese trimis la Roma cu puţin timp înainte de capturarea lui Stirling. Când noul lui comandant, un anume căpitan Morocco, i-a spus că „fusese prinsă o

persoană foarte importantă", nimeni altul decât liderul SAS, Schurch parcă simţise un val de mândrie profesională: „În sfârşit, avea să îl cunoască pe ofiţerul care îi conducea pe soldaţii şi pe ofiţerii cu care petrecuse tot acel timp obţinând informaţii de la ei". Morocco i-a cerut lui Schurch să „obţină toate informaţiile posibile despre Stirling şi organizaţia lui" şi, mai ales, numele ofiţerului care îi va urma la conducerea SAS.

Nu a fost dezvăluit niciodată cam cât i-a divulgat Stirling spionului, fără să vrea. În declaraţia de martor de la procesul de trădare al lui Schurch, Stirling a pretins că fusese avertizat de un alt ofiţer că Richards lucra pentru italieni şi că fusese pregătit pentru asta încă de la început: „Informaţiile pe care i le-am dat nu erau adevărate şi erau menite să îl păcălească. [...] Nu îmi amintesc să fi vorbit despre numele succesorului meu la SAS. De fapt, la vremea aceea, nu cunoşteam identitatea succesorului meu."

Schurch şi-a amintit altfel discuţia lor. „Cum toate informaţiile necesare despre SAS fuseseră obţinute, mi s-a spus să mai aflu doar numele succesorului colonelului Stirling. Am aflat că acesta era căpitanul Paddy Mayne." De fapt, exista o singură persoană capabilă să preia regimentul, iar Stirling se pare că îi spusese lui Schurch acelaşi lucru. Fără îndoială, această informaţie a fost împărtăşită serviciului de informaţii nazist. În mod bizar, germanii ştiau cine va prelua SAS încă înainte ca Mayne însuşi să afle asta.

Războiul din deşert se apropia de sfârşit, iar în perspectiva victoriei în nordul Africii, rolul, locul şi însăşi menirea SAS aveau să se schimbe din nou. SAS nu mai semăna deloc cu unitatea compusă din cei câţiva soldaţi paraşutaţi în deşert în timpul Operaţiunii Squatter. Mulţi dintre „originali", cum se descriau primii recruţi, nu mai erau. În cele din urmă, David Stirling a fost transferat la

Colditz, celebrul lagăr de prizonieri german, unde se va revedea cu Georges Bergé şi Augustin Jordan, comandanţii SAS capturaţi înaintea lui. Jim Almonds a rămas prizonier. Fitzroy Maclean fusese trimis de Churchill în Iugoslavia să ia legătura cu partizanii lui Tito. Jock Lewes era mort, la fel şi Germain Guerpillon, André Zirnheld şi mulţi alţii. Americanul Pat Riley, irlandezul Chris O'Dowd, Bill Fraser, Reg Seekings şi Johnny Cooper supravieţuiseră şi aveau să joace roluri importante în al doilea capitol însemnat din povestea SAS. După ce, în cele din urmă, i-a convins pe americani că nu era spion, Mike Sadler a ajutat la ghidarea Armatei a 8-a prin deşert, pentru ultimul act al războiului din nordul Africii, iar apoi a revenit la SAS. Unitatea, compusă acum din două regimente, avea să plonjeze în războiul din Europa sub conducerea unui nord-irlandez pătimaş, energic şi uneori violent. Sub Paddy Mayne, SAS avea să fie cu totul altfel.

Malcolm Pleydell a fost trimis din nou la Cairo, la Spitalul General 64. Tânărul medic a părăsit SAS cu o odă de dragoste pentru deşert.

> Acesta a fost sfârşitul campaniei noastre în Africa, iar acum puteam să ne luăm rămas-bun de la deşert: singurătatea, consolarea şi sterilitatea totală. Ne-am lăsat urmele aici, printre aceste stânci joase şi prin grotele în care ne-am ascuns. În câteva săptămâni, acestea vor fi şterse de vânt şi de nisip. Aici am învăţat să ne orientăm, să ne planificăm drumul şi să ne marcăm poziţiile; aici am devenit mai înţelepţi, am învăţat să fim liberi şi toleranţi cu umorul celorlalţi; ne-am maturizat, ne-am dezvoltat caracterul, ne-am descoperit temerile şi reacţiile la pericol şi am încercat să le depăşim. Ne-am obişnuit cu greul şi cu supunerea trupului la un control rigid. Aceasta este moştenirea deşertului. Nu a fost o pierdere de vreme.

PARTEA a II-a

Război în Europa

4. Asaltul asupra Siciliei, iulie 1943

15

Italia

— Vasul a rămas fără cârmă, a remarcat trist Malcolm Pleydell când a plecat din SAS, la două luni după capturarea lui David Stirling. Nimeni nu are flerul lui.

Paddy Mayne era un comandant-luptător, iubit şi respectat pentru asta, dar curajul este doar una dintre trăsăturile pe care trebuie să le aibă un lider bun. Oricât era de admirat pentru comportamentul de pe câmpul de luptă, era o bombă neexplodată, iar subordonaţii umblau pe vârfuri în jurul lui. Era buimăcit şi plictisit de hârţogărie. Îi lipseau fineţea şi disponibilitatea lui Stirling de a-i vrăji pe ofiţerii superiori, mulţi dintre ei considerând că „utilitatea SAS se încheiase". În plus, avea din nou probleme. În martie, Mayne aflase că tatăl lui murise. Solicitase o permisie de trei zile pentru a merge în Irlanda de Nord pentru înmormântare; i se refuzase fără nicio explicaţie. Băut, Mayne mocnise un timp de frustrare, după care „dăduse în clocot", cum spunea Seekings. Se spunea că în câteva ore petrecute la Cairo făcuse praf câteva restaurante, se bătuse cu câţiva poliţişti militari şi fusese aruncat într-o celulă.

Cu Mayne scăpat de sub control şi Stirling într-un lagăr de prizonieri de război, la nivel înalt se răspândise ideea

că regimentul va fi în scurt timp dizolvat. Dar Mayne a reuşit cumva să fie eliberat şi a argumentat energic pentru păstrarea regimentului; în cele din urmă, s-a ajuns la un compromis care implica o restructurare considerabilă. Unitatea iniţială, SAS 1, se va despărţi în două: Special Boat Squadron (SBS), sub comanda lui George Jellicoe, pentru derularea de operaţiuni amfibii, şi Special Raiding Squadron (SRS), sub comanda lui Mayne, ca trupă de asalt în iminenta invazie a Europei.

Cu două sute cincizeci de oameni, SBS, sub comanda lui Jellicoe, a plecat la Haifa şi a început pregătirea pentru operaţiunile din Marea Egee. Între timp, SAS 2, noul regiment înfiinţat sub comanda lui Bill Stirling, fratele lui David Stirling, a continuat instrucţia în nordul Algeriei, înainte de a fi trimis în Mediterana, iar apoi în Europa ocupată.

Acum, povestea celor două regimente SAS va evolua în paralel, în combinaţie uneori, iar adesea în competiţie. Noua secţiune a lui Mayne, SRS, era departe de a fi puternica forţă mobilă la care visase Stirling, deşi includea mulţi veterani SAS. Redusă la 300-350 de oameni, era acum sub comanda Raiding Forces (cartierul general care coordona forţele de asalt) şi aştepta să fie folosită în operaţiunile directe de atac. SRS nu mai era acel SAS independent şi agil din deşert, ci vârful de lance al unei armate mult mai mari, o forţă tactică. Cu excepţia spiritului, SAS 1 încetase să mai existe. În scurt timp, avea să revină la forma şi scopul iniţiale, dar, pentru moment, pentru a supravieţui, trebuia să se alinieze cerinţelor. În mod neobişnuit, Mayne a acceptat acest nou aranjament incomod fără să protesteze, fără să se îmbete criţă şi fără să lovească pe cineva.

La sfârşitul primăverii lui 1943, SRS a început o rundă de instrucţie intensivă în Azzib, Palestina: marşuri de rezistenţă în jurul Mării Galileei realizate pe o arşiţă

teribilă, cățărări pe stânci, folosirea armelor, exerciții cu baioneta, tăierea liniilor de comunicație, aterizări pe plajă și folosirea explozibililor. A fost înființată o secțiune de mortiere, pusă sub comanda lui Alex Muirhead – un tânăr ofițer care nu știa multe despre mortiere, dar avea genul de minte matematică necesară în arta precisă și devastatoare a bombardării pozițiilor inamice. „În scurt timp, ajunsese să lanseze în aer douăsprezece proiectile, înainte ca primul să atingă pământul", nota cu admirație un contemporan.

Pentru unii dintre veterani, era un fel de tranziție. Bill Fraser, acum lipsit de compania câinelui său, Withers, părea tot mai distant și mai evaziv. Johnny Cooper se oferise să fie ofițer de instrucție, lăsându-l pe Reg Seekings, mai predispus la bătăi ca niciodată, fără cineva care să-l înfrâneze. Irlandezul Chris O'Dowd o ținea într-o glumă, dar în SRS exista o stare de tensiune: vechea gardă mergea umăr la umăr cu lotul de nou-veniți, dar nu se simțea întotdeauna confortabil. Cei ca Seekings se considerau o elită călită în lupte și în deșert și nu se sinchiseau să ascundă asta. Nimeni nu avea idee la ce folosea programul de instrucție al lui Mayne (nici măcar Mayne nu știa). Singurele certitudini erau arșița, stâncile, lupta corp la corp și mortierele.

În 28 iunie, SRS s-a îndreptat spre portul Suez și a urcat la bordul lui *Ulster Monarch* – un fost feribot greoi de pasageri care operase cândva în Marea Irlandei – pentru a fi trimis în prima sa misiune din Italia. Înainte ca vasul să pornească, generalul Montgomery a venit pentru o inspecție și și-a ținut discursul standard de îmbărbătare. La fel ca întreaga relație a generalului cu SAS, evenimentul a avut o latură ciudată. Monty se așteptase ca discursul lui să fie întâmpinat cu ovații puternice, sunetul care îi plăcea cel mai mult, dar, din cine știe ce motiv, cei inspectați

au decis să nu ovaţioneze până la întoarcerea la ţărm a generalului. Cuvintele lui au fost întâmpinate cu o tăcere totală. Probabil că Monty s-a întrebat dacă spiritul ostil al lui Stirling nu era cumva la bord. Chiar şi aşa, a fost impresionat de trupele care păreau în formă, aliniate şi purtând beretele lor bej.

— Foarte elegant, a mormăit el, în timp ce punea piciorul pe uscat şi, în sfârşit, erupeau ovaţiile. Îmi plac beretele lor.

În timp ce *Ulster Monarch* ieşea din portul Suez şi se îndrepta spre nord, ceea ce îi aştepta începea să prindă contur, cel puţin sub forma parolei secrete cu care trupele aveau să se identifice în viitoarea operaţiune: la expresia „şobolani de deşert" avea să se răspundă cu „ucide-i pe italieni".

Cea mai puternică unitate amfibie de atac pregătită vreodată era gata pentru invadarea Siciliei: mai mult de trei mii de nave, care duceau o sută şaizeci de mii de soldaţi – forţele combinate ale Armatei a 8-a a lui Montgomery şi ale Armatei a 7-a Americane, aflate sub comanda generalului George Patton. Ziua Z din Sicilia era pregătită pentru primele ore ale lui 10 iulie 1943. Sarcina SRS era să atace artileria apărării în punctul-cheie de pe coasta siciliană: Capo Murro di Porco – Capul Râtul Porcului –, un promontoriu în formă de bot de animal care intra în mare, aflat la sud de Siracuza, pe partea estică a insulei. Potrivit rapoartelor de informaţii, Capul era o „veritabilă fortăreaţă" cocoţată pe o stâncă abruptă şi dotată cu proiectoare, tunuri grele şi apărători italieni care depăşeau unitatea de asalt într-un raport de „cincizeci la unu". Dacă SRS nu reuşea să scoată din joc tunurile italiene, flota de invazie care se îndrepta spre zona aceea a coastei putea fi făcută bucăţi încă înainte să ajungă la ţărm.

La ora 1, în noaptea invaziei, 287 de soldaţi ai SRS conduşi de Mayne, printre care şi Seekings, Fraser şi

mulţi alţi veterani din deşert, au urcat în barca de desant spre a fi coborâţi de pe *Ulster Monarch* pe marea agitată. Vântul se înteţise atât de tare, încât orice operaţiune pe mare părea vizibil imposibilă, darămite o invazie la scară mare. În timp ce barca de desant înainta anevoios printre valurile tot mai mari, mulţi soldaţi vomitau în găleţi din carton. Nimeni nu vorbea. La mai puţin de un kilometru şi jumătate de ţărm, vântul a scăzut brusc, iar peste valuri se puteau auzi plutind voci. Prin întuneric, au prins contur siluete însoţite de strigăte de ajutor în engleză. Mai în faţă, o mulţime de paraşutişti Aliaţi se înecau. Trimişi cu planoare să aterizeze pe uscatul sicilian şi să provoace haos înainte de sosirea grosului trupelor, mulţi fuseseră luaţi de vântul puternic şi se prăbuşiseră în mare. Un grup cocoţat pe un planor căzut a fost luat de o ambarcaţiune a SAS, dar cei mai mulţi au fost lăsaţi în apă. Barca de desant a înaintat. „Nenorociţii strigau după ajutor, dar nu ne-am oprit", şi-a amintit Reg Seekings. Decizia de a merge mai departe le-a amintit unora dintre soldaţii SAS de un moment petrecut cu multe luni în urmă, când cei răniţi în timpul Operaţiunii Squatter fuseseră lăsaţi să moară în deşert. Ca întotdeauna, Seekings a exprimat realitatea războiului în cei mai simpli termeni: „Le-am strigat să reziste, dar nu ne puteam opri să îi luăm. [...] Aveam de îndeplinit o misiune. Nu puteam să ne oprim şi să o dăm în bară".

La adăpostul întunericului, vasul cu fund plat a atins plaja, iar bărbaţii s-au grăbit să ajungă pe ţărm. Croindu-şi drum prin sârma ghimpată, au ajuns la poalele stâncii. Abia după ce scările din bambus au fost sprijinite de stâncă şi primii luptători urcau deja pe ele, s-au trezit şi apărătorii italieni şi au văzut ce se întâmplă. Două mitraliere au deschis focul, trăgând la întâmplare în beznă, în timp ce reflectoarele măturau marea. Secţiunea de mortiere a lui

Alex Muirhead a deschis focul, iar câteva clipe mai târziu, depozitul de explozibil aflat dincolo de locul unde erau amplasate armele cu care se trăgea a sărit în aer, făcând un zgomot de nedescris. Totul se terminase destul de repede. Un grup a urcat, pur și simplu, pe potecă. Altul, condus de Johnny Wiseman, a trecut prin sârma ce înconjura bateria, apoi a deschis focul asupra cazematei de beton. Italienii s-au predat cu o grabă dezgustătoare. „Au renunțat foarte ușor", a zis Wiseman. Absolvent de Cambridge și fost vânzător de ochelari, Wiseman și-a pierdut proteza dentară în ziua aceea, dar a câștigat Crucea Militară. În locul „apărătorilor duri, experimentați, și a patrioților fanatici la care ne așteptaserăm", italienii aceia erau „niște creaturi servile, prietenoase și zâmbitoare", jalnic de nerăbdătoare să scape de război. Într-un buncăr erau ghemuite și speriate mai multe femei, însoțite de copii.

Au rămas totuși niște mici grupuri de rezistență, inclusiv câțiva lunetiști. O echipă a SRS a văzut un grup de italieni luându-i la țintă de pe marginea stâncii, parcă pentru amuzament, pe parașutiștii care încă se chinuiau să rămână în viață în apă. Ceea ce a urmat nu este trecut în rapoartele oficiale, dar unul dintre soldații SRS a notat mai târziu: „Nu și-au mai văzut familiile". În timp ce tunurile de pe coastă erau scoase din acțiune cu explozibil, restul echipei de atac a înaintat pe uscat pentru a anihila o a doua baterie care deschisese acum focul. În timp ce Reg Seekings înainta, un grup de italieni cu un steag alb s-a apropiat de oamenii lui. În ultima clipă, s-au aruncat la pământ și o rafală de mitralieră dintr-o cazemată neobservată i-a măturat pe britanici, omorând un om și rănind doi. Seekings a luat cu asalt postul de unde veneau focurile de mitralieră, a aruncat înăuntru o grenadă, apoi i-a omorât pe cei de acolo cu un revolver atunci când s-au împleticit să iasă afară, unul câte unul. O schijă i-a trecut

prin nas, dar Seekings era extaziat. „Până la un punct, mi-a plăcut, dar nu e pentru oricine, a zis el. Mi-a plăcut să ucid. Eram speriat, dar aş fi mers în misiune zilnic dacă aş fi putut."

La 5:20 dimineaţa, Mayne a tras spre cerul plumburiu cu un pistol Verey cu lumină verde, pentru a semnaliza că bateriile de coastă se aflau acum în mâinile Aliaţilor. Restul trupelor de invazie se apropia acum de plajă – o flotă de proporţii homerice. „Ne uitam uimiţi la flota care umplea marea la orizont", şi-a amintit unul dintre ofiţeri.

Atacul SAS a fost un succes complet: optsprezece tunuri mari capturate sau distruse, inclusiv patru mortiere, două sute de inamici ucişi sau răniţi şi mai mult de cinci sute luaţi prizonieri, inclusiv generalul de brigadă care comanda bateria. Câţiva paraşutişti ai Aliaţilor luaţi prizonieri au fost eliberaţi. SRS a pierdut un om, două berete şi o singură sticlă de apă, iar doi oameni erau răniţi. Mai târziu, asaltul avea să fie descris de generalul aflat la comandă drept „o operaţiune genială, genial planificată şi genial executată".

Totuşi, fusese o introducere brutală într-o nouă formă de conflict: un război al civililor îngroziţi, al lunetiştilor nevăzuţi şi al falselor steaguri albe, estompând linia dintre o luptă dreaptă şi o execuţie. Deodată, limpezimea şi respectabilitatea războiului din spatele liniilor din deşert păreau undeva foarte departe.

Doar două zile mai târziu, SRS a fost aruncat din nou în acţiune pentru a elibera portul Augusta, aflat la şaptesprezece kilometri nord de Siracuza, o vitală rampă de lansare pentru înaintarea spre nord a Armatei a 8-a. În ciuda zvonurilor potrivit cărora portul fusese abandonat, evident, acesta era încă ocupat de inamic şi nu era vorba de forţe italiene de mâna a doua, sătule de război, ci de

trupe germane de elită din Divizia Hermann Göring, staționate pe dealurile care dominau orașul.

În timp ce soarele apunea, ambarcațiunea de desant s-a apropiat de un port înconjurat de căsuțe albe. „Totul era pașnic și liniștit." Apoi, mitralierele au început să răpăie peste golf, iar proiectilele să cadă în jurul șalupelor. Bărbații s-au rostogolit în dezordine pe nisip și dincolo dig, cu Mayne în frunte, în timp ce o pereche de distrugătoare ale Royal Navy au început să tragă în pozițiile germane. Una dintre cazemate a fost spulberată de tunurile de pe nave. „Pur și simplu, am zburat peste plajă, ajungând pe strada de dincolo de ea", nota Cooper. În timp ce soldații înaintau precauți din casă în casă, Mayne se plimba pe stradă, cu mâinile în buzunare. Doi infirmieri au fost uciși, fiind doborâți de o rafală de mitralieră. Dar, după aceea, rezistența germană parcă s-a evaporat. Până la căderea nopții, secțiunea s-a instalat într-o fortăreață din secolul al XIV-lea, organizând, în așteptarea contraatacului, posturi de observație în jurul orașului. Pe la 4 dimineața, de pe dealurile de deasupra orașului s-a auzit zgomotul unor vehicule grele – inconfundabilul huruit al tancurilor. SRS s-a pregătit pentru atac, dar zgomotul s-a estompat treptat. Germanii se retrăgeau.

Cu Augusta în siguranță și pustie, SRS a dat o petrecere spontană, spectaculoasă și foarte gălăgioasă. Anterior, portul servise drept cartier general pentru ofițerii italieni de marină și era plin de mâncare și băutură. În doar câteva ore de la începutul petrecerii, soldații puteau fi văzuți clătinându-se beți prin oraș, într-o varietate de costume bizare, „eliberate" din magazinele și casele locale: unii purtau pălării din paie sau căști militare italiene, dar alții au mers mai departe și s-au îmbrăcat complet în haine de femei, însușindu-și podoabele doamnelor din Augusta. Paddy Mayne a fost văzut împingând pe stradă

un cărucior de copii plin cu sticle. Apoi a folosit o grenadă pentru a deschide un seif de bancă, dar a fost dezamăgit să găsească înăuntru doar câteva linguriţe de argint şi o broşă veche. În piaţa oraşului, au ţinut un mic concert cu o trompetă, o tamburină, nişte cinele şi o pianină furată, care apoi a fost cărată triumfal şi dăruită căpitanului navei *Ulster Monarch*.

Restul lunii iulie l-au petrecut în Augusta. A fost o perioadă ciudată pentru unitate, una de relaxare sub soarele mediteraneean, întreruptă din când în când de atacurile cu bombe ale Luftwaffe. Unii şi-o amintesc ca pe un interludiu „fericit", dar pentru alţii a fost o pauză nefirească, un fel de calm dinaintea furtunii. Au fost plănuite diverse operaţiuni, iar apoi au fost anulate. Mayne a introdus un nou program intensiv de instrucţie fizică, deşi nu era clar ce avea în minte. Soldaţii mărşăluiau în sus şi în jos pe muntele Etna. Unora dintre cei care erau de cel mai mult timp în SAS, zilele acelea de acţiune-inacţiune le aminteau în mod nefericit de modul în care fuseseră folosite – sau prea puţin folosite – comandourile Layforce în prima parte a războiului.

În august, escadronul şi-a stabilit tabăra la Cannizzaro, la 40 de kilometri nord de Augusta. Paddy Mayne se învârtea pe acolo încordat şi neliniştit. Unii ofiţeri îl evitau, temându-se că vor fi obligaţi să meargă să bea cu el un ritual plin de tensiune, imprevizibil şi periculos. Când beţiile nu puteau fi evitate, Mayne îi obliga pe cei din subordinea lui să cânte melodii sentimentale irlandeze şi îi urmărea „ca un împărat care îşi priveşte gladiatorii", spunea unul dintre aceştia. Pe la jumătatea lui august, ultimele trupe germane s-au retras prin strâmtoarea Messina spre Italia continentală şi astfel a început drumul lung, lent şi dificil al Aliaţilor prin această ţară.

SRS era din nou vârf de lance.

În 4 septembrie, două sute patruzeci şi trei de oameni au ajuns la Bagnara, exact pe vârful „cizmei" italiene, cu ordin să protejeze portul şi să prevină distrugerea acestuia înainte de sosirea grosului trupelor invadatoare, aflate la douăsprezece ore în urma lor. Mayne a ajuns primul pe plajă, după care a intrat în oraş. (Din fericire, SAS pusese piciorul pe partea greşită a ţărmului. Dacă unitatea ar fi ajuns pe plaja pe care intenţiona să ajungă şi care era plină de mine, ar fi fost făcuţi bucăţi.)

Apărătorii germani din Bagnara, descrişi în jurnalul de război al regimentului ca „fiind în formă fizică bună şi experimentaţi", se retrăgeau deja, dar ariergarda lor era feroce, ripostând puternic din zona mai înaltă de deasupra portului. Un glonţ trasor a trecut printr-un crac al pantalonilor lui Harry Poat, dându-i foc şi omorându-l pe soldatul ghemuit în spatele lui. Un grup a înaintat prea mult şi a fost ţintuit de rafalele inamice într-o gospodărie; când au încercat să iasă, un soldat a fost împuşcat. O echipă de genişti germani a fost luată prin surprindere şi lichidată destul de uşor. „Ca la bâlci", şi-a amintit îngreţoşat un soldat. În spatele oraşului au găsit grote pline cu civili care au ieşit ovaţionând. Câteva ore mai târziu, grosul trupelor a intrat în oraş, crucişătoarele britanice au lovit poziţiile germane de pe dealuri, iar oraşul a fost cucerit. SRS a pierdut cinci oameni şi a avut şaisprezece răniţi. Au fost ucişi vreo treizeci de germani.

Operaţiunea Bagnara a fost un episod oarecare de război, o reuşită nespectaculoasă, de un entuziasm tipic, nu foarte neplăcut. SRS îndeplinea cerinţele cartierului general al Raiding Forces şi îşi făcea treaba bine, dar executarea de atacuri frontale asupra poziţiilor inamice era treabă pentru comandouri, nu pentru trupele specializate aflate sub comanda lui Mayne. Războiul neconvenţional inaugurat de SAS era forţat să se alinieze cerinţelor

5. Campania SAS din Italia

tradiţionale, unidimensionale ale campaniei italiene – făceau ce ar fi putut face orice unitate de soldaţi foarte bine instruiţi, suferind şi reuşind într-un mod obişnuit. Nu pentru asta fusese înfiinţat SAS. Ideea originală a lui Stirling era denaturată. Consecinţele depline ale acestei schimbări, pierderea avantajului lor unic de trupă de şoc, aveau să se vadă oribil de clar la Termoli, trei sute douăzeci de kilometri mai spre nord, pe ţărmul adriatic al Italiei. Nici măcar un dur precum Reg Seekings nu putea să-şi amintească locul acela fără să se înfioare: „Termoli a fost teribil".

În 8 septembrie, la şase săptămâni după îndepărtarea lui Mussolini din poziţia de prim-ministru, guvernul italian s-a predat. De atunci încolo, bătălia pentru Italia a fost dusă doar împotriva trupelor germane, iar până la sfârşitul lunii, acestea s-au desfăşurat de-a lungul unei linii ce mergea de la est la sud-vest, străbătând gamba cizmei italice. Capturarea portului Termoli va deschide drumul spre Napoli a Armatei a 5-a Americane, aflată sub comanda generalului Mark Clark. „Succesul va schimba echilibrul frontului inamic într-un punct esenţial pentru avansarea Aliaţilor."

La început, Operaţiunea Devon a mers bine. SRS a aterizat la Termoli cu două sute şapte oameni, plus două unităţi de comando. Comandourile trebuiau să preia oraşul, în timp ce SRS securiza accesul. Un escadron SRS de douăzeci de soldaţi, aflat sub comanda tânărului locotenent John Tonkin, a primit ordin să traverseze Termoli şi să captureze podul peste râul Biferno, aflat la sud de oraş. După care, în Termoli trebuiau să intre trupele regulate.

Apărătorii germani din Termoli s-au dovedit a fi puţini, dar duri, unii dintre ei având pe braţ ecusonul care arăta că erau veterani ai campaniei din Creta. Un grup s-a ascuns într-o latrină până când loviturile puternice ale

unui mortier i-au forţat să se predea. Un maior german a ieşit trăgând de un camarad rănit oribil. A explicat că bărbatul era fratele lui şi i-a implorat pe soldaţii britanici să-i pună capăt suferinţei: un tanchist a făcut un pas în faţă şi a tras un glonţ în capul bărbatului pe moarte. Unitatea lui Tonkin a trecut prin oraş şi a luat-o în sus, pe dealuri, dar, în timp ce se îndreptau spre pod, Tonkin şi-a dat seama prea târziu că se intersectase cu germanii care se retrăgeau. O linie de paraşutişti germani s-a ivit pe creastă. A avut loc o încăierare dură. „A fost o ambuscadă perfectă în mijlocul retragerii germane." Tonkin a ordonat unităţii să se împrăştie: „Fiecare pe cont propriu". Câteva minute mai târziu, Tonkin a fost înconjurat şi capturat împreună cu trei dintre oamenii lui. Doar şase soldaţi din unitate au reuşit să se arunce în tufişuri, unde au încercat să se ascundă.

Pe la amiază, Termoli era sub control britanic, iar infanteria pătrundea în oraş. SRS s-a încartiruit într-o mănăstire părăsită.

La cartierul general german din Roma, feldmareşalul Albert Kesselring, comandantul forţelor germane din Italia, a făcut o criză de nervi. Asaltul asupra oraşului Termoli îi luase complet prin surprindere pe el şi pe apărătorii lui. Divizia 16 Panzer, parte din armata de rezervă germană din Napoli, a primit ordin să se îndrepte spre nord, „să recucerească Termoli cu orice preţ şi să îi arunce pe britanici în mare".

Pentru SRS, primul semn al contraatacului german a venit în zorii zilei de 5 octombrie, când două tancuri Tiger au fost văzute în zona mai înaltă de deasupra oraşului. Alte cel puţin şase tancuri germane ocupau poziţii de luptă, iar până la amiază contraofensiva era în plină desfăşurare, cu o cascadă de proiectile, obuze şi rafale de mitralieră. Patru tancuri Sherman trimise să respingă atacul au fost

distruse. Linia de front a Aliaţilor a început să se clatine. Sub presiunea imensă, unele unităţi militare au început să se retragă în dezordine, spre dezgustul SRS, lăsându-i pe ei şi pe cei din trupele de comando „să reziste cât de mult posibil, până când armata reuşea să se regrupeze şi să atace în forţă".

Un fascist italian local, simţind o întoarcere de situaţie, a deschis focul de sus, de la o fereastră. Caporalul „Jock" McDiarmid, un scoţian renumit pentru violenţa lui, a intrat în casă şi a ieşit din nou după câteva minute rânjind: „Nu o să mai tragă cu pistolul ăla".

Paddy Mayne părea chiar nederanjat de viteza şi eficienţa ripostei germane. Umbla prin zonă „încurajând, convingând, instruind" şi făcând poze. Bob Melot, ofiţerul de informaţii din nordul Africii, a fost rănit din nou de o schijă, dar a insistat că „nu avea timp să aştepte să se trateze şi s-a întors la luptă". (Transformarea lui Melot din comerciant belgian de bumbac în ofiţer englez era aproape completă: acum afişa „toate calităţile unui adevărat gentleman englez".)

Apărarea oraşului Termoli a fost întărită de o mică echipă din SAS 2, regimentul lui Bill Stirling, care fusese deja călit în diverse operaţiuni din alte zone ale Italiei. Aceasta a fost prima dată când cele două ramuri ale SAS au luptat umăr la umăr. Un aliniament de mitraliere Bren a fost dispus pe o creastă de la marginea oraşului, iar rafalele constante au părut să încetinească înaintarea germană. Dar, în timp ce proiectilele de mortier începeau să cadă în oraş, iar avioanele Luftwaffe bombardau în picaj portul, comandantul trupelor de infanterie i-a cerut lui Mayne să trimită „absolut toţi oamenii disponibili să lanseze un atac puternic". O mică flotilă de bărci de pescuit a fost sechestrată, în caz că avea să fie necesară evacuarea. Părea limpede că Termoli era pe cale să fie invadat. Mayne

i-a ordonat lui Johnny Wiseman, fostul vânzător de ochelari, să își încarce trupa într-un camion de pe o străduță laterală și să meargă cât mai repede posibil să consolideze flancul stâng, unde era așteptat un alt contraatac.

Când cei șaptesprezece oameni s-au urcat în camion, cu șaptezeci și opt de grenade în raniță, un observator german ascuns în turnul cu ceas al orașului a trimis un mesaj artileriștilor de pe deal. Lansarea proiectilelor germane care cădeau asupra orașului Termoli era ghidată din interior.

Reg Seekings s-a prins de partea din spate a camionului.

— Să mergem, a zis el.

Wiseman l-a văzut pe mesagerul lui Mayne ivindu-se de după colț și a sărit de pe locul din față să vadă dacă era vorba despre vreo schimbare de plan. O familie italiană – soț, soție, o fiică adolescentă și un fiu de vreo opt ani – a urmărit totul din ușa casei lor. Luaseră niște haine de-ale soldaților la spălat și deveniseră prietenoși cu cei din SAS.

Apoi au căzut proiectilele: cinci, trimise cu precizie la indicațiile observatorului din turn. Ceea ce mai devreme fusese o scenă cu forfota obișnuită a locului era acum o înșiruire de imagini infernale.

Camionul și încărcătura lui umană parcă dispăruseră sub lovitura directă a unui proiectil de 105 mm. Pe stradă erau risipite bucăți de carne umană fumegândă. „Într-un loc era un om cu capul pe jumătate distrus, în altul era un braț, iar ceva mai departe o parte de corp de nerecunoscut", și-a amintit unul dintre martori. Bill Fraser stătea buimac în mijlocul străzii, cu sânge curgându-i dintr-un umăr rănit. Reg Seekings rămăsese lângă oblonul din spate al camionului. Tunica lui era împroșcată cu sânge și cu carne de om. Printr-un capriciu al destinului, el și-a pierdut doar unghia unui deget. De firele de telegraf de deasupra atârna o bucată din craniul lui Chris O'Dowd.

Un tors a fost găsit aruncat la etajul doi al unei clădiri aflate la vreo şaizeci de metri depărtare. Medicul militar umbla printre morţi şi printre muribunzi fără să poată face nimic. Un trup zăcea pe stradă inert şi arzând. În mod iraţional, Seekings a decis că trebuie să găsească un vas cu apă, să stingă flăcările, şi s-a îndreptat spre cea mai apropiată clădire. Atunci l-a văzut pe băieţel.

Familia italiană zăcea în uşă, mama şi tata morţi, făcuţi bucăţi. Adolescenta dispăruse. Băieţelul zăcea viu în mijlocul haosului, dar cu intestinele scoase.

„Brusc, s-a ridicat şi a început să alerge pe acolo, ţipând, şi-a amintit Seekings mai târziu. O imagine oribilă. Nu exista nicio speranţă pentru el şi nu puteai să laşi pe nimeni să sufere astfel. Aşa că l-am prins şi l-am împuşcat."

Câteva minute mai târziu, Seekings a zărit-o pe sora băieţelului, în stare de şoc, dar nevătămată, îngrijindu-i pe răniţii aflaţi printre bucăţile de moloz; avea o expresie de un calm ciudat, cumplit, pe care el nu avea să o uite vreodată.

Lupta pentru Termoli a continuat încă vreo douăsprezece ore, după care atacul a încetat subit, iar panzerele au început să se retragă. Mai târziu, feldmareşalul german Kesselring a lăudat „rezistenţa apărării inamice", dar nimeni nu ştia prea sigur de ce atacul se încheiase atât de abrupt: „Germanii aveau trupe puternice şi sprijinul necesar să-i facă praf pe puţinii Aliaţi care erau acolo, [dar au fost] incapabili să o facă. Parcă trupele lor nu aveau moralul necesar să mai avanseze (de teamă să nu fie oprite), iar atacul a fost abandonat exact când ameninţarea asupra oraşului era mai mare". Santinela a fost văzută alergând pe acoperişuri, departe de turnul bisericii, şi împuşcată cu o mitralieră Bren. Echipamentul lui de semnalizare a fost descoperit în clopotniţă.

Morţii au fost îngropaţi în grădina mănăstirii, care dădea spre mare. Cineva a adus o prăjină şi a dat jos

rămăşiţele zâmbitoare ale lui Chris O'Dowd de pe sârmele de deasupra. A plouat o săptămână, dar duhoarea de carne arsă tot a mai plutea peste oraş.

Ştabii de la comandament au fost încântaţi de eficienţa cu care a fost apărat portul. SRS, cei din trupele de comando şi o mână de infanterişti ţinuseră piept întregii Divizii 16 Panzer. Debarcarea de la Termoli dezechilibrase forţele germane, generând o ameninţare pentru zona de la nord de Roma şi reducând presiunea asupra Armatei a 5-a Americane, forţându-l astfel pe Kesselring să îşi trimită rezerva de panzere pe coasta de est, într-o încercare nereuşită de a disloca forţele britanice. „Niciodată n-am întâlnit o unitate în care să am atâta încredere", le-a spus celor din SRS generalul Miles Dempsey, comandantul Corpului XIII.

Unitatea a avut pierderi mari: douăzeci şi unu de oameni ucişi, douăzeci şi patru răniţi şi douăzeci şi trei luaţi prizonieri. Dar mai erau nişte pierderi, unele invizibile. Războiul din deşert fusese dur şi periculos, dar interesant şi memorabil. După Termoli, mulţi dintre luptători voiau doar să uite totul. Războiul neconvenţional inaugurat de Stirling făcuse loc pentru ceva mult mai neplăcut şi mai murdar. Era nevoie de un anumit gen de curaj să ataci un aerodrom inamic în toiul nopţii şi de un altul să ucizi un băieţel cu măruntaiele pe afară.

Mayne n-a vorbit niciodată despre Termoli. Unii s-au gândit că ororile îi alimentaseră furia interioară, manifestată sub forma unui neclintit calm exterior. După cum observa Seekings, „pur şi simplu, a devenit din ce în ce mai rece".

Prizonier de război, locotenentul John Tonkin, în vârstă de douăzeci şi patru de ani, a fost surprins să primească o invitaţie la cină cu generalul Heidrich, comandantul german de divizie. Un gardian a întrebat politicos dacă prizonierul britanic ar prefera pui sau porc.

Despărţit de ceilalţi după ce a înaintat imprudent în timpul operaţiunii de la Termoli, Tonkin a fost capturat de Regimentul 1 Paraşutişti şi dus la cartierul general divizionar de la Campobasso. Acolo a fost supus unui interogatoriu de către un ofiţer german care vorbea o engleză extrem de proastă. „La revedere", a zis ofiţerul în semn de salut în timp ce intra pe uşă, o introducere care l-a făcut pe Tonkin să chicotească. „Provoc pe oricine să răspundă la salutul ăsta", scria el mai târziu.

Născut în Singapore din părinţi avându-şi ascendenţa în hughenoţii francezi, Tonkin s-a înrolat în SAS venind din Royal Engineers, în timpul ultimei acţiuni de recrutare a lui Stirling. În ochii contemporanilor, el era un „elev britanic obişnuit de şcoală publică", atlet amator şi excelent trăgător. În drum spre Italia, îi învăţase pe ceilalţi să joace bridge. Dar Tonkin însemna mai mult decât gusturile şi atitudinile convenţionale ale clasei de mijloc superioare britanice. Umorul era unul dintre ingredientele esenţiale ale etosului SAS, dar înclinaţia lui Tonkin pentru absurd mergea mult dincolo de persiflarea şi distrarea celor de la popotă. Englezii îşi folosesc simţul umorului în diverse scopuri: agresiune, apărare, pentru mascarea timidităţii sau pentru exprimarea dispreţului. În cazul lui Tonkin, umorul era atât scut, cât şi sabie, o componentă de bază a curajului său. „Dar cine nu îşi va lua cu el simţul umorului în război, printre cranii?", nota Churchill. Alţii se întăreau încurajându-i pe alţii, prin camaraderie sau prin teama de a-şi expune laşitatea. Tonkin folosea glumele. Pur şi simplu, găsea războiul foarte amuzant.

Escortat de doi ofiţeri la popota ofiţerilor germani de la Campobasso, Tonkin a fost izbit de politeţea excesivă a celor care îl capturaseră. S-a întrebat dacă nu cumva „aripile" de pe uniforma lui, care îi dovedeau statutul de paraşutist instruit, explicau „tratamentul excelent" pe care

părеau să îl primească din partea celor din Regimentul 1 german de Paraşutişti. I s-a oferit un platou cu sendvişuri delicioase şi a pălăvrăgit vesel cu câţiva medici germani care vorbeau fluent engleza. Apoi a venit invitaţia la cină din partea generalului Heidrich. Un veteran decorat al Primului Război Mondial, militar de carieră şi paraşutist, Heidrich (a nu se confunda cu criminalul de război Reinhard Heydrich) insista să ia masa cu fiecare paraşutist capturat, fie că ajunsese acolo cu paraşuta, fie că nu. Invitaţia, a scris Tonkin, „a fost un mic şoc, pentru că nu eram foarte sigur care era eticheta de urmat la o întâlnire dintre un subofiţer britanic şi un general german. [...] Evident, subiectele de conversaţie aveau să fie dificile." Dar nu era genul de invitaţie care să poată fi refuzată. „Aşa că am zis pui."

Cei doi bărbaţi s-au aşezat la masă şi, departe de a fi ciudată, conversaţia a curs confortabil în următoarele câteva ore, acoperind tot războiul: bătăliile de pe frontul de est, retragerea britanică din Creta şi debarcarea de la Termoli, pe care generalul german a descris-o ca pe un „atac frumos, [care] le dăduse multă bătaie de cap şi fusese perfect sincronizat". Au fost aduse trabucuri. La fel ca mulţi ofiţeri germani de modă veche, Heidrich credea că Hitler făcuse o greşeală intrând în războiul împotriva britanicilor. I-a spus lui Tonkin că „era o nebunie ca două mari puteri occidentale să îşi irosească forţele, când peste cincizeci de ani vor lupta pentru vieţile lor împotriva hoardelor din Asia". Tonkin nu s-a putut abţine să îl admire pe general, cu manierele lui de altădată, deşi simţea că personajul durduliu şi genial din faţa lui „putea fi nemilos", dacă era nevoie. Când s-au despărţit, Heidrich i-a dat lui Tonkin încă cinci trabucuri şi i-a urat baftă.

În timp ce Tonkin era dus înapoi în celula lui din Campobasso, maiorul german care îl escorta s-a întors

și i-a zis serios: „Am nefericita sarcină să vă informez că avem ordine pe care trebuie să le respectăm și să vă dăm pe mâna poliției noastre speciale. Trebuie să vă avertizez că de acum înainte armata germană nu vă mai poate garanta viața."

Cu exact un an mai devreme, Hitler făcuse public celebrul său *Kommandobefehl*, ordin prin care dispunea executarea imediată, fără proces, a oricărui soldat inamic prins că opera pe pământ ocupat de naziști.

> De acum înainte, toți soldații care acționează împotriva trupelor germane, în așa-zisele raiduri de comando, în Europa sau în Africa, vor fi anihilați până la ultimul. Acest ordin va fi îndeplinit indiferent că este vorba despre soldați în uniformă sau despre sabotori, cu sau fără arme; și fie că luptă sau încearcă să fugă; și este la fel de irelevant dacă vin de pe mare sau din aer sau dacă aterizează cu parașuta. Chiar dacă acești indivizi își declară intenția de a se preda, nu vor fi grațiați.

Unii comandanți germani, precum Rommel, au refuzat să transmită acest ordin trupelor lor, considerându-l dezonorant, ilegal și contrar convențiilor de război acceptate (pentru că așa și era). Dar când conflictul a intrat într-o fază mai brutală și disperată, regulile s-au schimbat și oricine opera în spatele liniilor inamice avea să fie tratat fără milă. Comandourile capturate nu vor mai lua cina și nu vor mai servi pui la masa celor care i-au capturat. Hitler condamnase SAS la moarte.

Tonkin și-a dat seama că maiorul îi dădea un avertisment codificat. „Când un soldat știe că va fi împușcat, mintea îi devine mai ascuțită ca niciodată", a scris el mai târziu. În seara următoare, a fost luat de un camion și dus în sus, pe dealuri, printr-o trecătoare înghețată. Nimeni

nu i-a spus unde mergeau. Şi-a dat seama că „trebuia să scap, altfel voi muri". Când camionul a oprit pentru o clipă, Tonkin a desfăcut prelata din faţă, a ieşit prin cabina şoferului şi a luat-o la fugă prin beznă. În următoarele două săptămâni a mers spre sud, până când, din întâmplare, a dat peste o patrulă britanică avansată. În 18 octombrie, la cel mult două săptămâni de la capturare, Tonkin era înapoi la unitatea lui.

Celălalt regiment SAS, SAS 2, fusese înfiinţat de fratele mai mare al lui David Stirling, dar, în multe feluri (cu siguranţă, aşa era în ochii veteranilor căliţi ai lui Mayne), acesta era un frate mai mic, susceptibil la a fi privit de sus şi ignorat. Bill Stirling este descris în jurnalul de război al SAS drept un „om din umbră", iar în comparaţie cu fratele lui mai tânăr, el rămâne un personaj distant şi enigmatic, fără excentricitatea şi flerul lui David Stirling. Totuşi împărtăşeau exact aceeaşi abordare în privinţa SAS, insistând că ar trebui să opereze în spatele liniilor doar în scopuri strategice sau tactice. Cea mai bună utilitate a regimentului, le-a spus Bill Stirling superiorilor săi, era să fie trimis în adâncul Italiei, sub forma unor unităţi mici, iar acolo să „folosească toate mijloacele disponibile [...] pentru a perturba funcţionarea liniilor de comunicaţii italiene".

Iniţial cu baza în Algeria, SAS 2 era format în mare parte din recruţi noi şi doar din câţiva dintre veteranii Detaşamentului L. Toate primele lor operaţiuni, o serie de raiduri de pe mare ici şi colo prin Mediterana, au fost nereuşite. La sfârşitul lui mai 1943, o unitate de atac a încercat să debarce în Sardinia pentru a pune mâna pe un prizonier de la care să obţină informaţii, dar a fost obligată să se retragă din cauza bombardamentelor puternice. O misiune similară, pe insula Pantelleria, aflată la sud-vest

de Sicilia, a dus la capturarea unei santinele solitare, dar bietul om a fost scăpat în timp ce coborau de pe stâncă şi şi-a rupt gâtul. În încercarea de a distruge staţia radar de la Lampedusa, nu au reuşit să anticipeze faptul că radarul îi va detecta când se vor apropia: atacatorii au fost obligaţi să se retragă în momentul în care garnizoana a deschis focul. O altă operaţiune a eşuat în luna iulie, când au paraşutat două echipe în nordul Siciliei pentru a ataca diverse ţinte, din cauză că staţia radio le-a fost distrusă şi nu au putut s-o folosească. Unul dintre participanţi a numit operaţiunea „un dezastru".

Există o tristă ironie în toate acestea. Trupa de atac a lui Mayne, formată în mare parte din veterani instruiţi în tehnici de penetrare cu echipe mici, era folosită ca un comando tradiţional. SAS 2, oameni curajoşi, cu mai puţină experienţă în spatele liniilor, care poate că ar fi fost mai buni în comandouri clasice, erau folosiţi aşa cum intenţionase Stirling şi efectuau atacuri strategice cu un impact de neglijat.

Ocazia de a demonstra curajul SAS 2 s-a ivit la începutul lui septembrie, odată cu Operaţiunea Speedwell – un plan de sabotare a unor importante linii de cale ferată din nordul Italiei, cu scopul de a încetini forţele germane care se îndreptau spre sud pentru a-i respinge pe Aliaţi. Unul dintre cei mai pitoreşti membri ai echipei era locotenentul Anthony Greville-Bell, fost comandant de genişti, un aristocrat cu un aer arogant, de fanfaron, şi cu un ten bronzat. Echipa a fost paraşutată în Apenini în seara de 7 septembrie, apoi s-a împărţit în grupuri mai mici pentru a ataca diferite puncte ale reţelei feroviare din nordul Italiei.

Greville-Bell şi-a fracturat două coaste după ce a aterizat într-un copac, nemaiputând da de urma comandantului său. Mai târziu, şi-a amintit „neplăcutul hârâit" care venea din pieptul lui în timpul mersului. Cinci zile mai

târziu, plin de morfină, el şi alţi doi camarazi au aruncat în aer un tren ce trecea printr-un tunel aflat pe linia Bologna-Florenţa. Acţiunea a fost repetată de două ori. În ciuda degerăturilor, dizenteriei, a foamei intense şi a unei recompense de zece mii de lire italiene puse pe capetele lor de germanii care îi vânau pe sabotori, Greville-Bell şi cei doi tovarăşi ai lui au continuat să meargă spre sud prin munţi, cerşind ocazional mâncare şi adăpost de la ţăranii prietenoşi. În Fiesole, lângă Florenţa, aproape morţi de foame, fugarii au apelat la mila unui nobil italian despre care se spunea că fusese critic la adresa lui Mussolini şi care, astfel, se putea dovedi înţelegător: au aflat că aristocratul italian era căsătorit cu o englezoaică a cărei soră fusese membră a Pony Club din Devon, împreună cu Greville-Bell. Au fost adăpostiţi „regeşte" timp de trei zile, înainte să pornească din nou spre sud. După ce s-au întâlnit cu un grup de partizani şi au mai provocat deraierea unui tren în apropiere de Incisa, în cele din urmă, în 14 noiembrie, după şaptezeci şi trei de zile pe drum, echipa a ajuns la linia britanică avansată. Greville-Bell slăbise nouăsprezece kilograme.

Soarta unui alt grup din SAS 2 a fost foarte diferită. Sergentul Bill Foster şi caporalul James Shortall au aterizat cu bine şi au plecat să atace o porţiune a căii ferate dintre Genova şi La Spezia. Nu au ajuns acolo niciodată. În 25 septembrie, au fost capturaţi de trupele germane, duşi la cel mai apropiat cartier general de infanterie şi interogaţi. Amândoi au refuzat să divulge numele unităţii lor sau scopul misiunii. Apoi au fost încuiaţi în secţia locală de poliţie. Trei zile mai târziu, poliţia militară germană i-a dus pe cei doi prizonieri înapoi la cartierul general, unde a fost chemat un pluton de execuţie de zece oameni „pentru a-i împuşca pe cei doi [...] englezi care aterizaseră cu paraşuta". Prizonierii au fost duşi la o fabrică de ceramică

părăsită şi puşi să urce pe o mică înălţime care domina o veche platformă de încărcare şi pe care se afla un copac solitar. A fost citită o declaraţie prin care se spunea că cei doi fuseseră condamnaţi la moarte pentru sabotaj „din ordinul Führerului".

Foster a fost legat de copac. A refuzat să fie legat la ochi, dar a cerut un preot. „Nu avem timp pentru asta", i s-a spus. Cu Shortall la doar câţiva metri de el, plutonul a ţintit şi a tras. Unul dintre martorii germani şi-a amintit de „atitudinea impasibilă" a lui Shortall în timp ce trupul lui Foster a fost tras de acolo. Shortall a fost împuşcat fără să rostească un cuvânt. În timp ce zăcea la pământ, un ofiţer german i-a tras încă un glonţ în cap, cu revolverul lui. Cei doi au fost îngropaţi într-un mormânt nemarcat, în apropierea fabricii. Două zile mai târziu, alţi doi soldaţi din SAS 2 au fost executaţi, la doar douăzeci şi patru de ore după ce au fost capturaţi.

Răzbunarea lui Hitler pe SAS începuse la modul serios.

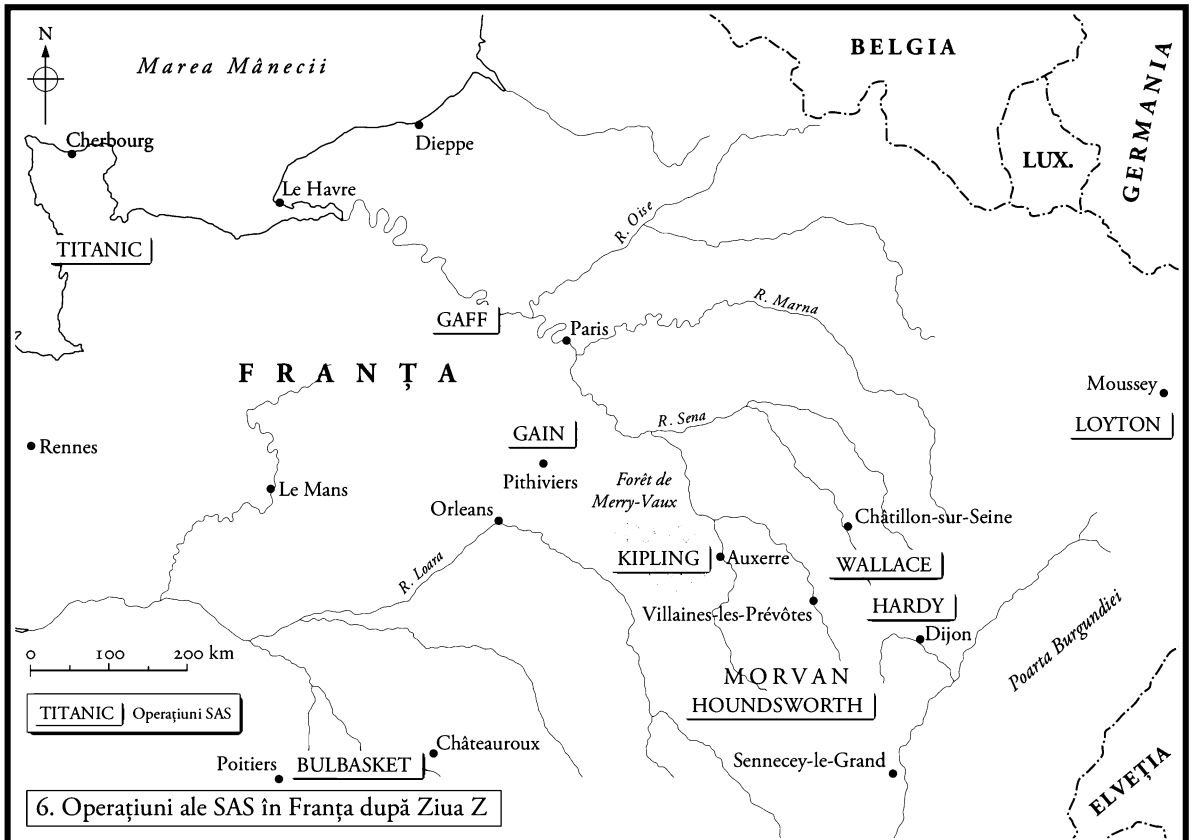

6. Operațiuni ale SAS în Franța după Ziua Z

16

Bulbasket

În 1 iunie 1944, cu cinci zile înainte de Ziua Z, John Tonkin a fost convocat la o şedinţă la Londra, la cartierul general al generalului Dwight Eisenhower. Cu opt luni mai devreme, ofiţerul SAS evadase din captivitatea germană după bizar de civilizata cină cu pui cu un general german. Acum, avansat căpitan, lui Tonkin i s-a spus că, în Ziua Z, el şi escadronul lui din SAS 1 se vor paraşuta în vestul Franţei, într-o operaţiune cu nume de cod Bulbasket. Odată ce invazia va începe, fără îndoială, trupele germane staţionate în sud se vor îndrepta spre nord, spre Normandia, pentru a-i contracara pe invadatorii Aliaţi. Sarcina lui Tonkin era să întârzie acele relocări de trupe, în orice mod posibil.

În cele şase luni dinainte de marea invazie în Europa, SAS a avut parte de multe schimbări: regimentul recâştigase un nume, îşi pierduse bereta specifică şi un comandant şi atrăsese un imens influx de recruţi noi. Special Raiding Squadron (SRS) a revenit la numele original, SAS 1. Împreună cu SAS 2, două regimente SAS franceze, un contingent belgian şi un escadron de semnalizare, capacitatea totală a noii brigăzi SAS ajungea la impresionanta

cifră de două mii cinci sute de oameni. Comanda brigăzii a fost preluată de un artilerist din trupele regulate, generalul de brigadă Roderick McLeod, considerat de unii „pe dinafară în ceea ce priveşte ofiţerii şi soldaţii SAS".

Între timp, Special Boat Squadron (SBS), escadronul naval dedicat operaţiunilor speciale aflat sub comanda lui Jellicoe, a înregistrat un oarecare succes hărţuind forţele Axei de pe insulele din Mediterana. Prima operaţiune SBS în Creta ocupată de germani, în iunie 1943, a implicat treizeci de soldaţi duşi acolo cu submarinul, care apoi au mărşăluit aproape o sută de kilometri pe un teren accidentat pentru a distruge un număr de depozite de combustibil şi mai multe avioane. Dar o altă operaţiune SBS, desfăşurată de această dată în Sardinia, la o săptămână după aceea, a fost un dezastru, când atacatorii au fost daţi pe mâna italienilor de către interpretul lor.

Printre cei din SAS 1 erau multe feţe familiare. Bill Fraser, recuperat după rana de la Termoli, comanda un escadron. Seekings s-a reîntâlnit cu Cooper, acum proaspăt locotenent. Mike Sadler, priceputul navigator prin deşert, s-a alăturat din nou SAS 1 ca ofiţer de informaţii, dar nu înainte de a face un tur prin SUA, ca imagine a campaniei de popularizare a obligaţiunilor de război. SAS 1 l-a recrutat şi pe primul lor duhovnic, reverendul Fraser McLuskey.

Ca parte a Grupului 21 de Armate – conglomeratul britanic de unităţi militare implicat în Operaţiunea Overlord (debarcarea Aliaţilor pe ţărmul vestic al Franţei) –, soldaţilor SAS li s-a cerut ca, începând cu 1944, să poarte bereta roşie convenţională a trupelor aeropurtate. Paddy Mayne a ignorat această constrângere şi a continuat să o poarte pe cea bej.

SAS 1 s-a întors în Marea Britanie la începutul anului 1944. Fiecare dintre soldaţi a primit câte o lună de

permisie, un voucher de călătorie şi o sută de lire sterline. Unii s-au grăbit să îşi vadă soţiile sau iubitele. Alţii s-au întors la familii. Iar nu puţini s-au oprit în cel mai apropiat pub. Paddy Mayne a dispărut. Din nou, nimeni nu era prea sigur unde s-a dus. În februarie, efectivele SAS erau deja încartiruite în două filaturi dezafectate din Darvel, un sat din East Ayrshire, având parte de o nouă rundă de instrucţie epuizantă pe dealurile mustind de apă din jur. Atmosfera era prietenoasă, agitată şi anticipativă. Invazia Fortăreţei Europa era iminentă şi toţi ştiau asta. Mayne a făcut o serie nouă de recrutări. Bărbatul din Ulster nu manifesta niciun fel de emoţie în timpul acţiunilor militare, dar când trebuia să vorbească în public, avea o voce piţigăiată, îngrozită. Chiar şi aşa, descrierea pe care a făcut-o SAS a atras o mulţime de voluntari. Cel puţin o sută treizeci de soldaţi au fost aduşi din British Resistance Organization's Auxiliaries – o unitate înfiinţată iniţial pentru a se opune invaziei naziste în Regatul Unit, invazie care nu s-a materializat niciodată. Acum aveau să ajute la invadarea Europei ocupate de naziști. În timp ce trupele au continuat instrucţia în Ayrshire – pregătire în manipularea explozibililor, paraşutism, arme de foc şi luptă corp la corp –, la Londra, disputa pe tema modului în care ar trebui să acţioneze SAS a început din nou, invocându-se numărul mare de victime. Când Bill Stirling a descoperit că înaltul comandament intenţiona să paraşuteze unităţile SAS cu treizeci şi şase de ore înainte de marea invazie pentru a acţiona ca barieră de trupe de şoc între frontul de luptă şi unităţile germane de rezervă, a sărit în sus: SAS va fi expus unui pericol maxim pentru un avantaj strategic minim. Cei mai mulţi ofiţeri SAS au fost de acord, considerând că regimentul ar trebui să acţioneze mult în spatele liniilor de front, nu în zona acestora. Bill Stirling a trimis o scrisoare caustică Cartierului General Suprem

al Forţelor Expediţionare Aliate (Supreme Headquarters Allied Expeditionary Force – SHAEF), explicând exact cât de stupidă era ideea aceea (printre calităţile pe care le împărtăşeau fraţii Stirling era şi talentul pentru o insolenţă epistolară extremă). Refuzând să-şi retragă criticile, a demisionat, fiind înlocuit la comanda SAS 2 de către adjunctul lui, maiorul Brian Franks. David Stirling considera că fratele lui salvase SAS: „A pierdut propria bătălie, dar regimentul le-a câştigat pe ale lui". A fost un act de curaj susţinut de mulţi dintre luptătorii unităţii, dar a marcat sfârşitul perioadei în care fraţii Stirling s-au aflat la conducerea SAS.

La fel ca multe gesturi dramatice, demisia lui Bill Stirling s-a dovedit prematură deoarece, în cele din urmă, îngrijorările lui au fost luate în considerare: planul pentru trimiterea SAS a fost modificat astfel încât să fie mult mai aproape de rolul gândit de fraţii Stirling. Doar cinci echipe de câte trei oameni urmau să fie paraşutate în ajunul Zilei Z imediat dincolo de plajele din Normandia pentru a semăna confuzie, imitând o unitate de paraşutişti mult mai mare – o operaţiune cu nume de cod Titanic. În acelaşi scop, o mare unitate franceză urma să fie desfăşurată în Bretania pentru a-i zăpăci pe germani în privinţa intenţiilor Aliaţilor. Dar grosul SAS va fi paraşutat mult în spatele liniilor, după Ziua Z, pentru a distruge comunicaţiile, a împiedica regruparea forţelor inamice, a instrui luptătorii din rezistenţa locală, a identifica ţinte pentru bombardierele Aliaţilor şi, în general, pentru a provoca haos.

Două escadroane SAS 1 vor fi trimise adânc în Franţa, chiar în Ziua Z: unul, sub comanda lui Bill Fraser, care se va paraşuta în apropiere de Dijon; celălalt, sub comanda lui John Tonkin, va ajunge mai la vest, în apropiere de Poitiers. Cele două misiuni aveau numele de cod Houndsworth şi

Bulbasket, nume lipsite de semnificaţii, deşi a doua putea fi un derivat al poreclei lui Tonkin, „Bullshit Basket", primit în urma înclinaţiei lui pentru poveşti amuzante cusute cu aţă albă. Operaţiunea Overlord, invazia Franţei, depindea de stabilirea unui punct de sprijin sigur în Normandia, cât mai repede şi cât mai discret posibil. Dacă germanii reuşeau să trimită întăriri suficient de rapid şi eficient, invadatorii putea fi împinşi „înapoi în mare", după cum ceruse Hitler. Atât Houndsworth, cât şi Bulbasket trebuiau să saboteze căile ferate, să organizeze ambuscade pentru convoaiele germane şi, mai presus de toate, să încetinească înaintarea spre nord a formidabilei Divizii a 2-a SS Panzer, cunoscută ca Das Reich – o unitate călită brutal în luptă, formată din douăzeci de mii de soldaţi şi nouăzeci şi nouă de tancuri grele, plus şaizeci şi patru de tancuri uşoare –, din momentul în care se punea în mişcare spre plajele Normandiei.

Zilele dinaintea paraşutării le-au petrecut studiind tutoriale date de Special Operations Executive (SOE), unitatea secretă înfiinţată de Churchill pentru „a da foc Europei" prin sabotaj, spionaj şi rezistenţă în ţările aflate sub ocupaţie nazistă. Tonkin şi Fraser vor lua legătura la sol cu agenţii SOE şi constelaţia complexă a grupurilor partizane locale cunoscute sub numele colectiv de „maquis" (derivat din denumirea vegetaţiei dense a zonei mediteraneene, considerată ideală pentru lupta de gherilă). Un ofiţer-instructor francez l-a avertizat pe Tonkin să nu se încreadă prea mult în grupările franceze de rezistenţă şi să ţină cont de „ambiţia comună şi invidia care le urmăreşte". Tonkin a petrecut seara dinaintea Zilei Z făcând puzzle-uri cu Violette Szabo, agentul SOE ale cărei acţiuni viitoare vor constitui un moment de referinţă a ceea ce înseamnă eroism în timpuri de război. Tânăra ştia care era miza: infamul ordin al lui Hitler privind

comandourile, potrivit căruia orice soldat prins în spatele liniilor trebuia executat imediat, fie că era în uniformă sau nu, însemna că partea *câştigătoare* a mottoului SAS, „Who Dares Wins", necesita acum o şi mai mare doză de *îndrăzneală*. Unul dintre ofiţerii-instructori francezi a fost cât se poate de direct în privinţa consecinţelor: „Cei mai mulţi comandanţi germani vor executa acest ordin. În ceea ce priveşte SS-ul, ei vă împuşcau oricum chiar şi înainte de ordinul lui Hitler. [...] Nu vă lăsaţi prinşi, iar dacă sunteţi încolţiţi, muriţi luptând".

Însoţit de locotenentul Richard Crisp, Tonkin a sărit dintr-un bombardier Halifax la puţin timp după ora 1 noaptea, în 6 iunie 1944, plutind încet în lumina lunii şi aterizând perfect în zona mlăştinoasă Brenne, ce se întinde între Poitiers şi Chateauroux. „Mă îndoiesc că aş fi spart un ou dacă aş fi aterizat pe el", scria Tonkin, care îşi pierduse mare parte din kit, dar nu şi simţul umorului. A legat un mesaj de piciorul porumbelului călător pe care îl adusese în Franţa într-un rucsac – aceasta fiind încă cea mai sigură formă de comunicare pe timp de război –, iar apoi a trimis pasărea „cu mai multă forţă decât cu pricepere, pentru că s-a rotit de două ori şi s-a dus drept spre cel mai apropiat copac, aflat la vreo cincizeci de metri. Cred că încă s-ar putea să mai fie acolo."

Sarcina lui Tonkin era să se ascundă în pădure, să-şi adune trupa de patruzeci de oameni, să ia legătura cu reţeaua de spioni ai SOE şi cu maquisarzii locali, iar apoi să înceapă să saboteze trecerea trupelor germane spre nord, prin orice mijloc posibil – o misiune mult mai dificilă decât sună. Unii agenţi SOE considerau trupele SAS o reală vulnerabilitate, ostentativi în uniformele lor şi în stare să „atragă pericolul nu doar asupra lor, ci asupra tuturor maquisarzilor din zonă". Trupele lui Tonkin nu erau nici suficient de mici pentru a fi mai uşor de ascuns

de privirile locale, dar nici suficient de mari, încât să provoace pagube însemnate şi pe termen lung regrupării germane. Ambuscadele şi armamentul de mână nu puteau opri puternicele tancuri Das Reich. „Era ridicol să crezi că nişte unităţi răzleţe de paraşutişti puteau face mai mult decât să întârzie sosirea diviziilor de panzere", a zis un ofiţer morocănos. Ridicol de dificil, poate – dar nu imposibil.

La scurt timp după ivirea zorilor, la locul de aterizare a venit un tânăr maquisard cu un pistol-mitralieră Sten, o armă semiautomată preferată de grupurile de rezistenţă. A avut loc un schimb pompos de parole.

— Există vreo casă în pădure? a întrebat Tonkin într-o franceză bâlbâită.

— Da, dar nu este grozavă, a zis agentul Samuel, al cărui bizar nume real era maior René Amédée Louis Pierre Maingard de la Ville-es-Offrans, un aristocrat din Mauritius de douăzeci şi cinci de ani şi unul dintre stâlpii secţiunii franceze a SOE.

În zilele care au urmat, în timp ce Tonkin aştepta ca restul trupelor lui să fie paraşutate la Vienne, în vestul părţii centrale a Franţei, tânărul spion francez i-a explicat cu minuţiozitate cum stăteau lucrurile cu rezistenţa locală. În regiune erau mai bine de şapte mii de maquisarzi. Erau entuziaşti şi curajoşi, dar cei mai mulţi erau dotaţi lamentabil şi neinstruiţi. Situaţia era complicată şi mai mult de antipatia puternică dintre grupurile de comunişti şi de gaullişti, care se ciocneau violent din motive politice. Vienne îşi avea şi partea de colaboratori cu naziştii. Tonkin a decis să îşi pună încrederea în maquisarzi şi să se bazeze pe faptul că îi vor oferi protecţie şi sprijin şi vor fi cu ochii pe trupele germane. O strategie riscantă, dar singura disponibilă. Tonkin a trimis înapoi „un mesaj entuziast cu privire la relaţia cu localnicii".

Stabilindu-şi tabăra mai întâi într-o pădure din apropiere de Pouillac, escadronul lui Tonkin a început să aştepte paraşutarea proviziilor, inclusiv a patru jeepuri, pe care urmau să monteze mitraliere Vickers, în stilul convenit în deşert.

Bârfele rurale franţuzeşti sunt printre cele mai molipsitoare din lume, iar sosirea unui contingent mare de soldaţi britanici nu a rămas pentru mult timp un secret. După doar trei zile, a sosit în pădure un vizitator: „Un civil francez scund, foarte speriat şi, prin urmare, foarte curajos". Angajat al căilor ferate, acel erou de statură liliputană le-a adus echivalentul militar al aurului curat: pe o linie aflată la sud-vest de Châtellerault văzuse unsprezece trenuri de combustibil, pline ochi, păzite şi camuflate. Combustibilul era o ţintă prioritară a Aliaţilor. Mutarea diviziei Das Reich din Montauban în Normandia necesita uimitoarea cantitate de patru sute de mii de litri de carburant; fără carburant, înaintarea panzerelor putea fi încetinită cu multe zile. În timp ce Tonkin se pregătea să pună la cale un atac aerian, o echipă a tăiat calea ferată de la sud de Poitiers, ţinând pe loc vreo sută de trenuri pentru următoarele trei zile. În 12 iunie, la 8 seara, la şase ore după ce Tonkin trimisese prin radio coordonatele, douăzeci şi patru de bombardiere Mosquito au coborât în picaj spre triajul de la Châtellerault, trăgând asupra ţintelor mii de proiectile provenind de la tunuri de 20 mm şi aruncând zece tone de bombe. Coloana de foc şi fum produsă de explozia trenurilor cu benzină s-a înălţat aproape trei kilometri în aer, iar incendiul a acoperit o zonă de peste cinci sute de metri pătraţi. Din ascunzătoarea lor din pădure, Tonkin şi oamenii lui au privit strălucirea puternică de pe cer. Satisfacţia lor ar fi fost şi mai mare dacă ar fi ştiut că, în urmă cu două zile, un batalion al diviziei Das Reich intrase în satul Oradour-sur-Glane

şi, drept răzbunare pentru uciderea de către un lunetist a unui comandant de companie german, omorâseră 642 de localnici, dintre care mai bine de două sute de copii.

În 25 iunie, a sosit un mesaj adus de un porumbel călător, care a fost trimis rapid înapoi la Londra: „Tonkin raportează că este vânat de germani, care îl caută". În ziua aceea, echipa SAS şi-a mutat tabăra într-un alt loc din pădure, la vreo doi kilometri de Verrières. Locul era bine împădurit, cu suficientă apă de la un izvor, dar se afla la cel mult douăzeci şi cinci de kilometri de cel mai apropiat loc unde erau staţionate trupele germane din Poitiers. O decizie de ultim moment a cartierului general a făcut ca mici unităţi SAS să fie paraşutate pentru a ataca alte ţinte, unele aflate la o distanţă considerabilă de Verrières, înainte să se îndrepte spre punctul de întâlnire. Avea să dureze trei săptămâni până când toate trupele Operaţiunii Bulbasket să se adune la baza lui Tonkin.

Cele mai multe operaţiuni militare implică perioade extinse de plictiseală şi inactivitate, presărate cu scurte momente de violenţă extremă. Viaţa SAS în spatele liniilor nu era diferită. Vara era toridă şi umedă şi, în cea mai mare parte a timpului, oamenii erau ţintuiţi locului. Într-un fel, atmosfera le amintea de războiul din deşert, cu trupele SAS ascunse adânc în teritoriul inamic, ieşind din când în când să atace ţintele ieşite în cale. Dar, în alte privinţe, viaţa în pădure era complet diferită. Câţiva maquisarzi stăteau permanent în tabără, alături de soldaţii SAS. Uneori apăreau zeci de luptători pentru instrucţie, după care dispăreau din nou. În rândul trupelor britanice exista o mare admiraţie pentru rezistenţa franceză, dar şi unele suspiciuni. Până atunci, SAS nu mai luptase alături de civili: maquisarzii erau o companie bună, erau dedicaţi eliberării Franţei, dar erau „foarte indisciplinaţi", după părerea lui Tonkin, incompetenţi din punct de vedere

militar şi cruzi cu oricine era suspectat că nu era loial. „Riscul ca unii dintre ei să fie agenţi Gestapo era mereu o sursă de mare îngrijorare pentru noi“, a zis Tonkin. Într-o seară, o fată a fost târâtă în tabără, fiind acuzată că a fraternizat cu germanii. Pentru britanici, părea evident că fata nu făcuse nimic rău şi îşi petrecuse seara cosând cămăşi din mătase de paraşută pentru soldaţii SAS. După câteva zile, ea şi un alt presupus colaborator au fost duşi de maquisarzi la marginea pădurii. Fata a cerut ca inelul ei să-i fie dat unui prieten din sat. Apoi a fost împuşcată şi îngropată într-un mormânt nemarcat. Soldaţii din SAS nu erau prea sensibili, totuşi, unii au fost profund şocaţi.

Tonkin a devenit din ce în ce mai îngrijorat, fiind poate extenuat de administrarea unei tabere militare destul de mari în plin teritoriu inamic. Din când în când, echipe mici ieşeau să atace poduri, căi ferate şi convoaie militare. Ca urmare, germanii păreau să se ţină de drumurile principale, dar informaţiile locale arătau că era iminentă vânarea la scară largă a sabotorilor britanici. Mesajele lui Tonkin către cartierul general reflectau neliniştea lui crescândă: „plin de inamici“; „mişcări de trupe prin zonă, zi şi noapte“; „situaţie gravă, 400 de germani ne caută“; „zonă nesigură“. Au fost trimise echipe să caute o ascunzătoare mai izolată şi mai dosită. Oamenii deveneau epuizaţi, imprudenţi, desfrânaţi şi însetaţi. „Vinul local şi cidrul sunt mai tari decât ai crede“, observa Tonkin. Când treceau prin satele locale, în timpul operaţiunilor, mintea soldaţilor nu era doar la misiunea pe care o aveau de îndeplinit. „Fetele din zonă erau foarte drăguţe, scria Tonkin. Exista o tendinţă generală de relaxare. Disciplina trebuia menţinută la cele mai înalte standarde pentru a-i împiedica să hoinărească în afara taberei.“ Doi soldaţi s-au avântat chiar în Verrières şi au băut un pahar de vin la un local din sat. Alţii s-au strecurat să fure ouă, brânză

şi alte alimente de la fermele din zonă. Mai târziu, Tonkin va fi criticat pentru erori de securitate şi pentru că nu a reuşit să înţeleagă complexele loialităţi locale. Dar avea o calitate care, fără îndoială, întrecea orice eşec: ştia cum să păstreze ridicat moralul trupelor, în împrejurări în care, judecând după orice standard obiectiv, alţii ar fi fost paralizaţi de frică.

Până la sfârşitul lui iunie, tabăra de la Verrières se extinsese şi cuprindea vreo patruzeci de soldaţi SAS, doisprezece luptători din rezistenţa franceză şi un cowboy american.

Lincoln Delmer Bundy era un fermier din Arizona, din acea fâşie de teren care mărginea Marele Canion. Al şaptelea copil din paisprezece, Bundy crescuse în Cactus Flat, se dusese la şcoală până la paisprezece ani şi mereu plănuise, în măsura în care a îndrăznit să se gândească la viitor, să devină cowboy, la fel ca bunicul, tatăl şi fraţii lui. „Un băiat lat în umeri, cu sindromul ochilor dansatori", la douăzeci şi patru de ani, Bundy s-a înrolat în război, a părăsit Arizona pentru prima dată în viaţă şi a început instrucţia ca pilot în US Army Air Corps, la Napier Field, în Alabama.

În 10 iunie, la scurt timp după ce s-a crăpat de ziuă, sublocotenentul Lincoln Bundy, din Escadrila 486 de avioane de vânătoare, a decolat de pe aerodromul Bodney, Norfolk, cu Mustangul său P-51, poreclit Rustler, hoţul de cai, a traversat Canalul şi s-a îndreptat spre Franţa. Sarcina lui era să atace căile ferate, nodurile feroviare, podurile, convoaiele şi alte ţinte care ar fi putut încetini regruparea trupelor germane. Cu puţin timp înainte de ora 10 dimineaţa, s-a desprins din formaţia lui şi coborât în picaj să bombardeze un convoi de camioane germane, distrugând unul dintre ele. Câteva minute mai târziu, Mustangul lui a fost lovit de un tun antiaerian, iar Bundy

s-a paraşutat lângă o pădurice. În următoarele patru zile, a fost adăpostit de localnici, înainte să anunţe că intenţiona să o ia pe jos spre sud. Planul lui, în măsura în care avea unul, era să ajungă în Spania neutră, iar apoi să se întoarcă în Anglia. După ce a mers pe jos aproape două săptămâni, trăind din ce găsea, din ce putea fura sau din ce primea de la ţăranii prietenoşi, în apropiere de Verrières a întâlnit un grup de maquisarzi. În 1 iulie, o siluetă zdrenţuită, cu picioarele băşicate, flămândă şi veselă a fost condusă în tabăra din pădure a lui Tonkin.

— Căpitane, nu văd niciun motiv pentru care lipsa unui avion să mă împiedice să lupt, i-a spus Bundy lui Tonkin.

Tânărul american a fost înrolat neoficial în SAS.

În ziua de după venirea lui Bundy în SAS, Tonkin le-a ordonat oamenilor lui să mute tabăra. Au strâns lucrurile şi au pornit spre un loc nou, din apropiere de Bois des Cartes, luându-l pe american cu ei. Dar, după mai puţin de douăzeci şi patru de ore, erau înapoi la Verrières, după ce au descoperit că noul loc nu avea suficientă apă pentru un grup atât de mare. În aceeaşi seară, Tonkin a pornit într-o altă expediţie de recunoaştere, în căutarea unei ascunzători mai sigure pentru oamenii lui. Ba chiar s-a gândit să îi disperseze. Neliniştile lui au crescut din nou, când doi subofiţeri, sergentul Eccles şi caporalul Bateman, nu s-au mai întors dintr-o misiune de sabotaj. Dacă fuseseră capturaţi, după cum se părea, aveau să fie supuşi unor „interogatorii dure“ şi era doar o chestiune de zile sau chiar de ore până când vor dezvălui unde se afla tabăra. Faptul că maquisarzii ştiuseră unde să îl aducă pe pilotul american era o dovadă suficientă că locul unde se afla tabăra era cunoscut. Potrivit unei relatări, existau chiar suspiciuni că noul recrut putea fi agent inamic, deşi părea foarte improbabil ca nemţii să fi trimis un cowboy american să se infiltreze în SAS, când erau disponibili o

mulţime de colaboraţionişti francezi pentru asta. Tonkin a luat legătura prin radio cu Londra pentru a-i confirma identitatea noului venit, dar nu a primit niciun răspuns.

Oricum, germanii nu aveau nevoie de vreun spion în tabără: ştiau cu exactitate unde se afla aceasta.

Când s-a luminat, proiectilele mortierelor au căzut peste frunzişul pădurii. Cei mai mulţi încă erau în sacii de dormit atunci când aerul a explodat. Prin întuneric, vreo patru sute de soldaţi germani se furişaseră în jurul pădurii: militari din infanteria mecanizată şi agenţi de informaţii ai SS, ca şi un escadron de recunoaştere pe biciclete implicat în operaţiuni îndreptate împotriva partizanilor. Tonkin a fugit spre marginea pădurii şi a văzut un şir de soldaţi în uniforme gri avansând printre tufişuri, la mai puţin de două sute de metri de el. Cele mai mari arme pe care escadronul SAS le avea la dispoziţie erau mitralierele Vickers montate pe jeepuri, dar să încerce să iasă de acolo ar fi fost echivalentul sinuciderii. Tonkin a tras un detonator creion din cutiile cu explozibili şi le-a ordonat oamenilor lui să se împrăştie. Pentru a doua oară într-un an, a strigat: „Sunteţi pe cont propriu". Cei mai mulţi soldaţi ai Operaţiunii Bulbasket, cu Lincoln Bundy printre ei, au alergat în jos pe pantă, spre vale. Tonkin, împreună cu o mână de oameni, a pornit spre vest, în sus pe deal, intrând mai adânc în pădure. Apoi, dându-şi seama că a lăsat în urmă echipamentul radio şi jurnalul de coduri, Tonkin a făcut drumul înapoi singur, doar ca să descopere că germanii puricau deja tabăra. S-a ascuns după o stâncă. Din diverse părţi ale pădurii se auzeau împuşcături: nouă luptători din rezistenţa franceză capturaţi au fost omorâţi pe loc. Cutiile cu explozibili au explodat asurzitor. În confuzia creată, Tonkin s-a îndepărtat târându-se prin tufişuri.

Toţi cei care se grăbiseră spre vale au fost capturaţi. Un locotenent SAS grav rănit a fost omorât în bătaie de

un german care l-a lovit cu patul mitralierei. Locotenentul Crisp a fost împuşcat în picior. În total, douăzeci şi opt de soldaţi SAS capturaţi, plus pilotul american au fost urcaţi în camioane şi duşi la Poitiers.

Un val de mesaje radio a ajuns la Londra de la diverşi informatori risipiţi prin zonă. „Tonkin atacat în această dimineaţă în Pădurea Verriers [*sic*]. 100 maquisarzi trimişi să îl ajute. [...] Neconfirmat Tonkin capturat şi rănit. [...] Raport credibil de la un comerciant de vinuri 20 sau 30 de prizonieri. [...] Tonkin trădat şi înconjurat de 400 de jerry, inclusiv SS şi două tunuri de câmp, ordonat bazei să se împrăştie, pus detonatoare cu creion în explozibili, rezultat 20 friţi morţi, mulţi răniţi." Unii dintre supravieţuitorii britanici au crezut că au fost trădaţi de un spion, dar sursele germane au sugerat că cei doi oameni de la SAS capturaţi, Eccles şi Bateman, au cedat la interogatorii cu trei zile înainte de atac şi au dezvăluit locul unde se afla tabăra. Echipa locală a SOE, cu nume de cod Hugh, a transmis cel mai laconic, dar probabil cel mai precis verdict: „Ne pare rău pentru SAS, dar nu e o surpriză. Prea aproape de Poitiers".

Doar opt oameni au reuşit să evadeze şi, în cele din urmă, au ajuns la locul de întâlnire alternativ, o fermă la est de Verrières, cunoscută ca La Rocherie.

— Slavă Domnului că ai reuşit! a zis Tonkin, salutându-l pe singurul ofiţer supravieţuitor.

Restul escadronului, a raportat el, fusese „ridicat şi dus la Poitiers, pentru interogatorii".

Tonkin cel de nestăpânit a ripostat. „Tonkin şi soldaţii în dispoziţie bună", s-a menţionat în jurnalul oficial al Operaţiunii Bulbasket. Acum, fiind mult mai puţini şi mult mai uşor de ascuns, au acţionat ca legătură radio între forţele rezistenţei franceze şi cartierul general al SHAEF din Anglia. În 14 iulie, probabil cu răzbunarea în minte,

Tonkin a cerut un atac aerian asupra barăcilor trupelor de infanterie motorizată din SS care luaseră parte la atacul asupra taberei de la Verrières. S-a raportat că au fost uciși până la o sută cincizeci de soldați inamici și vreo cincizeci de vehicule au fost distruse în ceea ce s-ar putea să fi fost prima operațiune de război în care s-a folosit napalmul. În 1 august, Tonkin a raportat o înfruntare intensă între o mie opt sute de germani și o mie de luptători francezi: „Maquisarzii solicită sprijin aerian imediat, nu mai pot rezista mult". Avioanele Mosquito ale RAF au atacat din nou, dispersând cu succes trupele germane.

Cei douăzeci și nouă de soldați capturați în atacul taberei Bulbasket au fost duși la închisoarea militară de la Poitiers, unde li s-au alăturat lui Eccles și Bateman. Ținuți în grupuri de câte opt, au fost interogați pe rând, dar nu au fost rău tratați. Trei dintre prizonierii răniți cel mai grav au fost transferați la spitalul Hôtel de Dieu și ținuți acolo sub pază strictă.

La cartierul general al Corpului LXXX german din Poitiers se derula un respingător joc de pasare a responsabilității. Ofițerii din Wermacht nu erau foarte dispuși să îndeplinească ordinul anticomando al lui Hitler, care le cerea să execute orice membru SAS căzut prizonier. Teoretic, îndeplinirea *Kommandobefehl* era responsabilitatea poliției secrete SS, dar SS-ul pretindea că nu avea suficienți oameni pentru asta.

Comandantul Corpului LXXX, generalul Gallenkamp, era plecat din oraș, probabil intenționat, să inspecteze trupele de pe coasta Atlanticului. Asta îl lăsa pe șeful său de stat-major, colonelul Herbert Köstlin, și pe un ofițer de informații, dr. Erich Schönig, să decidă soarta prizonierilor. O încercare de a se descotorosi de ei și de a-i da pe mâna Luftwaffe, ca trupe aeropurtate, a eșuat. Un judecător militar a refuzat să se implice, spunând că ordinul

anticomando nu necesita niciun fel de proces. Presiunea a crescut când un raport oficial german a anunţat că membrii comandourilor inamice luaţi prizonieri fuseseră deja lichidaţi. Köstlin şi Schönig erau într-o situaţie dificilă: nerespectarea ordinului expres al lui Hitler putea însemna până la urmă că tocmai capetele lor vor fi următoarele care vor cădea. Aşa că au făcut ceea ce fac mereu şefii laşi atunci când sunt puşi faţă în faţă cu o sarcină neplăcută: au pasat responsabilitatea cuiva aflat mai jos pe lanţul de comandă.

Oberleutnant[1] Vogt, fost preot, care condusese trupele pe bicicletă în atacul asupra taberei Bulbasket, a fost desemnat să se ocupe de execuţie. Cu o săptămână şi ceva mai devreme, Vogt şi oamenii lui fuseseră luaţi prin surprindere de maquisarzi în pădurea Saint-Sauvant, la vreo treizeci de kilometri sud de Poitiers: douăzeci şi şapte de germani şi mai bine de treizeci de francezi au murit în bătălia care a urmat. În mod evident în vederea unor represalii simbolice, Vogt a ales Saint-Sauvant ca loc de execuţie. În seara de 6 iulie, au fost săpate trei gropi lungi lângă poteca ce trecea prin pădure. În noaptea următoare, camioanele care îi duceau pe cei douăzeci şi şapte de soldaţi SAS şi pe pilotul american s-au ivit în întunericul dinaintea zorilor. Fiecare prizonier, cu mâinile legate, era însoţit de câte doi soldaţi germani din unitatea lui Vogt şi toţi au fost aliniaţi în faţa gropilor. Richard Crisp a fost strigat să iasă din rând. A păşit şchiopătat în faţă pentru a-l asculta pe un interpret cum citea ordinul de execuţie.

O rafală lungă de mitraliere a fost urmată de o serie de împuşcături. Mai târziu, Schönig a raportat că „paraşutiştii au murit într-un fel exemplar, curajos şi calm“. Celor

[1] Grad din Wehrmacht echivalent în armata română celui de locotenent (n.r.)

trei soldaţi aflaţi încă în spitalul militar, prea grav răniţi pentru a putea fi duşi în faţa plutonului de execuţie, li s-a refuzat până şi demnitatea de a înfrunta moartea cu bunăştiinţă: la şase zile după execuţia de la Saint-Sauvant, întinşi pe paturile de spital, li s-a injectat câte o doză letală de morfină.

Lincoln Bundy a fost declarat „dispărut în misiune". Mamei lui i-a fost trimisă de către Air Corps suma de 397,21 dolari, împreună cu două cămăşi, două perechi de pantaloni, o cravată şi o cutie cu obiecte, „în caz că doriţi să le păstraţi în siguranţă, în eventualitatea că proprietarul se va întoarce".

În satul Saint-Sauvant, vestea execuţiei din pădure s-a răspândit rapid.

În 6 august, două avioane Hudson aparţinând RAF au aterizat pe o pistă improvizată de Tonkin şi oamenii lui, folosind „un jeep, o grapă şi o greblă" şi beneficiind de ajutorul a trei piloţi americani doborâţi. Câteva minute mai târziu, avioanele au decolat zdruncinându-se, cu o echipă de „soldaţi SAS fericiţi şi trei americani frenetici".

Operaţiunea Bulbasket reuşise să încetinească înaintarea panzerelor. Ea produsese pagube însemnate pe calea ferată şi pe reţelele de drumuri, ucisese şi rănise un număr mare de soldaţi inamici şi ajutase substanţial rezistenţa franceză locală. Dar cu un preţ teribil. Cam cât de mare fusese acel preţ era menţionat într-unul dintre ultimele mesaje radio transmise de Tonkin: „Sunt strânse tot mai multe dovezi împotriva criminalilor de război. [...] De trimis spre Anglia prin orice mijloace sigure numele unităţilor inamice şi ale comandanţilor lor care se fac responsabili de nenumărate atrocităţi".

17

Houndsworth

Masivul Morvan, de la vest de Dijon, este o zonă sălbatică: peste cincisprezece mii de kilometri pătraţi de dealuri dens împădurite, greu accesibile, accidentate şi foarte puţin populate. Prin câmpiile acoperite cu viţă-de-vie ale Burgundiei, aflate mai jos, trec principalele drumuri şi căi ferate care fac legătura dintre Paris şi Lyon, dar Morvan este traversat doar de câteva drumuri forestiere şi alte câteva drumuri înguste. Satele sunt puţine şi rare, oamenii dârzi şi siguri pe ei. Este o zonă unde poţi vâna, te poţi ascunde şi poţi duce un război neconvenţional.

În primele ore ale zilei de 6 iunie 1944, nouăsprezece oameni s-au paraşutat în masivul Morvan – echipa de recunoaştere a Operaţiunii Houndsworth, misiunea-pereche a Operaţiunii Bulbasket. Erau conduşi de maiorul Bill Fraser, la fel de enigmatic cum fusese şi în deşert: distant, probabil homosexual, de nezdruncinat şi imposibil de citit. În timp ce Fraser conducea un grup de paraşutişti, ceilalţi erau comandaţi de o altă figură familiară, proaspătul locotenent Johnny Cooper. Era acolo şi Reg Seekings, avansat la gradul de sergent-major, la fel de direct şi de agresiv ca întotdeauna. Avansarea în grad părea să nu fi avut niciun

efect asupra prieteniei lor. Cooper se purta cu Seekings ca și când ar fi fost un ofițer de același nivel. La rândul lui, Seekings îl trata pe Cooper, comandantul lui, de parcă era în continuare subofițer.

Masivul Morvan, cu pădurile lui dese și cu râpele lui abrupte, nu este tocmai locul potrivit unde să te parașutezi. Vântul puternic, norii groși și ploaia din 6 iunie au făcut acest lucru și mai dificil. „Era o noapte întunecată, mizerabilă", și-a amintit Cooper. Seekings bombănea – nu într-o ordine anume – la adresa vremii, a pilotului și a raniței cu care trebuia să sară, legată de gleznă cu o frânghie de aproape patru metri ce avea tot timpul tendința să se încâlcească. Din cauza stratului de nori, pilotul nu reușea să găsească zona de aterizare, așa că parașutiștii au fost lăsați să sară la întâmplare, cu ordin să ajungă fiecare cum va putea la locul de întâlnire. Saltul a fost ceva groaznic. Parașutiștii erau „aruncați de colo colo, ca niște pene într-un vârtej", și-a amintit Seekings. Cooper a lovit peretele unei case și pentru un timp a fost făcut *knock out*. Când și-a revenit, și-a îngropat parașuta și a pornit prin beznă cu o minge luminescentă sub braț, ca semn de recunoaștere, scoțând sunete care spera să fie asemănătoare cu cele ale unei bufnițe și strigând din când în când „Reg!", ceea ce cu siguranță ar fi atras atenția germanilor, dacă ar fi fost vreunul prin preajmă. Fraser a aterizat la vreo douăzeci de kilometri de locul de întâlnire, a văzut niște soldați germani înarmați și a ales să se ascundă în pădure. Câțiva soldați au aterizat în copaci. În rana legată de picior, Seekings pusese o cantitate suplimentară de săpun, de care i se spusese că se cam ducea lipsă și care putea fi folosit în schimburile cu francezii. La impactul cu solul, rana s-a deschis, iar săpunurile au zburat prin ploaie. „Simțeai miros de Lifebuoy pe distanță de câțiva kilometri", a zis Seekings. Așa cum i se spusese,

Cooper a legat un mesaj de piciorul unuia dintre cei doi porumbei călători pe care îi adusese cu el şi i-a dat drumul. Biata pasăre a rămas jos până când a fost fugărită „să îşi ia zborul". Încăpăţânarea primului porumbel a pecetluit soarta tovarăşului său, care a fost imediat sacrificat, gătit şi mâncat.

Echipei de recunoaştere i-a luat patru zile să se adune în pădure, cu ajutorul sătenilor francezi plini de înţelegere şi al rezistenţei locale, într-un loc numit Vieux Dun. Fraser alesese să stabilească tabăra lângă cartierul general al Maquis Camille (cunoscut şi ca Maquis Jean), unul dintre grupurile de partizani care operau în zonă.

Rezistenţa franceză împotriva ocupaţiei naziste luase o formă agresivă şi complexă în Morvan. Proiectul german de lege privind munca forţată din 1943, prin care fiecare tânăr francez era obligat să presteze muncă în sprijinul efortului de război, îi determinase pe mulţi să pună mâna pe arme şi să se retragă în păduri. În 1944, se estima că în regiune erau vreo zece mii de luptători în rezistenţă. La fel ca oriunde în Franţa, maquisarzii erau patrioţi, înverşunaţi şi curajoşi, dar adesea şi amatori şi slab echipaţi, iar rândurile lor erau destrămate de trădări şi rivalităţi politice. Seekings critica felul în care ambiţia politică le afecta eficienţa militară. Maquisarzii, a pufnit el, erau „adevărate partide politice care fugiseră în pădure", cu lideri care se temuseră să lupte acasă, „dar care voiau să devină guvernatori locali sau primari în zona aceea". Acuzaţiile de trădare şi joc dublu erau foarte uşor aruncate şi aveau un efect letal: „Orice persoană pe care nu o plăceau era etichetată drept colaboraţionist".

Puterea tot mai mare a maquisarzilor din Morvan a dus la crearea unei situaţii ciudate: germanii ştiau că bande mari de „terorişti" operau în păduri, dar ezitau să atace, deoarece ştiau că reţelele locale de rezistenţă i-ar

fi avertizat în privinţa oricăror mişcări ample de trupe, permiţându-le maquisarzilor să pregătească riposta sau să dispară. Când germanii au încercat să îi înfrunte pe insurgenţi, mare parte din forţă a venit din partea Milice, miliţia fascistă paramilitară franceză, înfiinţată pentru a distruge rezistenţa. Maquisarzii considerau Milice mai periculoasă şi mai nemiloasă decât Gestapoul. Jurnalul de război al SAS îi descrie drept „cei mai detestaţi oameni din Franţa. Trădători, laşi şi bătăuşi". Până în 1944, conflictul din Franţa rurală luase aspectul unui război civil, cu toată cruzimea şi trădările pe care le implică.

În 17 iunie, restul escadronului SAS alocat Operaţiunii Houndsworth, şaizeci şi patru de oameni în total, a urcat la baza aeriană Fairford în trei avioane şi s-a îndreptat spre Morvan, zona ideală din care puteau ţinti liniile de cale ferată şi drumurile de la sud de Dijon. Echipa lui Fraser a pus semnalizatoare la locul de aterizare şi a aşteptat. „Dimineaţă devreme, am auzit avioanele trecând pe deasupra, prin ploaie şi ceaţă. Nu au văzut semnalizatoarele şi s-au întors."

Doar două dintre avioane au ajuns înapoi la Fairford. Al treilea, cu şaisprezece oameni conduşi de locotenentul Leslie George Cairns şi cu un echipaj de zbor de şase oameni, nu a mai fost văzut niciodată. Soarta lor n-a fost pe deplin lămurită, deşi rămăşiţele unei aeronave căzute pe câmpurile Normandiei au fost identificate în 2015 de câţiva investigatori amatori ca fiind avionul dispărut, iar de atunci autorităţile franceze au declarat locul cimitir militar. Dispariţia lui Cairns şi a oamenilor lui a fost o lovitură pentru moralul SAS – pentru unii, era o rememorare a dezastruoasei Operaţiuni Squatter.

Patru zile mai târziu, cele două avioane care au supravieţuit s-au întors în Morvan şi au paraşutat cu succes restul escadronului. Printre ei era şi Johnny Wiseman,

veteranul decorat, care își pierduse proteza dentară în raidul de la Murro di Porco, și Alex Muirhead, specialistul în mortiere. Cu ei a apărut și o figură mai puțin marțială: reverendul Fraser McLuskey, primul capelan al SAS 1. Cunoscut ca „părintele parașută", a ajuns pe pământ după ce a aterizat într-un copac și a fost găsit zăcând inconștient.

McLuskey era fiul de treizeci de ani al proprietarului unei spălătorii de haine din Edinburgh, un scoțian vesel, autoironic, cu față lată și o credință profundă, de nezdruncinat. De asemenea, era unul dintre puținii ofițeri din SAS care fuseseră martori în mod direct ai nazismului dinaintea războiului. În 1938, ca tânăr absolvent de teologie, a fost într-un turneu prin Germania, cu o bursă, și a devenit interesat de Biserica Confesională, o religie protestantă care sfida eforturile naziste de a controla biserica oficială. Acolo a cunoscut-o pe Irene Calaminus, fiica unuia dintre pastorii bisericii; la scurt timp după aceea, s-au căsătorit. Începutul războiului l-a prins pe McLuskey preot la Universitatea din Glasgow, dar până în 1942 a devenit convins că nu mai poate sta deoparte în acea luptă care știa că era una dreaptă. „Mi-am dat seama că trebuie să iau asupra mea o parte din această povară", scria el.

Cu excepția unei ciudate rugăciuni spuse în grabă la mormântul vreunui camarad mort, religia a jucat un rol neînsemnat în prima parte a existenței SAS. Puțini dintre cei din componența sa erau religioși, deși, cu moartea peste tot în jurul lor, unii erau destul de pregătiți să îl asculte pe Atotputernicul. „Nu puteam să le țin predici – în sensul rău al cuvântului – acestor oameni, a zis McLuskey. A trebuit să stau de vorbă cu ei." Cei mai mulți din escadron l-au primit bine pe zâmbitorul, liniștitorul părinte scoțian. „Ne mai potolea frica, a zis Johnny Cooper. Prin simpla lui prezență." Totuși, Reg Seekings, mereu agresiv, nu avea timp de religie. „Nu prea mă interesau popii", a zis el.

Ofițerii ca David Stirling și Paddy Mayne aveau o mare grijă pentru binele fizic al oamenilor lor, dar McLuskey oferea ceva ce SAS nu mai avusese până atunci: o persoană pregătită să aibă grijă fără sentimentalisme de sufletul și chiar de inimile lor. În următoarele două luni, a ținut slujbe regulate în aer liber, în pădure, la care participau toți, fie că aveau sau nu convingeri religioase. Soldații cântau imnuri, *sotto voce*: „Inamicul nu a fost niciodată suficient de aproape cât să ne împiedice să cântăm, deși distanța lor față de tabără stabilea cât de tare cântam". McLuskey l-a ajutat pe ofițerul medic să îi îngrijească pe răniți și să trateze „o epidemie de furuncule", cauzată de lipsa de fructe proaspete; a ordonat să le fie trimise cu parașuta mai multe cărți, thrillere, pentru a-i ține pe soldați ocupați, plus provizii suplimentare. „În astfel de situații, niciodată nu poate fi vorba despre prea multe țigări sau prea mult ceai", a observat el. Chiar și scrisorile de acasă, care ridicau moralul soldaților, ajungeau în tabăra din pădure grație lui McLuskey. Nu li se permitea să răspundă la ele, iar scrisorile de rutină trimise familiilor celor din SAS nu erau neapărat liniștitoare: „Puteți presupune că e bine, doar dacă nu cumva primiți vreo altă veste de la noi". Paddy Mayne a făcut tot posibilul să liniștească familiile, de exemplu, spunându-i soției însărcinate a lui Alex Muirhead că el era „în formă bună și făcea o treabă grozavă. [...] Încearcă să nu îți faci griji excesiv".

McLuskey era rareori departe de acțiune, grăbindu-se să fie lângă oricine avea nevoie de încurajare. Căra în rucsac un acoperământ de masă de altar și un crucifix mare, făcut din bucăți, care putea fi asamblat în câteva clipe dacă se ivea nevoia unei slujbe improvizate. Își făcea griji pentru sănătatea psihologică a unora dintre soldați, observând că tensiunea îndelungată alterna cu bătăi violente, cauzate de „nepăsare, nerăbdare, anxietate și depresie".

Războiul din spatele liniilor putea fi murdar, totuşi, McLuskey i s-a alăturat cu o conştiinţă curată. „Nu mă îndoiam că războiul era necesar. [...] Nu vedeam nicio problemă de etică." Într-o singură privinţă avea părintele o dilemă morală: dacă şi în ce fel de circumstanţe putea sau nu să pună şi el mâna pe armă. „Poate că e o întrebare academică, deoarece există multe treburi militare care nu implică să tragi cu arma", s-a gândit el. Dar dacă tovarăşii lui de arme vor fi atacaţi, va lua şi el o armă în mână şi va trage? McLuskey ştia să tragă cu revolverul, dar a ales să nu îl poarte cu el. Vorbind despre el la persoana a treia, scria: „În acest caz, preotul nu purta armă, dar nu era mereu sigur dacă era bine sau nu". Soldaţii aveau mare grijă să îl protejeze pe preotul neînarmat ori de câte ori începeau împuşcăturile. „Toţi am fost unanim de acord să avem grijă de părinte", a zis unul dintre subofiţeri. În timp, McLuskey a ajuns să creadă că, fiind singurul necombatant, prezenţa lui avea o semnificaţie aparte pentru trupele SAS. „Cred că soldaţii erau bucuroşi să îl vadă pe părinte ca pe un fel de simbol al voinţei Domnului de a fi pace pentru toţi oamenii." Un bărbat care luptă cu arma poate fi curajos, dar unul care alege să ia parte la război fără armă poate fi şi mai curajos.

În 24 iunie, informatorii francezi locali au raportat că trupe inamice se apropiau de Bois de Montsauche, unde îşi aveau tabăra Alex Muirhead şi oamenii lui. Coloana era formată din trupe germane şi soldaţi ruşi luaţi prizonieri pe frontul de est, care trecuseră de partea naziştilor. Britanicii îi numeau „ruşi gri", pentru că nu erau nici sovietici roşii, nici ruşi albi, ci oarecum ceva între aceştia, oameni cu o loialitate incertă, luptând alături de efectivele gri-câmp ale Wehrmachtului. Coloana inamică era într-un exerciţiu de instrucţie, exersând tehnici de ambuscadă, şi habar nu avea că pădurea roia de soldaţi SAS

şi de maquisarzi nerăbdători să le predea chiar ei o lecţie practică despre cum se face o ambuscadă. La ora 8 seara, Muirhead, Cooper şi încă patru oameni din SAS, plus o gaşcă mică de luptători de rezistenţă, au ascuns câteva puşti-mitralieră Bren lângă un drum drept ce ducea la Château Chinon, au pregătit câteva bombe şi s-au pus pe aşteptat. O sârmă subţire a fost întinsă între doi copaci, la nivelul umerilor.

Pe la ora 10, în lumina tot mai slabă, s-au ivit doi motociclişti germani, avangarda coloanei care se întorcea la cazarma de la Château Chinon; amândoi au fost decapitaţi în mod spectaculos, motocicletele lor rotindu-se câteva secunde pe drum. Convoiul a înţepenit. Două bombe cu explozibil plastic au lovit în camionul din faţă, iar armele Bren au deschis focul. Ofiţerul german din primul camion, care „venise din Nevers să îi instruiască pe «ruşii gri» în arta ambuscadelor", a fost ucis în prima explozie. În timp ce soldaţii săreau din celelalte trei vehicule, erau seceraţi unul câte unul. „A fost un masacru", a zis Cooper. Supravieţuitorii au luat-o la fugă pe câmp.

Când fumul s-a risipit, Muirhead a numărat treizeci şi unu de inamici morţi; fusese ucis şi un francez. Toate cele patru camioane au fost distruse şi au fost eliberaţi patru prizonieri francezi. Un singur vehicul uşor scăpase, ariergarda, care făcuse o întoarcere disperată. Un ofiţer secund, un rus grav rănit, a fost luat prizonier. Francezii au spus clar că, dacă şi când vor pune mâna pe un prizonier, acesta va fi torturat pentru a le spune tot ce ştia, iar apoi va fi ucis. „Maquisarzii militari erau foarte, foarte duri", a zis Seekings, cu o sclipire de admiraţie.

Ofiţerul capturat, interogat de un soldat SAS vorbitor de rusă, a explicat că fusese prins în Stalingrad de germani, care îl puseseră să aleagă: dacă accepta să lupte pentru naziştii în Franţa, îi vor cruţa viaţa; dacă nu, nu.

— Voi ce aţi fi făcut? i-a întrebat el. Dacă mă întorc în Rusia, voi fi împuşcat. Dacă mă întorc la comandanţii mei germani, voi fi împuşcat. Iar acum francezii ăştia vor să mă împuşte şi ei, pentru ce am făcut aici.

Potrivit lui Cooper, rănitul „ne-a implorat mai bine să îl omorâm, decât să îl dăm pe mâna francezilor". Seekings i-a făcut un serviciu. „Reg l-a împuşcat în ceafă."

Răzbunarea germanilor pentru ambuscadă a venit rapid, fără milă şi a fost îndreptată împotriva unor inocenţi. Satele Montsauche şi Planchez au fost arse din temelii; sătenii, ştiind că ei vor fi prima ţintă a furiei germane, fugiseră deja. Fermele din împrejurimi au fost atacate şi toţi localnicii rămaşi au fost ucişi; un bărbat care pescuia a fost împuşcat cu undiţa în mână. Trei civili care ieşeau din biserică au fost seceraţi de gloanţe. Rezistenţa franceză a ripostat rapid, cu ajutorul SAS. În timp ce un contingent format din germani şi ruşi mergea pe drumul care ducea la Château Chinon să îşi adune morţii din prima ambuscadă, o a doua echipă de maquisarzi ascunşi a deschis focul, cu un efect similar. Alţi optsprezece inamici au fost ucişi.

În ziua următoare, sergentul „Chalky" White, care se rănise când sărise cu paraşuta, stătea întins într-un pat mare, în spitalul maquisard improvizat la Château de Vermot, nu departe de tabăra rezistenţei din Bois de Montsauche, când tăblia patului a fost „ciuruită de o rafală de mitralieră". Contraatacul german începuse la modul serios, cu un asalt total asupra taberei maquiste, cu două sute cincizeci de soldaţi germani şi ruşi înarmaţi cu mortiere, grenade şi mitraliere. White şi alţi răniţi au fost evacuaţi rapid în pădurea din împrejurimi. Totuşi, în loc să intre în pădure, atacatorii s-au mulţumit ca în următoarele câteva ore să tragă în copaci, lucru care a produs un zgomot asurzitor, dar altfel nu a avut cine ştie ce efect. Între timp, un agent SOE a alertat SAS în legătură cu o altă şansă de

posibilă ambuscadă: pădurea era traversată de un singur drum, iar trupele germano-ruse aflate în căutarea răzbunării veniseră pe acesta şi, la un moment dat, vor fi nevoiţi să se întoarcă tot pe acolo. Vestea atacului asupra taberei franceze a venit în timp de Fraser McLuskey ţinea o slujbă în aer liber. Aceasta s-a oprit brusc, iar o echipă condusă de Bill Fraser a pornit prin ploaie să atace o porţiune vulnerabilă a drumului, în timp ce unitatea lui Wiseman, incluzându-l şi pe Reg Seekings, s-a îndreptat spre o altă porţiune.

Bill Fraser s-a târât până la vreo două sute de metri de drum, când a văzut pe marginea drumului doi bărbaţi în uniforme germane, fumând şi pălăvrăgind. „A decis să nu tragă, să aştepte şi să vadă ce se întâmplă." În grupuri mici, soldaţii care se întorceau de la atacul neconcludent din pădurea Vermot s-au îndreptat spre ceea ce părea un punct de întâlnire. Când s-au adunat vreo cincizeci de soldaţi, s-au aliniat în coloană şi au pornit în marş: în momentul acela, cei doi trăgători SAS, care avuseseră suficient timp să se pregătească, au deschis focul de la distanţă de doar câţiva metri. Trăgătorii aveau „o zi de pomină", scria Fraser, care a estimat că „doar vreo zece oameni au scăpat răniţi din agitaţie".

Cu câteva minute mai devreme, echipa lui Wiseman se apropiase fără zgomot de o porţiune din acelaşi drum, situată un pic mai la nord. Zona părea pustie, cu excepţia unui şir de camioane goale. Ca de obicei, Reg Seekings era în faţă şi s-a târât pe sub tufişuri să vadă mai bine despre ce era vorba. Când a ridicat capul, s-a trezit că avea în faţă ţeava unei mitraliere mânuite de un soldat german care fusese lăsat să păzească maşinile. „Am apreciat un pic greşit", a zis Seekings mai târziu, prima şi singura dată când a admis că a greşit. Din fericire, trăgătorul german a fost la fel de surprins ca şi el, iar pentru o clipă a părut paralizat. Seekings s-a întors spre ceilalţi şi a strigat:

— Atenţie, inamic!

O remarcă ce, evident, l-a făcut pe Wiseman să noteze în raportul oficial: „Ceilalţi din trupă, mai înţelepţi, s-au lăsat la pământ". Exact în clipa aceea, germanul a deschis focul, trăgând o singură rafală înainte ca arma să i se blocheze. Apoi, a aruncat două grenade care au căzut de o parte şi de alta a lui Seekings. Acesta a încercat să îşi ridice arma şi să riposteze, dar s-a trezit că braţul stâng îi atârna neajutorat pe lângă corp. „M-am gândit: o, Doamne, nenorocitul de braţ s-a dus!" Un glonţ se înfipsese în ceafa lui Seekings, la baza craniului.

În timp ce atacatorii se retrăgeau, târându-l pe Seekings cu ei, rănitul a avut parte de o succesiune de amintiri incoerente, imagini ale casei lui din Cambridgeshire, ale familiei lui şi ale unei iubite din tinereţe. S-a simţit de parcă era căzut „într-un râu subteran, în care apa curgea tot mai repede şi mai repede". A fost o alergare de aproape cinci kilometri, până înapoi în tabără: Seekings şi-a amintit că la un moment dat că a fost forţat să alerge printr-o mlaştină, unde şi-a scăpat pipa şi a insistat să se întoarcă să o ia. A continuat să latre ordine. Când cineva a încercat să îi lege rana, a strigat:

— Am probleme cu braţul, tâmpitule, nu cu capul.

Fraser McLuskey i-a luat raniţa. Brusc, a început o furtună cu tunete şi fulgere, iar pentru moment Seekings şi-a simţit capul limpede. Apoi, „totul a încremenit". Până în tabără, a fost pe jumătate târât, pe jumătate dus pe sus. Dezbrăcat şi delirând, Seekings a fost întins pe o masă protejată de ploaie cu o prelată şi consultat de medicul maquisard. Fraser McLuskey a jucat rolul de asistent de chirurg, în timp ce medicul (care, de fapt, era dentist) umbla prin gaura plină de sânge dintre craniul rănitului şi şira spinării. „Sub prelată şi cu lumina slabă a unei torţe, şi-a amintit McLuskey, am aflat că un glonţ îi intrase prin

ceafă și se înfipsese adânc, în apropiere de baza craniului." Doctorul, care umbla aproape pe întuneric la rana de pe șira spinării lui Seekings, putea să îi fi cauzat vătămări mai grave decât rana în sine. În cele din urmă, medicul francez a anunțat că nu ajungea la glonț: „Așa că a decis să îl lase acolo unde era". Seekings avea un fel de rezistență care îl făcea capabil să depășească aproape orice fel de problemă fizică sau psihologică. McLuskey l-a îngrijit și l-a salvat. Conversațiile lor au devenit prietenoase, iar mai apoi aproape spirituale. „În ultimele zile, am văzut religia învingând, a mărturisind McLuskey. Oameni care s-au ajutat unii pe alții, fără să se gândească la răsplată."

Rana de la ceafă s-a vindecat uimitor de rapid. În câteva săptămâni, Seekings s-a întors la treburile lui obișnuite, la fel de arțăgos și îndărătnic ca înainte. Câteva luni mai târziu, glonțul avea să fie scos într-un spital britanic, aparent fără să îi fi produs vreo leziune. Dar l-a schimbat într-o privință. De atunci înainte, a insistat, în mod greșit, că preotul regimentului i-a salvat viața. Poziția lui față de religie a rămas neschimbată, dar acum îi era întru totul dedicat reverendului McLuskey.

În noaptea aceea, SAS și maquisarzii au ridicat tabăra. În satul Vermot, răzbunarea germană era în plină desfășurare. Șase săteni au fost scoși din case și împușcați, iar o fată de paisprezece ani a fost violată – o anticipare a ceea ce avea să urmeze. În dimineața următoare, germanii și rușii au venit cu mai multe trupe și cu mai multe omoruri în gând. Găsind pădurile din Vermot pustii, au dat foc castelului, au distrus echipamentul medical abandonat de medicii maquisarzi, apoi s-au îndreptat spre satul din apropiere, Dun-les-Places. Jurnalul de război al SAS – un document care de obicei nu se sfiește să prezinte detalii explicite – menționează doar faptul că acel sătuc francez, vinovat de asocierea cu maquisarzii, a fost „dat gata prin

viol şi crimă". Primarul a fost printre primii care au murit. Curé Roland, preotul satului în vârstă de treizeci şi opt de ani, a fost luat din casa pe care o împărţea cu mama lui, forţat să meargă în pas de defilare până la biserică şi urcat în clopotniţă. Acolo, i-au legat un ştreang în jurul gâtului şi a fost spânzurat de clădire. Alţi şaptesprezece dintre „cei mai proeminenţi locuitori" ai satului au fost aliniaţi în faţa bisericii şi mitraliaţi sub cadavrul atârnând al preotului. Potrivit lui Fraser McLuskey, soldaţii ruşi au fost cei mai violenţi şi, în general, „responsabili pentru tratamentul reprobabil aplicat femeilor, inclusiv pentru violuri". Cu furia şi poftele satisfăcute, atacatorii au dat foc satului şi au plecat. În doar trei zile, trupele SAS şi maquisarzii din Morvan au ucis cel puţin optzeci şi cinci de inamici, dar locuitorii din Montsauche, Planchez, Vermot şi Dun-les-Places au plătit pentru acel succes cu sângele şi casele lor.

Pentru Operaţiunea Houndsworth, SAS avea nevoie de mai multe jeepuri, care se dovediseră la fel de utile în pădurile dense din Morvan cum fuseseră şi în deşert. Într-un mesaj radio trimis la început, s-au plâns cu amărăciune că „au încercat să acopere o zonă de circa treisprezece mii de kilometri pătraţi cu două jeepuri şi cu maşini ale civililor pe care nu se puteau baza". Jeepurile au fost paraşutate parţial demontate, în cutii mari, cu câte o paraşută obişnuită la fiecare colţ al cutiei şi o altă paraşută, mai mare, pe mijloc, prinsă de o cutie de legătură. Să paraşutezi o maşină de peste o tonă e o artă imprecisă. Iar să dai jos un jeep din copac nu e o treabă uşoară: cuplajele erau frecvent dislocate de greutatea maşinii, iar sforile paraşutei se încâlceau în timp ce oamenii din SAS încercau să se asigure că jeepul nu se prăbuşea, pur şi simplu, pe solul din Morvan. Nu mai puţin de şapte jeepuri au fost „boţite", un eufemism blând

pentru momentul impresionant când o grămadă de fiare se prăbușește și se împrăștie pe jos, lăsând în urmă un crater și ceva ce nu mai seamănă cu o mașină utilizabilă.

Dar, odată ajunse în siguranță pe sol, jeepurile erau o armă formidabilă. Dotate cu patru rezervoare distincte de combustibil, fiecare dintre ele puteau parcurge cam o mie șase sute de kilometri. Prin păduri, trupele germane aveau tendința să rămână pe drumurile principale, lăsând jeepurile să umble în voie prin labirintul drumurilor laterale. După cum spunea unul dintre ofițeri, cu tradiționalele mitraliere Vickers montate pe ele și cu rezervoarele pline, „eram în poziție de atac".

Aceste atacuri au luat o mulțime de forme distructive prin toată zona. Johnny Wiseman a stabilit o nouă tabără în apropiere de Dijon, de unde a pornit în recunoaștere pentru a descoperi liniile de comunicații vulnerabile înainte de a solicita atacurile aeriene ale RAF. A fost paraşutat un tun antitanc de 57 mm, pe care intenționau să îl folosească în principal împotriva vehiculelor rutiere, dar SAS i-a găsit o utilizare mai ingenioasă. În 14 august, un avion de transport german de mari dimensiuni, un Junkers 52, a survolat zona destul de aproape de ei. Alex Muirhead a tras în el și a raportat că avionul fusese „categoric lovit și se credea că fusese doborât".

La doar patruzeci de kilometri de tabăra SAS, la Autun, era o rafinărie importantă care producea benzină sintetică, a cărei producție era de aproape 28 000 de litri pe zi, un lucru vital pentru trupele germane, care aveau tot mai puțin carburant. Slab păzită și situată în câmp deschis, rafinăria era vulnerabilă în fața unor atacuri, dar momentul ales pentru o lovitură era unul dificil de ales. Muncitorii din fabrică erau francezi, iar uciderea de civili nu făcea parte din atribuțiile SAS. Totuși, informațiile locale au dezvăluit o fereastră de mai bine de o oră între

sfârşitul schimbului de noapte şi sosirea muncitorilor din schimbul de zi. La primele ore ale dimineţii, locul era aproape pustiu. În 10 iulie a avut loc un atac preliminar cu mortiere.

Stimulaţi de succes, Muirhead, Seekings şi Cooper au decis ca o lună mai târziu să lanseze un atac mai elaborat. În 10 august, o echipă de atac formată din şapte jeepuri s-a apropiat la mai puţin de două sute de metri de rafinărie, iar Muirhead şi-a pregătit mortierele. La 3:30, „la lumina lunii", primul dintre cele patruzeci de obuze trase de mortiere şi cele dintâi bombe incendiare au lovit rafinăria. Spectacolul care a urmat l-a făcut pe Muirhead să fie poetic: „Bombele mortierelor cădeau perfect în perimetrul rafinăriei. [...] Apoi, cu un vuiet, cele şapte Vickers K au deschis focul de la nici două sute de metri, fiecare dintre ele trimiţând câte două încărcătoare pline în furtuna iscată. S-a produs o explozie de lumină şi se vedea cum gloanţele ricoşau din clădiri". Apărătorii fabricii au crezut că e un atac aerian, aşa că tirurile antiaeriene s-au îndreptat spre cer. „Habar n-aveau că erau ţinta unor mortiere aflate la mai puţin de 1,6 kilometri." Fabrica de carburant a ars neîntrerupt timp de patru zile.

Mare parte din activitatea SAS în cadrul operaţiunilor Houndsworth şi Bulbasket a constat din recunoaştere, adunare de informaţii, evaluarea acţiunilor şi a capacităţii trupelor inamice şi trimiterea de rapoarte către Londra. Cooper a descris rolul lor ca „o treabă a LRDG făcută în Europa", analiză exactă, secretă, fără să fie văzuţi vreodată.

Informaţiile adunate de echipa Houndsworth au dezvăluit faptul că Erwin Rommel îşi stabilise noul cartier general la Château de la Roche-Guyon, la nord de Paris. Popularul şi charismaticul feldmareşal era comandantul trupelor care se opuneau invaziei, iar posibilitatea de a-l

îndepărta în acea conjunctură vitală era tentantă. „Evident, să îl ucizi pe Rommel era mai uşor decât să îl răpeşti, dar, dacă se dovedeşte posibil să îl aducem în această ţară, valoarea propagandistică va fi imensă", scria generalul de brigadă Roderick McLeod. Astfel, în 25 iulie a fost lansată Operaţiunea Gaff („Harponul" – un harpon fiind un vârf de lance încovoiat, folosit pentru prinderea peştilor mari), când căpitanul Jack Lee şi alţi cinci oameni din SAS au fost paraşutaţi la Orleans cu ordin „să îl omoare, să îl răpească sau să îl ducă în Anglia pe feldmareşalul Rommel sau pe oricare alt ofiţer superior din personalul lui". Numele real al lui Lee era Raymond Couraud. Fost luptător în Legiunea Străină franceză şi uneori gangster, Couraud a ajutat la organizarea unei reţele de evadare pentru artiştii din Franţa care fugeau de nazişti, înainte să se înroleze în SOE şi, în cele din urmă, să se alăture SAS 2, sub comanda lui Bill Stirling. La aterizarea în Orleans, echipa de atac a lui Couraud şi-a croit drum prin ţară spre cartierul general al lui Rommel, ascunzându-se din loc în loc cu ajutorul unor simpatizanţi. Raportul lui din 28 iulie spune: „Am stat două zile într-un castel. [...] Am mâncat plastic (probabil explozibil, deşi rămâne neclar de ce) şi am fost extrem de bolnav timp de două zile; m-am vindecat cu douăzeci şi doi de litri de lapte."

În timpul recuperării după acea afecţiune improbabilă, apelând la un leac şi mai improbabil, Couraud a aflat că Rommel fusese grav rănit într-un atac aerian asupra maşinii sale. Operaţiunea Harponul a fost abandonată, dar Couraud s-a dus oricum să arunce o privire pe ascuns asupra cartierului general. „Mă bucur că nu trebuie să atac locul acesta", a scris el, după ce a văzut maiestuosul castel fortificat de la Château de la Roche-Guyon. „Îmi dau seama că este foarte bine păzit." Fără să fie intimidaţi, Couraud şi echipa lui au distrus totuşi două trenuri, şapte

camioane şi o maşină de ofiţeri condusă de un maior din Gestapo („i-am luat actele“). Câteva zile mai târziu, au atacat postul de comandă german de la Monts şi au ucis mai mulţi germani. Apoi Couraud a trecut liniile germane deghizat în poliţist şi s-a alăturat Armatei a 3-a avansate a lui Patton. „O săptămână foarte reuşită“, scria el.

Cooper a susţinut că informaţiile adunate de SAS erau „mult mai valoroase decât ambuscadele organizate pe drumuri“. Parcă pentru a-şi dovedi punctul de vedere, pe la mijlocul lui august a sosit maiorul Bob Melot, nestăpânitul ofiţer belgian de informaţii, care îşi transferase fără greutate abilităţile demonstrate în deşertul libian în interiorul Franţei. La patruzeci şi nouă de ani, Melot, poate cel mai în vârstă, dar şi cel mai dur om din SAS, s-a paraşutat împreună cu încă două jeepuri, dar amândouă au fost „boţite“.

Cooperarea cu rezistenţa franceză era nepreţuită, dar foarte complicată şi adesea periculoasă. Simpatizanţii locali au stabilit un sistem de semnale pentru a avertiza SAS când un sat era ocupat de inamic. „Dacă ne aventuram afară din tabără, înainte să intrăm într-un cătun verificam sârma de rufe din grădina primei case. Dacă era pusă la uscat o pereche de pantaloni albaştri, ştiam că acolo erau germanii sau miliţia franceză.“ De asemenea, rezistenţa franceză îi avertiza în privinţa unui atac asupra taberelor, uneori cu rezultate spectaculoase.

În 31 iulie, s-a încercat prinderea ca într-o menghină a taberei lui Wiseman de la Urcy, la 14 kilometri sud-vest de Dijon: Milice, miliţia fascistă franceză a atacat dintr-o parte a pădurii, în timp ce germanii au atacat din cealaltă, aşa că a urmat o bătălie înverşunată. Wiseman însă plecase deja de acolo. Germanii şi colaboratorii lor francezi trăseseră unii în alţii, într-o furtună de „tiruri fratricide“, care s-a soldat cu douăzeci şi doi de morţi.

În același timp, rezistența franceză era un aliat capricios, fiind măcinată de dispute interne, care adesea se dovedeau letale. „Vrajba sângeroasă dintre maquisarzi era teribilă", scria Cooper. Fraser McLuskey considera că până și cei mai competenți luptători francezi erau un impediment. „În cele mai multe cazuri, cooperarea cu ei în operațiuni militare este nerecomandată, iar de multe ori chiar foarte periculoasă." Reali sau imaginari, spionii erau peste tot și, în timp ce armata germană era împinsă înapoi, răzbunările se intensificau. Seekings, care acum se bucura de porecla „Maquisardul englez", a intervenit după ce a văzut o femeie acuzată de colaborare cu germanii cum era târâtă de o mulțime de francezi: „I-am amenințat că îi împușc. [...] O luaseră pentru că vorbea germana". Cu altă ocazie, un tânăr refugiat belgian s-a alăturat uneia dintre trupele mixte formate din SAS și maquisarzi. După două nopți, a fost împușcat. „Era din Gestapo", a spus impasibil ofițerul SAS aflat la comandă. Dar este foarte posibil ca refugiatul belgian să fi fost complet inocent, la fel cum femeia „salvată" de Seekings putea foarte bine să fi fost vinovată. În sângeroasele schimbări de loialitate ale ultimelor momente ale războiului din Franța, era imposibil să îți dai seama ce era adevărat și justificat. SAS putea doar să își facă treaba, în timp ce războiul se transforma într-un talmeș-balmeș de acuzații reciproce și de vărsări de sânge.

18

Ochi pentru ochi

În după-amiaza de 8 august 1944, Fraser McLuskey a fost convocat în baraca din pădure a lui Bill Fraser, o construcţie robustă din cherestea, acoperită cu o paraşută. Înăuntru, „întinsă leneş pe un sac de dormit, pălăvrăgind cu Bill şi Mike Sadler", era o siluetă imensă, imediat recognoscibilă, „mai mare decât viaţa însăşi, fizic şi nu numai". Paddy Mayne se paraşutase să inspecteze trupele.

McLuskey îl întâlnise pe Mayne pentru prima dată cu câteva luni în urmă. Prezentarea a avut loc la popota ofiţerilor, pe la 9 dimineaţa, exact când comandantul SAS 1 încheiase o sesiune de băut de o noapte întreagă. Mayne i-a oferit lui McLuskey o bere matinală. Când acesta a acceptat fără ezitare, a câştigat stima imediată şi trainică a lui Mayne. La fel ca majoritatea oamenilor care îl întâlnesc pe Mayne pentru prima dată, părintele a fost mai întâi circumspect, dar în scurt timp şi-a dat seama de celelalte calităţi care zăceau dincolo de agresivitatea lui alcoolică. „Era chiar unic în abilitatea de a câştiga încrederea oamenilor lui. [...] Nutream nu doar o imensă admiraţie pentru el, ci şi o foarte mare afecţiune."

Mayne se paraşutase în Franţa cu un gramofon mecanic legat de picior şi câteva dintre discurile lui preferate în

raniţă. În timp ce acordurile unor cântece ale lui Percy French, precum *The Mountains of Mourne*, pluteau peste pădure, Mayne hoinărea prin tabără cu neprefăcută nonşalanţă, de parcă făcea „o plimbare de după-amiază".

Dar vizita lui Mayne în pădure nu era chiar una de rutină. Timp de şase luni frunzărise hârtii, organizând războiul pentru alţii. Era hotărât să vadă câmpul de bătălie cu ochii lui. Generalul de brigadă Roderick McLeod se lăsase convins să îi permită comandantului SAS 1 să se alăture oamenilor lui pe teren. Cunoscând setea nepotolită a lui Mayne pentru luptă, McLeod îi dăduse ordine stricte „să coordoneze acţiunile, nu să conducă atacurile". Mai exact, trebuia să pregătească soldaţii pentru o ofensivă planificată, în care SAS avea să acţioneze ca unitate de recunoaştere pentru un asalt asupra trupelor germane de la vest de Rin (o operaţiune considerată ulterior inutilă de către partea americană). Mayne şi Sadler intenţionaseră iniţial să se paraşuteze în Franţa la est de Orleans, dar în ultima clipă au ales să aterizeze în zona Houndsworth a operaţiunilor din Morvan.

Mayne a petrecut doar două zile cu escadronul lui Fraser, suficient cât să afle despre succesele lor şi despre unele obstacole. Cu câteva zile mai devreme, căpitanul Roy Bradford fusese omorât într-un schimb de focuri care avusese loc după ce ieşise accidental cu jeepul în calea unui convoi german. Filmul nedevelopat din aparatul de fotografiat al lui Bradford conţinea fotografii ale unor oameni din SAS, care au fost puse mai târziu de germani pe afişe, oferind recompense mari pentru informaţii despre „teroriştii" din pădure. O zi mai târziu, un jeep cu trei soldaţi SAS şi un maquisard francez a întâlnit în satul Ouroux o maşină de ofiţeri în care erau cinci germani. După un schimb de focuri intens, dar neconcludent, ocupanţii ambelor maşini s-au dat jos şi a urmat o luptă corp la corp,

scurtă, brutală şi letală. Împuşcat în umăr, şoferul jeepului SAS, John Noble, l-a lovit cu genunchiul în testicule pe unul dintre germani, după care l-a izbit cu patul revolverului până l-a lăsat inconştient. Un alt german a venit să îl ajute, iar el şi Noble au căzut într-un şanţ, bătându-se; germanul a fost strâns de gât, iar apoi ucis cu un glonţ în cap. În acest timp, un sergent-major german robust se bătea cu înverşunare cu un alt soldat SAS. Noble, încă sângerând din rana de la umăr, a pus capăt luptei, împuşcându-l pe german. Un al patrulea german a luat-o la fugă şi a fost urmărit şi omorât de un luptător din rezistenţa franceză, în timp ce al cincilea a fost luat prizonier şi mai apoi pus la treabă prin tabără. Docilul prizonier-slujitor era cunoscut drept Hans, care putea să fie numele lui real sau nu. Acestea erau genul de poveşti despre bătăi care îi plăceau lui Mayne: lupte nemiloase, împuşcături la marginea drumului şi afişe cu oameni daţi în urmărire care aminteau de Vestul Sălbatic.

În 9 august, două jeepuri şi-au croit drum spre nord, pe drumuri lăturalnice: Mayne conducea prima maşină, cu Sadler pe post de navigator, în timp ce Bob Melot o conducea pe a doua. Destinaţia lor era Forêt d'Orléans, în Valea Loarei, cea mai mare pădure deţinută de stat din Franţa, unde Escadronul D era implicat în Operaţiunea Gain („câştig"), a treia dintre operaţiunile importante ale SAS în Franţa ocupată. Mayne era nerăbdător să afle ce se întâmplase cu misiunea aceea şi pe bună dreptate. Povestea Operaţiunii Gain era una tristă.

Scopul Operaţiunii Gain a fost să saboteze orice linie de cale ferată pe care erau transportate provizii pentru trupele germane din Normandia. Primii soldaţi ai escadronului, conduşi de maiorul Ian Fenwick, aterizaseră în zona Orleans în 14 iunie. În următoarele cinci zile, au fost paraşutaţi acolo nouă ofiţeri şi patruzeci şi nouă de

alţi gradaţi. Bombardamentele Aliaţilor asupra reţelei feroviare franceze creaseră un ambuteiaj la sud de Paris, asigurându-se astfel că trenurile care se îndreptau spre nord trebuiau să treacă prin zona dintre capitală şi Orleans. Recolta era bogată, dar, fiind atât de aproape de Paris, zona roia de trupe germane şi de colaboratorii lor francezi.

Trupa de paraşutişti a lui Fenwick includea o figură familiară: un bărbat care văzuse ultima dată războiul cu SAS lângă Benghazi, când trecuse printr-o barieră, înainte să fie capturat de italieni şi să fie plimbat în lanţuri pe străzi. Jim Almonds. „Gentleman Jim" era la fel de nonşalant ca înainte, dar un pic mai cărunt şi mai reticent decât fusese în deşert. Rareori vorbea despre experienţele celor optsprezece luni anterioare, deşi ce se întâmplase cu el era genul de poveste pe care altul ar fi povestit-o toată viaţa.

După trei luni în lagărul de prizonieri de război de la Altamura, înfometat, îngheţat, murdar şi plin de păduchi, Almonds a evadat, atacându-şi gărzile şi legându-le cu sfori de la pachetele trimise de Crucea Roşie. Timp de două săptămâni a mers pe jos spre sud, supravieţuind cu ce găsea, înainte să fie prins din nou, pus la izolare, iar apoi dus la Ancona, la aproape cinci sute de kilometri spre nord, într-un alt lagăr de prizonieri. Ultima lui evadare n-a fost deloc spectaculoasă. După armistiţiul care a pus capăt oficial războiului din Italia, comandantul lagărului, acum extrem de cordial şi insistând că Anglia şi Italia erau aliate, i-a cerut lui Almonds să meargă în recunoaştere într-un port din apropiere şi să-i raporteze despre capacitatea forţelor germane de acolo. Almonds a fost de acord, a părăsit lagărul şi a fugit imediat. În speranţa că îi va întâlni pe Aliaţii care înaintau, a pornit pe jos (mai precis, a alergat) prin Apenini. După ce a parcurs vreo

patru sute de kilometri în treizeci şi două de zile, a dat peste avangarda americană şi, în sfârşit, s-a reîntâlnit cu armata britanică la Napoli, după treisprezece luni de captivitate dură, două evadări şi un drum lung în jos, pe spinarea Italiei. De fiecare dată după aceea s-a referit la asta ca la „picnicul lui italian".

„Ce ai vrea să faci mai departe?", a fost întrebat Almonds de ofiţerul care se ocupa de prizonierii de război evadaţi. „Aş vrea să mă alătur din nou regimentului meu", a răspuns el fără ezitare. Dar, în mod ciudat, a fost trimis mai întâi ca şef al securităţii la Chequers, reşedinţa de la ţară a premierului, un post complet nepotrivit, din care a fost eliberat, în cele din urmă, la intervenţia directă a lui Paddy Mayne. „Mă bucur să văd că te-ai întors", i-a zis Mayne, de parcă Almonds se întorsese din vacanţă. „Cum a fost în Italia?"

Almonds, acum sergent-major al escadronului, a fost în primul grup care s-a paraşutat pentru Operaţiunea Gain. A aterizat la vest de Pithiviers, cu un picior într-un şanţ şi cu un genunchi dislocat. Şchiopătând şi ţopăind, cu ajutorul reţelei locale de rezistenţă, a fost dus la un medic de ţară maquisard care i-a administrat anestezic sub forma unei halbe cu brandy fabricat local; asta l-a îmbătat pe Almonds în aşa hal încât abia dacă a sesizat când genunchiul i-a fost pus la loc şi bandajat sumar.

Vestea ordinului anticomando al lui Hitler ajunsese deja şi la urechile celor din SAS şi toţi cei din Operaţiunea Gain ştiau că, probabil, îi păştea execuţia dacă vor fi capturaţi. Cel puţin unii dintre ei trebuie să se fi întrebat dacă merita riscul. Dar nimeni nu a încercat să se retragă. „Niciodată nu am auzit ca să fi refuzat cineva să participe, a zis Almonds. Unii se temeau să dea înapoi din cauza a ceea ce puteau crede alţii despre ei." La fel ca în deşert, combinaţia de adrenalină, optimism şi, în egală măsură,

presiune s-a dovedit mai mult decât egală cu puterea fricii realiste.

La început, Operaţiunea Gain s-a ridicat la nivelul numelui ei, când escadronul a lansat o serie de misiuni de sabotaj reuşite împotriva liniilor de cale ferată şi a atacat o patrulă motorizată. Cercetaşi care ştiau franceză au fost trimişi cu bicicletele, îmbrăcaţi în civil, să exploreze şi să raporteze despre mişcările de trupe germane. Din când în când, se apropiau prea mult. Un anume locotenent Anderson a pornit la o plimbare de seară prin zona rurală a Franţei:

> Totul a mers bine şi mă simţeam grozav, până când, tocmai în momentul în care treceam pe lângă trei soldaţi jerry care ieşiseră să se plimbe, mi-a căzut pompa de la bicicletă, s-a agăţat de lanţ şi m-am dat peste cap, m-am lovit de pod, iar bicicleta a căzut peste mine. Am lăsat să îmi scape un „loveşte-mă, nenorocito" în engleză. Brusc, mi-am amintit de nemţi, iar când i-am văzut venind spre mine, am început imediat să înjur în franceză, gândindu-mă că am încurcat-o. Totuşi, doar au râs, m-au ajutat să ridic bicicleta şi am plecat, pedalând nebuneşte.

Comandantul Operaţiunii Gain, maiorul Ian Fenwick, era un *preux chevalier* din altă epocă, o figură care amintea mai mult de Primul Război Mondial decât de al Doilea. Un produs genial şi elegant al Winchester and Cambridge, era un bun jucător de crichet şi de tenis, un războinic înnăscut, descendent dintr-o lungă linie de militari şi un artist. Între raiduri, Fenwick stătea fericit în Forêt d'Orléans, desenând şi fumând. După un atac reuşit asupra unui tren de noapte care transporta trupe şi muniţie, a trimis cartierului general un mesaj radio: „Muncim fericiţi".

După trei săptămâni în pădure, acea stare de mulţumire s-a evaporat brusc. În 4 iulie, o echipă suplimentară de doisprezece oameni, sub conducerea căpitanului Pat Garstin, a fost trimisă pentru a întări escadronul lui Fenwick alocat Operaţiunii Gain. În timp ce avionul se rotea deasupra zonei de paraşutare din apropiere de La Ferté-Alais, la mai puţin de cincizeci de kilometri sud de Paris, luminile de recunoaştere de la sol au clipit printre norii rarefiaţi, arătând că puteau sări fără grijă. Dar, cu puţin înainte de ora 2 noaptea, în clipa în care echipa lui Garstin a atins solul, o unitate de treizeci de oameni a poliţiei de securitate germane şi una a miliţiei franceze i-au înconjurat. Comandantul ambuscadei, un oarecare Obersturmführer[1] Schubert, i-a ordonat lui Garstin, care îşi fracturase un picior, să îşi adune oamenii. Garstin a refuzat şi a fost împuşcat imediat în gât şi în braţ. Alţi patru oameni au fost răniţi, dintre care unul mortal. Doar trei, care aterizaseră în copacii din afara zonei de ambuscadă, au reuşit să scape. Ceilalţi au fost urcaţi în camioane, duşi la cartierul general al Gestapoului de pe Avenue Foch, din Paris, şi supuşi unor interogatorii de „gradul trei", ca „teroriştі". Serge Vaculik, un francez de origine cehă, ataşat escadronului ca interpret, a fost bătut cu o violenţă aparte. Apoi au fost transferaţi la o închisoare, dezbrăcaţi la pielea goală şi încătuşaţi. Unii spun că un maquisard capturat fusese torturat pentru a dezvălui zona de aterizare.

În 8 august, şapte dintre prizonierii rămaşi au primit nişte haine civile, iar unii ustensile de bărbierit şi li s-a spus să se facă prezentabili, pentru că erau duşi în Elveţia să fie schimbaţi cu prizonieri germani. Garstin, schilodit

[1] Grad din Waffen-SS, echivalent în armata română celui de locotenent (n.r.)

de răni şi abia ţinându-se pe picioare, a crezut. Vaculik, nu. În ziua următoare, la ora 1 noaptea, au fost urcaţi într-un camion şi duşi la nord-vest de Paris. Unul dintre gardienii lor era Karl Haug, un oportunist de cincizeci de ani din Wehrmacht, care fusese luat prizonier de britanici în războiul trecut şi vorbea ceva engleză şi franceză. Trei ore mai târziu, într-un luminiş pustiu din apropiere de Beauvais, în departamentul Oise, li s-a ordonat să coboare.

— O să fim împuşcaţi? l-a întrebat Vaculik pe Haug.

— Desigur, a râs Haug.

Vaculik, care îşi slăbise cătuşele cu un arc de la ceasul său, le-a şoptit celorlalţi:

— O să ne împuşte... Când strig, luaţi-o la fugă şi poate că unii dintre noi o să scape.

Cu Garstin plângându-se furios că nu a avut loc un proces, soldaţii au fost aliniaţi în faţa unui pluton de execuţie de cinci soldaţi. Câteva clipe mai târziu, Vaculik a scos un ţipăt ascuţit şi a sprintat în pădure. Germanii au deschis focul. Garstin a fost împuşcat înainte să şchiopăteze câţiva metri, lovit în spate de rafala unei mitraliere. Alţi trei au fost doborâţi imediat. Vaculik şi un altul au reuşit să ajungă la linia copacilor. Un altul a rămas întins, prefăcându-se mort, iar apoi a fugit când germanii căutau prin pădure. Comandantul plutonului de execuţie a fost atât de frustrat că pierduse trei dintre victime, încât „a urlat isteric, de furie". Adăpostit de maquisarzi, Vaculik a depus mărturie la procesul intentat criminalilor de război împotriva călăilor săi.

Cu puţin timp înainte de executarea trupei lui Garstin, câteva sute de soldaţi germani, acţionând în urma unui alt pont, au înconjurat baza Operaţiunii Gain din Forêt d'Orléans. Fenwick şi Almonds erau amândoi plecaţi să pregătească zona de aterizare pentru sosirea lui Paddy Mayne. Cei câţiva oameni din SAS rămaşi în tabără

de bază au reuşit să se strecoare pe lângă trupele care o înconjurau. Totuşi, Fenwick, crezând că Almonds şi ceilalţi fuseseră capturaţi sau ucişi, i-a transmis lui Mayne un mesaj radio pentru a-l avertiza în legătură cu drastica schimbare de lucruri, iar apoi s-a întors la tabără ca să afle ce se întâmplase. Mayne şi Sadler au schimbat zona de aterizare cu masivul Morvan.

În drum spre Forêt d'Orléans, un avion de recunoaştere german a văzut jeepul lui Fenwick, cu cei patru pasageri, şi a alertat trupele SS de la sol. La intrarea în Chambon-la-Forêt, Fenwick a întâlnit o franţuzoaică în vârstă pe bicicletă, fugind din sat şi pedalând cât de repede putea. S-a oprit doar să avertizeze echipa SAS că intra într-o ambuscadă germană. Răspunsul lui Fenwick a fost politicos, aproape cavaleresc şi în ton cu lunga tradiţie britanică a sacrificiului inutil:

— Vă mulţumim, doamnă, dar intenţionăm să îi înfruntăm.

Cu Fenwick la volan, jeepul a intrat cu roţile scrâşnind în Chambon-la-Forêt, cu cele două mitraliere Vickers trăgând din plin. Primul cuib de mitraliere germane a fost redus la tăcere. Apoi, proiectilul tras de un tun de 20 mm a lovit fruntea lui Ian Fenwick şi a pus capăt, într-un mod brusc şi sângeros, norocoasei lui vieţi de treizeci şi trei de ani. Un ofiţer coleg scria despre moartea lui Fenwick cu adecvata grandilocvenţă: „Astfel a murit un englez foarte galant." Unii dintre camarazi au fost însă mai puţin impresionaţi, considerând ultima acţiune a lui Fenwick ca fiind una „a naibii de stupidă". Almonds credea că, dacă el ar fi fost acolo, ar fi putut împiedica actul suicidal al lui Fenwick.

Operaţiunea Gain avea să mai înregistreze şi alte pierderi. Mayne şi Sadler au sosit din Morvan după o călătorie lungă şi ocolită cu jeepul şi se consultau cu succesorul lui Fenwick, Jock Riding, când s-a aflat că doi

radiotelegrafişti, soldaţii Leslie Packman şi John Ion, nu se întorseseră dintr-o patrulare. În scurt timp, au venit veşti de la rezistenţă: cei doi, aflaţi în jeepul lor, căzuseră într-o ambuscadă organizată de trupele SS şi duşi la castelul de la Chilleurs-aux-Bois. Douăzeci şi patru de ore mai târziu, au fost executaţi lângă şanţul castelului, fiind împuşcaţi în cap. Unii spun că li se tăiaseră mâinile. O săptămână mai târziu, după ce germanii se retrăseseră, Almonds a fost trimis să investigheze. Aproape de locul execuţiei a găsit un smoc din părul blond al lui Ion.

Pierderile creşteau în mod înspăimântător, dar jurnalul de război al SAS oferă relatări încurajatoare despre reuşitele unităţii. Echipa Houndsworth condusă de Fraser a aruncat în aer de douăzeci şi unu de ori liniile de cale ferată care duceau la Paris, Dijon, Nevers şi Beaune, a provocat deraierea a şase trenuri, a distrus şaizeci şi şapte de diverse vehicule, a doborât cel puţin un avion şi a aruncat în aer o magazie cu provizii, o rafinărie de petrol şi de două ori fabrica de petrol sintetic. Cel puţin două sute douăzeci de inamici au fost ucişi sau răniţi şi între două şi trei mii de maquisarzi au fost înarmaţi şi instruiţi cum se cuvine. Lăsând la o parte avionul care dispăruse cu Cairns şi oamenii lui, pierderile Houndsworth însumau doar doi morţi şi şapte răniţi. Operaţiunea Gain a însemnat tăierea a şaisprezece linii de cale ferată, atacarea a patruzeci de vehicule inamice şi uciderea a cel puţin şase germani, la care se adaugă furnizarea de informaţii vitale despre mişcările de trupe de la sud de Paris.

Totuşi, la fel ca în deşert, adevărata valoare a operaţiunilor SAS a constat în impactul lor inestimabil asupra încrederii umane. Houndsworth a oferit „un considerabil imbold moralului maquisarzilor şi o echivalentă descreştere a moralului germanilor", potrivit raportului oficial SAS. Informaţiile serviciilor locale au confirmat că

trupele germane în retragere erau, în unele cazuri, aproape de disperare. „Moralul inamicului este extrem de scăzut, aproape de zero", se remarca într-un raport. „Este un fapt confirmat." SS era excepţia. Acelaşi raport menţiona: „Trupele SS mândre, cu un moral bun, bine îmbrăcate şi în al nouălea cer". Cum finalul se apropia, pentru unii militari britanici, războiul părea să se reducă la un conflict între două elite militare nemiloase: SS şi SAS.

Alte două operaţiuni SAS au fost lansate la mijlocul lui august, în timp ce Aliaţii înaintau în Franţa, iar retragerea germană crea o situaţie fluidă, în rapidă desfăşurare, ideală pentru tacticile loveşte-şi-fugi ale SAS. Operaţiunea Haggard şi-a stabilit baza între Bourges şi Nevers, la vest de Loara, cu ordin să „răspândească panica şi să demoralizeze", atacând trupele germane care se retrăgeau spre est. În mai puţin de o lună, escadronul a ucis în ambuscade şi atacuri aeriene coordonate cel puţin o sută douăzeci de germani, a distrus douăzeci şi cinci de vehicule şi a aruncat în aer două poduri. „Fără îndoială, această operaţiune a ajutat la colapsul generalizat al germanilor la sud de Loara", scria generalul de brigadă Roderick McLeod, comandantul SAS. Operaţiunea Kipling, cu baza în Forêt de Merry-Vaux, a efectuat misiuni de recunoaştere în centrul Franţei, a atacat drumuri şi căi ferate şi a oferit informaţii diviziilor americane care înaintau sub conducerea generalului George Patton.

În timpul Operaţiunii Kipling (acesta fiind numele de cod al operaţiunilor SAS 1 după Ziua Z) a avut loc un incident ce poate dovedi cât de mult se îndepărtase SAS de „războiul fără ură", cum caracterizase Rommel campania din deşert. În 22 august, două jeepuri SAS s-au îndreptat spre satul Les Ormes, căutând un garaj unde să sudeze două Vickers ce se stricaseră şi să ia legătura cu maquisarzii

locali. Ca un ecou sinistru al ultimelor momente ale lui Ian Fenwick, o franţuzoaică în vârstă le-a ieşit în cale în afara satului şi i-a avertizat că SS-ul – „sute" – era încă acolo şi era pe cale să execute douăzeci de ostatici francezi în piaţa satului. Se vedea fumul ieşind din casele aprinse din sat.

Doi ostatici fuseseră deja omorâţi când jeepul din faţă, condus de caporalul „Curly" Hall, a năvălit în sat şi a deschis focul asupra trupelor adunate acolo, vreo două sute cincizeci de soldaţi. Cincizeci sau şaizeci de germani au fost omorâţi sau răniţi, două maşini ale ofiţerilor au fost distruse, iar câteva camioane arse. Printre morţi era şi comandantul SS-iştilor, un călău ucis în timpul unei execuţii. Dar SS-ul a ripostat rapid, ucigându-l pe Hall şi distrugându-i jeepul. În haosul creat, ostaticii francezi care au supravieţuit au fugit. Căpitanul Harrison, ofiţerul din jeepul lui Hall, a sărit în a doua maşină, care a făcut o întoarcere calmă din trei mişcări şi a plecat pe unde venise.

În tabăra Kipling, unul dintre soldaţi a suferit în mod special pentru moartea lui Hall. Sergentul James „Jock" McDiarmid era veteran al SRS; el era cel care, mitraliat de un civil italian de la o fereastră din Termoli, urcase scările şi îl omorâse pe trăgător cu mâinile goale. Câştigase Medalia Militară pentru acţiunile lui din Italia, dar McDiarmid avea în el şi ceva neplăcut, ceva criminal. După ce SS-ul s-a retras din Les Ormes, McDiarmid a condus până în sat, unde i s-a arătat trupul lui Hall, pus într-un coşciug cu doi ostatici morţi de fiecare parte. Fără îndoială, acela a fost un moment care l-a afectat profund.

În 22 septembrie, patrula lui McDiarmid a întâlnit o maşină cu doi germani în haine civile. Bărbaţii au sărit jos, cu mâinile ridicate. La fiecare dintre ei s-a găsit câte un revolver şi au fost împuşcaţi. Patru zile mai târziu, o altă maşină, cu alţi patru germani în uniforme de marină,

a fost interceptată îndreptându-se spre est. „Erau foarte aroganţi şi, întrucât încercau să se întoarcă în Germania, să continue războiul, şi se credea că aveau legătură cu moartea căpitanului Garstin şi a echipei lui, au fost împuşcaţi." Limita dintre a face dreptate şi a omorî fără remuşcări era neclară. Paddy Mayne, deşi capabil să ucidă cu sânge-rece, dăduse ordine stricte cu privire la tratamentul acordat prizonierilor: „Înainte să se predea, împotriva germanilor trebuie folosite orice metode de luptă cunoscute, orice stratageme şi orice explozibil care îi pot ucide, ameninţa, speria şi descumpăni; dar ei trebuie să ştie că vor fi în siguranţă şi vor rămâne nevătămaţi dacă se predau". Cum războiul se apropia de final, regulile se evaporau.

Regimentul jucase un rol important în succesul Zilei Z, provocând haos în spatele liniilor, încetinind relocarea de trupe în Normandia şi sprijinind rezistenţa franceză. Dar cu un preţ foarte mare. O mulţime de soldaţi SAS au fost ucişi sau răniţi şi mulţi alţii au pierit ca urmare a ordinului anticomando al lui Hitler. În sumbra socoteală a războiului, reuşitele atrag represalii. Fiecare omor a atras răzbunare. Înainte să plece din Franţa, în septembrie 1944, Bill Fraser le-a dăruit un steag al SAS oamenilor din Dun-les-Places, un sătuc unde mulţi dintre locuitori fuseseră ucişi în urma unor represalii brutale ale germanilor.

Acest gen de război avea un alt fel de cost, mai greu perceptibil: ochi pentru ochi, brutalitate urmată de o şi mai mare brutalitate. Războiul respectabil, jovial, periculos, dar incitant inaugurat de Stirling evolua spre ceva mai dur şi mai crud, sub presiunea unui conflict lung şi îngrozitor.

Cei din SAS poate că era duri şi nemiloşi când era necesar, dar erau oameni. Teama necontenită, recunoscută sau ascunsă, aşteptarea, ameninţarea trădării, nesiguranţa,

moartea camarazilor, toate acestea au început să pună la încercare până şi minţile celor mai rezistenţi şi mai energici războinici. „Tensiunea constantă lasă urme", scria părintele Fraser McLuskey.

Bill Fraser văzuse mai multă violenţă decât oricare altul din regiment. Disponibilitatea lui de a prelua cele mai periculoase sarcini nu s-a schimbat niciodată. A fost rănit grav de două ori; totuşi, de fiecare dată, a revenit parcă şi mai hotărât decât înainte. Dar ceva se sfărâma în interiorul lui. Retras, închis în el, n-a vorbit niciodată despre teama lui, pe care a înecat-o în alcool. Mike Sadler i-a văzut acei „demoni interiori". Înaintea unei operaţiuni, Fraser se îmbăta ca să fie pregătit; după luptă, bea ca să uite. Johnny Wiseman condusese atacul de la Capo Murro di Porco, îşi văzuse şaptesprezece dintre oameni făcuţi bucăţi de proiectilele de la Termoli şi stătuse ascuns în pădurile de la Morvan săptămâni în şir. Dar acum simţea că cedează. Paddy Mayne, care avea şi el suficienţi demoni interiori cât să populeze un mic infern, l-a convocat pe Wiseman şi i-a spus direct că, din punct de vedere psihologic, nu mai corespundea pentru acţiunile de pe linia frontului. „Avea dreptate. Ajunsesem la limită", a zis Wiseman mulţi ani mai târziu. Să îţi depăşeşti slăbiciunea este o definiţie a curajului; să o admiţi cu sinceritate este o alta.

Parisul a fost eliberat în 25 august. Mayne şi Mike Sadler au sosit la câteva zile după aceea, via Le Mans, odată cu trupele Aliate care înaintau. Pentru a sărbători, s-au îndreptat spre un restaurant din zona Champs-Élysées care se aproviziona de pe piaţa neagră, pentru a lua un „prânz pe cinste". Printre ceilalţi invitaţi de la masă au fost şi câţiva membri francezi ai SAS şi câţiva lideri maquisarzi. Băutura a curs în cantităţi ameţitoare, cu multe gesturi cordiale şi cântece. Dar, când masa s-a

apropiat de final şi s-a servit cafeaua, Mayne a băgat mâna în buzunar şi a scos o grenadă. Toţi s-au cufundat într-o tăcere îngrozitoare atunci când a pus grenada pe masă şi i-a scos cuiul. Încăperea s-a umplut de fum. Unii care aveau mintea mai ageră s-au băgat sub masă. Cei mai mulţi, inclusiv Sadler, au rămas nemişcaţi pe scaune. Sadler şi-a amintit că se gândea: „Doar nu are de gând să se arunce în aer împreună cu noi?" Grenada a încetat să mai fumege. Mayne a băgat-o înapoi în buzunar.

— De ce v-aţi speriat? a întrebat el.

A fost un spectacol tipic pentru Mayne, dar şi un laitmotiv al războiului purtat de SAS: bravadă, cu cruzimea de rigoare la îndemână.

În timp ce Mayne sărbătorea eliberarea Parisului, predecesorul lui, David Stirling, se afla în cel mai cunoscut lagăr de prizonieri de război al Germaniei. Castelul Colditz, imensa fortăreaţă din apropiere de Leipzig, în estul Germaniei, era folosit de nazişti pentru a-i încarcera pe cei mai importanţi prizonieri şi pe cei mai incorigibili evadaţi. Stirling se încadra în ambele categorii: renumele lui de luptător în deşert crescuse şi petrecuse ultimele şaptesprezece luni încercând să evadeze din fiecare lagăr în care fusese dus, cu o proverbială lipsă de succes. Stirling era foarte bun la evadări, dar nu se pricepea deloc să rămână în libertate. În primăvara lui 1943, închis la Gavi, o fortăreaţă de la sud de Torino, a făcut un tunel pe sub un zid exterior împreună cu prietenul lui, Jack Pringle, dar a fost prins exact când era să scape. Când Italia a ieşit din război, a fost dus cu trenul la Innsbruck, dar a fugit din vagonul de vite în care era transportat şi s-a ascuns într-o căpiţă de fân. A fost prins din nou după două zile şi transferat într-un lagăr din Austria, numit Markt Pongau. Câteva zile mai târziu, el şi Pringle au aruncat

o pătură peste gardul împrejmuitor, s-au cățărat pe el şi au sărit în râul Pongau, sub rafalele celor din turnul de pază. După două zile, au fost prinşi din nou. „David este privit cu cea mai mare suspiciune de personalul închisorii, care nu are curaj să îl lase singur nicio clipă", a scris un alt deţinut într-o scrisoare trimisă acasă.

Dus în lagărul de la Mährisch Trübau[1], din Cehoslovacia ocupată, Stirling a decis să facă mai mult decât să încerce să evadeze: a încercat să organizeze o evadare în grup, cu toţi cei două sute de ofiţeri din lagăr. După luni de planuri elaborate, încercarea de evadare a fost pe cale să fie pusă în practică, dar, tocmai atunci, toţi prizonierii au fost mutaţi la Braunschweig. Stirling abia dacă a avut timp să plănuiască altă evadare, când, în august 1944, el şi Pringle au fost mutaţi la Colditz. Situat pe o stâncă, deasupra râului Mulde, castelul Colditz (sau Oflag IV-C) era considerat de germani ca un loc din care nu se putea evada, iar Stirling şi probabil oricare alt deţinut erau hotărâţi să dovedească faptul că nu era aşa. Castelul impunător, a observat Stirling, era „cel mai bine păzit han al celui de-al Treilea Reich".

Această determinare obsesivă de a evada era, în anumite privinţe, similară cu ideea care dusese la înfiinţarea SAS: Stirling era tot în spatele frontului, încălca regulile şi încerca să creeze inamicului, prin ingeniozitate, cât de multe probleme putea. Între evadări, s-a întrebat ce s-o fi întâmplat cu unitatea pe care o înfiinţase: „Mă întrebam ce mai fac Paddy Mayne şi băieţii, dacă SAS supravieţuise sau se desfiinţase".

[1] În cehă, Moravská Třebová (n.r.)

19

Capra lui Paddy McGinty

Roy Farran, din SAS 2, era genul de individ pentru care fusese inventat SAS: nemilos, energic şi neconvenţional, îmbinând convingerea în justeţea propriilor decizii şi reticenţa în acceptarea ordinelor primite de la alţii – în caz că nu era de acord cu ele. Curajul lui aproape fără limite avea ceva neliniştitor, deoarece Farran părea a suferi de un dezechilibru emoţional; când s-a alăturat primei unităţi SAS, dosarul lui militar era deja o legendă.

Irlandez catolic născut în India, cu trăsături de dihor şi plin de sarcasm, Farran a luptat cu brio pe post de comandant de tanc în războiul din deşert, unde abilitatea de a face lucrurile după cum îl tăia capul s-a manifestat rapid. Când i s-a ordonat să organizeze înmormântarea a patru soldaţi italieni ucişi în tancul lor, pur şi simplu, a aruncat vehiculul în aer, turnând motorină în magazia cu muniţie din interior şi dându-i foc. „Când am aprins dâra de motorină, m-am rugat pentru iertare", scria el mai târziu. În timpul bătăliei din Creta, în 1941, escadronul lui a întâlnit un grup de soldaţi germani care voiau să se predea. „Cinci paraşutişti au ieşit dintre măslini, cu mâinile ridicate. Nu aveam niciun chef să fiu luat prin surprindere

de vreun truc al germanilor. I-am ordonat trăgătorului să-i împuște." La scurt timp după aceea, a fost rănit la picioare și la braț, a fost capturat și închis într-un spital de prizonieri de război din Atena, unde cangrena din coapsa lui a fost îndepărtată de un medic german bun. Îndată ce a fost capabil să meargă din nou, Farran a evadat, săpând pe sub sârma împrejmuitoare, ascunzându-se într-un șanț, iar apoi luând legătura cu rezistența elenă, de la care a împrumutat suficienți bani cât să cumpere o barcă. În acel moment, a adoptat numele de „Paddy McGinty", ca pseudonim, după cântecul irlandez „Capra lui Paddy McGinty", în care era vorba despre o capră care merge la război în 1917 cu Gărzile Irlandeze și înghite o bucată de dinamită. Împreună cu alți trei prizonieri de război evadați, a pornit să traverseze Mediterana, spre Egipt. După patru zile, au rămas fără carburant, astfel că Farran a improvizat o velă din pături, iar după șase zile, aproape morți de sete, au fost luați de un distrugător britanic care se îndrepta spre Alexandria. În spital, un medic a scos o bucată mare de șrapnel din călcâiul drept al lui Farran.

În martie 1943, Farran era în Alger, încercând să se alăture din nou Armatei a 8-a, când a aflat că un nou regiment SAS începuse instrucția. „Auzisem povești vagi despre faptele lui David Stirling din deșert", a scris el. S-a înrolat imediat.

În septembrie, Farran făcea parte dintr-un detașament de cinci escadroane al SAS 2 care a aterizat la Taranto și a pornit spre nord, într-o serie de raiduri cu jeepuri, în spatele liniilor germane: aruncau în aer poduri, atacau aerodromuri și eliberau prizonieri din lagărele de concentrare și penitenciare. Cu soldații italieni începând să dezerteze, țintele erau din belșug. „Am găsit în stație un tren cu provizii militare", se menționa într-un raport din jurnalul de război. „Am luat 40 000 de țigări pentru soldați

şi 45 de kilograme de paste. Am desemnat bucătar un infanterist italian pe nume Bruno." O altă patrulă a capturat un „camion administrativ" aparţinând Regimentului 1 Paraşutişti german, „conţinând multe documente valoroase şi o grămadă de lovele".

Campania italiană a lui Farran a implicat organizarea de operaţiuni de recunoaştere şi de ambuscade care să preceadă înaintarea Aliaţilor. În octombrie, el a sosit la Termoli cu douăzeci de oameni, exact la timp să ajute regimentul SRS condus de Paddy Mayne să respingă contraatacul german. „A fost singura bătălie de infanterie pe care am dus-o în război şi nu mi-am mai dorit alta", a zis Farran, care a descoperit că prefera mai mult bătăliile mai murdare din interiorul teritoriului inamic. După câteva săptămâni, el şi patru unităţi SAS au fost duşi cu nişte torpiloare la ţărm, în apropiere de Ancona, unde au distrus şaptesprezece porţiuni din calea ferată care făcea legătura dintre port şi Pescara. Farran a ieşit din prima parte a războiului cu o reputaţie impresionantă, o grămadă de cicatrice, o Cruce Militară cu două trese, un *nom de guerre* şi o determinare în stil Stirling de a face cum vrea el şi de a se supune ordinelor „atunci când îi convenea".

În timp ce SAS 1 a fost trimis în Franţa imediat după Ziua Z, SAS 2 a fost lăsat în Scoţia pentru instrucţie şi pentru a aştepta intrarea în acţiune, spre marea iritare a ofiţerilor combatanţi precum Farran. Operaţiunile au fost în mod repetat planificate, promise, apoi anulate. Planul de a paraşuta o echipă SAS la est de Nancy a fost amânat după ce un agent local SOE a avertizat că asta ar fi un act „de un sadism criminal", deoarece zona era plină de germani. Desigur că o zonă forfotind de germani era exact ceea ce îşi dorea Farran. În 19 iulie, douăzeci de oameni au fost paraşutaţi în sudul Normandiei pentru a aduna informaţii, dar nu prea au reuşit. În loc să acţioneze

în spatele liniilor, s-au trezit printre trupele britanice și americane care înaintau.

Un al doilea contingent, mai mare, de cincizeci și nouă de oameni, aflat sub comanda căpitanului Tony Greville-Bell (ofițerul care supraviețuise campaniei din Italia, mergând pe jos sute de kilometri cu trei coaste rupte), a aterizat trei săptămâni mai târziu la est de Rennes doar pentru a se trezi depășiți rapid de Armata a 3-a americană. Un alt escadron a fost trimis să atace drumurile și căile ferate dintre Paris și Rouen, dar a obținut doar „rezultate moderate". Activitatea SAS a fost împiedicată de lipsa de informații clare și de interferența trupelor Aliate care înaintau. Un câmp de luptă fluid permitea mișcare liberă și acțiuni ad-hoc, dar și îngreuna planificarea a ceea ce SAS știa să facă cel mai bine: atacuri neașteptate asupra unor ținte de o importanță strategică, puternic marcate de elementul-surpriză.

În cele din urmă, șansa lui Farran s-a ivit odată cu Operațiunea Wallace, o misiune prin care trebuia să se penetreze adânc în spatele liniilor inamice și să provoace un carnaj. În 19 august, un escadron de avioane de transport Dakota a aterizat pe aerodromul din Rennes, fiecare dintre ele ducând câte un jeep pe care erau montate două mitraliere Vickers. Farran, cu șaizeci de oameni (inclusiv francezul Couraud, alias căpitanul Jack Lee, ca adjunct), au pornit spre Forêt de Châtillon, unde o unitate își stabilise deja baza, la șaizeci și cinci de kilometri est de Auxerre și la vreo trei sute douăzeci de kilometri în interiorul teritoriului ocupat de inamic.

Farran și-a împărțit flota de jeepuri în trei grupuri și s-a îndreptat spre est, traversând o linie de front care devenea cu fiecare zi tot mai instabilă și mai nesigură, pe măsură ce rezistența germană ceda. Inițial, ruta care mergea pe drumurile secundare părea suficient de sigură.

Uneori, civilii francezi veneau să întâmpine trupele Aliate cu daruri, deşi germanii încă ocupau teritoriul: „Flori, vin, unt şi ouă, care erau stivuite pe jeepuri". În a patra zi, primele două vehicule din flota extinsă de jeepuri a lui Farran au ajuns în satul Villaines-les-Prévôtes şi au dat nas în nas cu nişte vechi cunoştinţe: o companie din Afrika Korps recent întoarsă din Italia, încă purtând uniformele tropicale kaki. Germanii au deschis focul imediat, distrugând ambele jeepuri, omorând un om şi capturându-l pe un altul. Farran şi restul escadronului au sosit la scurt timp după aceea, fiind întâmpinaţi de o rafală trasă cu o armă de 20 mm de la mai puţin de douăzeci de metri. „Bucăţi din caroserie au zburat în aer, iar jeepul a intrat într-un şanţ şi s-a înţepenit, mai puţin una dintre roţi, care a continuat să se rostogolească pe drum." Farran a postat doi oameni cu automate Bren pe un dâmb de lângă drum şi a alergat înapoi să avertizeze restul convoiului. Pe străzile din sat a început o bătălie înverşunată, cu mortiere şi mitraliere. După o oră, Farran şi oamenii lui s-au retras, lăsând în urmă vreo cincizeci de inamici morţi. Farran s-a grăbit spre tabăra din Châtillon, „croindu-ne drumul, printre grupuri de germani, spre interiorul ţării, în spatele inamicului", oprindu-se doar să tragă într-un tren cu provizii şi într-o staţie radar, pe care germanii au evacuat-o înainte de a se autodistruge, „dând în mod evident impresia că trupa maiorului Farran era avangarda americană".

În următoarea lună, Farran şi oamenii lui i-au hărţuit din ascunzătoarea lor din pădure pe germanii care se retrăgeau, minând drumurile, aruncând în aer liniile de cale ferată şi organizând ambuscade asupra transporturilor rutiere – o activitate cunoscută în limbajul lor special ca „datul în clocot", un eufemism care te duce mai degrabă cu gândul la ceaiul de după-amiază, şi nu la distrugerea

vehiculelor inamice cu mitraliere Vickers și explozibil. Cu promisiuni de ajutor din partea maquisarzilor locali (care nu s-au materializat niciodată), Farran a asediat garnizoana germană de la Châtillon și a savurat victoria în zgomotul infernal produs de luptă: „Toate sunetele războiului au răsunat pe străzi – răpăitul Brenurilor, zăngănitul Vickersurilor, vuietul gloanțelor ricoșând din ziduri". În toiul bătăliei, s-a întâmplat ca Farran să se uite în sus, la una dintre clădiri: „O fetiță drăguță, cu păr negru lung și o rochie de un roșu aprins, și-a scos capul pe fereastra de la etaj și mi-a făcut semnul victoriei. Zâmbetul ei a luat în derâdere gloanțele". Farran a estimat că în bătălia de la Châtillon au pierit mai mult de o sută de germani.

Paraşutările ritmice de provizii de către RAF i-au permis lui Farran să continue lupta fără pauză. La scurt timp după atacul de la Châtillon, din cer au căzut țigări, haine, muniție, ziare, scrisori, benzină și whisky, plus douăsprezece jeepuri noi. „Parcă era ziua de Crăciun", scria Farran.

Înaintând spre est spre Poarta Burgundiei – coridorul dintre Munții Vosgi și Munții Jura în care erau înghesuiți germanii de către Armata I franceză, Farran s-a trezit cu jeepurile înconjurate de țărani francezi fericiți, „fete care ne pupau pe obraji, mame îndurerate care ne strângeau mâinile; toată lumea dansa bucuroasă în jurul nostru". Ocazional, entuziasmul eliberării se dovedea excesiv: „Maiorul Farran găsea nepotrivită din punct de vedere militar frenezia localnicilor, care îi vesteau sosirea trăgând clopotele bisericilor."

Farran și oamenii lui nu erau singurii din SAS care îi hărțuiau pe germanii în retragere. Deși acțiunile regimentelor franceze din SAS nu fac scopul acestei istorii, există un episod care nu poate trece neremarcat, grație curajului galic. Din august, trupele dotate cu jeepuri ale

SAS 3 francez efectuaseră o serie de raiduri reuşite de gherilă în zona de la sud de Loara, perturbând comunicaţiile şi organizând ambuscade în colaborare cu rezistenţa locală. În 3 septembrie, trupelor li s-a ordonat să blocheze retragerea unei coloane germane mari, despre care se raportase că se forma la Sennecey-le-Grand, un pitoresc sat din Burgundia, la şaisprezece kilometri sud de Chalon-sur-Saône. În ziua următoare, în timp ce în zonă erau trei mii de soldaţi germani, o coloană de patru jeepuri condusă de căpitanul Guy de Combaud Roquebrune a intrat pe strada principală, trăgând cu mitralierele. Se crede că în primul atac au fost omorâţi şi răniţi până la cinci sute de soldaţi germani. Când au ajuns în celălalt capăt al satului, Combaud Roquebrune a găsit ieşirea din sat blocată; a întors coloana de jeepuri şi a încercat să-şi croiască drum de ieşire din Sennecey-le-Grand pe acelaşi traseu pe care intrase. Dar acum germanii erau pregătiţi. Unul după altul, trei dintre jeepuri, inclusiv ocupanţii lor, printre care Guy de Combaud Roquebrune, au fost lovite. Unul dintre jeepuri, cu doi dintre ocupanţi supravieţuind tirului, a reuşit cumva să treacă prin ploaia de gloanţe şi a fost dus într-un loc sigur de maquisarzi. Patruzeci de ani mai târziu, la Sennecey-le-Grand a fost dezvelit un monument pe care sunt trecute numele tuturor victimelor de război din SAS: britanicii din SAS 1 şi 2, francezii din SAS 3 şi 4 şi belgienii din SAS 5. Rămâne singurul monument închinat unui regiment britanic şi morţilor din război, aflat în afara Marii Britanii.

Unele menţiuni scurte din raportul lui Farran despre luna septembrie oferă o idee despre acţiunile pline de tensiune care au avut loc în timp ce SAS angaja într-o bătălie haotică trupele germane risipite, evitând artileria americană, care înainta, şi represaliile furioase ale germanilor în retragere, până când, în cele din urmă, s-au trezit prinşi în mijlocul unei armate înfrânte, dar încă puternice:

4 septembrie: Sergentul Young a terminat două maşini de stat-major. [...] Echipa locotenentului Carpendale a dat jos un avion de transport de zece tone în care erau treizeci de germani şi o maşină de ofiţeri.

5 septembrie: Locotenentul Mackie a organizat o ambuscadă, iar după o jumătate de oră, două motociclete cu ataş în care erau şapte germani au fost lăsate să se apropie la mai puţin de cincizeci de metri. Un singur german a scăpat.

6 septembrie: Fete adunate în jurul jeepului, cu buchete de flori. Ca urmare, când s-a ivit o maşină germană de ofiţeri, cu o mitralieră pe ea, prezenţa atâtor fete a făcut imposibil să se tragă mai mult de două rafale de Vickers.

7 septembrie: Echipa care a aterizat a fost atacată de şase sute de soldaţi SS, cu patru maşini blindate. Maiorul Farran a dus cele şase jeepuri pe un câmp înconjurat de copaci, după care a văzut o ieşire prin colţul de sud-vest, pe unde a trecut cu jeepurile. Locotenentul [Hugh] Gurney, [a fost] trimis să atace ariergarda inamicului. A mitraliat infanteria germană, în special nişte ofiţeri care stăteau pe o movilă. Maiorul Farran a organizat o ambuscadă pentru a ataca transportul inamic la întoarcere. [...] Colonelul şi al doilea ofiţer aflat la comanda trupelor de atac au fost omorâţi.

8 septembrie: Echipa a atacat cantonamentele inamice. [...] Douăzeci de germani ucişi în timp ce se bărbiereau în curte, clădirile incendiate.

9 septembrie: Camioane întregi de germani pun întrebări despre paraşutişti britanici prin toate satele. [...] Escadronul s-a simţit un pic inconfortabil. Nişte femei dintr-un sat au luat-o la fugă în pădure, ţipând. [...] O mulţime de germani care puricau Forêt de Darney dădeau foc fermelor din calea lor.

10 septembrie: Informaţii că germanii încă mai caută oameni din SAS. [...] Se spune că au dat foc satului Hennezel şi l-au împuşcat pe vicar.

11 septembrie: Grupul lui Farran a traversat drumul principal dinspre Vaucelles. El a considerat că ar fi păcat să

piardă oportunitatea unei ambuscade. Soldaţilor li s-a spus să pună mine. Asta s-a terminat tocmai când au apărut două maşini de ofiţeri, cu viteză mare. Prima a trecut cu bine peste mine, dar a doua a sărit în aer.

12 septembrie: Locotenentul Gurney a dat în clocot o maşină cu cinci ştabi importanţi. Moartea acestor ofiţeri superiori, printre care şi un general, a fost confirmată a doua zi de civili. [...] De asemenea, au atacat şi au omorât nişte germani care stăteau în jurul unui camion de trei tone distrus. Maiorul Farran a organizat escadronul pentru atacarea convoaielor de camioane, fiind hotărât să îi facă pe germani să plătească pentru noaptea mizerabilă pe care tocmai o avusese.

13 septembrie: Grupul locotenentului Gurney a tras într-un camion cu muniţie. Camionul a explodat. Locotenentul Gurney a fost lovit în spate şi s-a prăbuşit; a murit la scurt timp după aceea. Mai târziu, francezii au povestit cum germanii au dat cu picioarele în trupul „teroristului" englez, dar, în cele din urmă, li s-a dat voie să îl îngroape în cimitirul satului. [...] Rezistenţa germană s-a întărit, iar situaţia escadronului maiorului Farran a devenit foarte nesigură.

14 septembrie: Escadronul a rămas la baza din Bois de Fontaine. Proiectilele americane cădeau atât de aproape, încât au fost nevoiţi să sape tranşee. Nimeni nu îndrăznea să vorbească decât în şoaptă şi de fiecare dată când cineva scăpa ceva, se aştepta să apară vreun german. [...] A fost trimisă o altă patrulă să îi contacteze pe americani.

15 septembrie: Considerabile mişcări şi strigăte ale germanilor.

16 septembrie: Până dimineaţă, a devenit aproape sigur că germanii se retrăgeau. [...] La 12:00, o maşină americană blindată a venit în pădure. Escadronul aproape că a luat-o razna de bucurie.

În cele din urmă, SAS a intrat în legătură cu unităţile avansate ale Armatei a 7-a Americane. „Am fost atât de bucuroşi să le vedem feţele zâmbitoare de yankei, încât

am încins pe loc un dans irlandez." După o campanie de o „rară ferocitate", oamenii lui Farran provocaseră mai mult de cinci sute de morţi în tabăra inamică, distruseseră vreo şaizeci şi cinci de vehicule şi aproape patru sute de mii de litri de benzină, toate cu costul a şaptesprezece soldaţi SAS şi şaisprezece jeepuri. Farran a spus despre Operaţiunea Wallace că a fost cea mai pură demonstraţie a viabilităţii principiilor lui Stirling, „un manual pentru viitorul SAS", folosind unităţi mici pentru a hărţui inamicul din spatele liniilor, în scop strategic: „Cu sincronizarea potrivită şi într-o ţară adecvată, cu sau fără ajutorul populaţiei locale, o unitate mică, special instruită, poate obţine rezultate mult peste dimensiunile ei." Farrah a primit Ordinul pentru Serviciu Remarcabil, care s-a alăturat celorlalte decoraţii ale lui şi pe care, în mod ciudat, l-a acceptat în numele lui Paddy McGinty, proprietarul caprei războinice irlandeze.

Între timp, cartierul general SAS se mutase la Hylands House, în apropiere de Chelmsford, Essex, o vilă impunătoare în stil neoclasic, cu o verandă cu coloane şi înconjurată de un teren de peste două sute de hectare. Ofiţerii erau încartiruiţi în stil mare, în timp ce soldaţii dormeau în barăci risipite prin parc. În fiecare seară, în salonul de două ori cât popota ofiţerilor, părintele cânta la pian, în timp ce soldaţii urlau cântecele favorite ale regimentului. Băutura curgea în valuri. Se spune că, într-o zi, Paddy Mayne a urcat cu jeepul pe scările largi până la etaj, posibil ca urmare a unui pariu. Christine Hanbury, înţelegătoarea proprietară, le-a cerut doar să ia maşina de acolo. Evident, după ce s-au trezit din beţie. Hylands House era complet diferit de Kabritul plin de viermi, unde o mână de novici arşi de soare cântaseră cândva aceleaşi cântece de beţie, sub prelate, la un pian furat.

20

O înclinaţie pentru risc

Se spune ades că soldaţii au tendinţa să îşi ducă ultimul război; acest truism militar se aplică şi ultimei bătălii, ultimei încăierări, ultimei ambuscade. Conflictul din centrul Franţei văzuse un inamic care se retrăgea confuz, în timp ce armatele Aliate înaintau inevitabil, chiar dacă nu constant. SAS luptase cu un impact remarcabil în spaţiile dintre armate şi în spatele liniilor germane. În timp ce vara lui 1944 se derula sângeros, iar germanii erau împinşi cât mai aproape de propriile graniţe, strategii militari se aşteptau ca lucrurile să continue tot aşa, cu naziştii puşi pe fugă şi cu Aliaţii pe urmele lor, până când germanii vor fi fost scoşi în sfârşit din Franţa, fiind respinşi peste Munţii Vosgi, până înapoi în Reich. S-a presupus că tacticile SAS vor continua să dea roade, pe măsură ce o armată va înainta, iar cealaltă se va retrage. Ambele presupuneri au fost greşite.

Din 1871 până la Primul Război Mondial, Munţii Vosgi au marcat graniţa dintre Franţa şi Imperiul German. Alsacia şi Lorena, cuprinse între Vosgi şi Rin, constituie un hibrid pe jumătate german, pe jumătate francez şi unul dintre cele mai disputate teritorii de pe planetă. Cele două

regiuni au fost anexate de Republica Franceză în 1918, dar au fost luate înapoi de trupele lui Hitler în 1940. Localnicii vorbitori de germană au fost sistematic deportaţi în cei douăzeci de ani dinaintea războiului, dar mulţi dintre cei care au rămas încă se considerau germani şi erau pregătiţi să facă orice puteau pentru a zădărnici înaintarea Aliaţilor şi pentru a ajuta Germania să păstreze Alsacia şi Lorena.

Într-o seară, pe la mijlocul lui august, un spion transformat în soldat, abil, multilingv, căruia îi plăcea pericolul, s-a paraşutat în Munţii Vosgi în căutarea aventurii şi a şefului partizanilor locali, care lupta sub frumosul *nom de guerre* de „Colonel Maximum". Căpitanul Henry Carey Druce din SAS 2 a aterizat în apropiere de satul Moussey, aflat la circa şaizeci de kilometri vest de Strasbourg, aflându-se la comanda unei mici unităţi de avangardă. Sarcina lui principală era să găsească o zonă unde putea fi paraşutată o unitate mai mare. Cu ajutorul rezistenţei franceze, SAS urma să atace liniile de cale ferată care intrau în Germania, să împiedice retragerea blocând trecerile, să organizeze ambuscade asupra convoaielor şi, în general, să continue să facă ceea ce făcuseră atât de eficient în vest. Operaţiunea Loyton ar fi trebuit să dureze trei săptămâni şi să provoace pagube importante unui inamic deja slăbit, care se precipita să ajungă acasă. Nu s-a întâmplat aşa.

În 12 august, când a aterizat Druce, trupele germane pătrundeau deja în zonă pentru a întări şi pentru a păstra Vosgii; înaintarea americană stagna. Privind în urmă, comandantul SAS 2, colonelul Brian Franks, observa: „Dificultatea terenului din Vosgi, combinată cu consideraţiile sentimentale ale încorporării Alsaciei şi Lorenei în Reich, arăta că pe versanţii vestici ai munţilor se va produce o întărire considerabilă a rezistenţei germane". Germanii nu fugeau, iar Druce şi oamenii lui, în loc să vâneze un inamic pe fugă, s-au trezit că ei erau de fapt

vânatul hăituit prin pădurile și ravenele Vosgilor, de parcă erau niște animale.

Născut în Olanda, dintr-o mamă olandeză și un ofițer militar englez, la douăzeci și trei de ani, Druce era un soldat profesionist instruit la Sandhurst care se oferise voluntar pentru divizia de piloți de planoare, înainte să fie trimis la MI6, în 1942. Cariera lui de spion în Olanda ocupată s-a sfârșit când a fost trădat de un agent dublu și a fost forțat să fugă prin Franța ocupată, ajutat să nu bată la ochi de hainele sale civile și franceza lui fluentă. Druce era spiritual, nonșalant și emfatic, un excentric cu o „înclinație spre risc" și cu un simț vestimentar ciudat, care îl determina să poarte pantaloni din catifea reiată și joben. I s-a spus că va comanda unitatea de avangardă cu doar douăzeci și patru de ore înainte să se parașuteze, când comandantul desemnat a suferit un grav atac de panică. A fost însoțit de un ofițer francez atașat la SEO, căpitanul George Baraud.

Druce a aterizat cu capul în jos, cu puțin înainte de ora 2 noaptea. Lovit rău la cap, în următoarele două ore, după propria relatare, a „vorbit aiureli". Radiotelegrafistul, sergentul Kenneth Seymour, își fracturase piciorul stâng la aterizare: nu putea să se încalțe și putea să meargă doar cu mare dificultate. Druce încă se simțea „un pic confuz" atunci când grupul lui a fost întâmpinat de partizanii conduși de Colonel Maximum – pe numele real Gilbert Grandval, care avea să devină ministru al muncii în guvernul președintelui Charles de Gaulle. Francezii s-au servit imediat din armele aduse de SAS, iar apoi i-au escortat pe Druce și pe oamenii lui la tabăra lor de pe deal, unde erau vreo optzeci de luptători francezi înarmați cu câteva carabine ruginite, cincisprezece prizonieri de război ruși evadați și un pilot canadian doborât, pe nume Lou Fiddick, care crescuse pe insula Vancouver și se simțea ca acasă în

sălbăticie. În schimbul armelor deja luate de oamenii lui Maximum, „s-a căzut de acord să fim hrăniți și adăpostiți și chiar apărați de ei. [...] Părea un târg bun".

Druce vizitase Vosgii înainte de război „și știa destul de bine la ce să se aștepte în materie de teren". Se purta de parcă era în vacanță și „făcea o plimbare prin zona rurală", bucurându-se de bucătăria locală. „Am mâncat grozav și am dormit buștean", scria el. Druce s-a trezit că trupele germane intrau în valea de sub ei, dar a refuzat să se lase tulburat de asta. „Nu era foarte îngrijorător, întrucât germanii puteau fi acolo din orice motiv." Dacă ar fi știut care era adevăratul motiv al prezenței lor, până și sânge-le-rece al lui Druce s-ar fi încălzit cu câteva grade: un informator le raportase deja germanilor despre sosirea SAS, iar zona era periată.

Toată ziua și mare parte din seară, francezi neînarmați au venit în tabără, temându-se de represalii. „A fost o pacoste", scria Druce. Dar nu una suficient de mare să îi întrerupă somnul. „Am dublat paza și ne-am dus la culcare." Până în dimineața următoare, sute de soldați germani, inclusiv din Divizia 17 SS Panzer Grenadier, viermuiau prin Valea Celles. De data aceasta, Druce a trebuit să admită că germanii erau „conștienți de situație" și îi căutau într-un „număr dezagreabil de mare". Ar fi fost mai sigur, a concluzionat el, să își stabilească tabăra de bază mai sus pe munte și să pună ceva distanță între el și mulțimile de francezi gălăgioși și entuziaști. „Francezii nu prea erau capabili să se miște fără să facă o gălăgie îngrozitoare."

După două ore de mărșăluit, cei paisprezece soldați SAS au găsit o potecă de munte și imediat au dat peste o patrulă de patruzeci de germani care „erau ocupați să mănânce", iar la început nu i-au zărit pe britanicii care se apropiau. Druce a încercat să se retragă încet, dar, „din

nefericire, unul dintre germani l-a văzut pe ultimul din coloana noastră și a strigat «*Achtung*[1]» și imediat a fost împușcat de cel pe care îl văzuse". Deși tentat să lanseze un atac, Druce a decis, fără tragere de inimă, să aleagă o retragere precipitată: „Sarcina mea era să aduc întăriri, de aceea nu am fost nerăbdător să risc să ne frângem gâturile pentru câțiva germani. Din păcate, asta a însemnat să îl lăsăm pe sergentul Seymour ca prizonier de război, pentru că nu putea merge." Seymour a fost foarte supărat că a fost abandonat.

În următoarele două săptămâni, Druce și trupa lui au fost pe fugă, forțați să se strecoare pe cărările Munților Vosgi și să se ascundă prin șoproane cu fân sau să doarmă sub cerul liber, în ciuda faptului că toamna care se apropia făcea să fie tot mai frig. „În total, se pare că eram urmăriți de vreo cinci mii de germani", scria Druce, care a păstrat legătura cu maquisarzii, chiar dacă relația cu capricciosul și pretențiosul Colonel Maximum se deteriora. Șeful rezistenței franceze nu înțelegea de ce soldații SAS evitau inamicul, în loc să lanseze atacuri imediate asupra germanilor, chiar dacă acestea ar fi fost sinucigașe. „I-am explicat că sarcina mea era să aduc și mai mulți soldați SAS și m-ar ajuta să rămân în viață pentru a face asta", scria Druce. Nesiguranța și încordarea au fost agravate de „zvonurile oribile despre sergentul Seymour care a) s-ar fi împușcat, b) ar fi fost împușcat și c) ar fi fost omorât cu o baionetă".

Mâncarea se termina. Drept răzbunare, germanii începuseră să îi adune pe locuitorii din Moussey și să îi ducă la muncă forțată în lagăre. Stresul începea să își pună amprenta chiar și pe Druce, care a mărturisit că „se simțea foarte deprimat și neajutorat și foarte tentat să iasă și să

[1] Atenție, în limba germană în original (n.t.)

împuște pe oricine îi ieșea în cale". În cele din urmă, într-un colț izolat al platoului, Druce a găsit o zonă potrivită pentru aterizare. Zece soldați SAS au fost parașutați în 26 august, urmați de un mesaj radio potrivit căruia însuși comandantul SAS 2, colonelul Brian Franks, va ateriza peste patru zile împreună cu alți douăzeci și cinci de oameni. Druce aștepta sosirea comandantului său însoțit de un număr mare de maquisarzi, printre care și câțiva ruși, când un francez pe nume Fouch a fost găsit în pădure. A pretins că doar „căuta ciuperci". Foarte suspicios, Druce a ordonat ca Fouch să fie interogat.

În 31 august, la ora 3 noaptea, s-au auzit avioane deasupra și, câteva clipe mai târziu, cutiile cu provizii și arme au început să coboare lin în zona de aterizare, urmate de Franks și de oamenii lui. Apoi s-a iscat haosul. O cutie plină cu muniție a explodat când a atins pământul. Maquisarzii au început să fure din provizii, înainte chiar ca soldații SAS să aterizeze. În confuzia creată, captivul Fouch a pus mâna pe un Sten și a fugit. Rușii, care vorbeau ceva germană, dar nu și franceză, strigau *„Achtung!"*. Francezii, auzind în beznă voci vorbind în germană, au presupus că erau atacați și au început să tragă nebunește. Între timp, hoții de provizii se îndopau. „Un francez a murit pentru că a mâncat prea mult", nota Druce. Un alt maquisard a scos dintr-o cutie ceea ce el credea că era o bucată de brânză moale și a devorat-o, doar ca să descopere că era explozibil plastic, care conținea arsenic. După care „a murit zgomotos".

În următoarea oră, Druce a adunat cât de mulți parașutiști a putut găsi, inclusiv pe colonelul Franks, care o luase prin pădure imediat ce aterizase, convins că „incredibila gălăgie" era o ambuscadă. „Zona era prea agitată ca să rămânem acolo", a scris Druce. În acel moment, maquisarzii l-au târât înapoi pe Fouch, care fusese recapturat după o urmărire lungă prin pădure. Druce nu avea chef de

clemență. „Am ordonat ca Fouch să fie împușcat. Căpitanul Baraud l-a împușcat drept în inimă." Corpul presupusului spion a fost lăsat acolo unde căzuse, dar până a doua zi a dispărut. „După aceea, s-a spus că purta o vestă antiglonț."

În următoarele zile, odată cu sosirea a șase jeepuri, unitatea a căpătat ceva mobilitate și a început să riposteze, folosind deja cunoscutele tactici de gherilă. Trei mașini germane de stat-major și un camion au fost distruse pe drumul spre Moussey. Când a apărut o mașină mai veche, câteva momente mai târziu, a fost și ea atacată și împinsă într-un șanț. Mai târziu s-a aflat că în ea era primarul satului, care era lider al rezistenței și care a reușit cumva să scape nevătămat din rămășițele vechiului său automobil electric și mai apoi i-a trimis colonelului Franks două sticle de șampanie, cu un mesaj vesel: „Mulțumesc pentru salvele trase în onoarea mea azi-dimineață."

După șase săptămâni de frustrare, Druce a avut șansa să lupte cu germanii. Într-o dimineață, el intra cu un convoi de trei jeepuri în Moussey, tocmai când un comandant SS își aduna oamenii. A deschis focul de la mai puțin de patruzeci de metri și, după ce a folosit câteva cutii de muniție, au fugit înapoi în munți. În haosul creat, cei două sute cinci zeci de soldați germani care ocupau Moussey s-au retras, crezând că atacul lui Druce anunța asaltul unor trupe mai numeroase. Doi arabi francezi suspectați că ar fi spioni ai miliției au fost interceptați de Druce și împușcați fără drept de apel.

Pe la sfârșitul lui septembrie, Armata a 3-a americană a generalului George Patton, aflată în înaintare și care depășise cu mult liniile de aprovizionare, s-a oprit temporar. Colonelul Maximum a anunțat că maquisarzii lui aveau de gând să nu mai lupte „până la sosirea americanilor". Germanii au continuat să scotocească prin zonă, în căutarea oamenilor SAS.

S-a creat o ciudată stare de impas. Proviziile de alimente scădeau, la fel şi moralul. Cel puţin douăzeci dintre oamenii lui Frank erau daţi dispăruţi, crezându-se că erau morţi sau capturaţi în timpul unor misiuni. Dar, în acel moment, a sosit o informaţie neaşteptată de la unul dintre liderii rezistenţei franceze: ordinul detaliat de luptă al Diviziei 21 Panzer. Divizia 21 era un vechi adversar al SAS din războiul din deşert, decimat în Normandia şi reunit acum prin contopirea cu alte două divizii de blindate. A rămas neclar cum a fost obţinut acest document secret, dar descrierea exactă a capacităţii Diviziei 21 Panzer avea să fie considerată la cartierul general al Aliaţilor o perlă extrem de valoroasă. Franks i-a ordonat lui Druce să pornească spre vest în haine civile, însoţit de pilotul canadian Fiddick, să ia legătura cu americanii şi să le transmită acea informaţie vitală. De asemenea, Druce trebuia să „le explice americanilor poziţia noastră şi să le dea orice informaţie de care aveau nevoie".

Două zile mai târziu, Franks a primit un mesaj radio potrivit căruia Druce ajunsese în siguranţă la Armata a 3-a, după ce trecuse de trei ori prin liniile germane. Druce a fost dus imediat la cartierul general SAS de la Hylands House pentru a fi interogat. După doar douăzeci şi patru de ore, a fost paraşutat din nou în estul Franţei cu un transmiţător nou, cu ordine de la Franks, cu scrisori pentru soldaţi şi cu o cutie cu whisky. Apoi a pornit înapoi spre tabăra din Vosgi, unde situaţia se înrăutăţea cu fiecare zi.

În săptămânile anterioare, serviciile germane de informaţii îşi formaseră, în urma interogării prizonierilor, dar şi din rapoartele colaboratorilor locali, o imagine tot mai clară despre cei cu care luptau în Munţii Vosgi. Un raport etichetat „secret" şi cu titlul „Sosirea unităţilor SAS" al secţiei de informaţii a Diviziei 2 Panzer oferea

informații despre misiunea unității, despre echipamentul și forța ei. Trupele britanice, se spunea, sunt specializate în „luptă corp la corp, ambuscade, diversiuni, utilizarea armelor în lupta corp la corp (cu pumnale, cuțite etc.)" și avertiza: „Experiența din campaniile din Italia și Franța arată că membrii SAS sunt special instruiți pentru astfel de acțiuni. Activitățile lor sunt extrem de periculoase. Prezența soldaților SAS trebuie raportată imediat". Germanii aveau chiar și nume, chiar dacă scrise greșit, ale unora dintre cei care operau din umbră în spatele liniilor: „Comandantul regimentului SAS 1 este colonelul Kaine [*sic*]. Comandantul regimentului SAS 2 este colonelul Fanks [*sic*]." Germanii erau suspect de bine informați în legătură cu ce punea la cale SAS.

În momentul în care Druce a revenit în Munții Vosgi, Franks ajunsese deja la concluzia că Operațiunea Loyton, care ar fi trebuit să se desfășoare pe o perioadă de trei săptămâni, dura deja de două luni și trebuia abandonată. Germanii se întăriseră de-a lungul Moselei, iar Armata a 3-a Americană stătea pe loc. „Chiar am fost blocați", a recunoscut Druce. SAS pusese mâna pe câteva sute de soldați germani, distrusese mai multe linii de cale ferată și își pusese nădejdea, chiar dacă pentru scurt timp, în Colonelul Maximum și maquisarzii lui. Dar ideea de a hărțui armata germană în retragere nu funcționase pentru simplul motiv că armata germană nu se mai retrăgea. În 9 octombrie, soldații mai aveau provizii doar pentru douăzeci și patru de ore. „Nu mai aveam niciun fel de explozibil și probabilitatea unei reaprovizionări părea foarte mică." Se apropia a doua parte a toamnei, cu vânturi reci suflând peste dealuri. „Am decis să pun capăt operațiunii și să le spun oamenilor să își croiască drum spre liniile americane, așa cum puteau", scria Frank. Unitatea a fost împărțită în echipe de câte patru și șase

oameni, în timp ce o ariergardă de şase soldaţi a fost lăsată să aştepte o echipă de sabotaj care nu se întorsese. Trupele SS au atacat în ziua următoare, conduşi în tabără de un informator francez, la doar câteva ore după plecarea lui Franks şi a celorlalţi. După ce au rezistat feroce o oră, cei şase soldaţi SAS şi un maquisard s-au predat şi au fost închişi la Saales. Şase zile mai târziu, prizonierii au fost conduşi într-o pădure de pini aflată de-a lungul drumului din La Grande Fosse; aici au fost daţi jos din maşină unul câte unul şi împuşcaţi.

Franks, Druce şi ceva mai mult de douăzeci de alţi luptători SAS au reuşit să ajungă înapoi la liniile americane. Două sute zece locuitori din Moussey au fost duşi în captivitate în Germania şi doar şaptezeci dintre ei s-au mai întors.

Din cei treizeci şi unu de oameni ai SAS capturaţi în timpul Operaţiunii Loyton, au fost omorâţi toţi, cu excepţia unuia. Supravieţuirea puţin probabilă a sergentului Kenneth Roy Seymour, radiotelegrafistul capturat la începutul operaţiunii, fusese subiect de speculaţii şi acuzaţii.

Seymour era un inginer de douăzeci şi doi de ani din Sutton, sudul Londrei, care se ocupa de instalarea centralelor termice. Nimic din viaţa tânărului radiotelegrafist nu îl pregătise pentru a fi capturat, închis şi supus unor interogatorii de către nazişti. Relatarea lui de după război despre chinurile prin care a trecut este o mărturie extraordinară a rezistenţei umane. În 17 august, incapabil să meargă din cauza piciorului fracturat, Seymour a fost lăsat de Druce să aştepte să fie capturat pe drumul şerpuit din Vosgi. Seymour a povestit cum, în loc să stea în locul acela liniştit, s-a târât spre o stâncă proeminentă aflată chiar lângă drum şi „a început să lupte singur împotriva germanilor", înarmat cu un automat Bren, o carabină şi un revolver .45. Timp de o oră, le-a rezistat atacatorilor, care credeau că au de-a face cu o mulţime de inamici; când

Brenul a rămas fără muniție, a apelat la carabină, iar apoi la revolver. În cele din urmă, vreo cincisprezece germani au atacat în semicerc și l-au forțat să iasă aruncând grenade. Seymour a scris că, în timp ce era târât pe lângă un șir de soldați germani care râdeau de el, „fiecare dintre ei m-a lovit cu patul revolverului". Încă își ținea în brațe bocancul stâng și șchiopăta cu un picior desculț. Un soldat i-a luat bocancul și l-a aruncat în tufișuri. Când Seymour a protestat, „au răspuns prin semne că nu voi mai avea nevoie de el, pentru că voi fi împușcat".

„Am fost pus să merg până la cel mai apropiat copac și m-au rezemat de el. Doi dintre inamici au format un pluton restrâns de execuție și se pregăteau să tragă, în momentul în care un ofițer superior a venit în fugă spre ei. Le-a ordonat să nu tragă și am fost luat pentru interogatoriu."

Cel care l-a interogat pe Seymour vorbea o engleză bună, cu un ușor un accent american. Acesta era Wilhelm Schneider, din Gestapo, ofițer superior cunoscut în serviciul german de informații din Alsacia și Lorena. Lui Seymour i s-a spus clar care îi erau opțiunile. „Dacă nu spuneam adevărul, avea să fie mai rău pentru mine." Și-a spus numele, gradul și numărul de serie, dar nimic mai mult; când a fost torturat, a recunoscut că făcea parte dintr-o „unitate de recunoaștere", dar a refuzat să dea detalii despre misiune. Când Schneider i-a cerut să le dezvăluie locul de paraşutare, Seymour a zis că le-a dat „răspunsuri convingătoare, dar nu adevărate". Dus în lagărul din apropiere, la Natzweiler-Struthof (singurul lagăr de concentrare de pe actualul teritoriu al Franței), Seymour a primit cafea neagră și o bucată acră de pâine, iar apoi a fost supus altor întrebări. La un moment dat, Schneider a scos o stație radio britanică, un bloc unic (cheia sistemului britanic de criptare) și coduri scrise pe o fâșie din mătase. „I-am spus că nu știu nimic despre radiotelegrafie."

În următoarele şase luni, Seymour a fost transportat dintr-un lagăr german în altul şi supus interogatoriilor. Ţinut adesea la izolare, a fost forţat să doarmă pe jos, acoperit doar cu o pătură. Corpul i s-a umplut de râie şi de bube dulci. După prima lună în captivitate, Seymour şi un grup de piloţi americani au fost urcaţi într-un vagon de vite şi li s-a spus că vor fi duşi în Frankfurt pentru alte interogatorii. Trenul intra în Karlsruhe, când oraşul a fost atacat de Aliaţi. Prizonierii au fost daţi jos repede şi îngrămădiţi într-un buncăr subteran. O oră mai târziu, au ieşit şi au găsit Karlsruhe „practic pus la pământ şi în flăcări" şi cu o populaţie furioasă, dornică de răzbunare rapidă.

„Erau gata să ne linşeze dacă ar fi pus mâna pe noi, şi-a amintit Seymour. Femeile erau isterice. Credeau că noi făceam parte din echipajele doborâte în timpul raidului. [...] Au aruncat după noi cu pietre şi cu orice le cădea în mână. Am fost lovit în cap cu o cărămidă. Cei care treceau pe lângă noi cu bicicletele ne loveau, cei de pe asfalt veneau spre noi, printre gărzi, unul dintre ei şi-a pus braţul în jurul gâtului unui pilot şi l-a lovit în faţă cu pumnii. Dacă n-ar fi fost personalul militar, sunt sigur că nu am fi ajuns în lagăr în viaţă."

Au urmat şi alte lagăre, unul mai brutal decât altul. Pe la jumătatea lui februarie 1945, Seymour a fost închis la Stalag Luft III, în apropiere de Żagań, în vestul Poloniei, lagăr devenit celebru datorită filmului *Marea evadare*. Într-o dimineaţă, la ora 5, el şi ceilalţi prizonieri au fost ridicaţi din paturi şi li s-a spus să se pregătească de drum. În depărtare se auzeau puştile ruseşti. Potrivit relatării lui Seymour, marşul forţat spre Stalag IX-B, de la Bad Orb, aflat la nord de Frankfurt, a durat patruzeci şi două de zile. Acum putea să poarte ambii bocanci, dar încă şchiopăta. Raţiile variau de la îngrozitoare la inexistente. În prima săptămână, prizonierii „au dormit afară, în zăpadă, fără pături". Mulţi au murit de frig şi foame. În cele din urmă,

au ajuns în lagăr. „Deja erau toți slabi și sufereau de subnutriție și cei mai mulți sufereau și de dizenterie, iar eu eram unul dintre ei; mulți aveau și degerături."

Două săptămâni mai târziu, prin lagăr s-a răspândit zvonul că se apropiau americanii, iar peste două zile comandantul german i-a predat controlul ofițerului britanic cel mai mare în grad. „Gărzile germane au plecat, lăsând lagărul pe mâna noastră", scria Seymour. Stalag IX-B a fost eliberat în 2 aprilie 1945. Seymour a fost dus înapoi în Anglia și a fost tratat la un spital militar, până când a fost suficient de bine să se întoarcă la Sutton, unde s-a logodit imediat cu iubita lui de demult, Pamela Vaughan.

Povestea lui Seymour a fost una de suferință intensă, suportată eroic. A fost impresionantă, chiar copleșitoare. Dar se poate să nu fi fost pe deplin adevărată. Faptul că Seymour pretindea că s-ar fi luptat singur cu o grămadă de germani în Munții Vosgi este, evident, dubios. Potrivit unei relatări, piciorul lui era atât de grav rănit, încât, atunci când au întâlnit patrula germană, el era cărat pe o targă de către doi maquisarzi. Cum era sigur că Seymour va fi capturat, este puțin probabil să fi fost lăsat în urmă cu o valoroasă armă Bren la el. Henry Druce, comandantul lui Seymour, a fost categoric: „El n-a tras niciodată cu arma".

La procesul crimelor de război, ofițerul Gestapo Wilhelm Schneider a susținut că, departe de a refuza să vorbească, Seymour a fost foarte cooperant și nu doar că a divulgat detaliile operațiunii, ci „le-a și arătat cum să folosească transmițătorul și codul". Un alt ofițer german, Julius Gehrum, a confirmat această versiune: „Prizonierul cu picior rănit a răspuns întrebărilor lui Schneider, iar Schneider mi-a spus după aceea: «Putem începe ceva cu omul acesta»".

Schneider a fost supus unui contrainterogatoriu de maiorul Hunt, procuror principal pentru Grupul 21 de Armate.

— L-ați interogat pe Seymour, nu-i așa?

— Da.

— Și v-ați gândit că puteți scoate ceva de la Seymour, nu?

— Da.

— Și ați spus că ați și aflat ceva de la Seymour, nu-i așa?

— Da.

— Și, dacă nu cumva mințiți, ați aflat de la Seymour niște informații foarte importante, nu?

— Erau foarte importante la vremea aceea.

— Și erau informații militare, nu-i așa?

— Da.

Schneider a insinuat că, departe de a fi forțat sau amenințat, Seymour a fost dispus să vorbească încă din momentul capturării lui.

— Era foarte supărat că îl lăsaseră. [...] Pur și simplu, îl lăsaseră să zacă acolo, în starea în care era.

Apoi, Hunt a făcut un contrainterogatoriu cu Seymour, subliniind în mod repetat faptul că, în timp ce alți membri SAS capturați au fost executați în câteva ore, lui i se cruțase viața. Uneori, aveai impresia că Seymour era cel din banca acuzaților, nu Schneider.

— Nu poți să îmi oferi nicio explicație pentru faptul că nu ai fost împușcat, nu-i așa?

— Absolut niciuna. Singura mea explicație este că am fost primul capturat.

— Sunt un pic nedumerit. Spui că le-ai dat germanilor informații false?

— Da.

— Ce te-a făcut să vorbești? Ai fost amenințat sau de ce?

— Nu prea știu.

— Desigur că puteai să nu spui nimic, nu?

— Da.

— Te-ai gândit că era un compromis să le dai informații false?

— Da, cred că da.

— Și, în orice caz, ar fi amânat împușcarea pentru o vreme, asta era ideea?

— Încercam doar să fiu optimist.

Hunt a continuat să zgândăre pretenția lui Seymour că i-ar fi mințit pe germani, motivând că, dacă informația pe care le-o dăduse n-ar fi dus la niciun rezultat, iar Schneider ar fi suspectat că i se dăduseră informații false, cu siguranță, Seymour ar fi fost omorât.

— Spui că nu era adevărat ce le-ai spus germanilor despre luminile de aterizare. [...] Nu a venit nimeni la tine să îți spună că au verificat informația pe care le-ai dat-o și nu au avut noroc să prindă parașutiști?

— Nu, nu a venit nimeni la mine.

Hunt era foarte aproape să îl acuze pe Seymour că a colaborat cu bună-știință cu inamicul și și-ar fi salvat pielea spunându-i totul lui Schneider.

— Ai dat impresia că acela care te-a interogat nu a folosit nicio amenințare, a remarcat Hunt sumbru.

Ar fi fost obtuz din punct de vedere moral să se bazeze pe mărturia unui ofițer Gestapo care înfrunta spânzurătoarea. Schneider avea toate motivele să dea vina pe Seymour. Poate că tânărul radiotelegrafist chiar dusese singur bătălia pe care o descrisese, iar apoi le dăduse cu iscusință informații false germanilor și păstrase tăcerea în privința detaliilor militare pe care le cunoștea. Dar procurorul nu a gândit la fel și nici camarazii supraviețuitori ai lui Seymour.

— Valoarea lui ca martor a fost îndoielnică, a zis ofițerul de informații care investiga moartea personalului SAS.

Ca de obicei, Druce a fost direct:

— L-am considerat pe Seymour trădător.

Trădarea este o acuzație care poate fi ușor aruncată de către cei care privesc în urmă. Seymour a dat dovadă de

un mare curaj, oferindu-se voluntar pentru Operaţiunea Loyton şi paraşutându-se în Vosgi. Dar când a venit momentul să aleagă între rezistenţă şi moarte sau colaborare şi supravieţuire, pare să fi ales calea mai umană şi mai puţin eroică. Tuturor le place să creadă că ei n-ar fi făcut la fel, dar foarte puţini se vor putea pune vreodată în situaţia în care să fie nevoiţi să facă o astfel de alegere. Seymour a făcut-o.

În absenţă, cei din SAS au devenit, brusc şi oarecum incomod, faimoşi. Până atunci, brigada fusese înconjurată de o secretomanie aproape totală, parţial din motive de securitate operaţională, dar şi din cauza activităţilor neconvenţionale pe care SAS încă le desfăşura, iar pentru unii, acestea erau un motiv serios de discreditare. În vara lui 1944, comandanţilor li s-a dat permisiunea oficială de a vorbi pentru prima dată despre operaţiunile lor. Presa britanică a descoperit SAS şi a avut acces la o zi de antrenament: „Cea mai romantică, cea mai îndrăzneaţă şi mai tăinuită armată britanică"; „Legiunea secretă, pe urmele lui Rommel"; „Armata-fantomă a deschis drumul Aliaţilor". Poate că unele dintre cadrele militare mai tradiţionaliste considerau încă operaţiunile SAS ca nefiind fairplay, dar, cu siguranţă, publicul era de altă părere. Zăcând în Colditz, Stirling habar nu avea că în Marea Britanie era văzut ca un pionier al „unui sistem de operaţiuni în stil Robin Hood". Aluziile la acţiuni de un curaj nebun, combinate cu lipsa de detalii concrete, au creat o foame nepotolită de poveşti despre SAS: „Într-o bună zi, acţiunile lor din Franţa vor fi cunoscute, dar deocamdată trebuie să rămână secrete".

În 8 octombrie 1944, generalul Dwight Eisenhower i-a scris o scrisoare comandantului trupelor SAS, generalul de brigadă McLeod, transmiţând felicitări „tuturor celor

din Brigada Special Air Service, pentru contribuţia adusă la succesul Forţelor Expediţionare Aliate".

> Cruzimea cu care inamicul a atacat trupele Special Air Service a fost un indiciu în privinţa prejudiciilor pe care eraţi capabili să le produceţi forţelor armate germane, atât prin eforturile proprii, cât şi prin informaţiile pe care le ofereaţi despre poziţiile şi mişcările lor. Mulţi soldaţi ai Special Air Service încă sunt în spatele liniilor inamice; alţii sunt pregătiţi pentru noi misiuni. Tuturor le spun: „Felicitări şi mult succes!"

Acele noi misiuni includeau o întoarcere în Italia şi participarea la război pe pământ german. Odată cu intrarea în ultima etapă de existenţă a Reichului lui Hitler, marcată de haos, cruzime fără margini şi băi de sânge, încleştarea avea să ajungă la un nivel de brutalitate pe care SAS nu îl mai întâlnise până atunci.

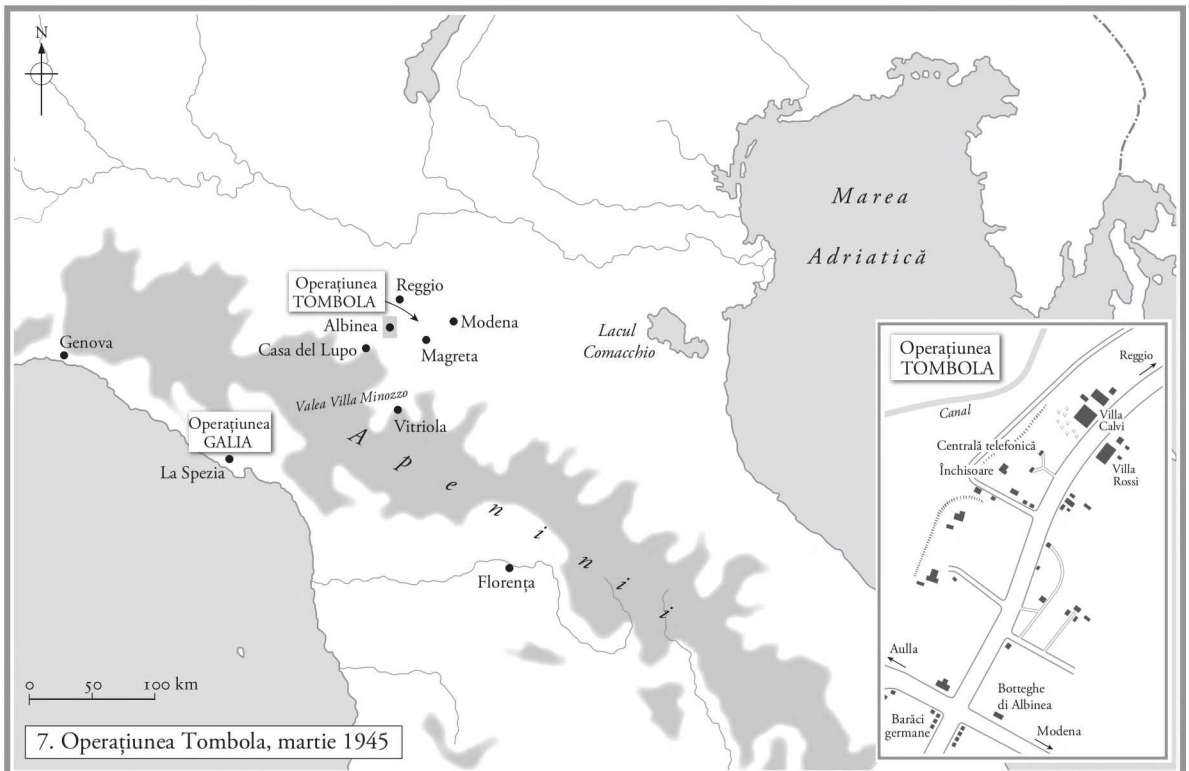

7. Operațiunea Tombola, martie 1945

21

Battaglione Alleata

În după-amiaza de 26 martie 1945, două tinere italiene au intrat cu bicicleta în orăşelul Albinea, aflat la sud de Reggio. De obicei, un loc izolat şi adormit, în ziua aceea, Albinea era scena unei agitaţii deosebite. Corpul LI al Wehrmachtului îşi stabilise cartierul general în oraş, la vreo treizeci de kilometri nord de ultima linie de apărare germană, care mergea de-a lungul culmii Apeninilor. Ofiţerii germani rechiziţionaseră cele mai mari clădiri din oraş şi se instalaseră în ele: grandioasa Villa Rossi, situată pe partea de est a drumului principal, era cartierul general al comandantului trupelor, iar în Villa Calvi, de pe cealaltă parte a drumului, înconjurată de copaci, se stabilise şeful statului-major a corpului de armată german şi personalul lui. La fiecare dintre vile au fost postate câte patru santinele care verificau documentele oricui intra. În spatele meterezelor din saci cu nisip care înconjurau micul oraş au fost instalate şase mitraliere, iar pe strada principală trecea în sus şi în jos o patrulă germană formată din opt oameni. Corpul LI se pregătea pentru o şedere îndelungată.

Cele două femei îmbrăcate în haine ţărăneşti italiene nu au atras deloc atenţia. După o jumătate de oră

petrecută observând discret ce se întâmpla în jurul cartierului general şi flirtând cu santinelele, au pornit înapoi pe drum, în direcţia din care veniseră.

O oră mai târziu, au ajuns la Casa del Lupo, o fermă situată mai departe de drum, cu un şopron mare, care de obicei adăpostea boi, dar în care se afla acum una dintre cele mai neobişnuite unităţi reunite vreodată sub comanda SAS: douăzeci de soldaţi britanici, patruzeci de partizani italieni şi vreo şaizeci de ruşi dezertori din armata germană şi prizonieri de război conduşi de un locotenent rus îndrăzneţ. Printre ei era şi un cimpoier scoţian care purta kilt.

Această mică armată bizară şi pestriţă era condusă de maiorul Roy Farran, care încă lupta sub *nom de guerre* de Paddy McGinty.

Cu ajutorul unui interpret, cele două femei partizan au raportat care era dispunerea trupelor germane din Albinea. Ele au estimat că în oraş erau vreo cinci sute de soldaţi, cei mai mulţi aflaţi în barăcile de la sud de cele două vile. Farran a ordonat: soldaţii se vor strecura în oraş după lăsarea întunericului şi vor ataca la ora 2 noaptea. Era un plan tipic de îndrăzneţ pentru SAS, dar care fusese respins fără echivoc de Grupul 15 de Armate, condus de generalul american Mark Clark, sub a cărui comandă opera teoretic Farran. Nu conta: ordinele lui Farran erau să se creeze confuzie printre soldaţii germani, dându-le impresia că în spatele liniilor opera un număr mare de paraşutişti britanici. Să arunce în aer un cartier general german în toiul nopţii, cu „trupa lui pestriţă de zurbagii", părea pentru el un bun punct de plecare.

În lunile anterioare, SAS fusese risipit peste tot prin Europa. Două escadroane ale SAS 1 petrecuseră Crăciunul în Marea Britanie, unde Paddy Mayne plănuise următoarea fază a operaţiunilor din nordul Europei. SAS 4 francez

fusese trimis în Ardeni, împreună cu SAS-ul belgian şi un escadron din SAS 1 pentru a sprijini apărarea împotriva contraofensivei lansate de germani în 16 decembrie 1944.

Spre satisfacţia lui, ofiţerul de informaţii şi veteranul din deşert Bob Melot s-a trezit staţionat în Bruxelles, oraşul în care se născuse cu patruzeci şi nouă de ani în urmă. S-a instalat la mama lui. Melot păcălise moartea în Libia, Italia şi Franţa ocupată; îşi dovedise rezistenţa de multe ori şi supravieţuise atât de multor răni, încât părea nemuritor şi, pentru recruţii mai tineri, aproape imposibil de bătrân. În 1 noiembrie, conducea jeepul spre o petrecere din suburbiile Bruxelles, când a derapat şi a intrat într-un şanţ, lovindu-se la cap de parbrizul antiglonţ. Până să ajungă salvatorii la maşina lovită, Melot a murit din cauza unei puternice hemoragii. A fost îngropat în cimitirul din Bruxelles, sicriul lui fiind purtat de şase soldaţi SAS. Melot devenise un fel de mascotă îndrăgită a brigăzii, deşi belgianul uşor ironic, vorbitor de arabă, păruse un recrut nepotrivit pentru o unitate specială extrem de dură. Dar curajul, la fel ca moartea, se ivesc rareori acolo unde te aştepţi.

Operaţiunile din spatele liniilor din nordul Italiei se dovedeau foarte dificile din cauza terenului accidentat şi a capriciilor partizanilor locali. Cu şase luni înainte ca Farran să îşi facă apariţia în Albinea, o echipă de treizeci şi doi de oameni din SAS 2 se paraşutaseră în zona rurală de la nord de La Spezia pentru Operaţiunea Galia, cu ordin să atace rutele de aprovizionare din spatele liniilor de front aflate în continuă schimbare. Echipa era condusă de căpitanul Bob Walker-Brown, fiul unui chirurg scoţian care se înrolase în SAS după ce evadase printr-un tunel dintr-un lagăr italian de prizonieri, târându-se spre libertate prin canalizare, iar apoi mergând pe jos până la liniile Aliate. Avea o mustaţă imensă, un simţ dezvoltat al umorului,

un accent aristocratic atât de spumos, încât soldații abia dacă îi înțelegeau comenzile, și un obicei de a spune „ce, ce" după fiecare propoziție, ceea ce i-a adus porecla de Căpitanul Ce-Ce. Principala lui sarcină era să îi facă pe germani să creadă că în zonă aterizase un întreg regiment de parașutiști și, astfel, să provoace o relocare a trupelor germane care se opuneau ofensivei Armatei a 5-a americane. Ordinele lui erau „să facă prezența SAS cunoscută inamicului în cel mai scurt timp posibil". Walker-Brown a făcut asta atacând orice i-a ieșit în cale între Genova și La Spezia: a organizat ambuscade asupra convoaielor de pe drumul spre Genova, a atacat cu mortierele satele ocupate de trupele fasciste germane și italiene, a tras în coloanele care mărșăluiau și, într-o acțiune spectaculoasă, a atacat mașina statului-major, în care s-a descoperit mai apoi că era „un înalt oficial fascist", acum mort, și o geantă cu aproximativ 125 de milioane de lire italiene.

Germanii, știind acum, fără îndoială, că SAS se afla printre ei, au lansat o vânătoare intensă, crezând, potrivit unui prizonier german, că erau atacați de o unitate de cel puțin patru sute de parașutiști. „Flatat peste măsură" de această umflare înzecită a trupei lui, Walker-Brown era ascuns într-un sat pustiit, când a aflat de la partizani că „numeroase trupe germane [fuseseră] văzute la vreo două sute de metri, avansând în formație desfășurată". A decis să se retragă dincolo de unii dintre cei mai înalți și mai friguroși munți din Europa.

Mare parte din echipamentul unității fusese fie pierdut, fie furat de partizani, inclusiv rațiile de mâncare, ranițele și sacii de dormit. Transmițătorul era defect. Cărăușii fugiseră cu tot cu măgarii lor. Drumurile care treceau peste Monte Gottero erau „pline de gheață", scria Walker-Brown. „Condițiile meteo erau foarte proaste. Era frig, iar pe jos era zăpadă multă, [care] făcea înaintarea

foarte dificilă şi obositoare." După douăzeci şi patru de ore de înaintare prin zăpada care ajungea adesea până la brâu, au trecut cumpăna de ape, dar au constatat că erau urmăriţi îndeaproape de o unitate combinată de vânători de munte germani pe schiuri şi soldaţi mongoli, care se aflau la cel mult o oră în urma lor. Trupa de partizani care opera pe Monte Gottero „a dispărut imediat în munţi la aflarea acestei informaţii". Walker-Brown s-a oprit pentru scurt timp în satul de munte Boschetto. „În acel moment aveam cincizeci şi nouă de ore de marş continuu, fără mâncare sau odihnă." La o oră după ce SAS a plecat din Boschetto, satul a fost atacat de două mii de germani, iar partizanii care apărau localitatea au fost capturaţi şi apoi ucişi. În cele din urmă, urmăritorii au abandonat vânătoarea, iar trupa istovită a lui Walker-Brown a putut să îşi tragă sufletul, dar pe la începutul lui februarie 1945, a considerat că oamenii lui erau prea bolnavi şi extenuaţi să continue şi s-au îndreptat spre linia frontului. „Din cauza condiţiei fizice proaste a oamenilor, nu a fost posibil să parcurgem ultima etapă a marşului." Hotărât să „ajungă cu orice preţ la liniile Aliaţilor" şi mai având o singură conservă de carne de vită, Walker-Brown şi-a condus oamenii peste Monte Altissimo, la peste 1 600 metri altitudine, au traversat râul Magra şi, în cele din urmă, au ajuns la o patrulă americană. Walker-Brown a primit Ordinul pentru Serviciu Remarcabil pentru „dovedirea abilităţilor în operaţiunile de gherilă şi curaj personal", dar mai merita o medalie pentru minimalizarea dificultăţii sarcinii asumate: ruta, a recunoscut el, fusese „dificilă şi obositoare [ce, ce]". Doar şase dintre oamenii lui Walker-Brown au fost capturaţi, iar el a estimat că au omorât între o sută şi o sută cincizeci de germani, au distrus cel puţin douăzeci şi trei de vehicule şi au atras după ei prin munţi sute de soldaţi inamici care, altfel, ar fi luptat împotriva americanilor.

Operaţiunea aceea a fost o anticipare a ceea ce plănuia Roy Farran pentru Operaţiunea Tombola, măreţul şi sălbaticul final al campaniei SAS din Italia.

„Detaliile acestei operaţiuni ar putea fi foarte bine extrase dintr-o carte de Forester", a notat Farran, cu referire la C.S. Forester, autorul popularelor romane de aventuri din seria *Hornblower*. În 6 martie 1945, o echipă de paraşutişti a aterizat în siguranţă la sud de Reggio, fiind întâmpinată de partizanii italieni. Cei de la cartierul general al Grupului 15 de Armate îi spuseseră lui Farran să rămână în Florenţa pentru a coordona operaţiunile. Putea să zboare cu oamenii lui spre zona de paraşutare şi să fie dispecerul lor, dar în niciun caz să nu se paraşuteze. Mai târziu, a pretins că „a căzut din avion, din greşeală". Era nevoie de mai mult decât un simplu ordin ca Farran să nu-şi conducă soldaţii în bătălie.

Odată ajuns la sol, a început să încropească o unitate de gherilă din ingrediente cât se poate de puţin promiţătoare: „o sută patruzeci de italieni ciudaţi, de diverse orientări politice", aproximativ o sută de ruşi şi doar patruzeci de soldaţi instruiţi ai SAS. Mai erau vreo cincisprezece femei partizan, folosite pe post de curieri (*staffettas*) şi pentru adunarea de informaţii. Noua unitate a lui Farran purta o năucitoare diversitate de uniforme – italiene, americane, britanice şi, pentru ca totul să fie din cale afară de derutant, germane – , plus bărbi stufoase, bandane şi şepci nonmilitare. „Mulţi aveau un singur ochi", nota Farran, câtorva le lipseau pantofii şi toţi erau „înarmaţi până în dinţi cu pistoale, cuţite, puşti automate şi mitraliere".

„Într-adevăr, am fost foarte marcat de imagine", scria Farran, după ce şi-a inspectat trupele din subordine. A decis că parcă erau din „tabloul despre răscoala lui Wat Tyler".

Abilităţile lor militare erau la fel de diverse precum vestimentaţia. Unii dintre partizanii italieni erau veterani ai

luptelor din munți, dar „ceilalți erau absolut inutili". O dușmănie feroce mocnea între partizanii italieni comuniști, cei din Brigada creștin-democrată Flăcările Verzi, conduși de un tânăr preot arătos pe nume Don Carlo, și un grup de dreapta recent format, comandat de un fost intendent-șef corupt, cu aspect de pirat, cunoscut drept Barba Nera (Barbă Neagră). Rușii erau curajoși și entuziaști, dar imprevizibili. Liderul lor era Viktor Pirogov, fost locotenent în Armata Roșie, care evadase dintr-un lagăr german de prizonieri de război și lupta sub numele mai italienesc de Victor Modena. „Un rus mare, blond, din Smolensk, cu un zâmbet fermecător și o reputație grozavă de partizan", era o apariție deosebită, cu o beretă albastră de marinar, cizme de luptă germane și cu o fâșie de mătase albastră, de la o parașută, în jurul gâtului.

O primă serie de raiduri lansate de la baza montană a lui Farran nu prea a reușit să îl convingă de faptul că recruții lui erau pregătiți pentru așa ceva: rușii au arătat „o remarcabilă diminuare a spiritului ofensiv după ce au suferit câteva pierderi", iar fără SAS, care să îi împingă de la spate, „italienii erau doar guri de hrănit". Totuși, cu o combinație de „amenințări și muncă de lămurire" și parașutări repetate de hrană și muniție, Farran era convins că putea insufla un dram de disciplină militară acelei „unități heterogene" care a primit numele de Battaglione Alleata (Batalionul Aliat) sau, mai puțin formal, Batalionul McGinty.

Știind că uniforma, oricât de aproximativă, arată coeziune, Farran a trimis un mesaj la bază, solicitând un transport de berete și pene verzi și galbene. Unitatea a primit și banderole tricotate, cu mottoul SAS în italiană: „*Chi osa vince*"[1]. Femeile curieri aveau brodat pe buzunare „McGinty" și purtau un ecuson format dintr-un arc și o săgeată. Ca un ultim detaliu, „pentru a da caracter acestei

[1] Cine îndrăznește câștigă (în limba italiană în original - n.t.)

unităţi deja pline de culoare şi diversitate" (de parcă mai avea nevoie), Farran a chemat de la cartierul general un cimpoier din Highland Light Infantry, pe David Kirkpatrick, care a făcut primul lui salt cu paraşuta când s-a alăturat acestui ciudat echipaj. „Nu este menţionat dacă a sărit îmbrăcat în kilt", scria Farran, care a recunoscut mai târziu că ceruse acompaniament muzical pentru operaţiunea aceea, pentru „a incita romantismul italian şi a-mi satisface vanitatea". În acelaşi timp cu Kirkpatrick, a fost paraşutat şi un mai practic obuzier de 75 mm.

Batalionul era în instrucţie de două săptămâni, când Michael Lees, ofiţerul SOE care asigura legătura cu partizanii locali, a plantat o idee în mintea lui Farran. Trupele germane din Corpul LI îşi stabiliseră cartierul general la doar treizeci de kilometri de ei, la Albinea: o ţintă tentantă, dar dificilă. „M-am jucat mult timp cu ideea unei operaţiuni ample în spatele centrului frontului şi m-am văzut [...] în fruntea unei întregi armate de partizani." Totuşi, comandamentul din Florenţa avea alte idei. După ce iniţial au aprobat atacul din Albinea şi au paraşutat o grămadă de aerofotograme de recunoaştere foarte utile, cartierul general al Grupului 15 de Armate a primit rapoarte de informaţii potrivit cărora germanii plănuiau propriul asalt asupra unor grupuri de partizani şi i-au ordonat lui Farran, categoric, să nu atace. Încă o dată, Farran a ignorat ordinul, iar mai târziu a scris, cu o răsunătoare falsitate: „Din păcate, plecasem deja în lungul marş spre câmpie, când am primit ordinul de revocare prin staţia din munţi. În orice caz, odată ce ai angajat forţe partizane într-un astfel de atac, orice schimbare de plan poate fi dezastruoasă pentru moralul gherilei".

Până în dimineaţa de 26 martie, o sută de soldaţi erau instalaţi în siguranţă într-un grajd de la Casa del Lupo, la şaisprezece kilometri de Albinea. Farran le-a trimis în recunoaştere pe două dintre *staffettas*, Valda şi Noris.

„O fată atrăgătoare poate trece nestingherită cu bicicleta printr-un sat ocupat de germani" ca să adune informaţii vitale, s-a gândit Farran. „Ce uşor poate o femeie să dezlege limba unui soldat!" Noris era o figură foarte atrăgătoare, „o fată înaltă, cu păr negru ca pana corbului, ochi albaştri irlandezi, curajoasă şi periculoasă ca o tigroaică şi complet devotată companionilor ei britanici". Prin tabără purta o beretă roşie, o bluză de uniformă militară şi o fustă cusută dintr-o pătură militară, cu un pistol la brâu. Farran nu se speria de multe, dar se temea un pic de Noris şi era mai mult decât uşor îndrăgostit. „Noris făcea cât zece partizani bărbaţi." Ea şi tovarăşa ei s-au întors după cinci ore şi au raportat: „Totul pare normal în Albinea".

În 27 martie, unitatea de atac a ieşit din grajd în grupuri mici, în bezna ceţoasă dinainte de ivirea zorilor, şi a pornit spre oraş. Odată ajunşi în Albinea, ruşii au ocupat drumul, „pentru ca ţinta să nu poată primi ajutor". Câteva sute de germani dormeau încartiruiţi la vreo trei sute de metri spre sud. Cu siguranţă, aveau să iasă pe drum îndată ce vor începe împuşcăturile, iar Victor Modena şi oamenii lui îi vor aştepta. Cele două echipe de asalt, fiecare compusă din zece soldaţi SAS şi douăzeci de partizani italieni, au pornit spre cele două vile: Farran şi ceilalţi soldaţi rămaşi îi vor acoperi şi vor trage un foc de semnalizare, după douăzeci de minute, pentru a ordona retragerea.

La câteva minute după ora 2 noaptea, un val de împuşcături s-a amestecat cu bocetul sinistru al cimpoiului, în timp ce cimpoierul a adăugat asaltului propriul element suprarealist, cântând tare „Highland Laddie". Santinelele care păzeau vilele au murit „înainte să îşi dea seama că erau atacaţi". Apoi a fost deschisă uşa din faţă a Villei Rossi, unde, cu câteva minute mai devreme, dormeau liniştiţi generalul aflat la comanda Corpului LI, un comandant de divizie şi treizeci şi şapte de ofiţeri.

Atacatorii au năvălit înăuntru, trăgând haotic şi aruncând grenade pe pardoseală. O sirenă de pe acoperiş a dat alarma şi toate luminile din casă s-au aprins parcă deodată, iar locatarii ei, treziţi din somn, au pus mâna pe arme şi au răspuns cu viteza disperată a oamenilor încolţiţi. O încleştare nebună a avut loc pe hol, gloanţele ricoşând din pereţii placaţi cu marmură. „După o bătălie feroce, parterul a fost cucerit, dar germanii răspundeau cu furie de la etaje, trăgând şi aruncând grenade pe scara în spirală." O încercare de a urca scara a fost respinsă; un al doilea atac a fost şi el oprit, provocând moartea a doi oameni din SAS, un ofiţer şi un subofiţer. Apoi, germanii supravieţuitori au încercat să îşi croiască drum spre ieşire: şase au fost împuşcaţi coborând scările. Doi s-au predat. Partizanii italieni „s-au ocupat" de ei – codul lui Farran pentru o execuţie sumară. După douăzeci de minute, atacatorii s-au retras, lăsând bucătăria de la parter cuprinsă de flăcări.

La Villa Calvi, pe cealaltă parte a drumului, o altă bătălie dură era încă în plină desfăşurare. Găsind uşa încuiată, atacatorii au folosit o bazooka şi o puşcă automată Bren pentru a arunca în aer încuietoarea, apoi s-au împins în uşă şi au deschis-o, aruncând înăuntru câteva grenade. Întârzierea le dăduse celor dinăuntru mai mult timp să se pregătească, astfel că şi aici a avut loc o bătălie brutală, dusă de la mică distanţă. „A fost un vacarm asurzitor", a zis unul dintre participanţii din SAS. După câteva minute de „luptă plină de furie", germanii s-au retras din nou la etaj, pe o scară în spirală, lăsând în urmă opt morţi, inclusiv pe şeful statului-major, colonelul Lemelsen. De pe peluza din exterior, atacatorii au tras îndârjit cu automatele Bren şi cu bazooka spre etajele superioare. Mobila din lemn, draperiile şi dulapurile au fost adunate grămadă în birou şi în camera hărţilor, la parter, iar apoi incendiate, folosindu-se de nişte explozibil plastic şi o sticlă de benzină.

Farran era în elementul lui: „Gloanţele zburau peste tot, iar peste ele se auzea ţiuitul persistent al ţevilor sparte...“ În timp ce atacatorii se retrăgeau, clădirea „ardea cu furie“.

Cum era de aşteptat, soldaţii germani au ieşit repede din barăci şi s-au grăbit spre nord, într-o încercare de a-i elibera pe ocupanţii asediaţi ai vilelor, doar pentru a da nas în nas cu Victor Modena şi oamenii lui desfăşuraţi de-a curmezişul drumului. „Ruşii au răspuns împuşcăturilor cu mare precizie, iar lanţul lor nu a fost rupt în timpul atacului“, a scris Farran, cu o oarecare surpriză.

La semnalul lui Farran, atacatorii au luat-o mai întâi spre vest, apoi spre sud, făcând un ocol mare până să ajungă din nou la punctul de întâlnire de la Casa del Lupo, când se crăpa de ziuă. Când trupa a ieşit, Villa Calvi a explodat. „Cerul se înroşise de la vilele arzând“, a scris Farran.

Cărându-şi răniţii pe tărgi, energizaţi de tabletele de benzedrină şi bătuţi de ploaia torenţială, soldaţii şi-au croit drum prin satul „zumzăind de germani“ şi s-au întors pe dealuri. Au ajuns la tabăra de bază din valea Villa Minozzo după douăzeci şi două de ore şi jumătate, timp în care, din cauza vechilor răni de la picior, Farran a fost incapabil să mai meargă şi, spre ruşinea lui, a fost adus înapoi pe spatele unui ponei. Partizanii, „ovaţionând din nou şi din nou McGinty şi Battaglione Alleata“, au organizat imediat o petrecere: „Ouă prăjite, pâine şi găleţi cu vin... “ Cu cimpoierul cântând, cei din SAS le-au arătat partizanilor cum se dansează în stil tradiţional scoţian, un spectacol pe care Farran l-a descris ca „unul dintre cele mai bune momente“ ale campaniei.

Farran a estimat că pe puţin şaizeci de germani au fost ucişi în atacul de la Albinea. Centrul de comandă al Corpului LI fusese distrus complet, împreună cu „cea mai mare parte a documentelor şi a hărţilor cartierului general“. Villa Calvi a fost făcută una cu pământul, iar Villa Rossi n-a mai putut fi reparată. O unitate combinată

de paraşutişti britanici şi partizani reuşise să pătrundă şi să devasteze o bază germană aflată departe în spatele liniilor şi care ocupanţilor ei li se păruse că era atât de bine păzită şi atât de departe de câmpul de luptă, încât era de neatins. Fără îndoială, efectul zdrobitor al raidului asupra moralului german a fost accentuat de moartea lui Lemelsen, rudă a comandantului Armatei a 14-a germane din Italia. În tabăra SAS au ajuns rapoarte laudative despre impactul raidului asupra soldaţilor germani. „Germanii din întreaga zonă sunt acum în stare de alertă."

Drept răsplată, Farran a scăpat la limită de curtea marţială. A primit o „mustrare" de la cartierul general al Grupului 15 de Armate pentru că a lansat „un atac prematur, nerespectând ordinele", mustrare pe care a ignorat-o cu veselie.

În primăvară, în timp ce ofensiva Grupului 15 de Armate s-a reluat, „batalionul mobil de gherilă" al lui Farran, acum întărit prin sosirea câtorva jeepuri, a desfăşurat o serie de misiuni împotriva germanilor în retragere. Farran a lăsat o descriere memorabilă a oamenilor lui, care se pregăteau de acţiune la baza lor din micul sat Vitriola.

> Piraţi cu păr lung şi slinos stăteau pe scări sau îşi curăţau armele pe stradă. Jeepurile cu provizii erau peste tot. Aerul nopţii răsuna de ţăcănitul echipamentelor de radiotelegrafie care foloseau codul Morse şi de vocile ruşilor care cântau în timp ce îşi umpleau încărcătoarele. Noaptea, puteai să auzi în surdină acordeonul tipului blând din unitatea lui Modena şi, din când în când, cimpoiul lui Kirkpatrick, care acum ducea lipsă de melasă, un lubrifiant esenţial pentru cimpoi, din câte mi s-a spus.

În 22 aprilie, Farran a aflat că o coloană suplimentară de camioane, căruţe şi tancuri germane trecea încet râul pe la Magreta, un loc ideal pentru o ambuscadă. Atacatorii

s-au ascuns la poalele dealurilor, iar apoi au deschis focul, la 2:30 după-amiază: camioanele au explodat, caii s-au panicat, soldaţii din convoi s-au oprit îngroziţi şi s-au pitulat în apă. „Atacul a mers foarte bine, nota Farran solemn. Era evident că germanii erau pe fugă."

Mica armată picarescă a lui Farran a provocat pagube extrem de mari în comparaţie cu dimensiunile ei, dar şi faţă de aşteptările lui: cel puţin trei sute de germani ucişi şi cincisprezece camioane distruse. „Fără îndoială, atacurile au accelerat considerabil panica şi retragerea a trei sau patru divizii germane", scria Farran. La fel ca în nordul Africii şi în Franţa, valoarea esenţială a operaţiunilor stătea în a ţine ocupate trupele inamice, generând teamă şi nesiguranţă şi având un efect demoralizator, „prin prezenţa unei unităţi atât de bune şi de eficace chiar în spatele inamicului".

În 2 mai, feldmareşalul Alexander a trimis către forţele Aliate din teatrul de luptă mediteraneean un „ordin de zi special":

> După aproape doi ani de luptă continuă şi grea, care a început în Sicilia, în vara lui 1943, voi sunteţi azi învingătorii campaniei italiene. Aţi câştigat o victorie care a dus la retragerea completă şi totală a forţelor armate germane din zona Mediteranei. Eliberând Italia de ultimul agresor nazist, aţi eliberat o ţară de peste patruzeci de milioane de oameni. Azi, rămăşiţele unei armate cândva mândre a depus armele înaintea voastră – aproape un milion de soldaţi cu armele, echipamentul şi logistica lor.

Pentru SAS s-a încheiat a doua etapă a războiului care începuse cu aproape doi ani în urmă în celălalt capăt al Italiei, cu asaltul asupra capului Murro di Porco.

Cu o lună înainte de atacul lui Farran de la Albinea, generalul de brigadă Mike Calvert devenise comandant al

Brigăzii SAS. Calvert luptase alături de The Chindits[1] în campania din Burma și fusese martorul unui război feroce în spatele liniilor. La numire, „Mike Nebunul" Calvert le-a trimis un mesaj soldaților aflați sub comanda lui: „Voi sunteți trupe speciale și mă aștept să faceți lucruri speciale în această ultimă sforțare împotriva hunului".

[1] Trupe britanice și indiene de operațiuni speciale a căror titulatură oficială era Long Range Penetration Groups și care au luptat în al Doilea Război Mondial, în campania din Asia de Sud-Est (n.r.)

22

În Reich

SAS a luptat în deşert, a dus război de gherilă şi război convenţional, război în păduri, în munţi şi la câmpie, pe zăpadă, prin nămol şi pe nisip încins. A luptat cu germanii, italienii, francezii şi ruşii, cu soldaţii, colaboraţioniştii, spionii şi armatele neregulate. Iar când războiul a intrat în ultima lui fază, SAS s-a trezit luptând împotriva unor soldaţi care îşi apărau teritoriul cu disperare şi înverşunare, chiar dacă o făceau în numele unei cauze odioase.

În 25 martie 1945, SAS a traversat Rinul în faţa unei armate care invada însăşi Germania. Până atunci, luptaseră să elibereze teritorii ocupate de armatele lui Hitler. Acum, erau chiar ei ocupanţii. Unele unităţi germane, scria Johnny Cooper, „fugeau ca naiba", dar altele luptau pentru fiecare centimetru de pământ german: fanaticii SS şi alţii implicaţi în crimele nazismului, dar şi oameni obişnuiţi, din gărzile civile germane Volkssturm, băieţi şi bărbaţi deopotrivă, cu vârste între treisprezece şi şaizeci de ani, recrutaţi pentru a-şi da viaţa într-o ultimă încercare suicidală de apărare a unui Reich aflat pe moarte. Combinaţia dintre ardoarea tinereţii şi patriotismul nechibzuit al celor mai în vârstă a făcut ca ocuparea

Germaniei să genereze un ultim val de sânge vărsat, tânăr şi bătrân, fără deosebire.

După ce a organizat atâtea ambuscade devastatoare în Franţa şi Italia, soldaţii din SAS se aflau faţă în faţă cu perspectiva de a fi ei înşişi, în orice moment, victime ale unei ambuscade. „Parcă se inversase rolul nostru de maquisarzi din Franţa", a zis unul dintre membrii SAS 1. Acesta era un război purtat din spatele tufişurilor şi din şanţuri, haotic, dezorganizat şi mai neplăcut decât oricare dintre experienţele SAS de până atunci.

Cei din SS păreau „fericiţi să lupte şi să moară", iar cel mai adesea SAS părea fericit să le facă acest serviciu. „Niciodată nu am luat prizonieri." Reacţia civililor germani faţă de această armată de ocupaţie a fost foarte diversă: unii erau speriaţi, cei mai mulţi erau îngroziţi, unii se grăbeau să se predea, iar alţii rămâneau sfidători. Dacă acum soldaţii SAS îşi împărţeau raţiile cu femei si copii germani pe jumătate morţi de foame, iar clipa următoare, un adolescent se ivea de după vreun zid şi îndrepta spre ei un Panzerfaust – un aruncător reactiv de grenade antitanc –, într-un act de curaj fanatic, autodistructiv şi atât de naiv, încât doar un adolescent putea fi convins să îl facă. Adesea, aceşti copii-soldaţi nu aveau alte arme. Cei din SAS nu se înrolaseră să ucidă copii. Pentru mulţi dintre ei, ultimul episod al războiului a fost oribil.

Unitatea Frankforce, numită astfel după Brian Franks, comandantul SAS 2, era formată din două escadroane întărite, unul din regimentul SAS 1 şi unul din SAS 2. Însuma vreo trei sute de oameni, care au fost urcaţi în şaptezeci şi cinci de jeepuri înarmate. Iniţial, au sprijinit paraşutările de pe Rin, iar apoi au acţionat împreună cu diviziile blindate care intrau în Germania. Jeepurile erau pline de arme: pe lângă cele două Vickers, fiecare dintre ele avea douăsprezece lăzi cu muniţie de rezervă, plus câte o

bazooka şi un automat Bren în spate; fiecare al treilea jeep avea câte un Browning de calibru 12,7 mm, cu proiector. Unele jeepuri erau dotate cu mortiere de 81 mm. SAS a intrat în Germania cu arsenaluri mici, mobile, cu o mare putere de distrugere.

Sfârşitul războiului se vedea clar în faţa SAS, dar această conştientizare a adus cu ea un licăr de teamă superstiţioasă, poate că nu chiar teamă, ci intuiţia că, după ce ai fentat moartea atâta timp, ea ar putea veni chiar la final. Reg Seekings nu era uşor de speriat, dar într-o noapte, în timp ce stătea întins sub jeep, a simţit un pic de spaimă atunci când trăgătorul lui, un tip dur din Glasgow, pe nume Mackenzie, care fusese închis pentru incendiere, a remarcat calm: „O să dau colţul. Vreau să îmi promiţi că o să-i scrii nevestei că am fost doborât luptând lângă voi". Ca mulţi soldaţi, Seekings credea în al şaselea simţ militar: „Oamenii au câte o premoniţie şi adesea chiar se adevereşte", a zis el.

Pentru a nu fi identificaţi şi executaţi în baza ordinului anticomando al lui Hitler, celor din SAS li s-a ordonat să poarte berete negre, în loc de beretele roşii distinctive ale forţelor aeropurtate, şi să se identifice ca soldaţi din unităţile de tancuri. Toate referirile la SAS aveau să fie scoase din registrele de plată. Ca urmare, aveau să lupte sub acoperire, dându-se drept soldaţi obişnuiţi. Deghizarea aceasta era suficient de potrivită pentru că misiunea stabilită pentru SAS se abătuse din nou de la scenariul scris de David Stirling: aveau să acţioneze ca trupe de recunoaştere sau de asalt care să elimine grupurile de rezistenţă, să atragă focul inamic, să elibereze drumurile şi să ajute tancurile şi trupele terestre să-şi continue înaintarea. „Treaba noastră era să grăbim atacul, a zis Seekings. Să lovim puternic, să trecem de liniile germane, să ne întoarcem şi să atacăm din spate, să creăm

o nișă prin care să treacă armata regulată. [...] Noi doar ne băgam între ei, pur și simplu."

După ce au trecut Rinul cu nave amfibie cunoscute sub numele de Buffalo, trupele din cele două regimente s-au despărțit. Unitatea SAS 1 avea să realizeze misiuni de recunoaștere la nord-est de Hamminkeln pentru Divizia 6 Aeropurtată. SAS 2 a fost atașat Brigăzii 6 Blindate Independente, având să ajungă la est de Schermbeck.

Pat Riley, veteranul american din deșert, petrecuse ultimul an recrutând și instruind soldați pentru diverse operațiuni franceze, iar acum se realăturase regimentului, chiar înainte de traversarea Rinului. Și-a amintit de luptele din avangardă ca de o treabă imprevizibilă, făcută din bucăți, „un atac ici, un atac colo", acțiuni confuze și întretăiate, care niciodată nu prea se legau într-o bătălie coerentă. Nu era „o confruntare directă", scria Cooper. Soldații și-au amintit de înaintarea prin Germania ca fiind o succesiune de episoade sângeroase.

La două zile după ce a traversat Rinul, SAS 1 a avut primul contact cu trupele germane. Escadronului lui Bill Fraser i s-a ordonat să înainteze, spre a verifica o zonă împădurită în care era ascuns inamicul. Parașutiștii canadieni pierduseră deja opt oameni, uciși de focurile precise ale unei mitraliere Spandau ascunse printre copaci. O trupă cu douăsprezece jeepuri, cu Fraser în față, a urcat încet pe flancul stâng, ajungând într-un mic luminiș, și s-a apropiat la mai puțin de treizeci de metri de germani, până în momentul în care au fost zăriți. Mitraliera Spandau au deschis focul, ciuruind jeepurile din față, care s-au răsturnat. Mortierele lui Alex Muirhead au luat piuitul mitralierei, după care și celelalte cuiburi au fost anihilate, unul câte unul. Acțiunea a făcut ca frontul să înainteze aproape doi kilometri, dar războiul lui Bill Fraser se încheiase. Un glonț i-a trecut prin mână și era greu de spus dacă

era dezamăgit din cauză că „își dorise să vadă că e gata“ sau dacă era mulțumit că avea o rană „de repatriere“, care îl va scoate din bătălie și îl va trimite acasă. Dacă cineva merita ceva liniște, acela era Bill Fraser, dar, ca de obicei, el a rămas imposibil de citit, distant, dezorientat.

Câteva zile mai târziu, Seekings trecea printr-o altă zonă împădurită, când a avut senzația ciudată că e urmărit. O clipă mai târziu, un băiat de vreo paisprezece ani a apărut de nicăieri, cu două grenade de mână, genul cu mâner lung, cunoscut britanicilor ca „zdrobitor-de-cartofi“. Seekings a îndreptat arma spre băiat, gata să tragă în clipa în care acesta s-ar fi mișcat. A trecut o secundă lungă și lentă, timp în care băiatul și bătrânul soldat au stat nemișcați, privindu-se în ochi. Încet, băiatul german a lăsat jos grenadele și s-a predat. Seekings a aflat abia mai târziu, de la un colonel care se predase, că, în timpul înfruntării lor tăcute, un grup de paraşutiști germani ascunși ținuseră armele îndreptate spre el. „Dacă ai fi tras în el, am fi luptat până la moarte.“

„Unii dintre bieții băieți aveau doar treisprezece sau paisprezece ani, și-a amintit Cooper. Ieșeau din gropi peste tot. Germanii au luat elevi în uniformă și i-au forțat să lupte, iar șansele lor de supraviețuire erau minime. Era inuman.“ Totuși, cei din SAS erau pregătiți să omoare copii, dacă era necesar. „Dacă împușcai un nenorocit din ăla mic, ceilalți începeau să plângă“, și-a amintit sumbru un tanchist. La un moment dat, când se trăgea sporadic, doi adolescenți germani capturați au fost puși să stea pe capota unui jeep, ca scut uman. În timpul unei pauze, unul dintre ei a sărit jos și a încercat să fugă; a fost împușcat și a murit. Cei mai tineri recruți germani aveau o aroganță căreia, în general vorbind, i-au pus capăt vârstnicii lor. În 10 aprilie, escadronul lui Muirhead a încercuit un grup de germani care deschiseseră focul din spatele unei

creste. S-a dovedit că erau douăzeci de cadeţi din marină, ataşaţi unei unităţi SS. Subofiţerul aflat la comandă avea douăzeci şi patru de ani, toţi ceilalţi aveau sub douăzeci. „Erau foarte obraznici, se spune în jurnalul de război. Unul dintre ei ne-a cerut să îi aprindem ţigara, un altul a cerut ciocolată, iar altul, un pieptăn. Avea părul pieptănat cu un .45." Asta putea însemna că se trăsese cu un revolver pe deasupra capului său sau că fusese împuşcat în cap pentru insolenţă. Jurnalul nu intră în detalii.

Pe măsură ce frontul avansa, Paddy Mayne făcea turul diferitelor escadroane, fiind însoţit de obicei de părintele Fraser McLuskey. Un soldat din escadronul lui John Tonkin şi-a amintit cum a fost întâmpinată sosirea lui Mayne, prin pregătirea unei căzi de baie din cositor în care au fost puse toate tipurile de alcool disponibile, în cea mai mare parte schnapps, pentru a face un cocktail imens şi terifiant. McLuskey a cântat la pian. Toţi s-au îmbătat criţă, Mayne mai tare decât toţi.

Trupa SAS 1 era comandată de Harry Poat, cultivatorul de roşii din Guernsey, care a făcut o descriere detaliată a zilelor de sfârşit de martie şi început de aprilie, când SAS înainta câmp cu câmp, sat cu sat, tufiş cu tufiş. „Lupta era foarte grea şi de multe ori ne «amestecam» cu nemţii. Toţi fac parte din SS şi, cu toate că nu mai au o defensivă organizată, duc o luptă deşteaptă de gherilă şi pot să vă asigur că sunt mai buni la asta decât prietenii noştri maquisarzi. [...] Băieţii au luptat magnific şi au ucis o grămadă din SS." În 2 aprilie, Aliaţii au luat Münsterul după nişte lupte de stradă feroce ale Diviziei 17 Aeropurtate americane şi ale Brigăzii 6 Blindate de Gardă a armatei britanice. Mai bine de nouăzeci la sută din oraşul vechi fusese distrus deja de bombardamente. În ziua de Paşti, Fraser McLuskey a ţinut o slujbă în aer liber, la vreo douăzeci şi cinci de kilometri nord de oraş.

Seekings, care l-a reîntâlnit pe Cooper, a jucat rolul de veteran cărunt, irascibil, care îşi teroriza superiorii, cum încercase cândva să îl intimideze şi pe Cooper. „Ofiţerii tineri nu erau pregătiţi să se contreze cu mine, s-a lăudat el mai târziu. Erau al naibii de speriaţi când mă arătam." Totuşi, omorurile s-ar putea să fi început să îl afecteze pe Seekings. La est de râul Erle, conducând încet pe un drum de ţară, a văzut de cealaltă parte a tufişurilor un şir de soldaţi în uniformă care se apropiau. Ascunzând repede jeepul într-o rigolă, Seekings şi-a pregătit automatul Bren şi a aşteptat. Germanii s-au ivit în raza lui vizuală, un şir de unsprezece soldaţi din regimentul de gardă, cei mai mulţi de vârstă mijlocie, fără să aibă idee despre ce era pe cale să se întâmple. Seekings a aşteptat până când germanii s-au apropiat la câţiva metri de ascunzătoarea lui. „Am tras un încărcător întreg, i-am doborât, i-am ciuruit pe toţi." Cândva, s-ar fi mândrit cu masacrul. Acum, nu. „A fost un măcel groaznic."

De asemenea, SAS era frecvent ţinta unor ambuscade şi nu organizator al acestora. În cea mai mare parte a războiului, ei se bazaseră pe arta de a te face nevăzut. Acum, ei erau cei care avansau şi erau la cheremul unui inamic invizibil. „Teritoriul pe care îl avem în faţă este bine împădurit şi nu este deloc pe gustul nostru", scria Poat într-un raport către cartierul general, în 13 aprilie. „Terenul deschis este singurul potrivit pentru noi." Dar terenul deschis era ceva rar întâlnit în zona pe care o traversau acum. Seekings şi Cooper treceau cu o coloană de jeepuri printr-o dumbravă mică, iar în jurul lor au început să zboare gloanţe. „Reg, hai de-aici!", a strigat Cooper călcând acceleraţia şi întorcând în viteză. Şapte oameni au fost răniţi, iar unul omorât. „Am plecat de acolo în mare grabă, scria Cooper. Cred că n-am văzut niciun german."

Cu două zile mai devreme, SAS 1 simţise pe deplin pericolul acestui nou teren şi al acestei noi forme de

luptă. Pe drumul de la Nienburg la Neustadt, una dintre mașinile blindate din față a fost lovită de un Panzerfaust tras de un adolescent care sărise dintr-un șanț. În clipa următoare, din pădure a început să se tragă puternic spre partea stângă a drumului. „Aveam un dezavantaj teribil, stând sus pe drum și trăgând cu mitralierele Vickers, în timp ce inamicul era ascuns jos, în tufișuri", scria Poat, care a ordonat ca jeepurile să formeze un cerc defensiv și să tragă spre exterior. Și-a dat seama repede că erau în pericol să fie înconjurați. „Era absolut imposibil să vezi inamicul, pentru că pădurea era prea deasă. Băieții au luptat diavolește, trăgând cu tot ce aveau. După vreo zece minute, am văzut că eram depășiți și numeric, și ca poziție, iar numărul victimelor creștea rapid, așa că am ordonat să se formeze un zid din toate jeepurile care încă funcționau, să urcăm în ele răniții și să plecăm repede de acolo, spre liniile noastre." Germanii se apropiau și erau la cel mult treizeci de metri distanță, când convoiul s-a retras scrâșnind din roți. „Niciodată nu m-am gândit că bătrânele jeepuri erau atât de lente, scria Poat. Optzeci de kilometri pe oră ni se părea o viteză de melc."

Mackenzie, micuțul și durul artilerist scoțian care își prevăzuse moartea, a fost împușcat la subraț și, fără îndoială, ar fi sângerat până ar fi murit, dacă Seekings nu i-ar fi îndesat un pansament în rană și nu ar fi condus jeepul spre un punct medical. Mackenzie și-a pierdut brațul, dar a supraviețuit, spre surpriza lui Seekings, al cărui simț al premoniției a devenit din ce în ce mai ascuțit, pe măsură ce victoria părea mai sigură.

Până în 11 aprilie, Frankforce a înaintat spre est până la Esperke, aproape de Celle, iar Poat a trimis un raport aghiotantului de la cartierul general SAS, adresându-se întregii lumi, de parcă vorbea despre cumpărăturile de sărbători. „Până acum, am ucis aproximativ 189 de

inamici, am capturat 233 şi am preluat o grămadă de echipament. [...] Ei bine, deocamdată, la revedere, aşteptăm veşti de la voi. Aş vrea să îi transmiteţi această scrisoare lui Paddy, care cred că e plecat la bătălie, deşi nu am nicio veste concretă despre el."

Paddy Mayne nu era doar la luptă, ci se avânta în ultima lui încleştare cu o fervoare care era fie de un curaj nebun, fie sinonimă cu suicidul. Ori poate amândouă la un loc.

Cu două zile mai devreme, două escadroane ale SAS 1 se reuniseră în oraşul german Meppen, în apropiere de graniţa olandeză, pentru a începe ceea ce avea să fie ultima operaţiune SAS din Europa. Starea de spirit era ciudată. Soldaţii ştiau că sfârşitul războiului european era aproape, dar existau zvonuri despre o iminentă trimitere în Orientul Îndepărtat. Bucuria suprimată era amestecată cu un sentiment de îngrijorare.

Mayne a prezentat misiunea cu nume de cod Operaţiunea Howard. Cele două escadroane SAS urmau să pătrundă în Germania ca „vârfuri de lance" pentru Divizia 4 Blindate canadiană, eliberând drumul tancurilor, anihilând ultimele puncte de rezistenţă şi efectuând acţiuni de recunoaştere, în timp ce „aveau să provoace nelinişte şi haos în spatele liniilor inamice". Urmau să meargă spre nord-est, spre Oldenburg, iar apoi să continue spre baza de submarine de la Wilhelmshaven, o posibilă ţintă finală. Informaţiile arătau că aveau să întâmpine o rezistenţă minimă şi s-a estimat cu optimism că, având divizia de tancuri „pe urmele lor", cei din SAS vor putea înainta vreo optzeci de kilometri pe zi. Canadienii s-au amuzat pe seama celor din SAS şi a jeepurilor lor, referindu-se la ei ca la „prietenii noştri în micile lor cutii de conserve mecanizate". Şi aveau dreptate: tancurile erau mult mai bine echipate pentru ceea ce îi aştepta.

Terenul de la sud de Oldenburg era departe de a fi ideal pentru războiul purtat din jeep. „Străbătut în sus şi-n jos de diguri şi canale" care făceau înaintarea dificilă, zona era prea împădurită şi mlăştinoasă pentru a permite vehiculelor să acţioneze eficient off-road. Unii considerau misiunea nechibzuită, oamenii insuficient instruiţi şi nepotrivit înarmaţi pentru ce şi-au propus. Totuşi, când planul i-a fost prezentat lui Mayne de către comandantul canadian al Diviziei 4 Blindate, el „a acceptat cu promptitudine şi entuziasm". Mayne nu mai fusese de la Termoli în mijlocul acţiunii. Îi era dor de o bătălie şi, la fel ca Farran, îşi adusese cu el propriul acompaniament muzical. Gramofonul supravieţuise campaniei franceze, iar acum era instalat în spatele jeepului său, cu un difuzor ataşat: Paddy Mayne va invada Germania pe ritmurile muzicii lui irlandeze preferate, baladele lui Percy French.

Echipa a pornit în 10 aprilie, în zori, şi a avansat bine, traversând râul Hase pe la amiază. Mergând pe drumuri paralele, escadroanele B şi C au înaintat spre oraşul Börger. Era o zonă joasă, mohorâtă, marcată tragic de istoria recentă. În 1933, în apropiere, la Börgermoor, naziştii au înfiinţat unul dintre primele lagăre de concentrare, unde erau închişi socialişti, comunişti şi alţi „indezirabili" consideraţi duşmani ireductibili de cel de-al Treilea Reich. Prizonierii au compus propriul cântec, care a devenit cunoscut ca un imn mobilizator pentru voluntarii germani din Brigăzile Internaţionale din Războiul Civil Spaniol.

Gărzile mărşăluiesc în sus şi-n jos,
Nimeni, nimeni nu poate trece.
Fuga ar însemna înfruntarea sigură a morţii,
Armele şi sârma ghimpată ne blochează vederea.
Noi suntem soldaţii din mlaştini,
Mărşăluind cu lopeţile spre bălţi.

Exact în ziua în care SAS a pornit în Operaţiunea Howard, prizonierii din Börgermoor erau adunaţi pentru a pleca într-un epuizant marş al morţii spre Aschendorfermoor, un alt lagăr, situat ceva mai la vest, marş pe care îl vor încheia doar câţiva dintre ei. SAS pătrundea într-o lume a ororii.

Escadronul B, sub comanda maiorului Dick Bond, se apropia de Börger, când, brusc, mijlocul coloanei de jeepuri a fost atacat cu rachete Panzerfaust, puşti automate şi puşti cu lunetă. Unele dintre împuşcături veneau dinspre clădirile în formă de L ale unei ferme de pe partea dreaptă a drumului, precum şi dintr-o dumbravă deasă aflată în spatele unei poteci din spatele unei case. Bond şi cei trei oameni din jeepul lui au sărit jos şi s-au adăpostit într-un şanţ de scurgere adânc, pe cealaltă parte a drumului, unde li s-au alăturat soldaţii din celelalte trei jeepuri. Vehiculele din faţă au accelerat şi au ieşit din bătaia focului, apoi s-au oprit. Cei din spate au dat repede înapoi.

Bond era un recrut din Auxiliary Unit, unitate paramilitară secretă înfiinţată pentru a se opune unei eventuale invazii naziste în Marea Britanie – invazie ce, din fericire, nu a mai avut loc. Despărţit de ceilalţi soldaţi, a încercat să treacă peste o ţeavă de scurgere mare care intra în unghi drept în şanţul plin cu apă, dar capul i-a rămas la nivelul solului: un singur glonţ al unui lunetist l-a ucis pe loc. Şoferul lui Bond, un evreu ceh pe nume Mikheil Levinsohn, a încercat să ajungă la el, trecând tot peste ţeavă, dar lunetistul îl avea acum perfect în vizor. Levinsohn a fost omorât şi el. Doi soldaţi aflaţi la sud de ţeava de scurgere au reuşit să meargă prin şanţ spre locul unde aştepta restul coloanei şi au raportat ce se întâmplase. Un mesaj radio a fost trimis imediat către Paddy Mayne, care a sosit în mai puţin de zece minute de la ambuscadă. „Bietul Dick, repeta el încet. Bietul Dick."

Şoferul lui Mayne, un camarad din Belfast, de pe Shankill Road, pe nume Billy Hull, ajunsese să îşi cunoască bine comandantul şi să îi înţeleagă toanele. „Mayne era într-una din fazele lui de tăcere", a zis Hull. Comandantul SAS 1 a luat un automat Bren şi un încărcător. „Bietul Dick", a mormăit el din nou. Hull l-a urmat cu un tommy. Opt oameni, dintre care doi grav răniţi, încă stăteau întinşi în şanţ, ţintuiţi la pământ de rafale sporadice venite dinspre una dintre clădirile fermei şi din pădure. La dispoziţiile lui Mayne, Hull a intrat în clădirea alăturată, a urcat scările şi a tras o singură rafală din puşca lui automată spre geamurile celei de-a doua clădiri. Acest lucru a atras un val de împuşcături drept răspuns, iar Hull s-a trântit la podea. „Gloanţele ricoşau din pereţi şi tavan şi după câteva clipe tavanul a luat foc din cauza trasoarelor." Dar cei care organizaseră ambuscada îşi dezvăluiseră acum poziţiile. De jos, Mayne a ridicat la umăr puşca Bren (ceea ce nu era o sarcină uşoară, cu o armă lungă de aproape un metru şi cântărind mai bine de unsprezece kilograme) şi a început să tragă spre casă „rafală după rafală", lucru care i-a dat lui Hull timp să fugă şi să se alăture celorlalţi. Cum aparent îi redusese la tăcere pe atacatori, fie ucigându-i, fie forţându-i să se retragă pe uşa din spate, Mayne a făcut semn unui jeep să înainteze, să-i preia poziţia cu două Vickers şi să continue să tragă spre germani. Apoi s-a întors pe jos la escadron.

Rafalele trupelor germane ascunse în dumbravă au continuat.

— Cine vrea să facă o încercare? a întrebat Mayne.

John Scott, un tânăr locotenent recrutat din SBS, care fusese angajat în noiembrie, a făcut imediat un pas în faţă. Niciodată n-a ştiut exact de ce. În timpul unui schimb de focuri anterior, Scott dăduse peste un german grav rănit în stomac; în loc să îi acorde omului îngrijiri medicale, îl

împuşcase. „Mi-a părut rău, dar presupun că la vremea respectivă aveam nervii ferfeniţă.“ De asemenea, Scott i-a ordonat lui Levinsohn să încerce să ajungă la Bond în şanţ şi, fără să vrea, îl trimisese la moarte. Două încercări care îl făcuseră să se simtă vinovat se pare că îl determinaseră să se ofere voluntar.

Mayne a urcat la volanul unui jeep, iar Scott a sărit în spate, unde erau cele două Vickers. Mayne n-a zis nimic. „Paddy avea o anumită răceală care îi permitea să evalueze rapid situaţiile“, a observat Scott mai târziu. Mayne estimase că va fi imposibil să atace prin spatele flancului german din pădure, astfel că singurul mod să îi elibereze pe cei prinşi acolo va fi să-i scoată pe germani din poziţiile lor. Mayne înainta foarte încet cu maşina, în timp ce Scott trăgea în copacii şi în clădirile din dreapta. Când au trecut de soldaţii din şanţ, în plin vacarm, Mayne le-a strigat:

— Vă luăm la întoarcere.

Germanii aceia nu erau civili din gărzile de voluntari aterizaţi în uniformă, ci soldaţi rămaşi din Divizia 1 Parașutiști, o trupă călită în luptă, pe care SAS o întâlnise ultima dată în Italia; soldaţi care, după cum arăta mai târziu raportul misiunii, „luptau bine, chiar fanatic“. Ei au răspuns atacului lui Mayne cu rafale generoase asupra jeepului său; în mod miraculos, nimeni nu a fost atins, iar Mayne a continuat „să îi dea trăgătorului său ordine clare, precise“.

„Există o singură explicaţie pentru faptul că Mayne nu a fost omorât, scria unul dintre ofiţerii lui. Curajul şi îndrăzneala de care a dat dovadă conducând jeepul printre gloanţele lor i-a uimit pe moment pe inamici.“ La o sută de metri în spatele jeepurilor abandonate, Mayne a făcut o întoarcere pe loc. Scott a schimbat mitralierele Vickers cu un Browning de 12,7 mm, o armă automată grea, capabilă să tragă până la şase sute de focuri pe minut, şi s-a mutat pe scaunul pasagerului. Apoi au repetat mişcarea de mai

devreme, dar în sens invers, în timp ce Scott a continuat să tragă spre pădure. Rafalele germanilor s-au rărit; apoi armele lor au tăcut. „Jumătate dintre ei trebuie să fi fost deja doborâţi", scria un martor al scenei. „Inamicul încasase destul." Mayne a mers paralel cu soldaţii blocaţi şi s-a oprit. Scott scria: „A sărit din jeep, dându-mi ordin să continui să trag, ridicând răniţii din şanţ, punându-i în jeep şi conducând spre restul trupei." Operaţiunea de salvare durase mai puţin de patru minute. Această operaţiune a fost descrisă mai târziu în rapoartele oficiale drept „aproape sinucigaşă", dar Mayne va insista că luase în calcul riscurile: „Oamenii cred că sunt un irlandez mare şi nebun, dar nu sunt. Evaluez aspectele pro şi contra, apoi acţionez."

„Prin întreaga acţiune, colonelul Mayne a dat dovadă de un curaj pe care nu îl mai întâlnisem până atunci", scria Scott, curaj care nu a fost niciodată recunoscut pe deplin, în mare parte pentru că l-a ascuns. „Nu cred că rolul meu în misiunea aceea merita menţionat", a zis Mayne mai târziu.

Bond şi Levinsohn au fost îngropaţi la câţiva kilometri de locul unde muriseră, iar SAS a mers mai departe, prin satul Esterwegen şi prin pădurea inundată de dincolo de el, o zonă mustind de apă şi prin care, potrivit spuselor lui Mayne, „era al naibii de greu să te strecori". În după-amiaza zilei de 11 aprilie, erau la mai puţin de şaizeci de kilometri de Bremen. Un atac neaşteptat cu mortiere le-a amintit însă cât de adânc pătrunseseră în Germania. Două jeepuri au fost distruse. O patrulă de opt soldaţi, care încercase să înainteze pe jos, a fost înconjurată şi capturată de soldaţii din Divizia 7 Paraşutişti germană, care fusese trimisă să oprească înaintarea Aliaţilor. Se spunea că forţele germane rămase se adunau în apropierea oraşului Oldenburg pentru un contraatac. Pe când traversau o pădure deasă de conifere, un lunetist a împuşcat în cap un soldat şi a rănit grav alţi doi. Drumurile erau pline de mine, iar SAS trebuia

să își croiască drum printre ele. Tancurile canadiene încă nu apăruseră, iar unitatea rămânea fără alimente și muniție. „Opoziția inamică era mult mai puternică decât ne așteptam și era imposibil să pătrundem mai adânc."

Mayne a trimis un mesaj către cartierul general: „Bătălia devine un calvar, iar noi, detectori de mine". El le-a ordonat oamenilor săi să se oprească și să aștepte tancurile. În total, au raportat canadienii, SAS „a luat peste patru sute de prizonieri de toate felurile, a dezarmat o mulțime și a rezistat în fața a vreo sută dintre cei mai duri soldați, cei mai mulți parașutiști".

Mayne a fost recomandat pentru Crucea Victoria, cea mai importantă decorație militară pentru eroism. Citațiile se întreceau să îi laude isprăvile din timpul bătăliei de lângă Börger. „Printr-un singur act de curaj, a alungat inamicul dintr-un sat complet ocupat, afectând astfel încrederea inamicului în apărarea sa din întreaga zonă", a scris noul comandant al SAS, generalul de brigadă Mike Calvert. „Acțiunile lui precise și hotărâte și controlul deplin al situației, plus galanteria lui neîntrecută, i-au inspirat pe toți. Nu doar că a salvat viețile răniților, dar a și înfrânt și a distrus inamicul". Generalul-maior Christopher Vokes, comandantul Diviziei 4 Blindate a forțelor canadiene, i-a lăudat „autoritatea și hotărârea" și a adăugat că „acest ofițer merită cea mai înaltă distincție pentru eroism". Feldmareșalul Montgomery însuși a semnat recomandarea pentru medalie.

Și totuși, Mayne nu a primit Crucea Victoria. În loc de această decorație, i s-a mai adăugat o tresă la Ordinul pentru Serviciu Remarcabil. Mayne adunase un OSR și trei trese, fiecare dintre ele indicând că îndeplinise criteriile pentru a fi medaliat în teatre de război diferite. Acum era unul dintre cei mai decorați militari din armata regală britanică.

De ce i s-a refuzat Crucea Victoria lui Paddy Mayne a fost şi rămâne o sursă de controversă. Jim Almonds, acum ofiţer desemnat, a fost surprins de acest refuz: „A meritat-o mai mult de o dată. Probabil, caracterul nu i-a fost de ajutor. Felul lui de a fi nu se potrivea, dar acţiunile lui erau potrivite". Mai târziu, David Stirling a descris omisiunea drept o „nedreptate monstruoasă" şi, cu înclinaţia lui caracteristică pentru conspiraţii oficiale, a dat vina pe „anonimii care nu voiau ca Mayne şi SAS să primească distincţia". Poate că trecutul alcoolic şi plin de scandaluri al lui Mayne a fost împotriva lui. Avea puţini susţinători printre superiori. Poate că zvonurile privind homosexualitatea lui ajunseseră mai sus. Dar explicaţia poate fi una mai banală: exista credinţa că, pentru a merita distincţia Crucea Victoria, cel care o primea trebuia să fi contribuit semnificativ la rezultatul unei bătălii, prin acţiuni verificate de martori independenţi. În operaţiunile SAS – sub acoperire, rapide şi după reguli proprii – , astfel de criterii erau greu de îndeplinit, dacă nu chiar imposibil. Poate că lui Mayne i se refuzase o astfel de distincţie pentru că ducea un nou tip de război.

Acţiunile pentru care mulţi considerau că Mayne ar fi trebuit să primească Crucea Victoria au avut loc exact în momentul în care un alt soldat din forţele speciale câştiga acea medalie, în ultimele săptămâni ale campaniei din Italia. Maiorul Anders Lassen era un danez de douăzeci şi patru de ani care se alăturase comandoului în 1940 şi se înrolase în Special Boat Service când acesta era încă ataşat de SAS. În aprilie 1944, a condus un raid de succes asupra insulei greceşti Santorini, aflate în mâinile Axei, eliminând mare parte din garnizoana inamică şi aruncând în aer staţia de telecomunicaţii. Un an mai târziu, pe malul lacului Comacchio, în Italia, Lassen a primit ordin să conducă un atac cu doar optsprezece oameni, atac care

să dea impresia că urma o debarcare amplă. Trupa de şoc a atacat imediat poziţiile germane, întărite cu tranşee. La fel ca Mayne, Lassen prefera abordarea directă. Într-o citaţie ulterioară se arată:

> Maiorul Lassen a atacat cu grenade şi a anihilat prima poziţie, unde erau patru germani şi două arme automate. Ignorând ploaia de gloanţe trase din a treia poziţie inamică ce mătura drumul, a ţâşnit înainte pentru a ataca a doua poziţie, sub focurile de acoperire ale celorlalţi. Aruncând mai multe grenade, a redus la tăcere poziţia aceea, care apoi a fost preluată de patrula lui. [...] Lassen şi-a adunat oamenii, i-a reorganizat şi a atacat a treia poziţie. Înaintând, maiorul a aruncat mai multe grenade, moment în care s-a auzit strigătul „Kamerad". Apoi s-a dus la mai puţin de trei sau patru metri de poziţie, ordonându-i inamicului să iasă şi să se predea. În timp ce striga la ei să iasă, a fost lovit de o rafală de Spandau, venită din partea stângă a poziţiei. [...] Prin autoritatea lui magnifică şi prin totala desconsiderare a siguranţei personale, maiorul Lassen şi-a atins obiectivele în faţa unei copleşitoare superiorităţi numerice a inamicului. Trei poziţii au fost eliminate, înfruntând şase mitraliere, ucigând opt inamici şi rănind alţi câţiva şi luând doi prizonieri.

Lassen a fost singurul militar din afara Commonwealth-ului decorat cu Crucea Victoria în al Doilea Război Mondial. Dar, spre deosebire de Mayne, el nu a supravieţuit: Anders Lassen a refuzat să fie evacuat, insistând că acest lucru i-ar pune în pericol pe oamenii lui, astfel că a murit din cauza rănilor.

În ziua de 21 aprilie, la o săptămână după încheierea Operaţiunii Howard, unităţile SAS de pe front au primit un mesaj: „David Stirling vă salută şi vă felicită pe toţi din inimă şi speră să vă viziteze în curând".

Stirling era liber şi era din nou gata de luptă.

23

Eliberarea

Mai întâi i-a izbit mirosul. În 15 aprilie 1945, jeepurile SAS mergeau prin pădurea deasă de pini şi mesteceni de la ieşirea din Celle, îndreptându-se spre Lüneburger Heide, când au simţit primul iz, o duhoare dezgustătoare de putred şi de excremente, care părea să atârne în aer ca o miasmă de ciumă. Duhoarea diabolică devenea tot mai puternică pe măsură ce înaintau. „Treceam prin pădure, a zis Reg Seekings, şi de vreo zi simţeam această putoare oribilă."

Locotenentul John Randall şi şoferul lui erau în recunoaştere, mergând înaintea trupei, când au ajuns la nişte porţi metalice impunătoare, la intrarea pe o alee nisipoasă. Randall a fost intrigat, întrebându-se dacă acela era drumul de acces spre o vilă mare de ţară, şi i-a ordonat şoferului să intre. După aproape un kilometru, au ajuns la un gard din sârmă ghimpată înalt de trei metri şi la o altă poartă. Dacă acela era un lagăr de prizonieri de război, înăuntru puteau fi soldaţi Aliaţi care aşteptau eliberarea. Mirosul a devenit şi mai puternic. Câteva gărzi SS stăteau pe acolo şi se uitau apatic la jeepurile care intrau. Trăgătorii din turnurile de supraveghere aflate de-a lungul gardului s-au uitat în jos, dar nu au făcut nicio mişcare.

Precaut, Randall şi-a scos revolverul. A fost izbit de rondurile cu flori foarte bine îngrijite aflate de fiecare parte a porţilor şi de bordurile cu pietricele albe lucioase.

După mai puţin de o sută de metri, au pătruns într-un tablou suprarealist. Într-un luminiş mare, pe lângă şiruri de barăci joase, cu geamurile acoperite, rătăcea târându-şi picioarele o armată de stafii, semischelete veştejite, cu ochi înfundaţi în orbite şi piele ca de pergament, unele îmbrăcate în haine de închisoare cu dungi albe şi negre, dar cele mai multe aproape goale. Prizonierii au venit spre jeepuri, trăgând de uniformele soldaţilor şi implorând, vorbind o multitudine de limbi, inclusiv engleza, cerând mâncare, ajutor, protecţie. „Erau sute şi se simţea o duhoare copleşitoare", şi-a amintit Randall. Gărzile s-au uitat la ei, aparent fără interes. Un pic mai departe era ceea ce Randall a crezut iniţial că era o grămadă de cartofi din care unele dintre siluetele înfometate, pe jumătate goale, păreau să aleagă, în căutare de hrană. Apropiindu-se, Randall a văzut că era o grămadă de trupuri moarte; cei vii trăgeau zdrenţele de pe morţi, să se îmbrace. La vreo cincizeci de metri mai departe, se desfăşura un spectacol care l-a făcut pe Randall să icnească şi apoi să vomite: o groapă destul de întinsă, care dădea pe dinafară de cadavre contorsionate – principala sursă a mirosului respingător.

Randall şi şoferul lui au fost primii soldaţi Aliaţi care au intrat în lagărul de concentrare Bergen-Belsen, un loc care a devenit sinonim cu barbaria naziştilor. Vreo şaizeci de mii de prizonieri erau îngrămădiţi într-un lagăr proiectat pentru zece mii; trupurile altor treisprezece mii de oameni zăceau pe acolo, victime ale bolilor, înfometării şi brutalităţii. Aproximativ şaptezeci de mii de oameni au pierit la Belsen. Cu o lună şi ceva înainte de sosirea SAS, Anne Frank murise acolo, la cincisprezece ani, cel mai probabil

de tifos, lăsând în urmă un jurnal care avea să devină cea mai citită mărturie a crimelor Holocaustului.

Câteva clipe mai târziu, lui Randall i s-au alăturat ceilalţi oameni din SAS: Reg Seekings şi Johnny Cooper, împreună cu preotul Fraser MacLuskey şi cu maiorul John Tonkin, comandantul Operaţiunii Bulbasket. „Am fost şocaţi, scria Cooper. Pur şi simplu, nu puteam înţelege cum era posibil ca nişte fiinţe omeneşti să îşi trateze semenii într-un mod atât de brutal şi de atroce." Gărzile rămase în lagăr şi-au văzut mai departe de treburile criminale, fie indiferente la sosirea soldaţilor Aliaţi, fie neobservându-i. Profitând de zăpăceala creată de sosirea soldaţilor britanici, „o femeie prizonier şi-a băgat mâna pe sub sârmă, încercând să apuce un nap putred". Un gardian a înaintat şi a împuşcat-o în cap, cu indiferenţă. Părintele stătea la câţiva metri de ea. Cooper a văzut expresia de pe chipul lui când femeia s-a prăbuşit. McLuskey se întrebase mult timp dacă ar putea lupta. „În ziua aceea, McLuskey ar fi împuşcat primul german care i-ar fi ieşit în cale", s-a gândit Cooper.

În clipa aceea, şi-a făcut apariţia o figură zâmbitoare, în uniformă SS, care s-a prezentat drept hauptsturmführer[1] Josef Kramer, comandantul lagărului Bergen-Belsen. Lângă el stătea o blondă în uniforma bleumarin îngrijită a femeilor gardian ale lagărului: a prezentat-o drept Irma Grese, temnicerul răspunzător de deţinuţii femei. Kramer i-a întrebat politicos dacă doreau un tur al lagărului. „Părea foarte dispus să facă asta, a scris Cooper, şi a spus că el nu era responsabil de starea deţinuţilor."

Kramer şi-a condus vizitatorii spre cea mai apropiată baracă. Înăuntru era întuneric şi ciudat de linişte, cu excepţia unor gemete ocazionale. „Am fost copleşiţi de duhoare, şi-a amintit Randall. Siluete emaciate se uitau

[1] Grad din Waffen SS echivalent celui de căpitan din armata română (n.r.)

la noi din şirurile de paturi, cu teamă şi surpriză. Întinse printre ele, pe aceleaşi paturi, zăceau trupuri moarte."

Soldaţii SAS s-au tras înapoi şi au ieşit la lumina soarelui, pentru a fi întâmpinaţi de o altă imagine şocantă. În curte, un gardian bătea metodic un prizonier, cu patul puştii. Cooper s-a uitat la vechiul lui prieten. „Efectul asupra lui Reg Seekings a fost unul de furie totală. Mi-am dat seama că mai avea un pic şi scotea pistolul şi începea să tragă." În schimb, Seekings s-a întors spre Tonkin şi i-a cerut permisiunea „să îi dea gardianului o lecţie". Tonkin a aprobat din cap. Seekings s-a dus spre gardianul SS şi l-a pocnit în faţă, cu toată puterea şi precizia unui campion de box regimental, combinată cu furia unui bărbat a cărui moralitate fusese profund jignită. Când bărbatul s-a ridicat din nou în picioare, clătinându-se, Seekings l-a pocnit încă o dată. De data asta, nu s-a mai ridicat. Tonkin a ordonat ca Grese şi Kramer să fie arestaţi şi încuiaţi în camera gărzilor: „Noi conducem acum, nu voi, şi orice gardian care încearcă să trateze cu brutalitate un prizonier va fi pedepsit". Ar fi fost prea simplu ca toţi cei din SAS să se dezlănţuie asupra soldaţilor SS rămaşi în lagăr; în schimb, calm, Tonkin a ales să demonstreze ce înseamnă civilizaţia. Opt luni mai târziu, Kramer şi Grese, porecliţi „Bestia de la Belsen" şi „Frumoasa de la Belsen", au fost judecaţi, condamnaţi pentru crime împotriva umanităţii şi spânzuraţi în închisoarea din Hameln.

Ceilalţi din patrulă le-au distribuit prizonierilor ce mâncare mai aveau, în timp ce un ofiţer de informaţii a încercat să explice în engleză, franceză şi germană că acum erau liberi. A fost izbit de aparenta lipsă de reacţie din acel moment al eliberării: „Feţele lor erau neclintite, extenuate, lipsite de emoţie, incapabile să exprime bucurie şi entuziasm, cum făcuse toată lumea în Europa". Cooper a intrat în vorbă cu un jurnalist belgian evreu, prizonier în Belsen de doar câteva luni, care i-a explicat: „Poate că vom

reuşi să le redăm sănătatea fizică unora dintre deţinuţi, dar minţile lor vor fi tulburate mulţi ani de acum înainte, poate pentru totdeauna".

Celor din SAS le-a fost greu să pună în cuvinte oroarea la care au fost martori, dar câteva ore mai târziu a sosit la Belsen un bărbat care a reuşit. Relatarea lui Richard Dimbleby pentru BBC avea să uimească lumea cu descrierea detaliată, deznădăjduită, furioasă a brutalităţii naziste.

> Aici, pe o suprafaţă de aproape o jumătate de hectar, zac pe jos oameni morţi şi oameni aflaţi pe moarte. Nu poţi face diferenţa între ei. [...] Cei vii zac cu capetele rezemate de cadavre, iar în jurul lor se mişcă o procesiune oribilă, fantomatică, a unor oameni emaciaţi, pierduţi, care nu pot face nimic şi nu mai speră nimic, incapabili să se dea la o parte din calea ta, incapabili să se uite la imaginile teribile din jurul lor. [...] S-au născut copii aici, nişte chestii mici, ofilite, care n-au putut supravieţui. [...] O mamă înnebunită a ţipat la o santinelă britanică să îi dea lapte pentru copilul ei şi i-a aruncat micuţul în braţe, apoi a luat-o la fugă, plângând teribil. El a deschis legătura de haine şi a văzut că bebeluşul era mort de câteva zile.
>
> Am văzut tot – cuptoare în care mii de oameni au fost arşi de vii. [...] Groapa – adâncă de cinci metri şi mare cât un teren de tenis – plină cu vârf, de la un capăt la altul, de trupuri goale. [...] Buldozerele britanice săpând o nouă groapă pentru sutele de trupuri risipite prin tot lagărul, moarte de multe zile. [...] Barăcile întunecoase pline cu excremente umane, în care morţii şi cei pe moarte zac laolaltă, astfel încât trebuie să calci peste ei, pentru a evita braţele slabe ca nişte beţe întinse spre tine implorând.
>
> Această zi petrecută la Belsen a fost cea mai îngrozitoare din viaţa mea.

Soldaţii SAS care au mers poticnindu-se prin lagăr au avut şi ei acelaşi sentiment: „Am fost în misiuni timp de

trei ani şi nu eram străin de moartea violentă, dar ce am văzut în lagărul acela nu voi uita niciodată", a scris Cooper. A durat multe zile până când Randall a reuşit să-şi scoată mirosul de moarte din păr şi din haine. Niciodată însă n-a reuşit să îl uite. „Mirosurile şi imaginile acelor trupuri moarte m-au bântuit."

În ziua în care Belsen a fost eliberat întâmplător de către SAS, David Stirling s-a urcat pe meterezele Castelului Colditz, privind cum Armata 1 americană intra în oraş prin valea de dedesubt. Nu era un post de observaţie foarte bun deoarece americanii, neştiind că acel castel ameninţător de pe creastă era un lagăr de concentrare, începuseră să îl bombardeze. Prizonierii au desenat rapid un Union Jack, steagul Marii Britanii, l-au înălţat pe turn şi au întins peste curte cearşafuri pe care au scris POW[1], în speranţa că vor fi văzute de avioanele de recunoaştere americane. Se pare că asta a oprit bombardamentele. Stirling era mulţumit că putea privi înaintarea din „cuibul de vultur", fiind, ca de obicei, complet imun la orice pericol putea apărea.

Cu două zile în urmă, la ordinele directe ale şefului SS, Heinrich Himmler, cei mai importanţi prizonieri de la Colditz, inclusiv membri ai familiei regale britanice şi un nepot al lui Winston Churchill, au fost adunaţi laolaltă şi trimişi la Laufen, în sudul Germaniei. În ziua următoare, comandantul lagărului, oberstleutnant[2] Gerhard Prawitt, a primit ordin să îi trimită în est pe toţi prizonierii britanici rămaşi. Presupunând, pe bună dreptate, că vor fi folosiţi ca monedă de schimb, dacă nu chiar omorâţi, unul dintre ofiţerii superiori britanici, locotenent-colonelul William Tod, a refuzat, pur şi simplu, să se supună. „Comandantul

[1] În engleză, *prisoners of war* – prizonieri de război (n.t.)

[2] Grad din Wehrmacht echivalent celui de locotenent-colonel din armata română (n.r.)

nu putea face nimic, doar să-i măcelărească pe toți", și-a amintit Stirling vesel. „Willie i-a cerut apoi comandantului să îi predea castelul." Prawitt s-a supus, deși a cerut ca acest lucru să rămână secret pentru moment, în caz că SS-iștii fanatici din oraș aflau și hotărau să atace lagărul. În seara aceea, în timp ce forțele SUA se apropiau de castel, gărzile au început să plece.

În dimineața de 16 aprilie, în castel a intrat o echipă de recunoaștere formată din patru americani și condusă de soldatul Alan H. Murphey, din Divizia 9 Blindată americană – căreia hauptmann[1] Eggers, cel mai vechi gardian rămas în ceea ce fusese cândva cea mai impenetrabilă închisoare a Germaniei, i s-a predat recunoscător imediat. „Cumva, a fost un deznodământ dezamăgitor", a zis Stirling, ca de obicei în ton cu ironia situației.

Stirling a zburat înapoi în Regatul Unit, unde a fost dus într-un lagăr din afara Londrei, iar apoi, spre iritarea lui, interogat, pentru a se stabili ce degradări psihologice suferise în captivitate. „A trebuit să fim examinați și să stăm de vorbă cu un psihanalist. Ne-au tratat cu aroganță. [...] Eu eram nerăbdător să-mi revăd familia și să mă întorc la SAS."

Au existat 186 de încercări de evadare ale Aliaților de la Colditz. Au încercat să fugă 316 prizonieri de război, iar treizeci și doi au reușit să ajungă acasă, cea mai mare cifră din toate lagărele. David Stirling încercase să evadeze din toate lagărele în care fusese trimis, cu o totală lipsă de succes.

Dar mai avea de gând să încerce o evadare. În seara de 18 aprilie, în ziua următoare sosirii în Regatul Unit, a fugit din lagărul de evaluare psihiatrică și, la adăpostul

[1] Grad din Wehrmacht echivalent celui de căpitan din armata română (n.r.)

întunericului, s-a îndreptat spre Londra, unde, revelând o dorinţă despre care până atunci abia dacă vorbise, a făcut sex. „Pe la douăsprezece noaptea eram într-un club. Pe la 2 noaptea aveam parte de prima partidă, după mulţi ani."

Războiul s-a încheiat pentru SAS, la fel ca majoritatea războaielor, nu în culmea gloriei, ci cu un val de hârţogărie, treburi neterminate şi despărţiri neplăcute. Pe la sfârşitul lui aprilie, înfruntările aproape că se încheiaseră. Până şi cei din SS renunţau, în număr mare, să mai lupte. În 3 mai, SAS 1 a ajuns la Lübeck şi i s-a ordonat să însoţească Divizia 11 Blindată britanică la Kiel. Seekings şi Cooper au decis să meargă în faţă. Brusc, s-au trezit înconjuraţi de germani, doar că, de data aceasta, de cei care se predau. Cooper aproape că a intrat cu maşina în „doi generali germani cu mâinile ridicate", care au arătat spre un câmp din apropiere plin cu soldaţi, cei mai mulţi ofiţeri. „Am parcat jeepul şi am acceptat capitularea a mai bine de cinci sute de ofiţeri germani. Fiecare a înaintat în ordinea gradelor, de la general la locotenent, şi şi-au pus revolverele în jeep." A fost o scenă de final bizară pentru Seekings şi Cooper. Timp de patru ani încercaseră să îi omoare pe oamenii aceia în număr cât mai mare. Acum, erau salutaţi de ei. Cooper ştia că ar fi trebuit să se simtă bucuroşi sau triumfători; în schimb, situaţia i s-a părut doar „jenantă". Încă era foarte tânăr; avea doar douăzeci şi doi de ani.

Fraser McLuskey s-a întors la Wuppertal, oraşul natal al soţiei lui, pentru a-şi căuta familia. Acolo, părintele a aflat că părinţii ei fuseseră omorâţi, împreună cu alţi membri ai familiei Calaminus, în ultimul raid aerian Aliat din război.

Al Doilea Război Mondial din Europa s-a încheiat în 8 mai. Cu o zi înainte, Frankforce începuse să se retragă

spre vest, prin Bremen, iar apoi a pornit spre punctul de întâlnire de la Poperinghe, Belgia. S-a sărbătorit, s-a cântat, s-a toastat, printre zvonuri de încurajare potrivit cărora SAS o va lua de la capăt în Orientul Îndepărtat, unde războiul din Pacific era în plină desfăşurare. În mai, David Stirling, proaspăt eliberat, şi generalul de brigadă Mike Calvert s-au întâlnit cu Winston Churchill, pe Downing Street, şi au obţinut permisiunea de a începe să planifice o nouă misiune SAS în China, având ca ţintă liniile de aprovizionare japoneze către peninsula Malacca. Dar în 6 august, americanii au aruncat bomba atomică asupra Hiroshimei. Capitularea Japoniei, nouă zile mai târziu, a dus la finalul celui de-al Doilea Război Mondial şi, odată cu el, la sfârşitul planului lui Stirling pentru o operaţiune ofensivă finală. „Au aruncat bomba, a zis Jim Almonds, iar asta i-a pus capăt."

În schimb, SAS 1 şi SAS 2 au fost trimise în Norvegia pentru a ajuta la dezarmarea şi evaluarea a treizeci de mii de soldaţi germani din trupele de ocupaţie. Vremea era caldă, berea suficientă, iar femeile norvegiene primitoare, cel puţin în amintirile de mai târziu. Dar nu a fost război. Cele trei luni petrecute în Norvegia au fost, potrivit estimării lui Reg Seekings, doar un exerciţiu de „arborare a drapelului".

Mike Calvert şi-a lăudat soldaţii pentru „spiritul lor ofensiv, hotărâre şi disponibilitate de a lupta în condiţii dificile". Le-a spus: „Aveţi motive să fiţi mândri de voi. Eu sunt mândru de voi". Mesajul avea o evidentă notă de rămas-bun. Cei cu spirit de observaţie din regiment ştiau exact ce urma. Odată cu pacea, Regatul Unit îşi demonta imensa maşinărie de război, cu o deprimantă eficienţă birocratică. Cooper ştia că „vor primi mesajul îndată ce se termina războiul". Pentru unii, perspectiva păcii era mult mai alarmantă decât războiul. „Cu cât mă gândesc mai

mult că voi fi din nou avocat, a recunoscut Paddy Mayne, cu atât mai puţin îmi place ideea."

Sfârşitul războiului a venit pentru SAS printr-un mesaj sec, impasibil, de la Oficiul de Război: „S-a luat decizia de a se desfiinţa regimentul Special Air Service." Ca de obicei, unii au văzut în asta o conspiraţie, un act de ostilitate la adresa regimentului, care mereu a evitat regulile şi nu a fost niciodată pe deplin acceptat de către ofiţerii superiori mai tradiţionalişti. „O grămadă de oameni puternici nu au fost de acord cu el", a bombănit Seekings. În realitate, odată cu căderea bombei, strategii militari au văzut în perspectivă un nou tip de război, unul care putea fi câştigat de bomba nucleară şi nu avea nevoie de soldaţi foarte specializaţi, instruiţi să lupte în spatele liniilor. Desigur, presupunerea era complet greşită.

În septembrie, divizia belgiană a SAS a fost absorbită de armata belgiană restructurată. La scurt timp după aceea, diviziile 3 şi 4 franceze ale SAS au încetat să mai facă parte din forţele britanice şi au fost încorporate armatei franceze.

În 1 octombrie 1945, SAS s-a etalat pentru ultima dată la Hylands House, proprietatea vastă din apropiere de Chelmsford, care fusese sediul cartierului general al regimentului din martie 1944. Soldaţii au purtat beretele roşii ale trupelor aeropurtate.

Doar Paddy Mayne a purtat bereta originală a SAS, cea de culoarea nisipului din deşert.

24

Cine îndrăznește supraviețuiește

SAS a încetat să mai existe oficial în octombrie 1945. Oamenii s-au întors la regimentele lor sau la viaţa civilă. Marele experiment al lui David Stirling se încheiase.

Sau nu. O mică parte a regimentului a rezistat în mod secret, neoficial şi foarte posibil ilegal. După cinci ani de război, regimentul a supravieţuit păcii care se aşternuse peste lume.

Brian Franks, comandantul SAS 2, s-a gândit mult timp la soarta soldaţilor lăsaţi în urmă în Operaţiunea Loyton, lupta aceea brutală, pe fugă, cu armata germană care se retrăgea în Munţii Vosgi. S-a crezut că vreo treizeci şi unu de oameni au fost capturaţi şi doar unul s-a întors, sergentul Kenneth Seymour, care a adus cu el o poveste îndoielnică de curaj personal. În noiembrie 1944, la doar o lună după finalul operaţiunii, Franks a început să caute dovezi că soldaţii ar fi fost omorâţi în captivitate. Şase luni mai târziu, a primit un raport despre o groapă comună din apropiere de lagărul de concentrare de la Gaggenau, din zona de ocupaţie franceză a Germaniei, la est de Munţii Vosgi. Fuseseră găsite treizeci şi şapte de trupuri, unele identificate ca fiind soldaţi britanici.

Frank l-a trimis pe maiorul Eric „Bill" Barkworth să facă o serie de investigații.

Barkworth avea un interes personal în ceea ce privea soarta celor dispăruți. Ca șef al serviciului de informații al SAS 2, el le dăduse informațiile premergătoare ofițerilor înainte de Operațiunea Loyton și îi avertizase în privința ordinului anticomando al lui Hitler, prin care acesta cerea executarea tuturor soldaților capturați în spatele liniilor. Barkworth, înalt, dichisit și bine făcut, vorbea fluent franceza și germana. De asemenea, se pricepea să își asculte atent superiorii, iar apoi să facă exact ce voia el, indiferent de ce ordine primea. Avea tendința să evite canalele oficiale, dacă cele neoficiale păreau să funcționeze mai bine.

S-a estimat că în urma ordinului anticomando al lui Hitler au murit două sute cincizeci de militari Aliați. Cu siguranță, marea lor majoritate, inclusiv cei din SAS, purtau uniformă și trese de identificare și, astfel, ar fi trebuit să beneficieze de protecția Convenției de la Geneva. Germanii înșiși au trimis parașutiști în spatele liniilor inamice, cu toate acestea au decis să îi declare spioni și teroriști pe toți parașutiștii Aliați. Pentru Barkworth, ordinul de execuție al lui Hitler nu era doar ilegal, ipocrit și abominabil, ci și o barbarie imorală, pentru care se impunea deplină răspundere legală.

A fost ceva aproape mesianic în felul în care Barkworth a pornit în această misiune: să caute dovezi despre faptul că naziștii i-ar fi ucis pe cei din SAS, unul câte unul.

În mai 1945, Barkworth, sergentul-major Fred „Dusty" Rhodes și patru soldați SAS, dotați cu o camionetă și un jeep, s-au îndreptat spre continent: ei au format Echipa de Investigare a Crimelor de Război (EICR), dar, de fapt, aceasta a fost ultima misiune de război a SAS, neautorizată, neconvențională și, într-un fel, complet potrivită pentru ei.

În următorii trei ani, Barkworth şi echipa lui au adunat dovezi ale crimelor. Au intervievat martori, au întocmit dosare, au verificat lagărele de prizonieri, au luat declaraţii, au localizat suspecţi. Au călătorit prin zonele de ocupaţie britanică, franceză şi sovietică din Germania, precum şi prin zone din Franţa şi Italia unde fuseseră ucişi soldaţi ai SAS. Investigaţia s-a extins rapid dincolo de Operaţiunea Loyton, incluzând Bulbasket, Houndsworth şi multe alte operaţiuni mai mici, în care soldaţii fuseseră capturaţi şi nu mai fuseseră văzuţi niciodată în viaţă. O parte din muncă a fost extrem de sumbră. La marginea satului Moussey, din Vosgi, au căutat o groapă comună nemarcată. Dusty Rhodes, horticultor în viaţa civilă, a văzut un petic de teren acoperit cu tufişuri care păreau uşor diferite, mai puţin dense, mai încâlcite decât vegetaţia din jur. Au săpat şi au scos de sub ele opt trupuri ale unor soldaţi ucişi şi ale unor luptători din rezistenţă. Alte douăzeci şi opt de trupuri, victime ale masacrului Bulbasket, executate după ce tabăra din pădure a lui Tonkin a fost invadată, au fost exhumate la Saint-Sauvant, înainte să fie îngropate din nou la Rom. Trupul lui Lincoln Bundy, cowboy-ul din Arizona, a fost identificat imediat după hainele lui civile franceze.

Barkworth şi oamenii lui au continuat să poarte uniforme cu însemnele SAS, chiar dacă regimentul nu mai exista. Au acţionat de parcă ar fi avut o misiune oficială privind crimele de război, fără să aibă de fapt nicio autorizaţie oficială.

Faptul că Barkworth a putut să facă asta i s-a datorat unui prinţ rus din familia regală. Căpitanul prinţ Iuri Galitzine putea să îşi urmărească ascendenţa până la marii duci ai Lituaniei, la familia regală a Poloniei şi la ţari. Odată cu triumful revoluţiei bolşevice, familia Galitzine a început să cunoască vremuri grele. După ce a mers la

școală în Anglia, Galitzine a devenit fabricant de mănuși, iar mai apoi ucenic într-o uzină de avioane. În timpul războiului, a fost ofițer de legătură al Franței Libere, după care a fost înrolat în unitatea de propagandă militară Aliată, unde a fost martor direct al barbariei naziste, ca unul dintre primii soldați britanici care au intrat în lagărul de concentrare Natzweiler-Struthof. Sfârșitul războiului l-a prins lucrând la Oficiul de Război, pentru biroul generalului-adjutant care se ocupa de cercetarea cazurilor de violare a legilor și uzanțelor războiului. Galitzine și Franks împărtășeau convingerea că, având în vedere numeroasele orori ieșite la suprafață dintre ruinele Germaniei naziste, soarta soldaților britanici uciși în pofida legilor internaționale era neglijată.

După un prânz cu Franks, Galitzine a fost de acord să păstreze unitatea în viață printr-un subterfugiu: „Întrucât, evident, exista multă confuzie administrativă, se putea menține continuitatea plății, a rațiilor alimentare și așa mai departe". Cu Galitzine ocupându-se de suportul administrativ și logistic, unitatea SAS pentru crime de război a fost păstrată și plătită direct de Oficiul de Război, mult după ce SAS în sine a fost dizolvat. Prin Franks a fost menținută o legătură radio între Londra și cei de pe teren. Galitzine a fost impresionat de zelul unității: „În SAS, toți sunt prieteni ai soldaților dispăruți și sunt motivați de spiritul de echipă al regimentului". Dar a fost izbit mai ales de simțul datoriei pe care îl afișa Barkworth, pe care l-a descris ca pe „un mistic, un filosof" ca de pe altă lume, care se potrivea cu interesul rusului pentru magie.

La un moment dat, ședințele de spiritism ale lui Barkworth a scăpat de sub control când a apelat la o placă Ouija, în încercarea de a da de urma suspecților. Ouija sau placa vorbitoare are incrustate literele alfabetului, prin care spiritele celor plecați comunică cu cei vii, cu ajutorul

unei bucăţi de lemn în formă de inimă, care se îndreaptă spre litere. Sceptic la început, Galitzine a devenit în scurt timp un susţinător entuziast al acestei neobişnuite vânători de nazişti. Barkworth a insistat: „Dacă oamenii au fost omorâţi, fără îndoială că vor să ne spună ce au păţit". Mai târziu, unitatea a pretins că două corpuri au fost localizate în acest fel, împreună cu un prizonier acuzat de crime de război – deşi nu erau dintre cei pe care îi căutau ei, ceea ce sugerează că spiritele nu prea ştiau să comunice. Ofiţerii superiori nu au fost impresionaţi de faptul că Barkworth a apelat la sprijin spiritual, iar Galitzine a fost acuzat de „comportament inadecvat pentru un ofiţer şi un gentleman".

Într-o notă trimisă lui Franks, Barkworth i-a prezentat dovezile tot mai numeroase adunate cu minuţiozitate şi a subliniat scopul profund moral al strădaniei lui. Procedurile legale împotriva acuzatului, a scris el, „vor fi aplicate în aşa fel încât, atunci când larma acestui secol va fi înlocuită de zgomotul altuia, aceste proceduri să fie privite ca un exemplu de justiţie imparţială, şi nu ca o răzbunare".

Dar justiţia poate fi o treabă neplăcută, mai ales după război. „Vânătoare de nazişti" poate că sună fascinant şi periculos. De fapt, mare parte din muncă era plictisitoare şi frustrantă. Mulţi suspecţi şi martori dispăruseră. Cei care au putut fi identificaţi erau adesea genul pe care nu puteai să te bazezi, minţind de parcă vieţile lor depindeau de asta.

Oberleutnant Vogt, fostul preot care organizase execuţiile celor luaţi prizonieri în urma Operaţiunii Bulbasket, era mort. Ofiţerul de informaţii Erich Schönig, şeful lui direct, a fost găsit lucrând ca dentist în Ebingen şi arestat în octombrie 1946. Generalul Gallenkamp, comandantul unităţii lor şi ofiţer superior responsabil de execuţii, era

deja în arest, fiind ridicat de trupele britanice în mai 1945. Șeful statului-major, colonelul Herbert Köstlin, care asistase la execuții, a fost arestat și el. Cazul a fost împărțit în două: execuțiile captivilor din pădurea Saint-Sauvant și uciderea cu injecție letală a trei prizonieri SAS, prea grav răniți pentru a părăsi spitalul. Cu puțin timp înainte de începerea procesului lor, generalul Gallenkamp a încercat să se sinucidă, dar n-a reușit. În biletul lui de adio, el insistase: „Plecarea mea voluntară din această viață are loc sub influența lucrurilor teribile care s-au întâmplat la sediul cartierului general pe care l-am comandat". A recunoscut că a autorizat uciderea prin injecție letală a trei soldați spitalizați, dar a insistat că acela fusese un act de îndurare, deoarece i se spusese că răniții „nu mai puteau fi salvați". A negat că ar fi ordonat execuțiile. Procesul din martie 1947 a fost un talmeș-balmeș de acuzații și contraacuzații, cu acuzații învinuindu-se unii pe alții și folosind cunoscutul argument potrivit căruia ei respectau niște ordine pe care nu puteau să le ignore. „Un ordin al führerului îi era impus celui căruia îi era adresat, a zis avocatul lui Gallenkamp, chiar dacă acel ordin se opunea legii internaționale sau altor valori tradiționale." Köstlin a insistat că acea crimă era „incompatibilă cu credința lui creștină" și fusese înfăptuită doar pentru că Gallenkamp „dăduse un ordin foarte clar și evident". Eric Schönig nu a negat implicarea, dar a declarat: „Am fost sincer revoltat".

Gallenkamp a fost condamnat la moarte, împreună cu medicul acuzat că ar fi administrat injecțiile letale. Köstlin a primit închisoare pe viață, în timp ce Schönig a fost condamnat la cinci ani. Dar, la apel, ordinul anticomando a fost acceptat ca factor atenuant: condamnarea la moarte a lui Gallenkamp a fost schimbată în închisoare pe viață, iar medicul de spital a fost eliberat. O petiție prin care se solicita clemență pentru Gallenkamp a fost

semnată de treizeci şi unu de foşti generali germani. Sentinţa a fost redusă la zece ani, iar în 1952 Gallenkamp a fost eliberat pe motive de sănătate. A murit în 1958.

Cazul Loyton nu a fost cu mult mai clar, deşi călăul a recunoscut unele victime. Wilhelm Schneider, ofiţerul Gestapo care îl interogase pe Kenneth Seymour, a fost executat în ianuarie 1947, în închisoarea din Hameln. Barkworth şi Rhodes au asistat la execuţia lui Heinrich Neuschwanger, ofiţerul condamnat pentru crimele de la Gaggenau, dar se pare că asta nu le-a oferit cine ştie ce satisfacţie, deoarece criminalul nu a părut să se căiască: „Nu cred că l-a deranjat nici măcar cu puţin înainte de a fi spânzurat". Karl Haug, cel care l-a executat pe Pat Garstin şi pe alţi soldaţi luaţi prizonieri în Operaţiunea Gain, a avut aceeaşi soartă.

Mulţi dintre cei implicaţi în uciderea soldaţilor SAS au primit sentinţe uşoare sau au scăpat de tot de justiţie. Dar, exact cum John Tonkin împiedicase represaliile împotriva gardienilor lagărului Belsen, la fel şi Barkworth a insistat ca această investigaţie să fie făcută cu imparţialitate şi fără răzbunare; iar în această privinţă, a obţinut ce a vrut. Echipa de Investigare a Crimelor de Război şi-a încetat activitatea în 1948.

Cam tot pe atunci, SAS fusese readus la viaţă. Cum angajamentele militare britanice în lumea postbelică erau în continuă schimbare, autorităţile şi-au dat seama cu întârziere că o unitate de luptă activă pe termen lung, capabilă să pătrundă adânc în teritoriul inamic, nu va fi doar utilă, ci şi esenţială. Regimentul SAS 21 (numit aşa pentru că a apărut din combinarea SAS 2 şi SAS 1) a fost înfiinţat în ianuarie 1947, ca parte a Armatei Teritoriale. Un escadron a devenit Malayan Scouts (SAS), redenumit Regimentul SAS 22 în anul 1952. Regimentele SAS au continuat să acţioneze prin lume, devenind tot mai active

în operațiunile antiteroriste și în situațiile de luare de ostatici din anii 1970.

Ideea SAS s-a răspândit rapid. Canadian Special Air Service Company a fost înființată în 1947, iar New Zealand Special Air Service Company, în 1955. Prima unitate SAS din Australia a fost înființată în 1957, devenind, șapte ani mai târziu, Australian Special Air Service Regiment. Groupe des Forces spéciales, din armata belgiană, cu aceeași insignă pe beretă ca și SAS-ul britanic, își are originile în voluntarii belgieni ai SAS 5, din perioada războiului. În Franța, 1er Régiment de Parachutistes d'Infanterie de Marine are mottoul *Qui ose gagne* (Cine îndrăznește învinge) și se trage direct din SAS 3 și 4, care au luptat în al Doilea Război Mondial. Unitatea de forțe speciale a Israelului, Sayeret Matkal, este creată după modelul SAS, la fel și Ireland's Army Ranger Wing.

În 1962, un tânăr ofițer de armată american, căpitanul Charles Beckwith, a activat în SAS 22 ca ofițer detașat. La întoarcerea în SUA, Beckwith a început o lungă campanie de convingere a armatei americane de necesitatea unei unități similare. „Mi-am dat seama că în regimentul SAS au rămas bărbați cărora le plăcea să fie singuri, care gândeau și operau singuri, bărbați încăpățânați și hotărâți, scria el. Acestea sunt caracteristicile care credeam că ar fi trebuit transferate și trupelor speciale ale armatei SUA." Beckwith s-a gândit la niște echipe mici, autonome, formate din soldați foarte bine instruiți în luptă, recunoaștere, salvare de ostatici și misiuni antiteroriste. În cele din urmă, Special Forces Operațional Detachment-Delta 1, cunoscut mai bine ca Delta Force, a fost înființat de Beckwith în noiembrie 1977.

În privința tacticilor și a conceptelor generale, trupele speciale americane și britanice încă urmează principiile inițiate de SAS în deșert cu mai bine de șaptezeci de ani

în urmă: să atace pe nepregătite cele mai valoroase ţinte strategice, iar apoi să dispară, forţând inamicul să rămână într-o continuă stare de alertă, care îl slăbeşte.

SAS a schimbat faţa războiului, iniţiind tehnici de penetrare adâncă, pe termen lung, care azi sunt mai importante ca niciodată. Experienţa SAS a dovedit că, pe măsură ce al Doilea Război Mondial avansa, devenind tot mai sinistru, mai sângeros şi mai nemilos, nevoia unei forme de luptă specializate şi adesea brutale a devenit mai imperioasă ca niciodată. SAS a început războiul luptându-se cu un inamic demn şi l-a încheiat luptându-se cu diabolicul SS. Dacă au existat vreodată îndoieli că tacticile SAS erau justificate, ele s-au evaporat în oroarea pestilenţială a lagărului de concentrare Bergen-Belsen.

Istoria postbelică a SAS continuă dincolo de paginile acestei cărţi, dar eleganţa şi misterul din perioada războiului s-au păstrat. În 1989, Stirling a scris un mesaj care să fie transmis la popota ofiţerilor SAS, mesaj care pare să ofere esenţa etosului regimentului:

> Daţi-mi voie să vă amintesc că nu trebuie să vă gândiţi niciodată la voi ca la nişte elite. Asta v-ar face rău vouă şi relaţiei voastre cu armata şi ar submina calităţile acelea minunate cărora le sunteţi devotaţi, modestia pe care o afişaţi în ciuda succesului repurtat şi simţul constant al umorului. Nu, nu sunteţi o trupă de elită. Sunteţi ceva mai mult de atât. Ceva de care puteţi fi mult mai mândri. SAS constituie cel mai mic corp al forţelor de apărare britanice, dar are un rol strategic special, care probabil că este unic în toate armatele lumii şi care poate salva un număr inestimabil de vieţi. De aici, nevoia de a rămâne discreţi, rezervaţi şi în siguranţă.

În 16 ianuarie 1944, *Sunday Graphic* avea pe prima pagină titlul: „Piloţi secreţi: Ei vor uimi lumea". Articolul – o

poveste lungă, dar cu detalii puţine – promitea că „faptele de arme ale celor din Special Air Service-ul britanic, a căror activitate este secretă, vor constitui o lectură uimitoare după război. [...] Povestea de zi cu zi a Serviciului va fi publicată după instaurarea păcii."

A fost nevoie de mai bine de şaptezeci de ani ca SAS să renunţe la reticenţă, iar promisiunea aceea să fie ţinută.

Vieţile de după

David Stirling a primit Ordinul Imperiului Britanic în 1946, iar la început s-a stabilit în Rhodesia, unde a devenit preşedintele nou înfiinţatei Capricorn Society, un program idealist menit să unească africanii, indiferent de rasă, politică şi religie. După ce a eşuat (el a dat vina pe Colonial Office), Stirling s-a întors în Regatul Unit şi a urmărit să înfiinţeze staţii de televiziune prin diverse colţuri ale lumii, mai ales în ţări aflate în curs de dezvoltare – un alt proiect pe cât de îndrăzneţ, pe atât de neprofitabil. „Aveam cea mai mare colecţie de cele mai falite staţii de televiziune din lume", a zis el. Apoi a condus Watchguard (Interantional) Ltd., o companie secretă prin care a ajutat la instruirea unităţilor de securitate pentru ţările arabe şi africane. De asemenea, a fost asociat cu câteva acţiuni militare sub acoperire în Orientul Mijlociu. În perioada de după greva minerilor din 1974, a înfiinţat GB75, „o organizaţie a patrioţilor inteligenţi", care ajuta la menţinerea în funcţiune a unor servicii esenţiale, precum centralele electrice, în cazul unei greve generale. Apoi s-a îndreptat spre lupta cu extremismul de stânga promovat de sindicate, sprijinind Mişcarea pentru Adevărata Democraţie Industrială (Truemid). În 1984, şi-a dat numele pentru cartierul general al SAS din Hereford, Stirling Lines. În 1990, a fost făcut cavaler şi a murit mai târziu, în acelaşi an.

Paddy Mayne nu s-a adaptat niciodată la viaţa pe timp de pace şi la viaţa civilă. După război, s-a alăturat unei expediţii geografice în Atlanticul de Sud, pentru a studia Insulele Falkland, un proiect care avea nevoie de „bărbaţi apţi, cu abilitatea de a supravieţui în condiţii dificile". Dar, după o lună, a fost trimis acasă din cauza unor leziuni la spate, pe care le avea de la paraşutarea în deşert şi care se agravaseră în urma salturilor ulterioare – leziuni despre care rareori pomenise cuiva. Mayne a devenit secretar al Incorporated Law Society of Northern Ireland şi şi-a petrecut mare parte din timp îngrijindu-şi mama infirmă. A băut mult prea mult, fără să fie fericit. Într-un articol pentru Dictionary of National Biography, George Jellicoe scria: „Mayne era o persoană neobişnuită şi complicată. [...] Viaţa acestui uriaş blând a fost presărată din când în când şi cu acte de violenţă neaşteptată, ades inexplicabilă, asociată de obicei cu un consum mai mult decât generos de alcool". Durerea lui de spate a devenit atât de acută, încât n-a mai putut juca rugby, iar cu timpul n-a mai fost în stare nici măcar să asiste la meciuri din tribună, ca spectator. Rareori vorbea despre viaţa lui de militar şi a făcut loc tot mai mult unei „sensibilităţi ciudate şi ameninţătoare". În 14 decembrie 1955, în oraşul său natal, Newtownards, după o cină masonică urmată de o seară de băutură şi poker, a urcat în maşina lui sport roşie, marca Riley, şi s-a îndreptat spre casă. La 4 dimineaţa, a intrat cu ea într-un camion staţionat şi a fost găsit mort la volan, cu craniul fracturat. Procesiunea celor prezenţi la înmormântarea cu onoruri militare, condusă de reverendul Fraser McLuskey, s-a întins pe mai bine de un kilometru şi jumătate.

După o perioadă petrecută ca instructor la Sandhurst, **Roy Farran** s-a alăturat trupelor de poliţie care luptau împotriva organizaţiilor insurgente din Palestina. În

mai 1947, echipa lui a arestat un elev evreu neînarmat, Alexander Rubowitz, care distribuia materiale de propagandă antibritanică în numele unei organizaţii clandestine. În timpul interogatoriului care a urmat, într-o zonă pustie de la marginea Ierusalimului, se spune că Farran l-ar fi omorât pe băiat lovindu-l cu capul de o piatră. Farran a fugit de două ori din arest, dar, în cele din urmă, a fost achitat din lipsă de probe admisibile. În anul următor, un pachet-capcană adresat lui „R. Farran" a fost deschis de fratele său, Rex, care a fost omorât în explozia care a urmat. Apoi, Roy Farran a lucrat la o carieră de piatră din Scoţia şi a candidat fără succes pentru un loc de parlamentar conservator. În 1950, a emigrat în Canada, unde a devenit fermier, a fondat ziare, a scris două cărţi de succes despre acţiunile lui din timpul războiului, a intrat în politica municipală şi, în cele din urmă, a devenit procuror general al provinciei Alberta.

Brian Franks, comandantul SAS 2, a militat pentru păstrarea competenţelor de război ale SAS după dizolvarea regimentului, în 1945. A înfiinţat SAS Regimental Association şi, parţial prin eforturile lui, un batalion al forţelor de rezervă ale armatei, Artists' Rifles, a fost redenumit SAS 21, o combinaţie a SAS 1 şi SAS 2. Franks a comandat unitatea până în 1950, înainte să devină colonel comandant al regimentului. A fost director general al Hyde Park Hotel, din 1959 până în 1972.

Henry Druce a primit Crucea de Război a Franţei pentru acţiunile lui din timpul războiului desfăşurate în rezistenţă. După război, s-a întors în MI6, serviciul britanic de informaţii, activând mai întâi în Olanda, iar apoi în Indonezia. După ce a părăsit serviciul guvernamental, a lucrat pe plantaţiile anglo-olandeze din Java până în 1951, după care s-a mutat cu familia în Canada. Acolo, a fondat o companie de transport în Newfoundland, iar mai târziu,

în Quebec și Insulele Cayman. În 1981 s-a pensionat și s-a stabilit în Columbia Britanică, unde s-a ocupat de colecționarea de timbre, jocul de golf și speculațiile de la bursă – iar „predilecția lui pentru risc" s-a dovedit mai puțin profitabilă decât fusese în Franța ocupată de naziști.

Bob Lilley s-a întors în SAS, devenind sergent-major al regimentului SAS 21, iar mai târziu a deschis un pub în Folkestone, unde, ocazional, le spunea clienților povești de pe vremea când strangulase un soldat italian în mijlocul deșertului. În jargonul trupelor speciale este folosit acum termenul de „boblilley", pentru a descrie o operațiune de comando de tip atacă-și-fugi.

Alex Muirhead, expertul în mortiere, a devenit medic generalist, apoi, timp de optsprezece ani, a fost șeful serviciilor medicale ale BBC.

Harry Poat s-a întors la afacerea lui de familie și la cultivarea roșiilor în Guernsey și a murit în 1982, la șaizeci și șapte de ani.

Mike Sadler l-a însoțit pe Mayne în expediția din Antarctica, iar apoi s-a angajat în Foreign Office. Încă trăiește în Cheltenham.

Pat Riley, americanul veteran din deșert, s-a alăturat poliției din Cambridge în 1945, dar i s-a părut că munca în poliție era prea liniștită și s-a oferit voluntar pentru postul de căpitan al Malayan Regiment. A colaborat îndeaproape cu nou-înființatul Malayan Scouts, care a devenit SAS 22, în operațiuni împotriva insurgenților comuniști. A părăsit armata în 1955 și a devenit proprietar al pubului Dolphin Hotel, din Colchester, Essex, înainte să se alăture Securicor, o firmă de pază în care a deținut diverse poziții de conducere, până la pensionarea survenită în 1980.

După o perioadă de detașare la Misiunea Militară a Marii Britanii în Etiopia, **Jim Almonds** a făcut parte din Eritrean Police Field Force, iar apoi s-a întors în SAS.

A părăsit armata în 1961, ca maior, şi s-a retras la casa din Stixwould, Lincolnshire, unde se născuse.

Tony Greville-Bell a devenit scenarist la Hollywood şi a scris scenariul filmului horror *Theatre of Blood*, în 1973, în care au jucat Vincent Price şi Diana Rigg. Mai târziu a devenit sculptor profesionist. Statuia lui din bronz reprezentând un soldat rănit salvat de un camarad se află în SAS Garden of Remembrance.

La demobilizare, **Reg Seekings** s-a întors în comitatul Cambridgeshire şi, împreună cu noua lui soţie, Monica, a preluat pubul Rifleman's Arms din Ely, de care s-au ocupat în următorii nouă ani. Apoi au emigrat în Rhodesia, să cultive tutun. În timpul războiului civil din Rhodesia, la sfârşitul anilor 1960 şi începutul anilor 1970, a devenit inspector în unitatea de poliţie antiteroristă înfiinţată de guvernul minorităţii albe pentru a lupta cu gherila comunistă africană. Seekings s-a întors în East Anglia la scurt timp după ce Zimbabwe şi-a dobândit independenţa.

Johnny Cooper s-a întors la afacerea cu lână a familiei, dar, previzibil, nu i-a fost uşor să se stabilească într-un loc. În 1951, s-a înrolat pentru scurt timp în SAS 22 şi a fost desemnat membru al Ordinului Imperiului Britanic. A fost în forţele armate ale sultanului din Oman, înainte să fie recrutat de David Stirling pentru a ajuta la dejucarea loviturii de stat din nordul Yemenului, susţinută de Egipt. În 1966, s-a pensionat cu gradul de locotenent-colonel şi s-a mutat în Portugalia.

După război, **Fraser McLuskey** a călătorit prin Regatul Unit, vizitând familiile soldaţilor SAS ucişi în război şi povestindu-le rudelor despre împrejurările în care aceştia au murit. El a ajutat la înfiinţarea Royal Army Chaplains' Training Centre, înainte să se întoarcă în Scoţia ca preot, în Broughty Ferry, iar apoi în Bearsden, Glasgow, pentru a se ocupa de una dintre cele mai mari

congregații scoțiene. L-a cunoscut pe tânărul evanghelist Billy Graham și au început o prietenie de o viață. În 1960, McLuskey s-a mutat la St Columba's, în Knightsbridge, unde a rămas până la pensionare, în 1986. A fost mediator în Adunarea Generală a Bisericii din Scoția, în 1983-1984.

John Tonkin a luat parte la expediția din Antarctica, alături de Mayne și Sadler, unde a căzut de pe un ghețar, fiind nevoie de o operațiune de salvare lungă și periculoasă, pe care, ca de obicei, el a găsit-o de-a dreptul amuzantă. A călătorit mult, iar în cele din urmă s-a mutat în Australia, unde a devenit inginer minier și om de afaceri de succes.

În 1943, **Fitzroy Maclean** a condus misiunea din Iugoslavia care trebuia să realizeze legătura guvernului lui Churchill cu liderul partizanilor locali, generalul Tito. Maclean a spus că el a trebuit „doar să afle cine omora mai mulți germani și să propună mijloace prin care îi putea ajuta să omoare și mai mulți". Randolph Churchill a făcut și el parte din misiune și i l-a prezentat pe scriitorul Evelyn Waugh. După război, Maclean a fost avansat la rangul local de general-maior și s-a întors în Regatul Unit pentru a-și prelua mandatul de parlamentar. A fost membru al parlamentului până în 1959, administrând totodată domeniul familiei din Argyll și un hotel de pe malul lui Loch Fyne. În 1949, și-a publicat memorii intitulate *Eastern Approaches*, bine primite de public, care au inclus și o descriere a perioadei lui din SAS. Decorațiile lui includ Ordinul Kutuzov (Uniunea Sovietică), Crucea de Război (Franța) și Ordinul Steaua Partizanilor (Iugoslavia). De asemenea, a fost desemnat Comandant al Ordinului Imperiului Britanic, în 1944, primind titlul de baron de Maclean de Strachur și Glensluain, și devenind cavaler al Celui Mai Vechi Și Mai Nobil Ordin al Ciulinului. De asemenea, potrivit unora, ar fi fost cel care a inspirat personajul James Bond, al lui Ian Fleming.

Bill Fraser nu a câştigat o astfel de recunoaştere. Unul dintre cei mai curajoşi soldaţi din SAS, rănit de trei ori, a încheiat războiul cu gradul de maior şi a primit Crucea Militară cu trese şi Crucea de Război a Franţei. S-a întors la Gordon Highlanders, dar demonii care îl bântuiseră în ultimele zile ale războiului au pus stăpânire în cele din urmă pe el. A fost dus în faţa Curţii marţiale pentru episoadele frecvente de ebrietate şi, prin urmare, a fost degradat. Se pare că a părăsit armata la scurt timp după aceea. Potrivit unor zvonuri, ar fi ajuns să doarmă prin parcuri. În 1954, Paddy Mayne scria: „Bătrânul Bill Fraser s-a ales săracul cu o condamnare de trei ani pentru pătrunderea în aproximativ treizeci de case". Când a fost eliberat, Fraser a găsit de lucru la o patiserie, iar mai târziu a lucrat ca administrator. A murit în 1975.

După ce a condus Special Boat Service într-o serie de operaţiuni de-a lungul coastelor italiene şi iugoslave, **George Jellicoe** a fost printre primii soldaţi Aliaţi care au intrat în Atena ocupată de germani. Unul dintre parlamentarii cu cel mai lung mandat din lume, a fost membru al Camerei Lorzilor timp de şaizeci şi opt de ani. În 1973, a demisionat din poziţia de lider al Camerei Lorzilor, după ce a recunoscut „unele aventuri" cu prostituate, dar a devenit preşedinte al consiliului King's College din Londra, preşedinte al Medical Research Council şi administrator al National Aids Trust. A fost şi preşedintele instituţiilor Royal Geographical Society, Institute of British Geographers, Anglo-Hellenic League, Kennet and Avon Canal Trust, UK Crete Veterans' Association, British Heart Foundation şi, nu în ultimul rând, al SAS Regimental Association.

Alan Samuel Lyle-Smythe, excentricul agent îmbrăcat în tweed întâlnit de Malcolm Pleydell în munţii Jebel, a devenit vânător de animale mari în Etiopia, a

înființat Shakespeare Company în Tanganyika, a scris sub pseudonimul Alan Caillou și, în cele din urmă, a ajuns actor faimos la Hollywood. A scris cincizeci și două de romane ușor picante, cu titluri precum *The Love-Hungry Girl at the Billion Dollar Oasis,* și a jucat în numeroase seriale de televiziune din anii 1960 și 1970, printre care *Man from U.N.C.L.E., Daktari* și *The Six Million Dollar Man.* Cel mai interesant rol al său a fost în *Quark,* un scurt serial SF din 1978, în care l-a jucat pe conducătorul guvernului galactic și unde a apărut doar ca un imens cap fără trup.

Theodore Schurch alias John Richards, spionul fascist, a fost arestat în Roma în martie 1945. Șase luni mai târziu, a fost judecat de Curtea marțială din Londra, a fost găsit vinovat de nouă capete de acuzare de trădare și unul de dezertare, cu intenția de a se alătura inamicului, și condamnat la moarte. David Stirling a depus mărturie la procesul lui. Schurch a fost spânzurat de călăul Albert Pierrepoint în 4 ianuarie 1946, la închisoarea Pentonville. Avea douăzeci și șapte de ani. Schurch a fost singurul soldat britanic executat pentru trădare în al Doilea Război Mondial.

Markus Lutterotti, medicul german care a scăpat din mâinile SAS în deșert, a supraviețuit războiului și s-a întors pe domeniul său de la țară, din Fontanasanta, în Tirolul de Sud. Odată cu venirea păcii, interesul lui s-a mutat de la medicina tropicală la etica eutanasiei, moștenire de la soldatul a cărui suferință a încheiat-o într-un șanț din deșert, în 1942. Opozant al sinuciderii asistate medical, a înființat mișcarea ecumenică din azilurile pentru bătrâni din Germania și și-a dedicat restul vieții oferind îngrijire paliativă celor aflați pe moarte. Nu a uitat niciodată scurta lui ședere cu SAS în deșert și nici pe medicul britanic, inamicul care se împrietenise cu el. „A fost un război al domnilor în Africa", a zis el.

Malcolm Pleydell a lucrat într-un spital din Malta, până la finalul lui 1943, când a fost el însuşi spitalizat din cauza unui ulcer gastric. În timpul convalescenţei, a scris *Born of the Desert*, cea mai bună relatare directă despre SAS în nordul Africii. S-a întors în Regatul Unit, recuperat fizic, dar suferind de ceea ce azi ar fi un sindrom posttraumatic. Eternul cronicar Pleydell ştia că experienţa războiului din deşert, foarte interesantă la vremea ei, lăsase răni invizibile: „Mă simţeam ca un străin, complet nelalocul meu în mediul acela nou. [...] Încă evit adunările sociale, la mulţi ani de atunci, din cauza acumulării experienţelor traumatizante". Şi-a închinat restul vieţii serviciului naţional britanic de sănătate. În 1991, scria: „Viaţa mea şi-a încheiat ciclul. M-am pensionat şi stau afară cât de mult posibil, [unde] pot să simt din nou vânturile deşertului, unde obişnuiam să comunic cu universul şi îmi dădeam seama cât era ceasul după soare, în timpul zilei, şi după stele, noaptea".

Operațiuni SAS din timpul războiului

Numele operațiunii	Regimentul	Data	Locul	Menţiuni
Squatter	Det. L	16/17 nov. 1941	Africa de Nord	Prima operaţiune SAS
Raidul El Agheila	Det. L	15 dec. 1941	Africa de Nord	
Raidul Sirte/Tamet	Det. L	15 dec. 1941	Africa de Nord	
Raidul Agedabia	Det. L	22 dec. 1941	Africa de Nord	
Al doilea raid Sirte	Det. L	27 dec. 1941	Africa de Nord	
Al doilea raid Tamet	Det. L	27 dec. 1941	Africa de Nord	
Raidul Nofilia	Det. L	29 dec. 1941	Africa de Nord	
Raidul Marble Arch	Det. L	29 dec. 1941	Africa de Nord	
Raidul Benina	Det. L	15 mar. 1942	Africa de Nord	
Raidul Berka	Det. L	15 mar. 1942	Africa de Nord	
Raidul Barce	Det. L	15 mar. 1942	Africa de Nord	NZ LRDG
Raidul Slonta	Det. L	15 mar. 1942	Africa de Nord	
Al doilea raid Benina	Det. L	24 mar. 1942	Africa de Nord	
Raidul Benghazi	Det. L	13 iun. 1942	Africa de Nord	
Raidul Heraklion	Det. L	13 iun. 1942	Iraklion, Creta	

Numele operațiunii	Regimentul	Data	Locul	Mențiuni
Fuka/Bagush/Sidi Haneish	Det. L	iul. 1942	Africa de Nord	
Sidi Barrani	Det. L	12/13 iul. 1942	Africa de Nord	
Bigamy	Det. L	14 sept. 1942	Africa de Nord	
Maple/Thistledown	SAS 2	7 ian. 1944	Italia	
Pomegranate	SAS 2	12 ian. 1944	Italia	
Baobab	SAS 2	29 ian. 1944	Italia	
Titanic	SAS 1	6 iun. – 10 iul. 1944	Franța	
Bulbasket	SAS 1	6 iun. – 6 aug. 1944	Franța	
Dingson/Grog	SAS 4	6 iun. – 18 aug. 1944	Franța	francez
Samwest/Wash	SAS 4	6 iun. – 18 aug. 1944	Franța	francez
Houndsworth	SAS 1	6 iun. – 6 sept. 1944	Franța	
Cooney	SAS 4	8-15 iun. 1944	Franța	francez
Gain	SAS 1	14 iun. – 19 aug.	Franța	
Lost	SAS 4	23 iun. – 18 iul. 1944	Franța	francez
Haft	SAS 1	8 iul. – 11 aug. 1944	Franța	
Dickens	SAS 3	16 iul. – 7 oct. 1944	Franța	francez

Numele operaţiunii	Regimentul	Data	Locul	Menţiuni
Defoe	SAS 2	19 iul. – 23 aug. 1944	Franţa	Defoe a cuprins şi operaţiunile separate Dodo şi Swan
Rupert	SAS 2	23 iul. – 10 sept. 1944	Franţa	
Gaff	SAS 2	25 iul. – 13 aug. 1944	Franţa	
Bunyan	SAS 5	3-8 aug. 1944	Franţa	belgian
Dunhill	SAS 2	3-24 aug. 1944	Franţa	
Moses	SAS 3	3 aug. – 5 oct. 1944	Franţa	francez
Derry	SAS 3	5-18 aug. 1944	Franţa	francez
Marshall	SAS 3	9-24 aug. 1944	Franţa	francez
Samson	SAS 3	9 aug. – 27 sept. 1944	Franţa	francez
Haggard	SAS 1	10 aug. – 23 sept. 1944	Franţa	
Loyton	SAS 2	12 aug. – 16 oct. 1944	Franţa	
Snelgrove	SAS 3	13-24 aug. 1944	Franţa	francez
Barker	SAS 3	13 aug. – 9 sept. 1944	Franţa	francez
Harrod	SAS 3	13 aug. – 24 sept. 1944	Franţa	francez
Kipling	SAS 1	14 aug. – 25 sept. 1944	Franţa	

Numele operațiunii	Regimentul	Data	Locul	Menţiuni
Jockworth	SAS 3	15 aug. – 9 sept. 1944	Franţa	francez
Abel	SAS 3	15 aug. – 22 sept. 1944	Franţa	francez
Trueform	SAS 2	16-26 aug. 1944	Franţa	
Trueform 2	SAS 5	16-26 aug. 1944	Franţa	belgian
Noah	SAS 5	16 aug. – 13 sept. 1944	Franţa	belgian
Newton	SAS 3	19 aug. – 11 sept. 1944	Franţa	francez
Wallace	SAS 2	19 aug. – 17 sept. 1944	Franţa	
Benson	SAS 5	28 aug. – 1 sept. 1944	Franţa	belgian
Wolsey	Regimnentul Phantom	28 aug. – 1 sept. 1944	Franţa	Phantom/britanic
Spencer	SAS 4	29 aug. – 14 sept. 1944	Franţa	francez
Berbang	SAS 5	2-12 sept. 1944	Franţa	belgian
Brutus	SAS 5	2-18 sept. 1944	Franţa	belgian
Caliban	SAS 5	6-11 sept. 1944	Franţa	belgian
Pistol	SAS 2	15 sept. - 14 oct. 1944	nordul Italiei	
Fabian	SAS 5	19 sept. 1944 – 14 mar. 1945	Franţa	belgian; operațiunea este cunoscută şi ca Regan

Numele operaţiunii	Regimentul	Data	Locul	Menţiuni
Gobbo	SAS 5	19 sept. 1944 – 14 mar. 1945	Franţa	belgian; operaţiunea este cunoscută şi ca Portia
Keystone	SAS 5	19 sept. 1944 – 14 mar. 1945	Ţările de Jos	belgian
Regent	SAS 5	27 dec. 1944 – 15 ian. 1945	Belgia	belgian
Galia	SAS 2	27 dec. 1944 – 15 feb. 1945	Italia	
Cold Comfort	SAS 2	17 feb. – 30 mar. 1945	Italia	
Tombola	SAS 2	6 mar. – 24 apr. 1945	Italia	
Archway	SAS 1	25 mar. – 3 mai 1945	Europa de Nord-Vest	
Archway	SAS 2	25 mar. – 3 mai 1945	Europa de Nord-Vest	
Larkswood	SAS 5	4-18 apr. 1945	Ţările de Jos	belgian
Howard	SAS 1	10-14 apr. 1944	Europa de Nord-Vest	
Keystone	SAS 2	11-18 apr. 1945	Ţările de Jos	
Amherst	SAS 3	7-15 apr. 1945	Germania	francez
Amherst	SAS 4	7-15 apr. 1945	Germania	francez

Lista celor căzuţi în război

(SAS 1 şi SAS 2)

Nume	**Unitatea SAS**
ADAMSON, Edward Young, soldat	SAS 1
ALLAN, William Watt, MM, caporal	SAS 1
ALLEN, Patrick Joseph, artilerist	SAS 1
ANDREWS, Vincent, soldat	SAS 1
APPLEYARD, John Geoffrey, maior, Ordinul pentru Serviciu Remarcabil, Crucea Militară...	SAS 2
ARBUCKLE, James Fleming Spiers, soldat	SAS 1
ASHE, Christopher, soldat	SAS 2
ASHLEY, Alan George, soldat	SAS 1
ASPIN, James, soldat	SAS 1
ASTELL, Norman Francis, maior	RSR
AUSTIN, Frederick Leonard, soldat	SAS 2
BAILEY, Christopher Sidney, căpitan	SAS 1
BAKER, James Henry Malcolm, fruntaş	SAS 1
BALERDI, Justo, soldat	SAS 2
BALL, John Henry, artilerist	SAS 1
BANNERMAN, Peter, transmisionist	SAS 2
BARKER, Thomas James, soldat	SAS 1
BARRETT, Donald, tanchist	RSR
BATEMAN, Charles John Reidel, puşcaş	SAS 2

BATEMAN, Kenneth, caporal	SAS 1
BENNETT, James William Robert, soldat	SAS 2
BENNETT, Leslie Charles, soldat	SAS 2
BENSON, Robert Thomas, sergent	SAS 2
BENTLEY, John William, caporal	SAS 1
BETTS, Arthur, artilerist	SAS 2
BINTLEY, Thomas Norman, soldat	SAS 2
BIRNIE, Ronald Jack, locotenent	SAS 2
BISHOP, Langslow Thomas, soldat în regimentul de gardă	SBS
BLACK, James Desmond, locotenent	SAS 2
BLAKENEY, James, soldat	SAS 1
BOLDEN, Stanley, caporal, Medalia Militară	SAS 2
BOLLAND, Stanley, soldat în regimentul de gardă	Det. L, Brig. SAS
BOND, Charles Frederick Gordon, maior	SAS 1
BOWEN, John Seymour, soldat	SAS 1
BOXALL, Robert Charles Thomas, soldat	SAS 2
BRADFORD, Laurence Roy, căpitan	SAS 1
BROOK, Harold, fruntaș	SAS 1
BROPHY, Michael Joseph, soldat	SAS 1
BROWN, Eric Ernest, caporal	RSR
BROWN, Leslie Jock, caporal	SAS 1
BROWN, Selwyn Percival, soldat	SAS 2
BRUNT, Bernard Oliver, artilerist	SAS 2
BRYSON, William, caporal	SAS 1
BUCK, Herbert Cecil, căpitan, Crucea Militară	SAS 1
BUDDEN, Gordon Hubert Frank, soldat	SAS 1
BURY, Robin Cyril Lindsay, locotenent	SBS
CAIRNS, Leslie George, locotenent	SAS 1
CARMICHAEL, James Alexander, artilerist	SBS
CARTER, Stanley Arthur Sidney, artilerist	RSR
CASE, Robert Anthony, căpitan	SBS
CASS, George Edward, sergent	SBS

CASSIDY, George, soldat	SAS 1
CASTELLAIN, Geoffrey Charles, locotenent	SAS 2
CATON, Geoffrey, bombardier	SAS 1
CHAMBERS, Terence Frederick Thomas, căpitan	SAS 1
CHEYNE, John, sergent	Det. L, Brig. SAS
CHICK, Reginald, caporal	SAS 1
CHISIM, John Dorman, fruntaș	HQ Raiding Forces
CHURCH, Reginald Stanley, soldat	SAS 2
CLARIDGE, John Henry, soldat	SAS 2
CLYNES, Charles Maurice, căpitan, Crucea Militară	SBS
COGGER, George Oliver, soldat	SAS 1
COLLIGAN, William Harold, sergent	RSR
COLLIS, Reginald William, fruntaș	RSR
CONWAY, John Joseph, soldat	SAS 2
COOPER, Samuel, soldat	SAS 1
CORNTHWAITE, Leslie, soldat	SBS
CREANEY, William John, soldat	SAS 1
CRISP, Clarence, artilerist	SAS 1
CRISP, Richard, locotenent	SAS 1
CROSIER, Jack Stanley, soldat	SAS 2
CROUCH, Alfred John, tanchist	SBS
CROWLEY, Joseph Patrick, caporal	SAS 2
CURRIE, Donald Cameron, soldat	SAS 2
CURTIS, Leonard William, soldat	SAS 2
DAVIDSON, Alexander, sergent	SAS 1
DAVIES, Roy David, soldat	SAS 1
DAVIS, Gerald Donovan, sergent	SAS 2
DAVISON, Sydney, soldat	SAS 1
DENCH, Arthur Thomas, soldat din regimentul de gardă	SAS 2
DEVINE, William Henry, soldat	SAS 1
DILL, David Gordon, locotenent	SAS 2
DODDS, William, genist	SAS 2

DOWLING, James Frederick, soldat	SAS 2
DOWNEY, James, soldat	SAS 2
DREW, Edward, soldat	SAS 2
DRONGIN, Anthony, caporal	SAS 1
DUDGEON, Patrick Laurence, căpitan, Crucea Militară	SAS 2
DUFFY, Joseph Aloysius, soldat	Det. L, Brig. SAS
DUNCAN, Allan, soldat	SAS 1
DUNKLEY, Frank Wilfred, sergent	SAS 1
EADES, Leslie Ronald, soldat	SAS 1
ECCLES, Douglas, sergent	SAS 1
EDGE, Robert, ofițer delegat	RSR
EDWARDS, Alfred Ronald, genist	SAS 2
ELLIOTT, John Herbert, caporal	SAS 2
ERLIS, Harold, șofer	SAS 2
EVANS, Augustus George, soldat	SBS
EVANS, John, soldat	SAS 2
FAIRWEATHER, David Calder, soldat	SBS
FASSAM, Joseph William, artilerist	SAS 1
FENWICK, Ian, maior	SAS 1
FERGUSON, Douglas, soldat, Medalia Militară	SAS 1
FIELD, Timothy Joseph, soldat	SAS 1
FINLAY, John Summers, sergent	SAS 1
FISHWICK, William Owen, soldat	SBS
FITZPATRICK, Michael Benedict, sergent, Medalia Militară	SAS 2
FOSTER, William Johnstone, sergent	SAS 2
GALE, Donald Maurice, soldat	SAS 1
GARNHAM, Leonard, general	SAS 2
GARSTIN, Patrick Bannister, căpitan, Crucea Militară	SAS 1
GLEN, William Osborne, sergent	SAS 2
GLYDE, John, soldat	SAS 1
GODDARD, Peter Holland, locotenent	SAS 1
GOSLING, John William, soldat	SAS 1

GOTTLIEB, Eliahu, soldat	Det. L
GOVAN, James Chisholm Wilson, caporal, Medalia Militară	SAS 1
GRANT, Charles Martin, caporal	SAS 1
GRANT, Ian Maxwell, locotenent	SAS 2
GRANT-WATSON, Robert de Merve Low, căpitan	Det. L, Brig. SAS
GRAY, David, soldat	SAS 1
GREAVES, Sydney, caporal, Medalia Militară	SBS
GRIFFIN, Maurice Arthur, soldat	SAS 2
GRIMSDALE, Stanley David James, locotenent	RSR
GRIMSTER, Edgar, soldat	SAS 1
GUARD, Ronald, soldat	SAS 1
GUNN, Philip McLean, maior	Cart. gen SAS
GUNSTON, John St George, căpitan	SAS 2
GURNEY, Hugh Christopher, locotenent	SAS 2
GUSCOTT, Sidney Elliott, sergent	SAS 2
HAAS, Petr, caporal	Det. L
HALL, James, fruntaș	SAS 1
HALL, Wallace Albert, soldat	SAS 2
HAMMOND, Joseph, sergent	SAS 2
HARRIS, Henry, soldat	SBS
HAWKES, Ernest Henry Albert, sergent	SBS
HAWKINS, Edward James, general	RSR
HAY, Ralph, sergent	SAS 2
HAYDEN, Hugh, artilerist	RSR
HAYES, George Malgwyn, soldat	SAS 1
HEAD, Terence Alexander, artilerist	RSR
HEARN, William Herbert, soldat	SAS 1
HEAVENS, Robert Eric, sergent	SAS 1
HENDERSON, John Brown, sergent	SAS 1
HENDERSON, Stanley, soldat	SAS 2
HENSHAW, James Cyril, locotenent	SBS

HERSTELL, Ernest Maxwell, artilerist	SAS 1
HILDRETH, Sydney James, fruntaș	Det. L, Brig. SAS
HILL, Harry, soldat	SAS 1
HODGKINSON, John Owen, artilerist	SAS 1
HOLLAND, William Charles, soldat	SAS 2
HOLMES, John, bombardier	SAS 2
HOLT, Desmond Campbell, căpitan	SBS
HORE-RUTHVEN, The Hon Alexander Hardinge Patrick, căpitan	SAS 1
HOWELL, William Kitchener, soldat	SAS 1
HOWELLS, Ellis, fruntaș	SBS
HUGGINS, Stanley A., șofer	HQ Brig. SAS
HUGHES, Stanley Raymond, pușcaș, Medalia Militară	SBS
ION, John, soldat	SAS 1
IRELAND, Richard Frederick, soldat	SAS 2
IVISON, Thomas, caporal	SAS 2
JACKSON, Peter Harold, locotenent, Crucea Militară	SAS 2
JAMES, Trevor John, artilerist	SAS 2
JESSIMAN, John Russell, sergent	SAS 1
JOHNSTON, George Gourlay, transmisionist	SAS 2
JONES, Raymond Walter, general, Medalia Militară	SBS
JOUGHIN, John, bombardier	SBS
KALKSTEIN, Joachim, soldat	SAS 2
KASPEROVITCH, Boris, caporal	SAS 2
KEANE, Peter John, locotenent	RSR
KEEBLE, John, genist	SAS 2
KEITH, Douglas, soldat	Det. L, Brig. SAS
KENDALL, Stanley Vincent, tanchist	SAS 1
KENNEDY, Douglas Stewart, locotenent	SAS 1
KENNEDY, Thomas Joseph, căpitan, Medalia Serviciului Distins	SBS

KENT, Thomas Henry, soldat	SAS 1
KERLEY, Gerald Charles, tanchist	SAS 1
KINGSTON, Frank Charles Norton, sergent	SBS
KINNIVANE, John, caporal	SAS 1
KITCHINGMAN, Thomas, puşcaş marin	SBS
KNAGGS, Albert Ernest, artilerist	RSR
LAMBIE, David, ofiţer delegat	SAS 1
LAMONBY, Kenneth Butler, locotenent	SBS
LASSEN, Anders Frederik Emil Victor Schau, maior, VC MC & 2 Bars	SBS
LAW, George Dalton, soldat	SAS 1
LEACH, Wilfred, transmisionist	SAS 2
LEADBETTER, William, caporal	SAS 1
LEES, James, căpitan	SBS
LEIGH, David Blair, sublocotenent	SAS 2
LEWES, John Steel, locotenent	Det. L., Brig. SAS
LEWIS, Donald, soldat	SAS 2
LEWIS, Michael, soldat	SAS 1
LITTLEJOHN, Ross Robertson, maior, Crucea Militară	SAS 2
LIVINGSTONE, Donald Macphail, soldat	SAS 1
LLOYD, Leonard Edwin Charles, soldat	SAS 2
LOCKERIDGE, Alan, genist	SAS 2
LODGE, Robert, DCM, sergent	SAS 2
LONG, Leslie Charles, caporal	SAS 1
LOOSEMORE, Herbert, soldat	SAS 2
LUTTON, Howard, fruntaş	SAS 1
MacFARLANE, Charles, soldat	SAS 1
MALLORY, Harry, MM, soldat în regimentul de gardă	SAS 2
MANNION, John Joseph, sergent	Det. L, Brig. SAS
MARLOW, William, şofer	SAS 1
McALPIN, William Muir, soldat	SAS 1
McBRIDE, Dominic, soldat	SAS 1

McDONALD, John, fruntaș — SAS 1
McEACHAN, Ronald George, transmisionist — SAS 2
McGONIGAL, Eoin Christopher, locotenent — Det. L, Brig. SAS
McGOVERN, Peter, soldat — SAS 2
McGUIRE, John, fruntaș — SAS 2
McKAY, Douglas Hays, sergent — SAS 2
McKENDRICK, Robert Alexander, fruntaș — SBS
McKERRACHER, Duncan, sergent — SBS
McLAUGHLAN, Benjamin Thomas, soldat — SAS 1
McLEOD, Alexander, soldat — SAS 1
McMAHON, Ernest, artilerist — RSR
McNINCH, William Matthew, sergent, Medalia Militară — SAS 1
MELOT, Robert Marie Emanuel, maior, Crucea Militară — SAS 1
MILLER, George William John, sergent, Medalia Militară — SBS
MILLER, Ronald, sergent — SAS 1
MOORE, Frederick George, genist — SBS
MORRIS, Alfred Dayrell, căpitan — SAS 2
MORRIS, Thomas, soldat — SBS
MORRISON, William, soldat — SBS
MULLEN, Henry, soldat — SAS 1
MUNRO, George, sergent — SBS
MURPHY, Denis Luke Maurice, căpitan — SAS 1
NEVILL, Walter Henry Edgar, sergent — SAS 2
NIXON, Malvern, soldat — SAS 1
O'DOWD, Christopher, sergent, Medalia Militară — SAS 1
OGG, Joseph, soldat — SAS 1
O'REILLY, James, soldat — SAS 1
PACKILOMETRIAN, Leslie Herbert William, soldat — SAS 1
PARRIS, Thomas Alfred, soldat — SAS 1

PASCOE, Henry James, soldat	SAS 1
PASKELL, Percy Edward, artilerist	RSR
PATTERSON, Ian Norman, maior, Crucea Militară	SBS
PHILLIPS, Donald, soldat	SAS 1
PHILLIPS, Reginald Roy, pușcaș marin	SBS
PINCI, Michele Arthur Kennedy, locotenent	SAS 2
PINCKNEY, Philip Hugh, căpitan	SAS 2
POCOCK, Emrys, soldat	SAS 1
PRICE, Charles William, tanchist	SAS 2
PUGH, Albert Henry, bombardier	SAS 2
PUTTICK, Frederick Arthur, soldat	SAS 2
RAWLINSON, Frank William, artilerist	SAS 1
REILLY, James William Beattie, soldat	SAS 2
REYNOLDS, Denis Bingham, maior	SAS 2
REYNOLDS, Maurice Joseph, soldat reg. gardă	SAS 2
RICCOMINI, James Arthur, locotenent, Ordinul Imperiului Britanic, Crucea Militară	SAS 2
RICE, Leo Gerard, soldat	SBS
RICHARDS, Charles Teverson, fruntaș	SAS 1
RICHARDSON, Nelson David, artilerist	RSR
RICHARDSON, William Ernest Liddell, soldat	SAS 1
ROBERTS, Edward, caporal	SBS
ROBERTSON, Kitchener Steven, sergent	SAS 1
ROBINSON, George, fruntaș	SAS 2
ROBSON, John William Robert, artilerist	Det. L, Brig. SAS
ROGERS, John Kenneth, soldat	SAS 1
ROGERSON, Arthur, fruntaș	SAS 1
ROSENSTEIN, Nathan, soldat	Det. L
ROUSSEAU, Joseph Maurice, locotenent	SAS 2
RUDD, Leonard Charles, soldat	SAS 2
RYLAND, Sidney Jack, soldat	SAS 1

SALTER, James, soldat	SAS 2
SCHERZINGER, Robert Joseph, artilerist	SAS 1
SENIOR, Fred, sergent	SAS 1
SHARMAN, Allan, caporal	SAS 1
SHAW, George, soldat	SAS 1
SHORTALL, James Patrick, caporal	SAS 2
SHORTEN, Raymond Herbert, locotenent	SAS 1
SILIFANTS, Simon Aron, artilerist	SAS 1
SILLETT, Thomas John, soldat	SAS 1
SILLY, James Lovitt, locotenent	SAS 2
SIMMONS, Eric George, soldat	SAS 1
SIMPSON, James, soldat	SAS 2
SINCLAIR, Archibald Roy McGregor, sergent	SBS
SKINNER, Alexander Grant, Spr, Medalia Militară	SAS 1
SLATER, George Frederick, căpitan	HQ Brig. SAS
SMITH, Jack William, soldat	SAS 2
SPARROW, Aylmer Knox, transmisionist	SAS 1
SPOONER, Anthony John, soldat	SAS 1
SQUE, Eustace Arthur Nicol, ofițer delegat	SAS 1
STEPHENS, Tomos Mansel, locotenent	SAS 1
STEWART-JOHNSON, William, artilerist	SAS 1
STONE, Sidney James, sergent	Det. L, Brig. SAS
SWANSON, David, artilerist	RSR
SWORD, John Moore, sergent	RSR
SYMES, Felix John Stewart, căpitan	SAS 2
TAYLOR, Lachlan, transmisionist	SAS 2
TERRY-HALL, Frank Ernest, sergent	SAS 2
THOMAS, Leonard, soldat în regimentul de gardă	SBS
THOMAS, William Henry, soldat în regimentul de gardă	SBS
THORNTON, Thomas Frederick George, căpitan	RSR

THORPE, Percy Roy, sergent, Medalia Militară		SAS 2
TOBIN, Charles Francis, soldat în regimentul de gardă		SAS 1
TYSON, Martine Edward, soldat		SAS 2
VAREY, Thomas, sergent		SAS 1
WALKER, Joseph, soldat		SAS 1
WALSHAW, George William, caporal		SBS
WARBURTON, Kenneth, soldat	Det. L, Brig.	SAS
WARD, George Richard, locotenent (QM)		SAS 1
WEAVER, Edwin Thomas, soldat		SAS 2
WEBSTER, James Walter, sergent		SAS 1
WERTHEIM, Gerhard, soldat		SAS 2
WHATELY-SMITH, Anthony Robert, maior		SAS 2
WHITE, Roger, artilerist, Medalia Militară		SAS 2
WHITE, Victor Owen, soldat		SAS 1
WIDDRINGTON, Edward Antony Fitzherbert, maior, Crucea Militară		SAS 2
WILKINSON, James Kenneth, soldat		SAS 2
WILKINSON, John James Hamilton, caporal		SAS 1
WILLIAMS, John Reginald Bernard, caporal		SAS 1
WILSON, Alexander Melville, locotenent		SAS 1
WINDER, Harry, caporal		SAS 2
WORTLEY, Reginald Josiah, sergent		SAS 1
YOUNG, William Pearson, soldat		SAS 1

Mulțumiri

Cartea aceasta a apărut ca urmare a deplinei colaborări cu SAS Regimental Association și cu sprijinul acestei organizații. Le sunt recunoscător în mod deosebit lui Chris Dodkin, Howard Ham, Tracy Hawkins, Terri Hesmer și arhiviștilor de la SAS Association. Gavin Mortimer a citit cu amabilitate manuscrisul, aflat în diverse stadii, iar la final, Alan Hoe și Gordon Stephens l-au examinat un ochi de expert, identificând o serie de erori și omisiuni importante. Greșelile rămase îmi aparțin în totalitate. De asemenea, aș vrea să le mulțumesc următorilor, pentru că au contribuit în diverse moduri cu experiența, ospitalitatea și amintirile lor, dar și cu alte forme de ajutor, la nașterea acestei cărți: Kildare și Sarah Bourke-Borrowes, Robert Hands, Keith Kilby, John Lewes, John McCready, Martin Morgan, Mike Sadler, Alison Smartt, Archie Stirling și Edward Toms, la fel și numeroaselor persoane care m-au ajutat, dar m-au rugat să nu le nominalizez. Caroline Wood a făcut adevărate acrobații în documentarea imaginilor. Editorii mei de la Viking și Crown, Joel Rickett, Venetia Butterfield, Poppy North, Peter James, Molly Stern și Kevin Doughton, au fost remarcabili în eficiența, imaginația și răbdarea lor. A fost o plăcere să mă ocup de acest proiect în colaborare cu cea mai talentată echipă de la BBC: Matthew Whiteman, Eamon Hardy,

Katie Rider şi Martin Davidson. Ed Victor, agentul meu, a fost, ca întotdeauna, plin de entuziasm şi raţiune. Le sunt îndatorat prietenilor şi colegilor mei de la *The Times*, pentru încurajări, şi, mai presus de toate, iubitei mele familii, pentru infinita indulgenţă, sprijin şi umor.

Bibliografie selectivă

Almonds Windmill, Lorna, *Gentleman Jim: The Wartime Story of a Founder of the SAS and Special Forces*, Londra, 2001

—— *A British Achilles: The Story of George, 2nd Earl Jellicoe*, Barnsley, 2005

Asher, Michael, *The Regiment: The Real Story of the SAS*, Londra, 2007

Bagnold, Ralph, *Sand, Wind and War: Memoirs of a Desert Explorer*, Tucson, Ariz., 1991

Beevor, Antony, *Crete: The Battle and the Resistance*, Londra, 1992

Buckilometriaster, Maurice, *They Fought Alone: The True Story of SOE's Agents in Wartime France*, Londra, 1958

Caillou, Alan [Alan Samuel Lyle-Smythe], *The World is Six Feet Square*, Londra, 1954

Close, Roy, *In Action with the SAS: A Soldier's Odyssey from Dunkirk to Berlin*, Barnsley, 2005

Cooper, Artemis, *Cairo in the War, 1939–1945*, Londra, 1995

Cooper, Johnny, *One of the Originals: The Story of a Founder Member of the SAS*, Londra, 1991

Cowles, Virginia, *The Phantom Major: The Story of David Stirling and the SAS Regiment*, Londra, 1958

Dillon, Martin, and Bradford, Roy, *Rogue Warrior of the SAS: The Blair Mayne Legend*, Edinburgh, 2012

Extraordinary Editions and SAS Regimental Association, *The SAS War Diary 1941–1945*, Londra, 2011

Farran, Roy, *Operation Tombola*, Londra, 1960

—— *Winged Dagger*, Londra, 1998
Ford, Roger, *Fire from the Forest: The SAS Brigade in France, 1944*, Londra, 2003
Hafen, Lyman, *Far from Cactus Flat: The 20th Century Story of a Harsh Land, a Proud Family, and a Lost Son*, St George, Utah, 2006
Hastings, Max, *Das Reich: The March of the 2nd SS Panzer Division through France, June 1944*, Londra, 1983
Helm, Sarah, *A Life in Secrets: Vera Atkins and the Lost Agents of SOE*, Londra, 2005
Hoe, Alan, *David Stirling: Founder of the SAS*, Londra, 1992
James, Malcolm [Malcolm Pleydell], *Born of the Desert: With the SAS in North Africa*, Londra, 1945
Jefferson, David, *Tobruk: A Raid Too Far*, Londra, 2013
Jones, Tim, *SAS: The First Secret Wars*, Londra, 2005
Kemp, Anthony, *The Secret Hunters*, Londra, 1988
—— *The SAS at War, 1941–1945*, Londra, 1991
Lewes, John, *Jock Lewes, Co-founder of the SAS*, Londra, 2000
Lewis, Damien, *The Nazi Hunters: The Ultra-Secret SAS Unit and the Quest for Hitler's War Criminals*, Londra, 2015
Liddell-Hart, Basil, *The Rommel Papers, Cambridge*, Mass., 1991
Lloyd Owen, David, *Providence their Guide: The Long Range Desert Group*, Londra, 1980
McClean, Stewart, *SAS: The History of the Special Raiding Squadron, „Paddy's Men"*, Stroud, 2006
McCue, Paul, *SAS Operation Bulbasket: Behind the Lines in Occupied France, 1944*, Londra, 1996
Maclean, Fitzroy, *Eastern Approaches*, Londra, 1949
McLuskey, Fraser, *Parachute Padre: Behind German Lines with the SAS in France 1944*, Londra, 1951
Mather, Carol, *When the Grass Stops Growing*, Londra, 1997
Molinari, Andrea, *Desert Raiders: Axis and Allied Special Forces 1940–43*, Oxford, 2007
Montgomery, *Field Marshal the Viscount, Memoirs, Londra*, 1958
Moorehead, Alan, *The Desert War*, Londra, 1965

Morgan, Mike, *Sting of the Scorpion: The Inside Story of the Long Range Desert Group*, Stroud, 2010

Mortimer, Gavin, *Stirling's Men: The Inside History of the SAS in World War II*, Londra, 2004

—— *The SAS in World War II: An Illustrated History*, Londra, 2011

—— *The Men Who Made the SAS: The History of the Long Range Desert Group*, Londra, 2015

O'Dowd, Gearóid, *He Who Dared and Died: The Life and Death of an SAS Original, Sergeant Chris O'Dowd MM*, Barnsley, 2011

Peniakoff, Vladimir, *Popski's Private Army*, Londra, 1950

Pleydell, Malcolm, *vezi* James, Malcolm

Ross, Hamish, *Paddy Mayne: Lt Col Blair 'Paddy' Mayne, 1 SAS Regiment*, Stroud, 2004

Scholey, Pete, *SAS Heroes: Remarkable Soldiers, Extraordinary Men*, Oxford, 2008

Seymour, William, *British Special Forces*, Londra, 1985

Stevens, Gordon, *The Originals: The Secret History of the Birth of the SAS*, Londra, 2005

Strawson, John, *A History of the SAS Regiment*, Londra, 1984

Warner, Philip, *The SAS*, Londra, 1971

Waugh, Evelyn, *The Letters of Evelyn Waugh, ed. Mark Amory*, Londra, 1982

Index

1er Régiment de Parachutistes d'Infanterie de Marine (francez) 397
51 Middle East Commando (britanic) 154
62 Commando (britanic; unitate de atac la scară mică) 230

Abisinia: ocupaţia italiană 188
Aboudi, Mohamed 114
Adevărata Democraţie Industrială (Truemid) 400
Adriano, Senta 25
Aerodromul Al Daba, Egipt; raid (iulie 1942) 21, 175, 176
Africa de Sud: turneul British Lions din 1938 48,49
Afrika Korps: înaintarea în Africa de Nord; 17, 28; respinse de Operaţiunea Crusader 83, 84, 99, 100, 111, 113; contraatacul prin care recâştigă teritoriul pierdut 118, 122, 146; înaintarea în Egipt 169, 170; impas la El Alamein şi oprirea înaintării 179, 180, 196, 197; retragere după a doua bătălie de la Alamein 222, 223, 228; trupe trimise în Franţa 324, 325
Agedabia, Libia; raid (decembrie 1941) 20, 22, 81, 82, 83, 84, 95, 96, 97, 108
Alamein, El, Egipt 21, 169, 173, 179, 196, 219, 221, 223, 227; prima bătălie (iulie 1942) 169, 173, 179; a doua bătălie (octombrie-noiembrie 1942) 222, 223
Albinea, Italia 348, 349, 350, 351, 356, 357, 359, 361
Alexander, Harold (defunctul prim conte Alexander de Tunis) 196, 198, 200, 361
Alexandria, Egipt 21, 122, 123, 142, 143, 146, 169, 171, 172, 179, 192, 203, 322
Algeria 78, 223, 230, 232, 246, 265
alimente şi raţii: Africa de Nord 3, 45, 55, 63, 65, 67, 71, 101, 108, 117, 131, 140, 147, 158, 159, 181, 184, 204, 220, 233, 235 ; Franţa 335, 338, 352
Almonds, John Edward „Gentleman Jim": trecut şi caracter 39; recrutarea în SAS 39; instrucţie 46; despre bombele Lewes 60; rămâne în tabără în timpul Operaţiunii

Squatter 65, 69, 75; se întoarce la serviciul activ 82; raidurile Tamet şi Nofilia 90, 94, 101-103; despre moartea lui Jock Lewes 104; în tabăra Bir el Quseir 21, 176, 181, 190; prizonieri germani evadaţi 192-194; Operaţiunea Bigamy 207, 209, 210; capturare şi detenţie 210-211; informatorul „John Richards" 211, 224, 225; evadare din lagărul de prizonieri 308, 309; trimis ca şef al securităţii la Chequers 309; se întoarce la serviciul activ, în Franţa 309; Operaţiunea Gain 309, 312, 313; despre refuzul de a i se acorda lui Paddy Mayne Crucea Victoria 378; despre sfârşitul războiului 388; viaţa de după 321
alpinism 13
Alston, Gordon 132, 135, 136, 137
Altamura, Italia: lagăr de prizonieri de război 211, 308
Ampleforth College 11
Ancona, Italia 255, 308, 323
Anderson (locotenent din Regimentul SAS 1) 310
Anderson, sir Kenneth 223
Antarctica 90, 403, 405
Arco dei Fileni, Libia, *vezi* Arcul de Marmură (Marble Arch) 98, 99, 101, 105, 106
Ardley, Richard 205, 206
aripi operaţionale 112
Armata 1 (Britanică) 223, 229, 230
Armata 1 (SUA) 232, 235, 236, 385, 386
Armata a 3-a (SUA) 303, 324, 337, 338, 339
Armata a 5-a (SUA) 256, 261, 352
Armata a 7-a (SUA) 248, 329
Armata a 8-a: comanda lui Auchinleck 63, 64, 76 ; comanda lui Ritchie 80, 81; comanda lui Montgomery 196, 216, 219, 222, 247, 248
Armata teritorială 396
Arran, insula 16
Artists' Rifles; *vezi şi* Regimentul SAS 21 402
Aschendorfermoor, lagăr de concentrare 373
Atena 322, 406
Attenborough, sir Richard 40
Auchinleck, sir Claude: comandant-şef al Comandamentului din Orientul Mijlociu 30, 32, 112, 123, 146, 196; formarea şi administrarea SAS 30, 31, 32, 80, 111, 112; Operaţiunea Crusader 60, 64, 80, 83; înlocuit în poziţia de comandant-şef 196
Augusta, Sicilia 244, 251, 252, 253
Australian Special Air Service Regiment 397
Australian Special Air Services Regiment 397
Autun, Franţa 300
Azzib, Palestina 246

Bad Orb, Germania 342
Bagnara, Italia 254, 255
Bagnold, Enid 77
Bagnold, Ralph Alger 76, 77, 78, 79, 173; „busola de soare Bagnold" 77; *The Phisics of Blown Sand and Desert Dunes* 77
Bagush, aerodrom, Egipt 1, 21, 26, 60, 63, 174, 175, 189; raid (iulie 1942) 174, 175, 189

Bailey, Christopher 207, 208, 214
Baraud, George 333, 337
Barce, Libia 22, 122, 125, 150, 157, 197; primul raid (martie 1942) 122, 125; al doilea raid (iunie 1942) 150, 157
Bardia, Libia 17, 188, 191; raid (aprilie 1941) 17
Barford, Miriam 23, 101, 105
Barkworth, Eric „Bill" 391, 392, 393, 394, 396
bătălia de pe râul Litani (1941) 17, 47, 48, 56
Batalionul Sacru Grec 230
Bateman, Kenneth 281, 283, 284
baza aeriană Fairford, Gloucestershire 290
Beauvais, Franţa 312
Beckwith, Charles 397
Belgia şi belgieni 270, 327, 388, 397; al Regimentul 5 SAS (SAS 5) 327, 351, 397; Groupe des Forces spéciales 397; *vezi şi* Melot, Robert
Belsen, lagăr de concentrare, *vezi* Bergen-Belsen
Benghazi 20, 22, 72, 111, 113, 118, 121, 122, 123, 124, 125, 127, 128, 129, 131, 132, 134, 135, 136, 137, 140, 143, 144, 147, 149, 153, 196, 197, 198, 199, 204, 205, 207, 209, 211, 214, 215, 217, 220, 224, 226, 227, 308; prima misiune (martie/mai 1942) 121, 122, 123, 124, 125, 127, 128, 129, 131, 132, 134, 135-140; raiduri pe aerodrom (iunie 1942) 147, 149, 153, 160-169, 196; Operaţiunea Bigamy (septembrie 1942) 197, 204, 215, 216
Benina, aerodrom, Libia 122, 150, 155, 157, 166; raiduri (iunie 1942) 150, 155, 157, 166
Bennett, Robert „Bob" 53, 58, 97
berete 112, 225, 248, 251, 355, 357, 365, 397; albe 112; bej 248, 271, 389; roşii 271, 357, 365, 389; negre 365
Bergé, Georges 114, 115, 150, 157, 158, 159, 168, 242
Bergen-Belsen, lagăr de concentrare 381, 382, 398
Berka, aerodrom, Libia 122, 125, 126, 150, 152, 157, 163; primul raid (martie 1942) 125, 126; al doilea raid (iunie 1942) 150, 152, 157, 163
Bianchi (membru al cămăşilor negre italiene) 225, 226
Bigamy, Operaţiunea (Africa de Nord; septembrie 1942) 197, 204, 215, 216
Bir el Quseir, tabăra, Egipt 21, 176, 181, 190
Bir Zelten, tabăra, Libia 223, 231, 232
Bletchley Park 173
Bodney, Norfolk 280
bomba atomică 388
„bomba Lewes" 61, 68, 89, 96, 100, 136, 155, 156, 158, 160, 167
Bond, Dick 373, 375, 376
Bond, James (personaj fictiv) 405
Bonington, Charles 47, 58, 64, 68, 69, 74, 75; Operaţiunea Squatter 64, 68, 69; capturat 74, 75
Bonington, sir Christian 47
Börger, Germania; 372, 373, 377
Börgermoor, lagăr de concentrare 372, 373

Boschetto, Italia 353
Bouerat, Libia 22, 113, 116, 117, 118; raid (ianuarie 1942) 113, 116, 117, 118
Bowen, John W. 237
Bradford, Roy 306
Braunschweig, Germania 320
Bremen, Germania 376, 388
Brigada 1 SAS (brigadă fictivă) 34
Brigada 6 Blindată de Gardă (britanică) 368
Brigada 6 Blindată Independentă (britanică) 366
Bristol Bombay (avion) 1, 2, 52
British Lions (echipă de rugby): turneul sud-african din 1938 48
British Resistance Organization's Auxiliaries 272
Brückner, Herbert 154, 160, 161, 162, 163
Bruxelles 204, 351
Buck, Herbert 153, 154, 155, 160, 161
Bulbasket, Operaţiunea (Franţa; iunie-august 1944) 269, 270, 274, 278, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 301, 382, 392, 394
Bundy, Lincoln 280, 281, 282, 286, 392
Byron, George, al 6-lea baron: *Don Juan* 200

Cactus Flat, Arizona 280
„Caillou, Alan" *vezi* Lyle-Smythe, Alan
Cairns, Leslie George 290, 314
Cairo 7, 8, 18, 21, 24, 30, 33, 39, 42, 57, 77, 80, 85, 110, 111, 112, 113, 131, 142, 143, 149, 152, 158, 169, 170, 178, 179, 181, 191, 192, 198, 204, 215, 216, 217, 229, 242, 245; Ambasada Britanică 18, 198; cartierul general britanic din Orientul Mijlociu 30, 36, 60, 64, 80, 111, 112, 113, 123; Spitalul Militar Scoţian 7, 18
Calaminus, Irene (mai târziu, McLuskey) 291, 387
Calvert, James Michael „Mad Mike" 361, 362, 377, 388
Campobasso, Italia 255, 262, 263
Cannizzaro, Sicilia 244, 253
capelan, SAS *vezi* McLuskey, Fraser
Capo Murro di Porco, Sicilia 244, 248, 291, 318, 361
Capricorn Africa Society 400
cartier general regimental *vezi* Hylands House; Stirling Lines
Castelul Colditz, Germania (lagăr de prizonieri de război) 242, 319, 320, 346, 385, 386
cenzură 180
Chambon-la-Forêt, Franţa 313
Château Chinon, Franţa 294, 295
Châtellerault, Franţa 277
Châtillon-sur-Seine, Franţa 324, 325, 326
Chequers, Buckinghamshire 309
Cheyne, John „Jock" 66, 75
Chilleurs-aux-Bois, Franţa 314
China 388
„Cine îndrăzneşte învinge" (motto SAS) 112, 355, 397
Churchill, Clementine (mai târziu, baroneasa Spencer-Churchill) 143, 198
Churchill, Randolph: trecut şi caracter 129, 130; se înrolează în SAS 129, 130, 131; referiri la

Churchill, Randolph (*cont.*)
David Stirling 130; misiunea din Benghazi 131, 132, 134-142; rănit în accident de mașină 143; îi scrie un raport tatălui despre misiunile SAS 144, 198; trimis acasă 144; despre capturarea lui Stirling 240; în Iugoslavia 242, 405
Churchill, sir Winston 9, 16, 32, 34, 122, 123, 127, 144, 216, 262, 274, 388, 405; primește rapoartele fiului despre misiunile SAS 144, 146, 169, 196, 198; întâlnirea cu David Stirling, în Cairo 199-202
Cipru 17
Clark, Mark 256, 350
Clarke, Dudley Wrangel 33, 34, 35
colaboratori, francezi 160, 304, 327, 346
Comacchio, Lacul, Italia 348, 378
Combaud Roquebrune, Guy de 327
Cooper, John Murdoch „Johnny": trecut și caracter 40; recrutarea în SAS 40; referiri la David Stirling 43; instruire 52; relațiile cu Reg Seekings 56, 84, 92; Operațiunea Squatter 65, 67, 72, 74; raidurile Sirte 88; despre moartea lui Jock Lewes 105; raidul Bouerat 116; misiunea din Benghazi 129, 132, 134, 137, 140, 141, 142; promovat sergent 147; raidurile din Benina 150, 155, 156, 157, 166; raidul din Bagush 175, 176; raidul din Sidi Haneish 182, 183; intendent 202; Operațiunea Bigamy 207, 215; raidurile Escadroanelor A și B 220, 232, 233, 234; ofițer de instrucție 247; raidurile din Sicilia 252; cu Regimentul 1 SAS reformat 271; Operațiunea Houndsworth 287, 288, 289, 291, 294, 295, 301, 303, 304; despre Fraser McLuskey 291; despre adunarea de informații 303; despre rezistența franceză 304; operațiunile Frankforce în Germania 363, 366, 367, 369; eliberarea lagărului de concentrare Bergen-Belsen 382, 383, 385; primește ofițeri germani care se predau 387; viața de după război 404
Corpul LI (germane) 349, 356, 357, 359
Corpul LXXX 284
Corpul XIII (britanic) 261
Coșurile Gemene, raidul de la (Tobruk; iulie 1941) 36, 39
Couraud, Raymond („Jack Lee") 302, 303, 324
Creta 17, 24, 158; evacuarea Aliaților (1941) 17, 24; raidul de la Heraklion (iunie 1942) 147, 150, 158; operațiune a SBS (iunie 1943) 271
criptografie 173, 341
Crisp, Richard 275, 283, 285
Cromey, George 49
Crucea Victoria (CV) 377, 378, 379; i se refuză lui Paddy Mayne 377, 378
Crusader, Operațiunea 60, 74, 80, 81
Cumper, William „Bill" 210

Darvel, East Ayrshire 272
Delta Force (Special Forces Operational Detachment-Delta SUA) 397

Dempsey, sir Miles 261
Departamentul de Legătură Interservicii (serviciu de informaţii) 124, 211, 227
Derna, Libia: raid (iunie 1942) 150, 153, 160, 161, 162
descifrarea Codului Enigma 173
Devon, Operaţiunea (Italia, octombrie 1943) 256
Dijon 269, 273, 287, 290, 300, 303, 314
Dimbleby, Richard 384
Divizia 1 Paraşutişti (germană) 375
Divizia 11 Blindată (britanică) 387
Divizia 16 Panzer 257, 261
Divizia 17 SS Grenadieri Panzer 334
Divizia 21 Panzer 338
Divizia 21 Panzer 338
Divizia 4 Blindate (canadiană) 371
Divizia 6 Aeropurtată (britanică) 366
Divizia 7 Blindată (britanică) 80
Divizia 7 Paraşutişti (germană) 376
Divizia 9 Blindată (SUA) 386
Divizia 17-1 Aeropurtată (SUA) 368
Divizia 2 SS Panzer („Das Reich") 274, 276, 277
Divizia Hermann Göring 252
dizolvarea SAS 388, 389, 402
Dorman-Smith, Eric 32, 33
Druce, Henry 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 343, 345, 402
Duffy, Joseph 53
Dun-les-Places, Franţa 298, 299, 317

Eccles, Douglas 281, 283, 284
Echipa de Investigare a Crimelor de Război (EICR) 391
Eggers, Reinhold 386
Eisenhower, Dwight D. 126, 270, 346; scrisoare de felicitare către SAS 346, 347
El Agheila, Libia; raid (decembrie 1941) 20, 22, 81, 83, 84, 92, 99
Enigma (cod) 173
Escadronul A (SAS) 216, 218, 219
Escadronul B (SAS) 216, 220, 223, 224, 227, 373
Escadronul C (SAS) 216
Escadronul D (SAS) 216, 307; *vezi şi* Special Boat Section
Esperke, Germania 370
Essner, Walter 154, 160
Etna, muntele 244, 253
Everest, muntele 12, 119
executarea unor soldaţi SAS 264, 267, 268, 284-286, 312, 314, 340, 390, 391; procesele criminalilor 284, 285, 311, 312, 343, 344, 394, 395

Falkland, Insulele 401
Farran, Rex 402
Farran, Roy („Paddy McGinty"): trecut, înfăşişare şi caracter 321, 322; campaniile din Mediterana şi Africa de Nord 321, 322, 323; se înrolează în Regimentul SAS 2 322; primele operaţiuni din Italia 322, 323; Operaţiunea Wallace din Franţa 324-330; primeşte OSR 330; operaţiunile ulterioare din Italia 350-351, 354-361; viaţa de după război 401, 402
fascism şi fascişti: britanici 16 225-226, ; francezi 290; italieni 187; *vezi şi* nazism

Fenwick, Ian 307, 308, 310, 311, 312, 313, 316
Fermor, sir Patrick Leigh 160
Ferté-Alais, La, Franţa 311
Fiddick, Lou 333, 338
Fiesole, Italia 255, 267
fizica dunelor de nisip 77
Fletcher (soldat din regimentul de gardă) 211
Florenţa 255, 267, 348, 354, 356
Forester, C.S. 354
Forêt d'Orléans, Franţa 307, 310, 312, 313
Foster, William, „Bill" 267, 268
Frank, Anne 381
Frankforce (trupele SAS din Germania) 364, 370, 387
Franks, Brian: comandant al Regimentului SAS 2 273, 332, 364; Operaţiunea Loyton 332, 336-340; şi echipa de investigaţie a crimelor de război 390, 393, 394; viaţa de după război 402
Franţa, operaţiuni SAS *vezi* Bulbasket; Gaff; Gain; Haggard; Houndsworth; Kipling; Loyton; Titanic; Wallace
Fraser, William „Bill": înfăţişare, caracter şi sexualitate 47, 56, 150, 174, 287, 318; trecut şi tinereţe 47; recrutarea în SAS 47; instrucţie 58; pregătirea atacului asupra bazei RAF 59; ratarea Operaţiunii Squatter 65; revenirea la serviciul activ 82; raidurile de la Agedabia şi Marble Arch 84, 95-97, 98, 101, 102, 105, 106, 107; primeşte Crucea Militară 111; raidul de la Barce 125; raidul de la Fuka/Sidi Haneish 174; Operaţiunea Bigamy 197; cu Escadronul A 219; cu SRS 247, 248; raidurile din Sicilia 248; Operaţiunea Termoli 259; comanda primului escadron SAS 273, 274, 287, 288, 289, 290, 296, 306, 366; Operaţiunea Houndsworth 287, 288, 289, 290, 314; operaţiunile Frankforce din Germania 366; trimis acasă 366, 367; viaţa de după război 406
Fuka, Egipt: raiduri (iulie 1942) 174, 176, 179; *vezi şi* Sidi Haneish

Gabès, Poarta, Tunisia 228, 231, 232, 233, 239
Gaddafi, Muammar: naşterea 87
Gaff, Operaţiunea (Franţa; iulie-august 1944) 269, 302
Gafsa, Tunisia 231, 232, 236
Gaggenau, lagăr de concentrare 390, 396
Gain, Operaţiunea (Franţa; iunie-august 1944) 269, 307, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 396
Galia, Operaţiunea (Italia; decembrie 1944-februarie 1945) 348, 351
Galitzine, prinţul Yuri 392, 393, 394
Gallenkamp, generalul Kurt 284, 394, 395, 396
Galloway, sir Alexander 60, 64
Galsworthy, John: *Forsyte Saga* 207
Garden of Remembrance, SAS 404
Garstin, Patrick 311, 312, 396

Gărzile Scoţiene 8, 13, 40, 160, 230
Gaulle, Charles de 115, 333
Gavi, Italia 319
Gazala, Libia 24, 61, 68, 69, 74, 83, 118, 123, 146, 152, 153
GB75 (grup de acţiune) 400
Gehrum, Julius 343
Genova, Italia 255, 267, 348, 352
Germania, operaţiuni SAS 363, 364, 365, 366, 371, 372, 376
Gestapo (poliţia secretă nazistă) 279, 290, 303, 304, 311, 341, 343, 345, 396
Gibraltar 122, 146
Glasgow, Universitatea din 291
Goebbels, Joseph 25
Grandval, Gilbert („Colonelul Maximum") 332, 333, 334, 335, 337, 339
Grecia 158, 230; *vezi şi* Batalionul Sacru Grec, Creta; Rodos; Santorini
Grese, Irma 382, 383
Greville-Bell, Anthony „Tony" 266, 267, 324, 404
Grupul 15 de Armate (Aliaţi) 350
Grupul 21 de Armate (britanic) 343
Grupul Special de Interogare (GSI) 154
GSI *vezi* Grupul Special de Interogare
Guerpillon, Germain 115, 151, 207, 213, 242
Gurdon, Robin 176
Gurney, Hugh 328, 329

Haas, Peter 161, 162
Haggard, Operaţiunea (august-septembrie 1944) 315
Haifa, Palestina 246
Hall, James „Curly" 316
Hameln, Germania: închisoare 383, 396
Hamilton, Alexander 140
Hamminkeln, Germania 366
Hanbury, Christine 330
Harrison, Derrick 316
Haug, Karl 312, 396
Haw Haw, Lordul (William Joyce) 16
Heidrich, Richard 261, 263
Heliopolis, aerodrom, Egipt 58
Hennezel, Franţa 328
Hereford: Stirling Lines (cartierul general regimental) 400
Himmler, Heinrich 385
Hiroshima: bomba atomică 388
Hitler, Adolf 25, 169, 263, 264, 268, 274, 275, 284, 285, 309, 317, 332, 347, 363, 365, 391; ordinul anticomando (octombrie 1942) 284, 285, 309, 317, 365, 391
homosexualitate 47, 50, 56, 287, 378
Houndsworth, Operaţiunea (Franţa; iunie-august 1944) 269, 273, 274, 287, 290, 299, 301, 306, 314, 392
Housman, A.E. 50
Howard, Operaţiunea (nord-vestul Europei; aprilie-mai 1945) 371, 373, 379
Hull, William „Billy" 374
Hunt (maior grupul 21 de armată) 343
Hylands House, Essex (cartierul general regimental) 330, 338, 389

Idris I, rege al Libiei 133
Innsbruck, Austria 319
insignă, SAS 112, 397
instrucţie: regimul lui Lewes 44-45, 52-56; Mayne ca ofiţer de instrucţie 115-116, 247; Riley ca ofiţer de instrucţie 121; SBS şi SRS 245-246; înaintea debarcării din Normandia 272
Intelligence Corps (serviciile secrete britanice) 209
Ion, John 314
Iraklion, Creta: raid (iunie 1942) 147, 158, 160
Irlanda: Army Ranger Wing 397
ISIS (grup militar islamist) XXVI
Israel: Sayeret Matkal (unitate de trupe speciale) 397
Italia: operaţiunile din Sicilia şi Sardinia 248, 265, 266, 271, 361; operaţiunile din zona continentală
Iugoslavia 242, 255, 405

Japonia 388
jargonul soldaţilor 177
Jebel, munţii, Libia 22, 124, 125, 133, 140, 142, 155, 165, 168, 203, 204, 205, 207, 212, 213, 233, 406
jeepuri, folosirea lor de către SAS 58, 171, 172, 175, 178, 179, 181, 182, 183, 184, 185, 189, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 212, 220, 221, 222, 232, 233, 234, 238, 277, 282, 286, 299, 300, 301, 303, 306, 307, 313, 314, 315, 322, 324, 325, 326, 327, 328, 330, 337, 351, 360, 364, 365, 366, 369, 370, 372, 373, 374, 375, 376, 380, 381, 387, 391
Jellicoe, George, al doilea conte, trecut şi caracter 158, ; raiduri SAS 158, 159, 173, 175; comandant al SBS 216, 246, 271; despre Paddy Mayne 401; viaţa de după război 406
Jellicoe, John, primul conte 158
Johnson, „Razor Blade" (asistent medical) 206
Jordan, Augustin: trecut şi caracter 115; raidurile din Derna şi Martuba 153, 155, 160, 161, 162; liderul contingentului Franţei Libere 160, 168; raidurile din Fuka/Sidi Haneish 174, 176; capturare şi detenţie 232, 234, 242
Joyce, William („Lord Haw Haw") 16
Jurnalul de război, SAS 126, 254, 265, 290, 298, 314, 322, 368

Kabrit, tabără, Egipt 21, 42, 43, 45, 55, 58, 61, 69, 108, 110, 116, 118, 148, 152, 192, 195, 218
Kahane, Karl 166
Karlsruhe, Germania 342
Keir House, Perthshire 11, 32, 155
Kershaw, David 67, 94, 151
Kesselring, Albert 257, 260, 261
Keyes, Geoffrey 50, 51
Keyes, Sir Roger (mai târziu, primul Baron Keyes) 50
Kiel, Germania 387
Kipling, Operaţiunea (Franţa; august-septembrie 1944) 269, 315, 316
Kirkpatrick, David 356, 360

Kommandobefehl vezi ordinul anticomando
Köstlin, Herbert 284, 285, 395
Kramer, Josef 382, 383
Kristallnacht 25

La Spezia, Italia 255, 267, 348, 351, 352
lagăre de concentrare 161, 209, 215, 240, 242, 245, 308, 319, 320, 322, 335, 341, 342, 343, 351, 355, 372, 373, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 392; eliberarea Bergen-Belsen 381, 383, 384, 385, 396
Lampedusa, Italia 255, 266
Lancaster: alegeri parţiale (1941) 110
Lassen, Anders 378, 379
Laufen, Germania 385
Lawrence, T.E.: *Cei şapte stâlpi ai înţelepciunii* 133
Laycock, sir Robert 16, 18, 130
Layforce (unitate de comando) 16, 17, 24, 32, 33, 38, 39, 62, 64, 113, 129, 158, 253; dizolvare 32, 62, 64
„Lee, Jack" *vezi* Couraud, Raymond
Lees, Michael 356
Legiunea Străină franceză 82, 154, 236, 237, 302, 346
Lemelsen (colonel german) 358, 360
Léostic, Pierre 159
Levinsohn, Mikheil 373, 375, 376
Lewes, John Steele „Jock": înfăţişare şi caracter 18, 23, 37; trecut şi tinereţe 23, 24, 25, 26; opinii despre nazism 24, 25, 26; întâlnirea cu David Stirling 18, 24; idee pentru o unitate de comando specializată 27, 28, 37; primul salt cu paraşuta în deşert 18, 26, 27; şi apărarea Tobrukului 28, 36; înrolarea în SAS, ca adjunct al lui Stirling 36, 38; recrutarea de soldaţi 38, 39; opinii despre Randolph Churchill; program de instrucţie 44, 45, 52, 53, 54, 55; crearea unităţilor operaţionale 47; pregătirea atacului asupra bazei RAF 58; crearea „bombei Lewes" 59, 60; Operaţiunea Squatter 65, 67, 68, 70, 71, 72; şi rolul de transportator al LRDG 61, 76; raidul de la Agheila 84, 92, 93, 94; raidul de la Nofilia 83, 99, 101, 102; moartea 104
Liebling, A.J. 236, 237, 238, 239
Lilley, Ernest Thomas „Bob" 163, 164, 165, 166, 168, 220, 403
Linia Mareth (Tunisia) 229
Lloyd Owen, David 72, 73, 76
Long Range Desert Group (LRDG): înfiinţare şi scop 29, 79; şi Operaţiunea Squatter 61, 65, 74, 75; devine transportator pentru operaţiunile SAS 76, 79, 80; rolul în raidurile SAS 81, 82, 83-86, 95-96, 99-102, 195; retragerea din Oaza Jalo în Oaza Siwa 118, 119, 121; transportul unor agenţi de informaţii 124, 125; evacuarea bazei Siwa 169; încheierea parteneriatului cu SAS 172; şi Operaţiunea Bigamy 197
Lovat, Simon Fraser, al 13-lea lord 11

Lovat, Simon Fraser, al 15-lea lord 15
Loyton, Operaţiunea (Franţa; august-octombrie 1944) 269, 332, 339, 340, 346, 390, 391, 392, 396
LRDG *vezi* Long Range Desert Group
Lübeck, Germania 387
Lutterotti, Markus 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 407
Lyle-Smythe, Alan („Alan Caillou") 209, 406

Mackenzie (artilerist) 365, 370
Maclean, sir Fitzroy: trecut, înfăşiţare şi caracter 109; cariera diplomatică şi politică 109, 110, 199, 405; înrolarea în SAS 110; la baza din Oaza Siwa 121; misiunea din Benghazi 128, 129, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 142; rănit în accident de maşină 143; la cină cu Churchill, în Cairo 198, 199; Operaţiunea Bigamy 204, 207, 211; trimiterea în Iugoslavia 242; viaţa de după război 405; *Eastern Approaches* 405
Mährisch Trübau, Cehoslovacia (lagăr de prizonieri de război) 320
Maingard, Amédée (agentul „Samuel") 276
„maior fantomă" (personaj de propagandă) 179
Malacca 388
Malayan Scouts (SAS) 396, 403
Malta 60, 83, 122, 123, 146, 153, 168, 169, 408
maquis (rezistenţa franceză) 275, 276, 278, 279, 281, 283, 284, 285, 289, 290, 294, 295, 297, 298, 299, 304, 306, 309, 311, 312, 314, 315, 318, 326, 327, 335, 336, 337, 339, 340, 343, 364, 368
Marble Arch (Arco dei Fileni), Libia 98, 99, 101, 105, 106; raid (decembrie 1941) 105, 106
Marea evadare (film) 342
Markt Pongau, Austria (lagăr de prizonieri de război) 319, 320
Marlow, William 205, 206, 214
Maroc 223
Marte: dune de nisip pe 77
Martin, François 185
Martuba, Libia 150, 153, 161
Mayne, Robert Blair „Paddy": trecut, caracter şi sexualitate 48-52, 56-57, 119-120, 151-152, 245, 261, 305, 377-378, 401; recrutarea în SAS 51, 52, 57; relaţiile cu alţi soldaţi 56, 57, 119-120, 151-152, 165-166, 245, 292; pregătirea atacului de la baza RAF 58; Operaţiunea Squatter 64, 65, 67, 70, 71, 72, 73, 75; raidurile de la Tamet 84, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 97, 99, 100; promovat căpitan şi i se decernează OSR 111; scurtă desemnare ca ofiţer de instrucţie 115, 116, 121; înlocuit din poziţia de ofiţer de instrucţie şi revenireala serviciul activ 121; primul raid din Berka 124, 125, 126; căutarea mormântului lui Eoin McGonigal 152, 153; al doilea raid de la Berka 146,

149, 163; raidul de la Benina, cu Stirling 165-168; raidurile de la Bagush și Al Daba 174, 175, 176; în tabăra de la Bir el Quseir 176; raidul de la Sidi Haneish 182, 183; și prizonieri germani evadați 194; Operațiunea Bigamy 206, 207; lider al Escadronului A 216; comanda SAS, după capturarea lui Stirling 241, 242, 245; restructurarea unității 245; lider al Special Raiding Squadron 246; program de instrucție 247; raidurile din Sicilia 248, 251-254; operațiunile din Italia continentală 258, 259, 261; dispare în timpul unei permisii acasă 272; comanda primului regiment SAS în Franța 273, 292, 305, 306, 307, 309, 312, 313, 317, 318, 351; în Paris, după eliberare 318, 319; la cartierul general Hylands House 330; operațiunile Frankforce în Germania 368, 369, 371-376; decorat cu trese pentru OSR, dar i se refuză Crucea Victoria 377, 378; dizolvarea SAS 389; viața de după război 401, 403, 405, 406; moartea 401
McDiarmid, James „Jock" 258, 316
„McGinty, Paddy" *vezi* Farran, Roy
McGonigal, Eoin: trecut și caracter 47, 50, 56, 57; recrutarea în SAS 47, 57; prietenia cu Paddy Mayne 50, 75, 119, 120; pregătirea atacului asupra bazei RAF 58; Operațiunea Squatter 64, 69; moartea și mormântul 69, 75, 152
McGonigal, Margaret 152
McLeod, sir Roderick 271, 302, 306, 315, 346
McLuskey, Fraser: trecut, înfățișare și caracter 291; numit primul preot militar al SAS 271, 291; opinii despre soldații din SAS 291; cu Operațiunea Houndsworth 291-293, 296, 297-299; despre luptătorii din rezistența franceză 304; la cartierul general Hylands House 330; cu Frankforce în Germania 367, 368, 382; la eliberarea lagărului de concentrare Bergen-Belsen 382; viața de după război 401, 404, 405
McLuskey, Irene (născută Calaminus) 291
Melot, Robert „Bob": trecut, înfățișare și caracter 203; Operațiunea Bigamy 203, 204, 206, 207, 208, 209, 212, 214; operațiunea Termoli 258; în Franța 258, 303, 307; moartea 351
Menzel, Maroc 231, 239
Meppen, Germania 371
Mersa Brega, Libia 93, 94, 95, 97
Mersa Matruh, Egipt 219
Merton, Arthur 142, 143
Milice (grupuri paramilitare franceze) 290, 303
Mișcarea pentru
„Modena, Victor" *vezi* Pirogov, Viktor
Monte Gottero, Italia 352, 353
Montgomery, Bernard „Monty" (mai târziu, primul viconte Montgomery de Alamein) 196,

Montgomery, Bernard „Monty" (*cont.*) 216, 217, 218, 219, 222, 223, 228, 247, 248, 377
Monts, Franţa 303
Montsauche, Franţa 293, 295, 299
Morocco (căpitan italian) 240, 241
Morvan, Franţa 287, 288, 289, 290, 299, 306, 313, 318
Mosley, Sir Oswald 225
motto, SAS 112
Mottram, Ralph Hale: *The Spanish Farm* 177
Mourdi, depresiune, Ciad 77
Moussey, Franţa 269, 332, 335, 337, 340, 392
Muirhead, Alexander: trecut şi caracter 247; expert în mortiere, în SAS 247; raidurile din Sicilia 250; Operaţiunea Houndsworth 291, 292, 293, 294, 300, 301; operaţiunile Frankforce în Germania 366, 367; viaţa de după război 403
Münster, Germania 368
Murphey, Alan H. 386
Mussolini, Benito 98, 121, 169, 188, 256, 267

Nancy, Franţa 323
Napoleon Bonaparte 126
Napoli 255, 256, 257, 309
NASA: program de cercetare pe Marte 77
Natzweiler-Struthof, lagăr de concentrare 341, 393
navigare, deşert 85
nazism 24, 25, 291, 363
neozeelandezi: în LRDG 103
Neuschwanger, Heinrich 396
New Yorker (revistă) 236, 239
Newtownards, County Down 48, 401
Noble, John 307
Nofilia, Libia 83, 99, 101; raid (decembrie 1941) 99, 101
Normandia, debarcarea din (iunie 1944) *vezi* Operaţiunea Overlord
Norvegia 388

oaza Jaghbub, Libia 76, 81
oaza Jalo, Libia 20, 22, 81, 82, 84, 91, 92, 95, 97, 105, 106, 108, 118, 121, 197
oaza Kufra, Libia 180, 205
oaza Siwa, Egipt 21, 22, 61, 79, 80, 121, 124, 169
O'Dowd, Christopher 51, 371, 388
Oldenburg, Germania 371, 372, 376
Oliver, F.S.: *Alexander Hamilton* 140
Operaţiunea Abeam 34
Operaţiunea Titanic (Franţa; iunie-iulie 1944) 269, 273
Operaţiunea Tombola (Italia; martie-aprilie 1945) 348, 354
Operaţiunea Wallace (Franţa; august-septembrie 1944) 269, 324, 330
operaţiuni antiteroriste 397, 404
Oradour-sur-Glane, masacru (1944) 277
Orczy, Emma, baroneasă: *Scarlet Pimpernel* 201
ordinul anticomando (Hitler; octombrie 1942) 284, 285, 309, 317, 365, 391, 395
Ordinul pentru Serviciu Remarcabil (OSR): distincţie pentru membrii SAS 111, 130, 330, 353, 377

Organizaţia de Rezistenţă Britanică (British Resistance Organization) 272
orientare prin deşert 44, 45, 77, 85, 87, 172, 221
Orientul Îndepărtat, război în 51, 371, 388
Orleans, Franţa 269, 302, 306, 307, 308
Ormes, Franţa 315, 316
OSR *vezi* Ordinul pentru Serviciu Remarcabil
Ouroux, Franţa 306
Overlord, Operaţiunea (1944) 271, 274; vezi şi Operaţiunea Bulbasket; Operaţiunea Houndsworth

Packman, Leslie 314
Page, Irene 225
Palestina; evrei germani din 154
Pantelleria 255, 265
Paris 12, 14, 109, 269, 287, 301, 308, 311, 312, 314, 324; eliberarea (august 1944) 318
partizani italieni 267, 350, 352, 353, 354, 356, 357, 358, 359, 360
Patton, George 248, 303, 315, 337
Peniakoff, Vladimir „Popski" 180
Philippeville, Algeria 230, 231
Pierrepoint, Albert 407
Pirbright, tabără, Surrey 13, 15, 31
Pirogov, Viktor („Victor Modena") 355, 357, 359, 360
Pithiviers, Franţa 269, 309
Planchez, Franţa 295, 299
Pleydell, Malcolm; trecut şi caracter 149; desemnarea ca medic militar al SAS 148, 149; opinii despre SAS 149, 150, 151, 152, 162, 163, 181, 222, 229, 242; în raidul de la aerodromul Fuka 170, 172-176; în tabăra de la Bir el Quseir 176, 177, 178; şi cu medicul german capturat 189-196; şi Operaţiunea Bigamy 205-212; plecarea din SAS 242; viaţa de după război 408; *Born of the Desert* 408
Poarta Burgundiei, Franţa 269, 326
Poat, Harold Wall „Harry" 220, 228, 254, 368, 369, 370, 403
Poitiers, Franţa 269, 273, 275, 277, 278, 283, 284, 285; spitalul Hôtel de Dieu 284
porumbel călător 275, 278, 289
„porumbel de scaun" *vezi* spioni şi „porumbei de scaun"
Pouillac, Franţa 277
Prawitt, Gerhard 385, 386
Prendergast, Guy 79, 80, 81
Price, Vincent 404
Pringle, Jack 319, 320
procesele crimelor război 286, 343-345, 383,
proiectul de lege privind munca forţată (Franţa) 289, 335
propagandă 129, 179, 302, 393, 402
„pumnal înaripat", desen 112

Qaret Tartura, Egipt 171, 173, 176
Qasr Abu Hadi, Libia 87
Qattara, depresiune 21, 121, 169, 171, 172, 180

Randall, John 380, 381, 382, 385
Războiul Civil Spaniol 67, 372
războiul din Pacific 388
Regima, aerodrom, Libia 122

Regiment 5 SAS (SAS 5) 327, 397
Regimental Association, SAS 402, 406
Regimentul 1 SAS (SAS 1): împărţit în SBS şi SRS 246; revine la numele original 270; Operaţiunea Titanic 269, 273; Operaţiunea Bulbasket 269, 270, 274, 278, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 301, 382, 392, 394; Operaţiunea Houndsworth 269, 273, 274, 287, 290, 299, 301, 306, 314, 392; Operaţiunea Gain 269, 307, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 396; Operaţiunea Haggard 315; Operaţiunea Kipling 269, 315, 316; operaţiunile Frankforce în Germania 364, 370, 387; staţionare în Norvegia eliberată 388; fuzionare postbelică cu SAS 2 396; *vezi şi* Special Raiding Squadron (SRS)
Regimentul 2 SAS (SAS 2): înfiinţare şi instruire 246, 265, 266, 322; operaţiuni italiene 258-261, 265, 322, 349-362; Bill Stirling demisionează din poziţia de comandant 273; operaţiuni franceze 302-303, 323-330, 331-340; operaţiuni Frankforce în Germania 390; staţionare în Norvegia eliberată 388; fuzionare postbelică cu SAS 1 396
Regimentul 21 SAS (SAS 21) 396, 402, 403
Regimentul 22 SAS (SAS 22) 396, 397, 403, 404
Regimentul 3 SAS (SAS 3) 327, 397
Regimentul 4 SAS (SAS 4) 350
Reid, Denys 81, 82, 84, 95, 96
renegat vezi trădare şi trădători
Rennes, Franţa 269, 324
reorganizarea şi operaţiunile SAS după război XXV, 396-398
represalii: Creta 160; Franţa 285, 317, 327, 334
Revetria, Mario 224, 225, 226, 227, 228, 240
Rezistenţa franceză 274, 276, 283, 289, 294, 295, 309, 314, 346, 335, 337, 338, 365, 392, 402
Rhodes, Fred „Dusty" 391, 392, 396
Rhodesia 79, 85, 400, 404
„Richards, John" *vezi* Schurch, Theodore
Riding, Cecil „Jock" 313
Rigg, dame Diana 404
Riley, Charles „Pat": trecut, înfăţişare şi caracter 38, 39, 151; recrutarea în SAS 39; opinii despre David Stirling 43; Operaţiunea Squatter 65, 68, 70, 71, 75; şi rolul de transportator al LRDG 76; raidul din Bouerat 113, 117; desemnarea ca ofiţer de instrucţie 121; operaţiunile Frankforce în Germania 366; viaţa de după război 403
Ritchie (asistent medical) 215
Ritchie, sir Neil 31, 32, 33, 80
Robson, John 183, 184
Roche-Guyon, Château de la 301, 302
Rodos 17
Roma 144, 240, 255, 257, 261, 407; cazarma Castro Pretorio (lagăr de prizonieri de război) 240

Rommel, Erwin: comanda Afrika Korps 17, 32, 188, 315; începuturile înaintării în Africa de Nord 17, 28; împins înapoi de Operaţiunea Crusader 81, 83, 91, 111, 113; contraatacul prin care recâştigă teritoriul pierdut 118, 121, 146; despre importanţa strategică a Maltei 122; înaintarea în Egipt 169-172; promovat feldmareşal 169; impas la El Alamein şi oprirea înaintării 179, 181, 196; opinii despre operaţiunile comandourilor Aliate 179, 180, 196, 223; reacţie la evadarea prizonierilor germani ai SAS 195; retragerea de după a doua bătălie de la Alamein 222, 223, 228; reacţie la capturarea lui Stirling 240; şi la ordinul anticomando al lui Hitler 264; comandant al fontului de vest 301; operaţiuni de asasinare 51, 302
Rose, Graham „Johnny" 132, 134, 137, 139, 140, 141, 142, 143
Rowan, sir Leslie 200
Royal Ulster Rifles 48, 57
Rubowitz, Alexander 402
„rugăciunea paraşutiştilor" 185
rugby 48, 50, 57, 401

Saales, Franţa
Sadler, Willis Michael „Mike": trecut şi caracter 85, 86; se alătură LRDG 85, 86; acţionează ca navigator în raidurile SAS 86, 87, 90, 91, 147; se alătură SAS 172; raidul de la Sidi Haneish 172, 174, 178, 179; Operaţiunea Bigamy 207; raidul Escadronului B prin Africa de Nord franceză 232, 233, 234, 235, 236, 237, 242; turul SUA 271; ofiţer de informaţii cu primul regiment SAS 271, 305, 318; operaţiuni în Franţa 306, 307, 313; în Paris, după eliberare 319; viaţa de după război 403, 405
Saint-Sauvant, Franţa 285, 286, 392, 395
Santorini 378
Sardinia 255, 265, 271
Sayeret Matkal (unitatea israeliană de trupe speciale) 397
SBS vezi Special Boat Section/Squadron/Service 113, 246, 271, 374
Schermbeck, Germania 366
Schneider, Wilhelm 341, 343, 344, 345, 396
Schönig, Erich 284, 285, 394, 395
Schubert (SS-Obersturmführer) 311
Schubert, Adolf (Ariyeh Shai) 161
Schurch, Theodore („John Richards") 225, 226, 227, 228, 240, 241, 407
Scott, John 374, 375, 376
Seekings, Albert Reginald „Reg": trecut şi caracter 41, 42, 91, 92, 214, 291; recrutarea în SAS 41; instrucţia 45, 54, 55-56; relaţia cu John Cooper 56, 84, 92, 116, 134, 147, 247; Operaţiunea Squatter 64, 65-68, 71-72, 74; şi rolul de transportator al LRDG 76; raidurile de la Sirte/Tamet 84, 89, 92; despre moartea lui

Seekings, Albert Reginald „Reg" (*cont.*) Jock Lewes 105; raidul de la Bouerat 115-116; misiunea din Benghazi 132, 134; promovarea ca sergent 147; raidurile de la Benina 147, 150, 155, 156, 157, 166, 167, 168; raidul de la Sidi Haineish 183, 184; despre tratamentul captivilor 190; intendent 202; Operaţiunea Bigamy 207, 212, 214; operaţiunile Escadronului B 220, 224; despre Paddy Mayne comandant 245; cu SRS 247; raidurile din Sicilia 247, 248, 249, 250, 251; operaţiunea Termoli 256, 259, 260, 261; cu SAS 1 restructurat în Franţa 271, 304; Operaţiunea Houndsworth 287, 288, 289, 291, 294, 295, 296, 297, 298, 301; operaţiunile Frankforce în Germania 365, 367, 369, 370, 387; eliberarea lagărului de concentrare Bergen-Belsen 380, 382, 383; şi ofiţerii germani care doreau să se predea 387; trimiterea în Norvegia eliberată 388; despre dizolvarea SAS 389; viaţa de după război 404
Sennecey-le-Grand, Franţa 269, 327
senussi, trib 121, 124, 125, 133, 134, 163, 203
serviciul de informaţii nazist 282
Seymour, Kenneth: radioradiotelegrafist în Operaţiunea Loyton 333; capturarea, detenţia şi interogarea 335, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 390, 396
Shai, Ariyeh (Adolf Schubert) 161
Shortall, James 267, 268
Sicilia 240; invazia Aliată 244, 248, 266, 361
Sidi Haneish, aerodrom, Egipt 21, 179; raid (iulie 1942) 70, 178, 179, 182, 191
Sillito, John William „Jack" 221, 222
Sirte, Libia 20, 22, 81, 83, 84, 86, 87, 88, 99, 112, 123, 223; raiduri (decembrie 1941) 81, 83, 84, 86, 87, 88, 99, 112, 123
Slonta, aerodrom, Libia 22, 122; raid (martie 1942) 22, 122
Small Scale Raiding Force (62 commando) 230
Smith, sir Arthur 111
Smuts, Jan 198, 199, 200
SOE *vezi* Special Operations Executive
soldaţi ruşi: cu armata germană 293, 295, 299; cu maquisul franceză 333, 336; cu SAS 350, 354
Special Boat Section/Squadron/Service (SBS) 113, 246, 271, 374
Special Operations Executive (SOE) 274, 275, 276, 283, 295, 302, 323, 356
Special Raiding Squadron (SRS): înfiinţare şi instrucţie 246, 247; raidurile din Sicilia 248, 250, 251, 252, 253; operaţiunile din Italia continentală 254, 56, 257, 258, 261, 322, 323; revenirea la primul regiment SAS 270
Speedwell, Operaţiunea (Italia; septembrie 1943) 266
spioni şi „porumbei legaţi de scaun" 162, 163, 224-228, 240, 241, 407

spiritism 393-394
Squatter, Operaţiunea (Africa de Nord; noiembrie 1941) 1, 7, 60, 63, 74, 80, 174, 241, 249, 290
SRS *vezi* Special Raiding Squadron
SS (grup paramilitar nazist) 274, 282, 283, 284, 313, 314, 315, 328, 334, 337, 340, 363, 364, 368, 380, 382, 383, 385, 387, 398; Panzer Grenadiers 334
Stalag IX-B, Germania (lagăr de prizonieri de război) 342, 343
Stalag Luft III, Polonia (lagăr de prizonieri de război) 342
Stalin, Iosif 198
statut de regiment, SAS 216
Stirling Lines, Hereford (cartierul general al regimentului) 400
Stirling, Archibald 10, 11, 32
Stirling, Bill vezi Stirling, William
Stirling, Margaret (născută Fraser) 11
Stirling, Peter 18, 114, 200
Stirling, sir (Archibald) David: trecut şi tinereţe 8-13; se alătură gărzilor scoţiene 13-14; instruire iniţială 7, 15; voluntar în Layforce 15, 16; trimiterea în Egipt 7, 17; întâlnirea cu Jock Lewes 18; accidentul cu paraşuta 7, 17, 27; convalescenţa în Cairo 7, 8, 27, 28; ideea unei unităţi speciale de luptă în deşert 9, 10, 24, 27, 28, 29, 30; trimite propunerea comandamentului din Orientul Mijlociu 30-33; promovarea la gradul de căpitan 33; înfiinţarea „Detaşamentului L, Brigada Special Air Service" 33-35; recrutarea de soldaţi, 36, 37, 38-42, 47-48, 50-52; stabilirea taberei de bază şi instruirea soldaţilor 41-45, 53-58; crearea insignei şi a mottoului 112; pregătirea atacului asupra bazei RAF 58-59; Operaţiunea Squatter (noiembrie 1941) 63-66, 72-75; lecţii învăţate şi ideea de a folosi LRDG ca transportator 76-80; raidurile din Sirte şi Tamet (decembrie 1941) 81, 83-84, 87-92; şi moartea lui Lewes 105, 110-111; recrutarea lui Fitzroy Maclean 109-110; promovarea ca maior şi decernarea OSR 111; pregătiri pentru extinderea SAS 113-114; desemnarea lui Paddy Mayne ca ofiţer de instrucţie 115-116; raidul din Bouerat (ianuarie 1942) 113, 116-118; îl înlocuieşte pe Mayne din poziţia de ofiţer de instrucţie 119-121; prima misiune în Benghazi (martie 1942) 121-127; şi Randolph Churchill 129-130; a doua misiune în Benghazi (mai 1942) 129-130, 131-142, 143-145; accident de maşină, în drum spre Cairo 143, 147; recrutarea unui ofiţer medic 147-150; raidurile asupra aerodromurilor Benghazi şi Iraklion (iunie 1942) 149; 150, 151, 153, 155, 156, 157, 158, 165, 166, 167, 168; achiziţia unei flote de transport şi încheierea parteneriatului cu LRDG 171, 172; raidurile asupra aerodromurilor din Bagush şi

Stirling, sir (Archibald) David (*cont.*) Fuka/Sidi Haneish (iulie 1942) 170; 171, 172, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184; şi medicul german capturat 190, 194; unităţii i se ordonă să se întoarcă la bază 193; întâlniri cu Churchill, în Cairo 198-202; Operaţiunea Bigamy (Benghazi; septembrie 1942) 196-197; 198-200, 203-216; promovat locotenent-colonel 216; unitatea primeşte statutul de regiment şi i se permite extinderea 216; îl întâlneşte pe Montgomery, în Cairo 216, 217; operaţiunile Escadronului B (noiembrie-decembrie 1942) 216, 223-224, 227-228; înfiinţarea celui de-al doilea regiment SAS 230; misiune pentru joncţiunea cu Armata 1, aflată în ofensivă (ianuarie 1943) 228-234, 237-239; capturarea şi detenţia 233-234, 239-242, 319-320; în Colditz 242, 319-320, 346, 385-386 ; eliberat 379, 386-387; întoarcerea în Anglia 386-387; opinii despre demisia fratelui 273; opinii despre refuzul de a-i acorda Crucea Victoriei lui Paddy Mayne 378; viaţa de după război 400, 404, 407 *Caracter şi trăsături:* ofiţer comandant 43, 44 151, 177, 216, 245, 292; şofer 133, 142-143; sănătate 14, 27, 148, 230; strateg militar 9-10, 129-130, 133, 155, 200-201, 218, 221; trăsături de personalitate 7, 11-12, 13-15, 43-44, 150-151, 200; înfăţişare fizică 7, 11-12, 43, 109, 177; reputaţie 180-181; 319-320; sexualitate 14, 387
Stirling, William „Bill": comanda regimentului SAS 2 230, 246, 258, 265, 272, 273, 302; demisie 273
Sudan Defence Force 197
Suez, Canalul 42, 223
Suez, Egipt 132, 247, 248
Sunday Graphic (publicaţie) 398
Sutton, Surrey 340, 343
Szabo, Violette 274

Tait, Duncan Robert „Bob" 66, 73, 112
Tamet, Libia 20, 22, 83; raiduri (decembrie 1941) 87, 88, 89, 90, 91, 99, 100, 116, 156
Taranto, Italia 255, 322
Taxis, Freddie 232, 234, 235, 236
Tebessa, Algeria 231, 238
Termoli, Italia 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 271, 316, 318, 323, 372
Terrill, Roy „Mâner-de-tigaie" 13, 14
Thomas, Peter 47
Timimi, aerodrom, Libia 61, 69, 71
Tito, Josip Broz 242, 405
Tobruk: asediu (1941) 17, 21, 22, 37, 39, 68, 101; cucerit de germani (iunie 1942) 169, 226; raiduri ale Aliaţilor (septembrie-octombrie 1942) 197, 215, 219, 220
Tod, William 385
Tonkin, John: trecut şi caracter 262; Operaţiunea Termoli 256, 257; capturare şi detenţie

257, 262; întâlnirea cu generalul Heidrich 261, 262, 263, 264; evadează şi revine la unitate 264, 265; Operaţiunea Bulbasket 270, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 286, 392; operaţiunile Frankforce în Germania 368; eliberarea lagărului de concentrare Bergen-Belsen 382-383, 396; viaţa de după război 405
Tozeur, Tunisia 231, 235, 236
trădare şi trădători 162-163, 224-228, 240-241, 345-346, 407
Travers, William „Bunner" 49
Tripoli 0, 22, 223, 228, 231, 232
Triton (submarin grecesc) 159
trupe neozeelandeze 196
trupele americane 223, 229; 1st Special Forces Operational Detachment-Delta (Delta Force) XXIII, 397; Divizia 9 Blindată 386; Army Air Corps 280; Armata a 5-a 256, 261, 352; Navy SEAL XXIII; Armata a 7-a 248, 329; Armata a 3-a 303, 324, 337, 338, 339
trupele canadiene 333, 338, 366, 371, 372, 377; Divizia 4 Blindată 371, 377; Special Air Service Company 397
trupele franceze în operaţiunile SAS: Africa de Nord 114, 115, 157, 158, 161, 163, 168, 216, 228, 230, 232; frontul de vest 270, 273, 326, 327; *vezi şi* Baraud, George; Bergé, Georges; Couraud, Raymond; Guerpillon, Germain; Jordan, Augustin; Taxis, Freddie; Vaculik, Serge; Zirnheld, André
Trupele franceze: 1er Régiment de Parachutistes d'Infanterie de Marine 397; Regimentele SAS 3 şi 4 327, 350, 397
Tunisia 78, 223, 228, 232

Ulster Monarch, HMS 247, 248, 249, 253
unitate vorbitoare de germană *vezi* Grupul Special de Interogare 154
Uniunea Britanică a Fasciştilor 225
Uniunea Sovietică 405; *vezi şi* soldaţi ruşi
Urcy, France 303
urină, consum de 106

Vaculik, Serge 311, 312
vânătoare de cerbi 11, 155, 156
Vaughan, Pamela 343
Vermot, Franţa 295, 296, 298, 299
Verrières, Franţa 278, 279, 280, 281, 283, 284
viaţa în tabără: Africa de Nord 55, 116, 119, 133, 176, 190, 191, 219, 220, 221; Italia 253, 359, 360; Franţa 277, 278, 280, 289, 292, 293, 316, 333; Germania 368, 369
Vickers K (mitraliere) 118, 171, 175, 179, 181, 210, 277, 282, 300, 301, 313, 315, 324, 326, 328, 364, 370, 374, 375
Vickers Valentia (avion) 26, 52
Villaines-les-Prévôtes, Franţa 269, 325
Vitriola, Italia 348, 360

Vogt (Oberleutnant) 285, 394
Vokes, Christopher 377
Volkssturm (miliţia germană) 363
Vosgi, munţii, Franţa 326, 331, 332, 335, 338, 339, 340, 343, 346, 390, 392

Waffen-SS vezi SS
Walker-Brown, Robert „Bob" 351, 352, 353
Warburton, Kenneth 53
Watchguard (International) Ltd (structură militară privată) 400
Waugh, Evelyn 8, 17, 405
West, Charlie 68, 69
Whistler, Rex 23
White, Frederick „Chalky" 295
Whitelaw, William, viconte 15
White's Club 15
Wilder, Nicholas 189
Wilhelmshaven, Germania 371
Wiseman, John „Johnny": trecut şi caracter 250, 259; operaţiuni din Italia 250, 259; decorat cu Crucea Militară 250; operaţiuni din Franţa 290, 296, 297, 300, 303; se retrage de pe linia frontului 318
Withers (câinele lui Bill Fraser) 56, 82, 108, 150, 247
Wuppertal, Germania 387

Yates, George 66, 73
Yemen 404
Yemenul de Nord 404

Żagań, Polonia 342
Zerzura (oraş mitologic) 77
Zirnheld, André 157, 163, 173, 175, 185, 242
Ziua Victoriei în Europa (mai 1945) 387
Ziua Z (iunie 1944) 248, 269, 270, 273, 274, 315, 317, 323